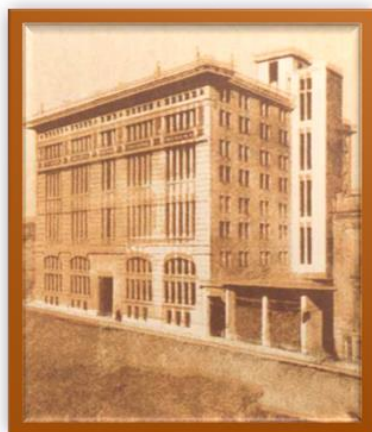

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΙΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωλογίας και
Γεωπεριβάλλοντος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και το Τμήμα
Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
Τρόποι προσέγγισης, παρουσίασης και επικοινωνιακής διαχείρισης
τεκμηρίων τραπεζικής ιστορίας
Η περίπτωση του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Αικατερίνη Γεωργίου

A.M. 2015005

Μέλη τριμελούς επιτροπής:

Μάρλεν Μούλιου, Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας-Επιστημονική Υπεύθυνη
του ΠΜΣ «Μουσειακές Σπουδές», Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (επιβλέπουσα)

Κωνσταντίνος Κωστής, Καθηγητής Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας, Τμήμα
Οικονομικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ελένη Μπενέκη, Ιστορικός, Προϊσταμένη Ιστορικού Αρχείου Πολιτιστικού Ιδρύματος
Ομίλου Πειραιώς

Αθήνα, 2019

*Στη μνήμη του πατέρα μου,
Αναστάσιου Γεωργίου*

Εικόνα εξωφύλλου: Το κτήριο των Αρχείων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος στην οδό 3^{ης} Σεπτεμβρίου μόλις έχει αποπερατωθεί στα μέσα της δεκαετίας του 1920. Από το 2001, μετά τη μετασκευή του, στεγάζει το Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ

(Νοταράς Γ., Παντελάκης, Ν., Συνοδινός Ζ. (2008), *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. 1841 – 2006. Ιστορικό Χρονολόγιο*, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, σελ. 121, εικ. 4)

Περιεχόμενα

Πρόλογος - Ευχαριστίες	4
Συνοτομογραφίες.....	6
Περίληψη	7
Abstract	8
Εισαγωγή.....	10
1. Ερευνητικό ζήτημα - σκοπός - στόχοι.....	14
2. Μεθοδολογία.....	15
3. Το χρήμα.....	16
4. Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	20
4.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.....	20
5. Μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	21
5.1 Μουσεία κεντρικών τραπεζών.....	25
5.2 Τα τραπεζικά μουσεία ως μουσεία επιχείρησης.....	26
6. Μουσείο – αρχείο – συλλογή – έκθεση.....	28
7. Αρχεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	32
8. Εκθέτοντας τα αρχεία	33
9. Ιστορικό δημιουργίας τραπεζικών μουσείων	34
10. Διεθνείς οργανισμοί – Διεθνές ενδιαφέρον	37
11. Ταξινόμηση Μουσείων Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.....	41
11.1 Θεματική έκθεσης.....	41
11.2 Καθεστώς σε σχέση με την Τράπεζα.....	44
11.3 Χωροθέτηση	47
11.4 Προσβασιμότητα.....	50
12. Το διεθνές περιβάλλον.....	50
12.1 Ευρώπη.....	50
12.2 Αμερική	72
12.3 Αφρική.....	76
12.4 Ωκεανία	81
12.5 Ασία	83
13.1 Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος.....	89
13.2 Alpha Bank.....	102
13.3 Ιστορικό Αρχείο Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς	115
13.4 Ιστορικό Αρχείο Eurobank.....	123

13.5 Ασφαλιστικές εταιρείες.....	128
14. Μελέτη περίπτωσης: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος	132
14.1 Η δημιουργία του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.....	132
14.2 Η Υποδιεύθυνση Ιστορικού Αρχείου σήμερα	135
14.3 Αποστολή	135
14.4 Αρχεία - Συλλογές ΙΑ/ΕΤΕ.....	136
14.5 Το Μέγαρο Διομήδη	138
14.6 Επιστημονικό έργο.....	143
14.7 Ερευνητές.....	144
14.8 Βιβλιοθήκη	144
14.9 Παροχή τεχνογνωσίας.....	145
14.10 Εκθέσεις	145
14.10.1 Μόνιμες εκθέσεις.....	147
«Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»	147
«Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002».....	156
Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας.....	160
14.10.2 Μικρές εκθεσιακές ενότητες στο Μέγαρο Διομήδη.....	162
14.10.3 Ψηφιακή έκθεση.....	163
14.10.4 Περιοδικές εκθέσεις.....	163
14.11 Εκπαιδευτικά προγράμματα.....	165
14.12 Διεθνής Ημέρα Μουσείων	177
14.13 Εκδόσεις	180
14.14 Ηλεκτρονικά μέσα – μέσα κοινωνικής δικτύωσης	180
14.15 Δημοσιοποίηση δράσεων	181
14.16 Έρευνα κοινού – αξιολόγηση.....	181
14.17 Λοιπές υπηρεσίες προς το κοινό	182
14.18 Συνεργασίες	182
14.19 Μελλοντικά σχέδια	183
14.20 Συμπεράσματα για ΙΑ/ΕΤΕ	186
15. Συνοπτική αποτίμηση του ελληνικού παραδείγματος	189
16. Γενικά Συμπεράσματα.....	192
Παράρτημα Ι.....	200
Παράρτημα ΙΙ.....	213
Παράρτημα ΙΙΙ.....	225
Βιβλιογραφία	250

Πρόλογος - Ευχαριστίες

Στις πρώτες μου σκέψεις κατά την αναζήτηση ενός ερευνητικού ζητήματος που θα μου δινόταν η δυνατότητα να διαχειριστώ στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Μουσειακές Σπουδές» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ήταν η ιδέα να διερευνήσω ένα πεδίο σχετικά αχαρτογράφητο τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό. Ως τραπεζικός υπάλληλος στο πεδίο της ενεργούς δράσης παράλληλα με την ιδιότητά μου ως φοιτήτρια στο ως άνω πρόγραμμα θεώρησα εξαιρετικά ενδιαφέρον να προσεγγίσω το ζήτημα της προσέγγισης, παρουσίασης και επικοινωνιακής διαχείρισης τεκμηρίων τραπεζικής ιστορίας από την πλευρά των πρωτοβουλιών εξωστρέφειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή μουσείων, εκθεσιακών χώρων σε ιστορικά αρχεία ή σε χώρους τραπεζικής δραστηριότητας, περιοδικών εκθέσεων, ψηφιακών εκθέσεων και λοιπών σχετικών δράσεων.

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην κυρία Μάρλεν Μούλιου για την ευκαιρία που μου έδωσε να μελετήσω στο πλαίσιο αυτής της έρευνας το ως άνω θέμα, για τη στήριξη, την καθοδήγηση, για τις καίριες συμβουλές της καθώς και για το φωτογραφικό υλικό από το προσωπικό της αρχείο από το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας στη Λισαβόνα που μου παραχώρησε. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κύριο Κώστα Κωστή για τη βοήθειά του και για τις χρήσιμες συμβουλές του και την κυρία Ελένη Μπενέκη για τις εποικοδομητικές συζητήσεις μας και τις εύστοχες παρατηρήσεις της, καθώς και για τη συνέντευξη που μου παραχώρησε υπό την ιδιότητά της ως προϊσταμένης του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ.

Στην αναζήτησή μας για την παράθεση του επίσημου λόγου των τραπεζικών μουσείων/αρχείων/συλλογών, η συμβολή των εκπροσώπων των τραπεζικών οργανισμών που έχουν αναπτύξει πολιτιστικές δομές προβολής τεκμηρίων τραπεζικής και οικονομικής ιστορίας υπήρξε πολύτιμη. Όσον αφορά τη βασική μελέτη περίπτωσης της εργασίας αυτής, ευχαριστώ θερμά τον κύριο Γεράσιμο Νοταρά, επικεφαλής του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, και τον κύριο Σάββα Καραμπέλα, υπεύθυνο του τμήματος ερευνητικών προγραμμάτων, εκδόσεων και συλλογών του ΙΑ/ΕΤΕ, για τις συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν καθώς και για το υλικό που μου

παρείχαν. Για τη συμβολή τους στην όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένη αποτύπωση της εικόνας στη χώρα μας, μέσω των συνεντεύξεων που μου παραχώρησαν, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Μάνο Κορδάκη, προϊστάμενο της Υπηρεσίας Μουσείου και Συλλογών της Τράπεζας της Ελλάδος, την κυρία Ανδρομάχη Θεοδωροπούλου, στέλεχος του Ιστορικού Αρχείου της Alpha Bank, την κυρία Δήμητρα Τσαγκάρη, επιμελήτρια της Νομισματικής Συλλογής της Alpha Bank, την κυρία Ελένη Μπενέκη, προϊσταμένη του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ, τον κύριο Ζήσιμο Συνοδινό, υπεύθυνο του Ιστορικού Αρχείου της Eurobank. Πολύτιμη υπήρξε η συμβολή της καθηγήτριας αρχιτεκτονικής κυρίας Σόνιας Χαραλαμπίδου-Διβάνη, για τις πληροφορίες που μου μετέφερε από την εμπειρία της στις αρχιτεκτονικές και μουσειογραφικές μελέτες εκθεσιακών προγραμμάτων τραπεζικών ιδρυμάτων και δη των μόνιμων εκθεσιακών χώρων του ΙΑ/ΕΤΕ και του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος, την οποία και ευχαριστώ θερμά. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Μαρία Λεμπέση και την κυρία Μαρία Οικονομοπούλου για τις πληροφορίες που μου παρείχαν στις συζητήσεις μας για το ΙΑ/ΕΤΕ, καθώς και την κυρία Μαρία Γενιτσαρίου από την Τράπεζα της Ελλάδος που μου πρότεινε να παρακολουθήσω μία εκπαιδευτική ξενάγηση σε μαθητές στο Μουσείο της ΤτΕ.

Θα ήθελα, επίσης, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο προσωπικό των Βιβλιοθηκών του ΙΑ/ΕΤΕ, της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας της Ελλάδος, του ΠΙΟΠ και της Alpha Bank για την πολύτιμη βοήθεια στην αναζήτηση της βιβλιογραφίας και για την εξυπηρέτησή τους.

Σε προσωπικό επίπεδο, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη συμφοιτήτρια και φίλη Αναστασία Κολοκούση για τις αγωνίες που μοιραστήκαμε σε αυτή τη διαδρομή.

Πολύτιμοι συμπαραστάτες σε αυτή μου την προσπάθεια υπήρξαν η μητέρα μου Κωνσταντίνα, η οποία με ενθάρρυνε από την αρχή των σπουδών μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, και η αδερφή μου Ευαγγελία, η οποία με βοήθησε και μου συμπαραστάθηκε σε αυτή τη διαδρομή. Οι συζητήσεις μας ήταν για μένα πολύτιμος αρωγός.

Τέλος, δε θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω το σύζυγο και συνοδοιπόρο μου Παναγιώτη Σταματιάδη και το μικρό μας γιο Ευστράτιο για την αγάπη τους, για την ενθάρρυνσή τους και για την υπομονή τους όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Συντομογραφίες

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΤΕ	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΑ/ΕΤΕ	Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας
ΙΕΤΑ	Ίδρυμα Εκτυπώσεως Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος
ΚΕΘΕΑ	Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων
ΚΕΠΕΤ	Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Τράπεζας της Ελλάδος
ΚΙΚΠΕ	Κοινωφελές Ίδρυμα Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου
ΜΙΕΤ	Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης
ΝΧΙ	Νομισματικό Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα
ΠΙΟΠ	Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
ΤΤ	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΠΠΟΤ	Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
BCEAO	Banque Centrale des États de l'Afrique de l'Ouest
EABH	European Association for Banking History
EMYA	European Museum of the Year Award
ICA	International Council on Archives
ICOM	International Council of Museums
ICOMON	International Committee for Money and Banking Museums
IFFM	International Federation of Finance Museum

Περίληψη

Λέξεις – κλειδιά: Μουσείο, αρχείο, έκθεση, συλλογή, χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, τράπεζα, χρήμα, τραπεζικό μουσείο, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Μουσείο Τράπεζας της Ελλάδος, Ιστορικό Αρχείο Alpha Bank, Νομισματική Συλλογή Alpha Bank, Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπέζης της Alpha Bank, Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ, Ιστορικό Αρχείο Eurobank

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κεντρικές και εμπορικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, με συνέπεια απέναντι στον κοινωνικό τους ρόλο, πέραν από το ρόλο τους στην οικονομία ενός τόπου, επιδιώκουν να ενισχύσουν την ιστορική κουλτούρα και την οικονομική παιδεία του κοινού και παράλληλα να αποτελέσουν μια πηγή διατήρησης και προβολής της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Προς επίτευξη αυτής της αποστολής έχουν αρχίσει τις τελευταίες δεκαετίες σε διεθνές επίπεδο να διαμορφώνουν πολιτιστικές δομές με σκοπό την προβολή και ανάδειξη των τραπεζικών τεκμηρίων, αρχειακού υλικού και συλλογών αντικειμένων, που προέρχονται από τη λειτουργία τους και από τη λειτουργία άλλων φορέων που σχετίστηκαν μαζί τους στην ιστορική τους διαδρομή.

Σύμφωνα με τη φύση, το χαρακτήρα και την αποστολή του εκάστοτε οργανισμού, το είδος του κοινού στο οποίο απευθύνονται αλλά και τα μηνύματα που θέλουν να κοινωνήσουν στους επισκέπτες δημιουργούν πολιτισμικά πλαίσια δράσης που λαμβάνουν τη μορφή μουσείων, αρχείων με δράσεις εξωστρέφειας καθώς και εκθέσεων. Η θεματογραφία τους αφιερώνεται στο χρήμα, στην ιστορία και το ρόλο του εκάστοτε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και στην τραπεζική, νομισματική, οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ιστορία εν γένει. Πολλές κεντρικές τράπεζες, λόγω και του εποπτικού ρόλου τους στην οικονομία μιας χώρας, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση και στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού.

Στον ελληνικό χώρο η κεντρική τράπεζα και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες έχουν αναπτύξει σχηματισμούς πολιτιστικού χαρακτήρα που απευθύνονται στο ευρύ κοινό και έχουν ως αποστολή να αναδείξουν το ρόλο, τις λειτουργίες και τη συμβολή τους στη διαδρομή της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, να παρουσιάσουν τη σύγχρονη νομισματική και οικονομική ιστορία της χώρας, να καταδείξουν τη σημασία των αρχείων τους και το ρόλο του χρήματος. Πρόκειται για το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, το Ιστορικό Αρχείο, τη

Νομισματική Συλλογή και το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπέζης στην Κέρκυρα της Alpha Bank, το Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς και το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank.

Στο πλαίσιο αυτό το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας αποφάσισε να δημιουργήσει μόνιμους εκθεσιακούς χώρους, όπου προβάλλεται η ιστορία της Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια, η διαδρομή του ελληνικού χαρτονομίσματος και η ιστορία της εταιρείας γραφικών τεχνών ΑΣΠΙΩΤΗ-ΕΛΚΑ, το αρχείο της οποίας απόκειται στο ΙΑ/ΕΤΕ. Παράλληλα προβαίνει σε δράσεις εξωστρέφειας, προβολής και ανάδειξης των αρχειακών τεκμηρίων και των συλλογών του, οι οποίες απευθύνονται τόσο στο ερευνητικό και επιστημονικό κοινό όσο και στο ευρύ και στο μαθητικό κοινό. Εκδόσεις, συνέδρια, ημερίδες, ομιλίες, αλλά και ξεναγήσεις, περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές, συμμετοχή στη Διεθνή Ημέρα Μουσείων είναι μερικές ενδεικτικές δράσεις που εξυπηρετούν το σκοπό της κοινοποίησης του πλούτου του Αρχείου στο ευρύ κοινό.

Abstract

Key – words: Museum, archive, exhibition, collection, financial institution, bank, money, bank museum, Historical Archives of the National Bank of Greece, Museum of the Bank of Greece, Alpha Bank Historical Archives, Alpha Bank Numismatic Collection, Banknote Museum of the Ionian Bank, PIOP Historical Archives, Eurobank Historical Archives

Apart from their economic contribution and in consistence with their social profile, financial institutions seek to strengthen the historical culture and economic education of the public as well as to provide a source of preservation and promotion of the historical and cultural heritage. To achieve this goal during the last decades, financial institutions started to create cultural sections so as to give prominence to and promote banking proofs, archival material and object collections originating from their operation as well as the operation of other relevant institutions interacting with them throughout their historical path.

According to the nature, character and mission of each institution, the audience they address and the messages they want to convey, financial institutions create cultural

frameworks of action comprising the creation of museums and archives with activities of extroversion, and exhibitions. The thematic content is mainly dedicated to money, the history and the role of individual institutions or the broader banking, monetary, economic, social, political and cultural history. As a result of their supervisory role in the economy, many national central banks also give emphasis to the financial education of the public.

In Greece, the central bank and the four systemic banks have developed separate sections of a cultural nature addressing the public with a mission to communicate their role, functions and contribution to the Greek economy and society, to present recent Greek monetary and economic history, to demonstrate the importance of their archives and the role of money. These units comprise the Museum of the Bank of Greece, the Historical Archives of the National Bank of Greece, the Historical Archives, the Numismatic Collection and the Banknote Museum of the Ionian Bank in Corfu of Alpha Bank, the Historical Archives of the Piraeus Bank Group Cultural Foundation and Historical Archives of Eurobank.

In this context, the Historical Archives of the National Bank of Greece decided to create permanent exhibition venues, where the history of the Bank and the evolution of Greek banknotes emerge through archival evidence including the history of the Aspioti-Elka company of graphic arts. At the same time, it conducts actions of extroversion, promotion and exhibition of its archival material and collections, which are oriented to both the academic and scientific audience as well as to students and to the public. Publications, conferences, seminars, speeches as well as guided visits, periodical exhibitions, educational programmes, media shows, participation in the International Museum Day are some indicative actions for serving the purpose of communicating the Archives' historical wealth to the public.

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της προσέγγισης, παρουσίασης και επικοινωνιακής διαχείρισης τεκμηρίων που προέρχονται είτε από τα αρχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είτε από τις συλλογές αντικειμένων που διατηρούν. Ο όρος «Μουσεία» στον τίτλο της εργασίας χρησιμοποιείται καταχρηστικά δεδομένου ότι δε συναντούμε πάντα οργανωμένα μουσεία στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Πέρα από τα μουσεία με την κλασική έννοια του όρου, μιλάμε και για εκθεσιακούς χώρους είτε στην έδρα είτε σε χώρους υποδοχής είτε σε καταστήματα τραπεζών, για εκθεσιακούς χώρους σε ιστορικά αρχεία τραπεζών, για εκθέσεις συλλογών, για περιοδικές εκθέσεις που φιλοξενούνται είτε σε εγκαταστάσεις του ίδιου του οργανισμού είτε σε άλλα μουσεία και οι οποίες διοργανώνονται με διάφορες αφορμές, όπως εκδηλώσεις για επετείους ή για ανάδειξη τεκμηρίων που δεν έχουν κοινοποιηθεί στο κοινό.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν αρχίσει από πολύ νωρίς να συλλέγουν έργα τέχνης και νομίσματα προσομοιάζοντας κατά κάποιον τρόπο τους μεγάλους μαικήνες της τέχνης. Οι συλλογές αυτές που πολλές φορές κοσμούσαν τους χώρους εργασίας προσέδιδαν γόητρο και κύρος στον εκάστοτε φορέα. Σε ορισμένες περιπτώσεις η συγκρότηση αυτών των συλλογών οφειλόταν σε κάποιον πεφωτισμένο επικεφαλής του οργανισμού, ο οποίος ως ένας μεγάλος πάτρωνας επεδίωκε να αφήσει το στίγμα του στην ιστορία του οργανισμού (Logie, 1997: 93-94). Σε επόμενο στάδιο αποφάσισαν να κάνουν αυτές τις συλλογές προσβάσιμες στο κοινό είτε μέσω περιοδικών εκθέσεων είτε μέσω δανεισμών σε άλλα μουσεία (Negri, 2011: 127). Σταδιακά, ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο χώρο του πολιτισμού άρχισε να ενισχύεται. Άρχισαν να αναλαμβάνουν χορηγίες σε θέματα πολιτιστικών, αθλητικών και κοινωνικών δράσεων και να ιδρύουν πολιτιστικά ιδρύματα, τα οποία λειτουργούν υπό τη σκέπη τους, με στόχο την προώθηση του πολιτισμού. Αυτού του είδους οι δράσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων συνδέονται με την πρόθεσή τους να διαμορφώσουν και πολιτιστική μνήμη¹.

¹ Από το εισαγωγικό σημείωμα του συντάκτη στο Bulletin 1/2006 της European Association for Banking and Financial History, του τότε αντιπροέδρου Manfred Pohl, αναφορικά με έρευνα που διεξήγαγε η Ένωση με θέμα «Art and Cultural Activities in Financial Institutions», τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν στο ως άνω τεύχος.

Μόλις τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα άρχισε να διαφαίνεται πιο έντονα η πρόθεση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να προχωρήσουν σε πολιτιστική δραστηριοποίηση που αφορούσε πια την οικονομική και τραπεζική ιστορία, την ιστορική τους διαδρομή και το ρόλο τους στην οικονομική, τραπεζική, κοινωνική και πολιτιστική ιστορία του τόπου τους. Το φαινόμενο αυτό έγινε πιο έντονο από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα και κυρίως τον 21^ο αιώνα με την προώθηση μουσειακών προγραμμάτων. Αντιλαμβανόμενα τον κοινωνικό, εκτός από τον οικονομικό τους, ρόλο, άρχισαν να κοινοποιούν αρχικά στο στενό ερευνητικό και επιστημονικό και αργότερα στο ευρύ κοινό τα αρχεία και τις συλλογές τους. Πρόκειται για τεκμήρια, είτε χαρτώα, είτε άλλους είδους, που προέρχονται από τη λειτουργία τους ή και από τη λειτουργία άλλων φορέων που με κάποιο τρόπο σχετίστηκαν μαζί τους στην ιστορική τους διαδρομή.

Αυτό που παρατηρήσαμε, ωστόσο, είναι ότι η σχετική βιβλιογραφία είναι εξαιρετικά περιορισμένη και συνίσταται κυρίως στις δημοσιεύσεις των ανακοινώσεων συνεδρίων και κυρίως των ετήσιων συνεδρίων του ICOMON, καθώς και σε μεμονωμένα άρθρα αρχειακών και τραπεζικών φορέων. Γι' αυτό το λόγο η έρευνα μας βασίστηκε κατά πολύ στη διερεύνηση του θέματος απευθείας από τα ίδια τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα μουσεία τους και τις σχετικές πολιτιστικές πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας.

Αρχικά, θα προσδιορίσουμε το ερευνητικό ζήτημα που θα μας απασχολήσει και θα αναλύσουμε τη μεθοδολογία της έρευνάς μας. Στην αρχή της μελέτης μας θα αναφερθούμε συνοπτικά στην έννοια του χρήματος και στον ορισμό της έννοιας χρηματοπιστωτικό σύστημα και χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Στη συνέχεια, θα διερευνήσουμε την έννοια μουσείο χρηματοπιστωτικού ιδρύματος αφού διευκρινίσουμε τους όρους μουσείο, αρχείο, έκθεση και συλλογή. Η διευκρίνιση αυτή είναι απαραίτητη προκειμένου να γίνουν σαφείς στην πορεία της εργασίας οι διαφορετικές αποχρώσεις τους στις πολιτιστικές δομές που έχουν αναπτύξει οι φορείς που θα εξετάσουμε. Ύστερα από την παράθεση ενός σύντομου ιστορικού της πορείας αυτών των θεσμών, θα προβούμε σε μια κατά προσέγγιση ταξινόμηση βάσει διαφορετικών κριτηρίων.

Στο επόμενο τμήμα της εργασίας, θα προχωρήσουμε σε επισκόπηση του διεθνούς περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο ανά ήπειρο. Στην προσπάθειά μας αυτή θα

αναφερθούμε σε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα που είναι ενδεικτικά διαφορετικών ειδών τραπεζών, διαφορετικών τάσεων, διαφορετικών μοτίβων και θα προέρχονται από χώρες με διαφορετική κουλτούρα και διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης.

Το ελληνικό παράδειγμα θα αναλυθεί με τα παραδείγματα από τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας. Θα εξετάσουμε το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος, το Ιστορικό Αρχείο, τη Νομισματική Συλλογή και το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής στην Κέρκυρα της Alpha Bank, το Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank. Πολύ συνοπτικά θα αναφερθούμε και σε μερικές δράσεις της Εθνικής Ασφαλιστικής, ως εκπροσώπου των ασφαλιστικών εταιρειών. Όλοι αυτοί οι φορείς έχουν αναπτύξει, άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο, άλλοι νωρίτερα και άλλοι αργότερα, δράσεις εξωστρέφειας για την προβολή των ιστορικών τεκμηρίων που έχουν στην κατοχή τους και για τη συμβολή τους στην τραπεζική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ιστορία της χώρας.

Στο επόμενο στάδιο θα διερευνήσουμε τη δράση του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, το οποίο αποτελεί και τη βασική μελέτη περίπτωσης αυτής της εργασίας.

Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος βαίνει παράλληλα με την πορεία του νεότερου ελληνικού κράτους. Η Εθνική Τράπεζα ανέπτυξε έναν πολλαπλό ρόλο που αντιστοιχούσε στο ρόλο της κεντρικής τράπεζας, της τράπεζας με εκδοτικό προνόμιο, μιας εμπορικής τράπεζας που παρέχει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και προϊόντων σε ένα ευρύτατο δίκτυο καταστημάτων και μιας τράπεζας που στην πορεία της και όταν οι συγκυρίες ήταν κατάλληλες διεύρυνε το πεδίο δραστηριοτήτων της και στο εξωτερικό. Παράλληλα είχε εξαιρετικά μεγάλη συμβολή στην εξέλιξη και στην ανάπτυξη της χώρας καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορικής της διαδρομής.

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος αποτελεί μοναδική περίπτωση, καθώς είναι το παλαιότερο τραπεζικό αρχείο στη χώρα μας, το οποίο συγκροτήθηκε μετά από ζυμώσεις δεκαετιών κατά τον 20^ο αιώνα, οι οποίες έχουν την αφετηρία τους στην πρόθεση της Εθνικής Τράπεζας να προχωρήσει στη συγγραφή της ιστορίας της. Προκειμένου, όμως να συγγραφεί η ιστορία ενός οργανισμού του μεγέθους και του ιστορικού βάρους της Εθνικής Τράπεζας, ήταν απαραίτητο να συγκεντρωθεί, να διασωθεί, να διαφυλαχθεί, να συντηρηθεί, να ταξινομηθεί, να

καταλογογραφηθεί, να μικροφωτογραφηθεί και αργότερα να ψηφιοποιηθεί το αρχειακό υλικό, το οποίο ήταν παράγωγο της λειτουργίας των καταστημάτων και των υπηρεσιών της Τράπεζας. Το ΙΑ/ΕΤΕ ανέλαβε αυτό το ρόλο, ενώ παράλληλα ανατέθηκε σε επιστημονικούς συνεργάτες η συγγραφή μονογραφιών που θα οδηγούσαν με τη σειρά τους στη συγγραφή της ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας.

Ο αρχειακός πλούτος του ΙΑ/ΕΤΕ είναι πολύτιμος γιατί σε αυτόν αποτυπώνεται όλη η νεότερη οικονομική, κοινωνική και πολιτική ιστορία της Ελλάδος. Παράλληλα, πέραν του αρχειακού υλικού, το ΙΑ/ΕΤΕ διαθέτει και συλλογές αντικειμένων προερχόμενων από τη λειτουργία της Τράπεζας, από τη λειτουργία τραπεζών που συγχωνεύθηκαν με την Εθνική αλλά και από επιχειρήσεις που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο σχετίστηκαν με την Εθνική Τράπεζα.

Το ΙΑ/ΕΤΕ είναι μοναδικό και για έναν ακόμα λόγο: το κτήριο στο οποίο στεγάζεται σήμερα, το Μέγαρο Διομήδη, στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου 146 είναι το πρώτο κτήριο που χτίστηκε στη χώρα μας τη δεκαετία του 1920 με σκοπό να στεγάσει αρχείο, το ενεργό τότε αρχείο της Τράπεζας, με όλες τις τότε απαραίτητες προδιαγραφές. Λειτουργώντας, λοιπόν, λίγο και ως «μουσείο» του εαυτού του, σήμερα, μετά από μια ριζική ανακαίνιση των αρχών του 21ου αιώνα, φιλοξενεί και προβάλλει τα αρχεία που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του.

Όταν έφθασε το πλήρωμα του χρόνου και το ΙΑ/ΕΤΕ ήταν έτοιμο, αποφασίστηκε να ανοίξει τις πύλες του καταρχήν στο ερευνητικό κοινό και στη συνέχεια στο ευρύ κοινό με την απόφαση να δημιουργήσει μόνιμους εκθεσιακούς χώρους για την προβολή της ιστορικής διαδρομής και του ρόλου της Εθνικής Τράπεζας, να αναπτύξει δράσεις που προάγουν το σκοπό αυτό και παράλληλα να υιοθετήσει έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα κυρίως για το μαθητικό κοινό.

1. Ερευνητικό ζήτημα - σκοπός - στόχοι

Στην αφετηρία του σχεδιασμού της έρευνάς μας τοποθετείται η επιλογή της ερευνητικής περιοχής και η διατύπωση του ερευνητικού ζητήματος με προσδιορισμό του σκοπού και των επιμέρους στόχων της.

Το πεδίο, λοιπόν, του ερευνητικού ζητήματος εντοπίζεται στη διερεύνηση των δομών που συγκροτούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να προβάλουν στο ευρύ κοινό το ρόλο, τη δράση, τη λειτουργία και την ιστορική τους διαδρομή και να ενισχύσουν την ιστορική κουλτούρα και την οικονομική παιδεία του κοινού. Στη βάση αυτή δημιουργείται ένα πολιτισμικό πλαίσιο δράσης, το οποίο ενδέχεται να αποκτά διαφορετικές μορφές σε κάθε φορέα.

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας θα επιδιωχθεί μια χαρτογράφηση των τάσεων και των μοτίβων των μουσείων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Θα πραγματοποιηθεί μια πρώτη απόπειρα εντοπισμού και καταγραφής μουσείων αυτού του είδους, κατάταξής τους σε κατηγορίες βάσει διαφορετικών κάθε φορά κριτηρίων, καταγραφής των τάσεων που παρατηρούνται στους τρόπους παρουσίασης των συλλογών και προσέγγισης του κοινού. Βάσει της αναφοράς παραδειγμάτων από το διεθνή και από τον ελληνικό χώρο και βάσει της μελέτης περίπτωσης θα προσπαθήσουμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συνολικά συμπεράσματα.

Οι στόχοι της μελέτης αυτής εντοπίζονται στη διερεύνηση:

- των λόγων για τους οποίους τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, χωρίς να έχουν αμιγώς πολιτιστικό χαρακτήρα, αναπτύσσουν αυτού του είδους την πολιτιστική δραστηριότητα,
- του κοινού στο οποίο απευθύνονται,
- των αφηγημάτων που επιλέγουν να προωθήσουν,
- των τεκμηρίων που επιλέγουν να προβάλουν,
- των τρόπων που επιλέγουν για να προβάλουν το υλικό τους και να αναπτύξουν τις εν λόγω δράσεις,
- των χώρων που επιλέγουν κάθε φορά προς αυτό το σκοπό,
- των μεθόδων που προκρίνουν προκειμένου να προβάλουν και να γνωστοποιήσουν στο κοινό τις δράσεις τους.

2. Μεθοδολογία

Στην εργασία αυτή επιδιώκουμε να μελετήσουμε και να κατανοήσουμε τις πτυχές της δράσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά τους τρόπους προβολής και επικοινωνιακής διαχείρισης των ιστορικών τραπεζικών τεκμηρίων. Πρόκειται για θέμα το οποίο δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς και η σχετική βιβλιογραφία είναι περιορισμένη. Στην προσπάθειά μας να καταγράψουμε και να αναλύσουμε ολιστικά τα ερευνητικά ζητήματα ακολουθήσαμε μια διαδικασία επαγωγικού χαρακτήρα προσπαθώντας να συγκεντρώσουμε στοιχεία και δεδομένα τα οποία θα μας οδηγήσουν στη διατύπωση ορισμένων συμπερασμάτων και -γιατί όχι- και νέων υποθέσεων. Σε αυτήν την περίπτωση η εκάστοτε ανάλυση ενός τμήματος του συνολικού φαινομένου πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ολότητας. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η περιγραφή, η ανάλυση, η ερμηνεία και η κατανόηση του ερευνητικού ζητήματος επιδιώκοντας να απαντήσουμε σε ερωτήματα «τί», «πώς» και «γιατί». Επιλέχθηκε, λοιπόν, η ποιοτική έρευνα, προκειμένου να μελετηθεί το αντικείμενο και σε δεύτερο στάδιο να ερμηνευθεί και να κατανοηθεί. Γι' αυτό το λόγο επιδιώχθηκε η συλλογή και η μελέτη μιας ευρείας γκάμας υλικού το οποίο θα αποπειραθούμε να αναλύσουμε συνολικά (Ίσαρη, Πουρκός, 2015: 41-44).

Έχοντας ως σκοπό να διερευνήσουμε και να αναδείξουμε τη «φωνή» και τον λόγο των φορέων των μουσειακών δομών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας και να αντλήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα όσον αφορά τις πρακτικές, τις τάσεις, τις εμπειρίες και τις ερμηνείες των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία, αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε ημιδομημένες, πρόσωπο με πρόσωπο (face to face interviews), ποιοτικές συνεντεύξεις εις βάθος. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η διερεύνηση και κατανόηση των αντιλήψεων, των πεποιθήσεων και των εμπειριών των προσώπων σε σχέση με το αντικείμενο μελέτης.

Η ημιδομημένη συνέντευξη αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων που λειτουργεί ως οδηγός για τα ζητήματα που καλούμαστε να καλύψουμε στο πλαίσιο της συνέντευξης. Αυτό το είδος συνέντευξης προκρίθηκε ως το πλέον κατάλληλο δεδομένου ότι παρουσιάζει ευελιξία ως προς την σειρά των ερωτήσεων, ως προς τη τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο, ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση αναλόγως με τη τροπή της συνέντευξης και ως προς την εμβάθυνση σε ορισμένα θέματα ανάλογα με την ιδιότητα του ερωτώμενου (Ίωσηφίδης, 2017: 73-74, Ίσαρη, Πουρκός, 2015: 92).

Έχοντας στο μυαλό μας τα ερευνητικά ερωτήματα σχεδιάσαμε τις συνεντεύξεις συντάσσοντας ημιδομημένες ερωτήσεις ανοικτού τύπου, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να δώσει την προσωπική του απάντηση ελεύθερα βάσει της κατεύθυνσης που έχει δώσει ο ερωτών (οι συνεντεύξεις της εργασίας παρατίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ). Ανάλογα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα και με την πορεία της συνέντευξης η σειρά ή και το περιεχόμενο των ερωτήσεων δύναται να τροποποιηθεί επιτόπου (Ισαρη, Πουρκός, 2015: 128).

Ένα άλλο μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι η διερεύνηση μελετών περίπτωσης. Στη συγκεκριμένη εργασία θα διερευνηθούν οι τρόποι προβολής και επικοινωνιακής διαχείρισης των τεκμηρίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων παραδειγμάτων από το εξωτερικό, πιο λεπτομερώς των ελληνικών παραδειγμάτων και τέλος σε μεγαλύτερο βάθος της βασικής μελέτης περίπτωσης: του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες επισκέψεις για παρατήρηση των περιπτώσεων και ανάγνωση του χώρου και των αντικειμένων. Επίσης, πραγματοποιήθηκε μελέτη εντύπων, οδηγών, οπτικοακουστικού υλικού, δελτίων τύπου, καθώς και χρήση ηλεκτρονικών προγραμμάτων (πρόγραμμα ΙΑ/ΕΤΕ, ψηφιακό μουσείο ΤτΕ) και παρακολούθηση της επικοινωνιακής διαχείρισης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των newsletters. Τέλος, πληροφορίες αντλήθηκαν και από άτυπες συζητήσεις με στελέχη των φορέων που εξετάζουμε σε αυτή τη μελέτη.

Σύμφωνα με τον καθορισμό του πλαισίου έρευνας της εργασίας μελετήθηκε και η σχετική βιβλιογραφία, η αρθρογραφία καθώς και οι δημοσιεύσεις των ανακοινώσεων των συνεδρίων του ICOMON. Ως πηγή πληροφόρησης χρησιμοποιήθηκαν, επίσης, οι επίσημοι ιστοχώροι των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των μουσείων, των αρχείων και των πολιτιστικών ιδρυμάτων τους, καθώς και των σχετικών ελληνικών, ξένων και διεθνών οργανισμών.

3. Το χρήμα

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος ξεπέρασε το στάδιο της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης, εισήλθε στο στάδιο της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών, όπου η κοινωνία απέκτησε το χαρακτήρα του αντιπραγματισμού σε μία σχετικά πρωτόγονη αρχικά μορφή. Εδώ η συναλλακτική πράξη συνίστατο στην αμφίδρομη σχέση της

παροχής και της αποδοχής αγαθών, γεγονός που δημιούργησε τα θεμέλια για την εγχρήματη οικονομία (Ζαχαριάδης-Σούρας, 1993: 37).

Το χρήμα ως λέξη προέρχεται από το αρχαίο ρήμα χρῆν, χρειάζομαι και χρησιμοποιώ, υποδηλώνοντας τη σχέση ανάγκης και προϊόντος, προϊόντος και μέσου. Από την εποχή της μετάβασης από τον αντιπραγματισμό στην υιοθέτηση του νομίσματος ως ένα συμβατικό μέσο για την πραγματοποίηση των συναλλαγών έως τις νεότερες μορφές του χάρτινου και του πλαστικού χρήματος, το χρήμα κυριαρχεί και προσδιορίζει την καθημερινότητα του ανθρώπινου γένους στο πέρασμα των αιώνων (Σταμπολίδης, 2017: 13).

Ως λογιστική μονάδα που ξεπερνά τις ανεπάρκειες του αντιπραγματισμού επιτρέπει την πραγματοποίηση συναλλαγών σε μεγάλα χρονικά διαστήματα και σε μεγάλες γεωγραφικές αποστάσεις, και ως τέτοια χαρακτηρίζεται ως προσιτή, ανθεκτική, φορητή, ανταλλάξιμη και αξιόπιστη. Γι' αυτό και τα μέταλλα θεωρήθηκαν ότι πληρούσαν τα απαραίτητα κριτήρια για να χρησιμοποιηθούν ως πρωταρχική νομισματική ύλη (Ferguson, 2008: 23-24).

Ο ρόλος του χρήματος ήταν πάντοτε σημαντικός για τον άνθρωπο και την οικονομία. Το χρήμα προσαρμόστηκε διαχρονικά στις διαφορετικές οικονομικές συνθήκες, παράλληλα με την εξέλιξη των οικονομιών από απλούστερες σε πιο σύνθετες μορφές. Η μετάβαση από την ανταλλακτική οικονομία στη σύγχρονη οικονομία υψηλής τεχνολογίας συνοδεύτηκε πάντα από εξέλιξη του χρήματος: από τα εμπορεύματα στο χρήμα των κεντρικών τραπεζών και το ψηφιακό χρήμα.

Σε κάθε οικονομία το χρήμα επιτελεί τρεις βασικές λειτουργίες: ως μέσο συναλλαγών, ως μονάδα μέτρησης και ως μέσο αποθήκευσης πλούτου.

- Μέσο συναλλαγών (medium of exchange). Το χρήμα αποτελεί μέσο συναλλαγών που χρησιμοποιείται για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών. Απουσία χρήματος, θα ζούσαμε σε μια ανταλλακτική οικονομία όπου αγαθά και υπηρεσίες θα ανταλλάσσονταν άμεσα με άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται διπλή σύμπτωση αναγκών μεταξύ αγοραστή και πωλητή. Το χρήμα μπορεί εύκολα να διαιρεθεί και επομένως η χρήση του απλοποιεί τις καθημερινές συναλλαγές, μειώνει το χρόνο και το κόστος των συναλλαγών.

- Μονάδα μέτρησης (unit of account). Στην περίπτωση αυτή το χρήμα παρέχει συγκεκριμένους, ενιαίους, τυποποιημένους όρους-μονάδες βάσει των οποίων εκφράζονται οι τιμές των προϊόντων ή άλλες υποχρεώσεις.
- Μέσο αποθήκευσης πλούτου (store of value). Το χρήμα λειτουργεί ως μέσο αποθήκευσης πλούτου καθώς η αγοραστική του δύναμη μπορεί να μεταφερθεί τόσο στο χρόνο, δηλαδή στο μέλλον, όσο και στο χώρο (Orrell, Chlupathý, 2016: 7-10, König, 2001: 4-6).

Τα συστήματα πληρωμών, δηλαδή οι μέθοδοι διεξαγωγής των συναλλαγών στην οικονομία, μεταβάλλονταν διαχρονικά παράλληλα με την εξέλιξη του χρήματος. Αρχικά ο χρυσός, άλλα πολύτιμα μέταλλα ή εμπορεύματα με κάποια εσωτερική αξία αποτέλεσαν την κύρια μορφή χρήματος. Ωστόσο τα μειονεκτήματα σχετικά με το βάρος, τις δυσκολίες μεταφοράς, την αλλοίωση του μείγματος των μετάλλων ή τα ανεπαρκή τους αποθέματα οδήγησαν στη συνέχεια (μετά το 16^ο αιώνα) στη δημιουργία χρήματος με τη μορφή χαρτιού. Σήμερα στις περισσότερες οικονομίες χρησιμοποιούνται τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα, δηλαδή το χρήμα που δεν έχει εσωτερική αξία αυτό καθαυτό και θεωρείται ως γενικά αποδεκτό μέσο συναλλαγών. Το χρήμα με τη μορφή αυτή εκδίδεται από την κεντρική τράπεζα η οποία ελέγχει την προσφορά χρήματος στην οικονομία. Εάν οι νομισματικές αρχές είναι αξιόπιστες, το νόμισμα/χρήμα είναι σταθερό, αξιόπιστο και αποτελεσματικό.

Πλέον η ανάπτυξη της τεχνολογίας και της σύγχρονης τραπεζικής έχουν οδηγήσει στη σε μεγάλο βαθμό ψηφιοποίηση των συναλλαγών και την ανάπτυξη ευρέος φάσματος ηλεκτρονικών υπηρεσιών πληρωμών παράλληλα με τη χρήση του χρήματος σε φυσική μορφή, όπως είναι οι κάρτες πληρωμών (χρεωστικές, πιστωτικές), οι πληρωμές μέσω διαδικτύου ή εφαρμογών κινητών τηλεφώνων και το ηλεκτρονικό χρήμα, που, εφόσον περιορίζουν το κόστος διεκπεραίωσης των συναλλαγών, συμβάλλουν στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας (König, 2001).

Πολλαπλές δραστηριότητες των ανθρώπων χαρακτηρίζονται από την ανταλλαγή χρήματος με αγαθά ή υπηρεσίες. Η χρήση του και η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα επηρεάζει βαθύτατα τη σκέψη των ανθρώπων, οι οποίοι έχουν μια αμφίρροπη σχέση με το χρήμα. Το λατρεύουν και το αναζητούν αλλά και το μισούν και το φοβούνται. Εξάλλου, φαινόμενα και λειτουργίες της οικονομίας, όπως η αποταμίευση, η ευρεία αποδοχή ισχυρών και φερέγγυων νομισμάτων, η έκδοση νομίσματος σε περιστάσεις εκτάκτου ανάγκης, ο πληθωρισμός, η υποτίμηση, η

κιβδηλεία και η παραχάραξη παρουσιάζονται διαχρονικά σε όλες τις κοινωνίες (Ευγενίδου, 2010: 113-121).

Το χρήμα, έννοια που κυριαρχεί στη ζωή των κοινωνιών, τόσο άστατη και παρεξηγημένη όσο και νευραλγικής σημασίας για τον ανθρώπινο βίο, αποτελεί ένα είδος επικοινωνίας που συναντούμε μόνο στο ανθρώπινο είδος. Το χρήμα «μιλάει» και υπό αυτή του την ιδιότητα αποτελεί ένα μέσο επικοινωνίας αλλά και ένα είδος κοινωνικής σύμβασης που εξυπηρετεί τις κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα στα άτομα, αλλά και ανάμεσα στα άτομα και την εκάστοτε πολιτειακή αρχή (Orrell, Chlupathý, 2016). Το χρήμα ως συμβατική μονάδα μέτρησης και αποτίμησης των υλικών και άυλων αγαθών λειτουργεί αφ' ενός μεν ως μέσο διευκόλυνσης των εμπορικών συναλλαγών και της οικονομικής δραστηριότητας του ατόμου και του συνόλου, αφ' ετέρου δε ως κινητήριος δύναμη της οικονομίας και παράγοντας διαμόρφωσης του κοινωνικού ιστού. Η συγκέντρωση του πλούτου καθορίζει τη διάρθρωση και την ιεραρχία της εκάστοτε κοινωνίας, και κατά συνέπεια τη δομή του πολιτεύματος (Παπαευθυμίου, 2017: 265-267).

Η φύση του χρήματος είναι εξαιρετικά πολυσχιδής. Συνδέεται με την ευημερία και την ευτυχία και γι' αυτό το λόγο επιδιώκεται η απόκτησή του. Ωστόσο, το ζήτημα της συσσώρευσης του πλούτου έχει, επίσης, διάφορες πτυχές, καθώς δημιουργεί ικανοποίηση άλλοτε όταν συσσωρεύεται και αποθηκεύεται-αποταμιεύεται, άλλοτε όταν ξοδεύεται για κάλυψη προσωπικών αναγκών και επιθυμιών και άλλοτε όταν χρησιμοποιείται για το γενικό καλό. Επίσης, το χρήμα συντελεί στην ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων, του «επιχειρείν», της πρόοδου και της καινοτομίας και ως εκ τούτου στην οικονομική και κοινωνική εξέλιξη. Σε άλλες περιπτώσεις, όταν λαμβάνει τη μορφή ενός κοινού νομίσματος, όπως το ευρώ, δύναται να αποτελέσει μια ενοποιητική δύναμη.

Ωστόσο, όσο ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία της ανθρώπινης κοινωνίας είναι το χρήμα, τόσο εν δυνάμει εκρηκτικό μπορεί να γίνει. Μπορεί να αποτελέσει πηγή άγχους για τα φυσικά πρόσωπα καθώς και διαμάχης τόσο ανάμεσα στα άτομα όσο και ανάμεσα στα κράτη. Άλλοτε, οδηγεί σε προβλήματα κοινωνικής φύσεως, όπως έλλειψη ελεύθερου χρόνου και οικολογικές καταστροφές (Orrell, Chlupathý, 2016).

Η χρήση του χρήματος ως συμβατικού μέσου συναλλαγής δημιουργεί ένα είδος εμπιστοσύνης-πίστης ανάμεσα στον άνθρωπο και το χρήμα. Εδώ είναι που εμφανίζεται και η τράπεζα ως θεσμός (Orrell, Chlupathý, 2016). Η τραπεζική δραστηριότητα

εμφανίστηκε και έβαινε παράλληλα με την ολοένα περισσότερο διευρυμένη χρήση των νομισμάτων στις οικονομικές συναλλαγές. Έτσι, για παράδειγμα, στην ελληνική αρχαιότητα οι τράπεζες που εμφανίστηκαν εξυπηρετούσαν την αλλαγή του ξένου νομίσματος, την κατάθεση και την πίστωση (Ψωμά, 2017).

4. Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Η οικονομική δραστηριότητα προσδιορίζει και προσδιορίζεται σε μια αμφίδρομη σχέση από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, πρωταρχική λειτουργία του οποίου αποτελεί η διοχέτευση κεφαλαίων από τους αποταμιευτές προς τους επενδυτές. Βασική μέριμνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί η ενθάρρυνση της αποταμιευτικής δραστηριότητας και η προώθηση των επενδύσεων (Μόσχος Χορταρέας, 2011: 56-57, Howells Bain, 1998: 3). Το χρηματοπιστωτικό πλεόνασμα που δημιουργείται από αυτήν την αποταμιευτική δράση μπορεί να διοχετευθεί με τη μορφή του δανεισμού σε μια άλλη οικονομική μονάδα που παρουσιάζει χρηματοπιστωτικό έλλειμμα (Ζαχαριάδης-Σούρας, 1993: 67). Για την εξυπηρέτηση του ρόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος δρουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το ευρύ φάσμα των οποίων εκτείνεται από την Κεντρική Τράπεζα μίας χώρας, όλα τα είδη των εμπορικών τραπεζών, τις ασφαλιστικές εταιρείες έως και τις μικρές χρηματιστηριακές εταιρείες. Ανατρέχοντας στην ιστορία των τραπεζών καθίσταται σαφές ότι οι τράπεζες δημιουργήθηκαν ως ιδρύματα προκειμένου να εξυπηρετήσουν αφ' ενός μεν τη λειτουργία συγκέντρωσης αποταμιευτικών κεφαλαίων, αφ' ετέρου δε την προώθηση της κεφαλαιακής επάρκειας σε επενδυτές εν είδει δανεισμού (Μόσχος Χορταρέας, 2011: 56-57, Howells Bain, 1998: 3).

4.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος

Αρχικά θα ήταν χρήσιμο να προσδιορίσουμε την έννοια του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Τα Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI) και τα Μη Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα².

²<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/catalogue.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018)
<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/nomonetary/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018)

Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), τα Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα είναι πιστωτικά ιδρύματα μόνιμου χαρακτήρα, όπως ορίζονται από το Κοινοτικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), και, πιο συγκεκριμένα, οι κεντρικές τράπεζες, τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των οποίων η δραστηριότητα συνίσταται στη λήψη καταθέσεων και/ή στενών υποκατάστατων καταθέσεων από φορείς διαφορετικούς από τα ΝΧΙ, καθώς και, για δικό τους λογαριασμό, τουλάχιστον σύμφωνα με οικονομικούς όρους, στη χορήγηση πιστώσεων και/ή στην πραγματοποίηση επενδύσεων σε τίτλους³.

Όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδος, στα Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα ανήκουν η Τράπεζα της Ελλάδος και τα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ στα Μη Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι ασφαλιστικές εταιρείες⁴.

5. Μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Τα Μουσεία που έχουν νομισματικές συλλογές διαθέτουν τα εχέγγυα για να παρέχουν χρηματοοικονομική εκπαίδευση σε ιστορικό πλαίσιο. Έχουν τη μοναδική ευκαιρία να προβάλλουν την εξέλιξη του χρήματος στην κοινωνία, τις πολιτιστικές σχέσεις που αφορούν το χρήμα και το ρόλο του χρήματος στη δημιουργία και την πρόοδο ή και στην ύφεση και την καταστροφή. Η εκπαίδευση του κοινού σε θέματα οικονομικής φύσεως ξεπερνάει την απλή γνώση του χειρισμού του χρήματος στην καθημερινότητα ή των πρακτικών αποταμίευσης. Αντιθέτως, έχει ως σκοπό την εις βάθος κατανόηση των

³<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/catalogue.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018),

http://www.ecb.europa.eu/stats/financial_corporations/list_of_financial_institutions/html/index.en.html (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018).

⁴ Στον ιστοχώρο της Τράπεζας της Ελλάδος παρατίθεται αναλυτικός κατάλογος ανά κατηγορία με τα Νομισματικά και τα Μη Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

(<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/monetary/catalogue.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018), <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018),

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/nomonetary/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority) τηρεί πλήρη κατάλογο των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στις χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, των υποκαταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν και λειτουργούν σε διαφορετικές χώρες του ΕΟΧ, καθώς και των υποκαταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε χώρες εκτός του ΕΟΧ και τα οποία έχουν λάβει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας σε χώρες του ΕΟΧ (<http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/credit-institutions-register>, ημερομηνία πρόσβασης: 28.9.2018).

μηχανισμών του χρήματος και της αλληλεπίδρασης που έχει σε σχέση με την κοινωνία. Εδώ καλείται το κοινό να κατανοήσει το ρόλο του χρήματος τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (Harris, 2014: 1)⁵.

Ο χαρακτήρας των μουσειακών δομών των χρηματοπιστωτικών οργανισμών παρουσιάζει διάφορες αποχρώσεις αφ' ενός ανάλογα με τον ίδιο τον οργανισμό και το ρόλο του στην κοινωνία αφ' ετέρου ανάλογα με την αποστολή του κάθε μουσείου, τον σκοπό, τους στόχους και τους τρόπους που επιλέγει για να προβάλλει τα μηνύματά του. Η φύση του ίδιου του φορέα άλλωστε προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά των μουσείων αυτών. Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών είναι διαφορετικός από αυτόν των εμπορικών τραπεζών ή από αυτόν των συνεταιριστικών τραπεζών αλλά και διαφορετικός από των ασφαλιστικών εταιρειών. Επομένως, τα μουσεία των εμπορικών τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών προσομοιάζουν με τα μουσεία επιχείρησης. Πέραν αυτού, χρειάζεται να διαφοροποιήσουμε το χαρακτήρα των μουσείων αυτών από τα «τυπικά» μουσεία και από τα μουσεία τέχνης.

Τα τραπεζικά μουσεία έχουν την ιδιαιτερότητα ότι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Απολαμβάνουν τα ίδια μέσα διαχείρισης με αυτά της τράπεζας, ακολουθούν το ίδιο μοντέλο λειτουργίας και τα ίδια κριτήρια ποιότητας. Οι επιμελητές των τραπεζικών συλλογών καλούνται να ανταποκριθούν ταυτοχρόνως στο ρόλο του επιμελητή ενός μουσείου και στο ρόλο του τραπεζικού υπαλλήλου (Logie, 1997: 94-95).

⁵ Ιδιαίτερα χαρακτηριστική ως προς αυτό είναι η δράση ενός μη τραπεζικού φορέα, της Citi Money Gallery του Βρετανικού Μουσείου, της οποίας η επανέκθεση το 2012 προέκυψε από τη συνεργασία του Μουσείου με τον τραπεζικό όμιλο Citigroup. Σκοπός της επανέκθεσης είναι να προβάλλει την ιστορία του κόσμου μέσα από το χρήμα και την εξέλιξη της μορφής και της λειτουργίας του χρήματος σε εύρος 4.000 ετών. Σε ένα Μουσείο παγκοσμίου εμβέλειας, όπου οι επισκέπτες ενδέχεται να περάσουν πολλές ώρες, στις μεμονωμένες αίθουσες περνούν μόλις τρία περίπου λεπτά. Αυτή ήταν και η μεγάλη πρόκληση για τη διαμόρφωση του μουσειακού αφηγήματος: το πώς με μικρά κατά κανόνα και λιγότερο, σε σχέση με τα σπουδαία και εντυπωσιακά στο μάτι επιτεύγματα των μεγάλων πολιτισμών, ελκυστικά αντικείμενα θα εμπλακεί ο επισκέπτης περισσότερο χρόνο και θα βιώσει τη μουσειακή εμπειρία. Έτσι, το αφήγημα εξελίσσεται χρονολογικά και θεματικά ακολουθώντας μία διαδρομή 12 βασικών αντικειμένων που λειτουργούν ως «πύλες» για τις ενότητες του αφηγήματος ή και για το σύνολο. Το κείμενο που συνοδεύει το αντικείμενο και περιέχει τη σημαντική πληροφορία τοποθετείται κοντά στο έκθεμα. Επομένως ο επισκέπτης αποκτά μία εποπτεία του θέματος, ενώ αυτός που επιθυμεί να εντρυφήσει περισσότερο στο θέμα, ακολουθεί μια πιο διεισδυτική διαδρομή σε όλα τα αντικείμενα της αίθουσας. (http://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/themes/room_68_money.aspx, ημερομηνία πρόσβασης 25.3.2018, <https://blog.citigroup.com/2011/08/making-a-new-money-gallery-at-the-british-museum>, ημερομηνία πρόσβασης 25.3.2018, <https://blog.citigroup.com/2011/12/from-the-british-museum-and-citi-gateway-objects---storytelling-in-the-money-gallery>, ημερομηνία πρόσβασης 25.3.2018)

Η δημιουργία των Μουσείων των Τραπεζών αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα και εξής, ακόμα και αν οι συλλογές τους πρωτοδημιουργήθηκαν στο απώτερο παρελθόν. Η πλειονότητα των κεντρικών κυρίως τραπεζών παγκοσμίως έχει δημιουργήσει κάποιο είδος μουσειακής δομής. Η τάση αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας των Τραπεζών, είτε κεντρικών είτε εμπορικών, να αναπτύξουν εταιρική κουλτούρα και να ακολουθήσουν μια διαδρομή που διέπεται από αρχές συνεισφοράς στην ευημερία της κοινωνίας, προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο και προστασίας του πολιτισμού, του περιβάλλοντος, των γραμμάτων, των τεχνών και μέριμνας για το ανθρώπινο δυναμικό και το εργασιακό περιβάλλον⁶.

Σύμφωνα με την Christiane Logie τα Μουσεία των Κεντρικών Τραπεζών υποδιαιρούνται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Logie, 1997: 93-95)⁷:

1. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει Μουσεία του τύπου του Δωματίου των Θησαυρών, όπου τηρούνται ιδιαίτερα εμβληματικές συλλογές κυρίως νομισμάτων και χαρτονομισμάτων που χρονολογούνται από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή, προσβάσιμες μόνο σε ειδικό κοινό.
2. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει Μουσεία Νομισματικά που έχουν ως κύριο σκοπό να αναδείξουν τη νομισματική κυκλοφορία παρέχοντας μία όσο το δυνατόν πληρέστερη επισκόπηση των μέσων πληρωμής που κυκλοφορούν σε ολόκληρο τον κόσμο, ενώ, έχοντας κυρίως διδακτικό χαρακτήρα, είναι ανοικτά στο κοινό.
3. Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν τα λεγόμενα Μουσεία Επιχείρησης, τα οποία εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην προβολή του ρόλου και των λειτουργιών της τράπεζας, παρουσιάζοντας ενδεχομένως και μία επισκόπηση της ιστορίας του εθνικού νομίσματος. Αποτελώντας ταυτοχρόνως εργαλείο δημοσίων σχέσεων και παιδαγωγικό εργαλείο της εταιρείας απευθύνονται και στο ευρύ κοινό.
4. Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει τα Μουσεία εκείνα που διαχειρίζονται συλλογές τέχνης και συλλογές ιστορικού χαρακτήρα, οι οποίες ανήκουν σε τράπεζες.

⁶ <https://www.nbg.gr/el/the-group/corporate-social-responsibility> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.9.2018), <http://www.alpha.gr/page/default.asp?la=1&id=119> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.9.2018)

⁷ Logie, 1997: 93.

Στη συγκεκριμένη εργασία θα διερευνήσουμε τα μουσεία εκείνα των οποίων το αντικείμενο άπτεται των τεκμηρίων τραπεζικής, νομισματικής και οικονομικής ιστορίας, κάνοντας μόνο μια σύντομη αναφορά στις περιπτώσεις τραπεζικών μουσείων ή εκθεσιακών χώρων με συλλογές έργων τέχνης.

Πρόκειται, λοιπόν, για συλλογές, οι οποίες δε σχετίζονται με το βασικό αντικείμενο του τραπεζικού φορέα.

Στο πλαίσιο άσκησης πολιτισμικής πολιτικής για επενδύσεις στην πολιτισμική κληρονομιά πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν χαράξει στρατηγική συστηματικής αγοράς έργων τέχνης, χωρίς, ωστόσο, να έχουν προχωρήσει στη δημιουργία μουσειακού θεσμού. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ιταλικού τραπεζικού ομίλου Intesa Sanpaolo που έχει συγκροτήσει πλούσιες συλλογές έργων τέχνης από την αρχαιότητα έως σήμερα, τμήμα των οποίων εκτίθεται σε μουσειακούς χώρους της τράπεζας ή παρουσιάζεται σε περιοδικές εκθέσεις ή αποτελεί αντικείμενο δανεισμού για παρουσίαση σε εκθέσεις άλλων μουσείων (Negri, 2009: 16-17)⁸.

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank, οι οποίες έχουν συγκροτήσει και εξακολουθούν να εμπλουτίζουν συλλογές έργων τέχνης κορυφαίων δημιουργών, μέρος των οποίων κοσμεί γραφεία και χώρους εργασίας των τραπεζικών ιδρυμάτων⁹.

Σαφώς, υπάρχουν αρκετά ζητήματα που προβληματίζουν τα τραπεζικά μουσεία. Σε έρευνα που διεξήγαγε το ICOMON το φθινόπωρο του 2008 σε περισσότερα από 50 μέλη του –νομισματικά και τραπεζικά μουσεία–, διαπιστώθηκε ότι θέματα που απασχολούν ιδιαίτερα αυτά τα μουσεία είναι, πέραν των ζητημάτων της αποθήκευσης και διατήρησης των συλλογών, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η πίεση για διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων και κυρίως η μέριμνα για να καταστούν περισσότερο ενδιαφέρουσες και ελκυστικές για το κοινό οι συλλογές τους. Από τα

8

http://www.group.intesasanpaolo.com/script/sir0/si09/contentData/view/PATRIMONIO_CULTURALE_EN.pdf?id=CNT-04-0000000A4FD6&ct=application/pdf&cntTitle= (ημερομηνία πρόσβασης: 25.9.2018), <http://bankinghistory.org/wp-content/uploads/2012-2-bulletin.pdf>.

Στο συγκεκριμένο όμιλο έχει ενσωματωθεί και η Banca Commerciale Italiana η οποία είχε συγκροτήσει ήδη από τη δεκαετία του 1960 μία ιδιαιτέρως σημαντική συλλογή σύγχρονης τέχνης, τμήμα της οποίας κοσμούσε γραφεία της τράπεζας, ενώ άλλοτε παρουσιαζόταν σε περιοδικές εκθέσεις (Negri, 2009: 16-17).

⁹ Η Τράπεζα της Ελλάδος, ήδη από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, προέβαινε στην αγορά έργων τέχνης, που προορίζονταν κυρίως για να κοσμήσουν το εσωτερικό του κτηρίου του Κεντρικού Καταστήματος (<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/ccrd/collections.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 25.9.2018). Η Εθνική Τράπεζα ήδη από την εποχή της ίδρυσής, το 1841, είχε μεριμνήσει για τη συγκρότηση της συλλογής (http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3270, ημερομηνία πρόσβασης: 25.9.2018). Τα δε έργα της συλλογής της Alpha Bank προέρχονται από τις συλλογές των Τραπεζών Πίστωσης, Ιονικής, Λαϊκής, Εμπορικής και Citibank, οι οποίες ενοποιήθηκαν σταδιακά από το 2000 έως το 2014 (<https://www.alphapolitismos.gr/gr/01-Art-Collection>, ημερομηνία πρόσβασης: 25.9.2018).

αποτελέσματα της έρευνας είναι εμφανές ότι, ενώ μεγάλο ποσοστό μουσείων διαθέτει μόνιμο εκθεσιακό χώρο και διοργανώνει περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και διαλέξεις στους χώρους του, μόνο περίπου τα μισά εξ αυτών διοργανώνουν περιοδεύουσες εκθέσεις και δανείζουν αντικείμενα των συλλογών τους ενώ λιγότερα από 1 στα 5 μουσεία επιδεικνύει μεγαλύτερη εξωστρέφεια με τη διοργάνωση εκπαιδευτικών δράσεων εκτός του μουσείου ως τρόπο διεύρυνσης του κοινού και προσέγγισης μεγαλύτερου ποσοστού "επισκεπτών" (Galvin, 2008: 3).

5.1 Μουσεία κεντρικών τραπεζών

Σύμφωνα με το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ιστορία κάθε τόπου, διαμορφώνεται και το εκάστοτε μουσειακό σύστημα που έχει αναπτύξει.

Η κεντρική τράπεζα μιας χώρας ελέγχει τη νομισματική πολιτική, τα επιτόκια και την κυκλοφορία του νομίσματος και φροντίζει για την οικονομική σταθερότητα. Εκ φύσεως οι κεντρικές τράπεζες έχουν μια εκπαιδευτική εντολή, που συνίσταται στην επικοινωνία τους με τον κόσμο, προκειμένου να τον ενημερώσουν γιατί τα χρήματά τους είναι ασφαλή και με ποιους τρόπους πορεύονται προς επίτευξη αυτού του σκοπού. Ως αποτέλεσμα, λοιπόν, πολλές κεντρικές τράπεζες επενδύουν μεγάλα ποσά σε μουσειακά προγράμματα ευρείας κλίμακας (Kamprmann, 2013α: 2). Επομένως, τα μουσεία των κεντρικών τραπεζών παρουσιάζουν τεκμήρια που σχετίζονται με αυτά τα ζητήματα, όπως νομίσματα και τραπεζογραμμάτια, την ιστορία της κυκλοφορίας του νομίσματος της χώρας και την παραχάραξη. Προωθούν την χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού, παρουσιάζουν το ρόλο τους στην οικονομία και τους μηχανισμούς της αγοράς με το συνδυασμό παραδοσιακών μεθόδων εκπαίδευσης με καινοτόμα διαδραστικά εργαλεία (Berlin, 2013: 12). Τα κλασικού τύπου μουσεία χρήματος ανήκουν κατά κανόνα σε κεντρικές τράπεζες, οι οποίες είναι επιφορτισμένες με την αποστολή να εξηγήσουν στο ευρύ κοινό το μηχανισμό λειτουργίας του χρήματος, τους λόγους για τους οποίους λειτουργεί, καθώς και τις ευρείες συνδέσεις του με το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα (Kamprmann, 2013β: 3).

Η συντριπτική πλειονότητα των κεντρικών τραπεζών έχουν δημιουργήσει ένα είδος μουσειακής δομής, φαινόμενο το οποίο αναπτύχθηκε κυρίως από το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα και εξής, ακόμα και αν οι συλλογές τους είχαν αρχίσει να συγκροτούνται παλαιότερα. Οι απαρχές αυτών των συλλογών συχνά εντοπίζονται στη δράση κάποιων

σημαντικής προσωπικότητας στην ηγεσία της Τράπεζας, η οποία επεδίωκε να αφήσει το προσωπικό της στίγμα στον οργανισμό, όπως αντίστοιχα συνέβαινε στο παρελθόν με τους μεγάλους μαϊκήνες της τέχνης και του πολιτισμού (Logie, 1997: 93-94).

Επίσης, οι κεντρικές τράπεζες που έχουν το εκδοτικό προνόμιο και, κατά συνέπεια, ενδέχεται να έχουν υπό την εποπτεία τους νομισματοκοπεία, διαθέτουν ένα σημαντικό απόθεμα αντικειμένων, μηχανημάτων, συσκευών που σχετίζονται με την παραγωγή του χρήματος. Διαθέτουν πλήρεις συλλογές νομισμάτων και τραπεζογραμμάτων και ένα μεγάλο πεδίο αναφοράς που έχει να κάνει με την παραγωγή και την τεχνική κατασκευής των νομισμάτων και των χαρτονομισμάτων, την εικονογραφία, την ιδεολογία, την τέχνη (Συνέντευξη Ζ. Συνοδινός).

5.2 Τα τραπεζικά μουσεία ως μουσεία επιχείρησης

Τις τελευταίες δεκαετίες οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες οδηγούν σε ριζικές αλλαγές το μουσειακό τοπίο και προσδιορίζουν εκ νέου το μουσειακό γίνεσθαι. Ιδιαίτερα έντονο παρατηρείται το φαινόμενο της αύξησης των μουσείων επιχείρησης δεδομένης και της έντονης δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της επιχειρηματικής επικοινωνίας και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Kotler, 2008). Η συγκρότηση, η διατήρηση και προβολή αρχείων επιχειρήσεων καθώς και η συγκρότηση και η παρουσίαση στο κοινό συλλογών και άλλων τεκμηρίων προερχόμενων από τη λειτουργία τους έχει δημιουργήσει μια καινούργια πηγή διατήρησης και προβολής της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το μουσείο επιχείρησης αποτελεί έναν επιπλέον δίαυλο επικοινωνίας με το κοινό και αυξάνει το κύρος και την αναγνωρισιμότητα της επιχείρησης (Tanrikulu, 2011: 187). Με τη δημιουργία ενός μουσείου χτίζεται η εικόνα της επιχείρησης στο context του πολιτισμού και της κοινωνίας. Κερδίζει σε επικοινωνία και ανάπτυξη μέσω πολλαπλών καναλιών, όπως την αναγνώριση της ιστορίας, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη σταθερότητα του ονόματός της αποφέροντας άμεσα και έμμεσα οφέλη, διευρύνοντας τους δεσμούς της επιχείρησης με το κοινό, επικοινωνώντας τη μακροπρόθεσμη αξία της επιχείρησης και την εταιρική της φιλοσοφία (Xu, 2017: 11).

Τα μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και δη των εμπορικών τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών εντάσσονται στην ευρύτερη κατηγορία των μουσείων επιχείρησης. Ωστόσο, ο βαθμός εξάρτησης του μουσείου από το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ποικίλλει. Χρειάζεται, βεβαίως, κατ' αναλογία με τα μουσεία επιχείρησης, να

γίνει διάκριση ανάμεσα στα μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και στα μουσεία που έχουν δημιουργηθεί από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Negri, 2009: 12, 15-17).

Στην προσπάθειά μας να διερευνήσουμε τη σχέση μουσείου και χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, το βαθμό εξάρτησης του μουσείου από την τράπεζα ή την ασφαλιστική εταιρεία, το βαθμό αλληλεπίδρασής τους, αλλά και το ποιος είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη της διαχείρισής τους, διαπιστώσαμε ότι τα εν λόγω μουσεία και συλλογές μπορούν να ενταχθούν σε διάφορες κατηγορίες. Σαφώς, τα όρια δεν είναι πάντα εύκολο να καθοριστούν και γι' αυτό το λόγο ορισμένες φορές είναι δύσκολη η κατηγοριοποίηση των εκάστοτε μουσείων ή εκθεσιακών χώρων.

Η μεγάλη κατηγορία, με την οποία θα ασχοληθούμε κατεξοχήν σε αυτήν τη μελέτη, αφορά τα μουσεία που με κάποιον τρόπο τα έχουν ιδρύσει και τα διαχειρίζονται χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κυρίως τράπεζες.

Με αφετηρία το μουσείο επιχείρησης ως μουσείο που δημιουργήθηκε από την επιχείρηση και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της¹⁰ ξεκινάει ο προβληματισμός που αφορά τη σχέση και το βαθμό εξάρτησης του μουσείου από την επιχείρηση. Τα μουσεία επιχείρησης έχουν την ελευθερία να συλλέγουν, να εκθέτουν και να αφηγούνται, αλλά η προβολή και η παρουσίαση εξαρτάται σε κάποιο βαθμό και από τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης (Χυ, 2017: 39). Η εκάστοτε επιχείρηση οφείλει να έχει μία σαφώς καθορισμένη αποστολή, η οποία αποτυπώνεται στους σκοπούς, στους στόχους και στη χάραξη της στρατηγικής της, ενώ παράλληλα γνωστοποιείται αφ' ενός μεν στο εσωτερικό της, σε όλες της βαθμίδες της ιεραρχίας, αφ' ετέρου δε στους εξωτερικούς συνεργάτες και το κοινό (Negri, 2009: 11-14).

Η δημιουργία και η λειτουργία ενός μουσείου επιχείρησης εξαρτάται από μια σειρά από κίνητρα, τα οποία σχετίζονται αμφίδρομα με τις επιδιώξεις και τις επιλογές της ίδιας της επιχείρησης. Κυρίαρχες επιδιώξεις των μουσείων επιχείρησης αποτελούν:

- η διατήρηση μιας συλλογής,
- η αποτύπωση της ιστορίας της επιχείρησης,
- ενδεχομένως η απαθανάτιση της ιστορίας του επιχειρηματία,

¹⁰ Ο M. Negri, 2009: 15-17, διακρίνει δύο κατηγορίες μουσείων επιχείρησης: αυτά που δημιουργήθηκαν από μία επιχείρηση, ανήκουν σε αυτήν και είναι άρρηκτα δεμένα με αυτήν και σε αυτά που δημιουργήθηκαν με αφετηρία τη δράση μίας επιχείρησης και αφορούν την ιστορία της, αλλά ενδέχεται να τα διαχειρίζεται ένας διαφορετικός φορέας.

- η ανάδειξη και η κοινοποίηση στο κοινό των βασικών αρχών της επιχείρησης μέσω μιας μουσειακής δομής,
- η διεύρυνση της επιρροής της επιχείρησης,
- η προβολή της δράσης της επιχείρησης με ένα είδος θετικής διαφήμισης,
- η έμμεση πληροφόρηση του κοινού και η γνωστοποίηση του αντικειμένου και των προϊόντων της επιχείρησης,
- η διαμόρφωση μιας καλής σχέσης με την κοινωνία σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της επιρροής της στο κοινωνικό σύνολο,
- η δημιουργία ευκαιριών για ψυχαγωγία του κοινού,
- η συμβολή στην πολιτιστική ανάπτυξη μιας περιοχής μέσω ενός φορέα που ασχολείται με πολιτισμικές και άλλες δραστηριότητες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα,
- η εξασφάλιση ενός επιπλέον εργαλείου εσωτερικού καθώς και εξωτερικού μάρκετινγκ¹¹,
- η ενδυνάμωση της αίσθησης της υπερηφάνειας και της εμπιστοσύνης του προσωπικού για την επιχείρηση,
- η επαναχρησιμοποίηση ενός χώρου ή ενός κτηρίου,
- η επανεπένδυση τμήματος των κερδών προς αποφυγή πρόσθετης φορολογίας (Negri, 2009: 14-15, Okubo, 2001: 405, Tanrikulu, 2011: 187).

Ασφαλώς, οι εκθεσιακοί χώροι των μουσείων επιχείρησης προβάλλουν μια εικόνα της επιχείρησης και μέσω αυτής και των προϊόντων που παράγει και προωθεί. Δεδομένου ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα «πωλούν» υπηρεσίες στο κοινό, οι εκθέσεις των τραπεζικών μουσείων εστιάζουν κατά κανόνα στην ιστορία και τον τρόπο λειτουργίας της τράπεζας (Okubo, 2001: 405-406).

6. Μουσείο – αρχείο – συλλογή – έκθεση

Αυτό που θα πρέπει να σημειωθεί είναι ότι ο όρος «μουσεία» στον τίτλο της εργασίας χρησιμοποιείται καταχρηστικά δεδομένου ότι οι τρόποι προβολής και επικοινωνιακής

¹¹ Κατά τους Kotler, 2008: 309, το Μουσείο χρειάζεται να δώσει έμφαση τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό μάρκετινγκ. Το εσωτερικό μάρκετινγκ (internal marketing) συνίσταται στο σύνολο των δράσεων που αφορούν το προσωπικό και τα τμήματα της επιχείρησης και που έχουν ως στόχο την ενεργό συμμετοχή και τη δραστηριοποίησή τους προς επίτευξη των στόχων της επιχείρησης (Negri, 2009: 15, Kotler, 2008: 26). Περνώντας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η έννοια του κοινωνικού μάρκετινγκ (socially responsible marketing) είναι αυτή που ενσωματώνει την προβολή της κοινωνικής δράσης, και της δέσμευσης και της ευθύνης που έχει αναλάβει η επιχείρηση απέναντι στην κοινότητα, στο κοινωνικό σύνολο και στο περιβάλλον (Kotler, 2008: 27).

διαχείρισης των συλλογών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ποικίλλουν και συνίστανται σε ποικιλόμορφες δομές. Έτσι, συναντούμε μουσεία με την παραδοσιακή σημασία της λέξης, αρχεία με μόνιμους εκθεσιακούς χώρους ή χώρους περιοδικών εκθέσεων, συλλογές που εκτίθενται σε μόνιμους εκθεσιακούς χώρους ή εκ περιτροπής σε περιοδικές εκθέσεις του ίδιου ή άλλων φορέων, εκθεσιακοί χώροι που λειτουργούν σε χώρους λειτουργίας του φορέα. Θεωρήθηκε, λοιπόν, σκόπιμο, στην αρχή αυτής της μελέτης να προσδιορίσουμε συνοπτικά τις έννοιες μουσείο, συλλογή, έκθεση και αρχείο, προκειμένου να καταστούν κατανοητές οι διαφορετικές αποχρώσεις τους και να είναι ξεκάθαρες οι μεταξύ τους διαφορές.

Μουσείο

Προερχόμενος από την αρχαία ελληνική λέξη «μουσείον», ο ναός των Μουσών, ο όρος «μουσείο» υποδηλώνει τον φορέα ή τον χώρο που προορίζεται για τη συλλογή, μελέτη και έκθεση των υλικών και των άυλων τεκμηρίων του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του.

Το μουσείο είναι ένας θεσμός σε διαρκή ζύμωση καθώς η αποστολή, η μορφή, ο τρόπος λειτουργίας και διοίκησής του καθώς και οι δράσεις του αλλάζουν και εξελίσσονται με το πέρασμα των ετών. Γι' αυτούς τους λόγους έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί του όρου «μουσείο», οι οποίοι είναι κάθε φορά επηρεασμένοι από τη χρονική συγκυρία και το πλαίσιο στο οποίο έχουν διατυπωθεί. Σήμερα παραμένει ευρέως αναγνωρισμένος ο ορισμός που δόθηκε το 2007 στη Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) στη Βιέννη: «Το Μουσείο είναι ένας μη κερδοσκοπικός μόνιμος θεσμός/οργανισμός (institution) στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία» (Desvalées, 2014: 89-90).

Ωστόσο, λόγω των διαρκών μετασχηματισμών των μουσείων ο ως άνω μέχρι σήμερα ευρέως αναγνωρισμένος ορισμός του «μουσείου» θεωρείται ότι δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στις νέες δυνατότητες, αρχές, προοπτικές, πρακτικές και τα νέα οράματα των μουσείων. Έτσι, στη Γενική Συνδιάσκεψη του ICOM που πραγματοποιήθηκε στο Μιλάνο το 2016 συγκροτήθηκε μία νέα επιτροπή με σκοπό να διερευνήσει τις κοινές αλλά και διαφορετικές συνθήκες, αξίες και πρακτικές των μουσείων στις σύγχρονες ταχέως μεταβαλλόμενες κοινωνίες. Σε αυτό το πλαίσιο το

ICOM έχει προβεί σε έναν διεθνή διάλογο, στον οποίο καλεί τα μέλη του οργανισμού αλλά και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμετάσχουν προκειμένου να προχωρήσει η δημιουργία ενός νέου σύγχρονου ορισμού¹².

Αρχείο

Η πρωταρχική σημασία του όρου αρχείο είναι το σύνολο των εγγράφων που παράγονται κατά την άσκηση μιας δραστηριότητας για την παρακολούθηση των δράσεων ενός φυσικού προσώπου ή ενός δημόσιου ή ιδιωτικού οργανισμού¹³. Πρόκειται για τα τεκμήρια της ανθρώπινης δραστηριότητας που διατηρούνται για την εις το διηνεκές αξία τους και ακριβώς επειδή η αξία τους αυτή ξεπερνάει τον αρχικό σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν. Μπορεί να έχουν τη μορφή εγγράφων – επιστολών, αναφορών, λογαριασμών, σχεδίων, χειρογράφων, βιβλίων–, φωτογραφιών, φωτογραφικών φιλμ, ηλεκτρονικών δεδομένων, κινουμένων σχεδίων, ηχητικών, ψηφιακών ή αναλογικών αρχείων¹⁴. Ως αρχεία, λοιπόν, ορίζονται τα τεκμήρια τα οποία συγκεντρώνονται και φυλάσσονται από οποιονδήποτε δημόσιο ή ιδιωτικό οργανισμό ή φυσικό πρόσωπο, σύμφωνα με τις νομικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις ή την άσκηση της δραστηριότητάς τους και τα οποία διατηρούνται από τον δημιουργό τους επειδή περιέχουν μια λειτουργική, αποδεικτική ή πληροφοριακή αξία γι' αυτόν (Λεμπέση, 2009).

Κατ' επέκταση η λέξη Αρχείο με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα συνήθως δηλώνει έναν οργανισμό του οποίου η αποστολή συνίσταται στη διατήρηση της κληρονομιάς αυτού του είδους των τεκμηρίων ενός συγκεκριμένου φορέα, ενώ ο όρος αρχείο μπορεί, επίσης, να δηλώνει το κτήριο ή το τμήμα ενός κτηρίου στο οποίο φιλοξενείται αρχειακό υλικό¹⁵.

Προκειμένου τα αρχεία να έχουν αξία για την κοινωνία, πρέπει να χαρακτηρίζονται από αυθεντικότητα, αξιοπιστία, ακεραιότητα και ευχρηστία. Ωστόσο, αυτό που είναι απαραίτητο να έχουμε κατά νου είναι ότι η ανάγνωση και η ερμηνεία του αρχειακού

¹² <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/> (ημερομηνία πρόσβασης: 28.2.2019)

¹³ <https://www.archivistes.org/Que-sont-les-archives> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

¹⁴ <https://www.ica.org/en/what-archive> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019),
<https://www2.archivists.org/about-archives> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019),
<https://www.archivistes.org/Que-sont-les-archives> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

¹⁵ <https://www2.archivists.org/about-archives> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

υλικού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την οπτική, την κουλτούρα και τις υπάρχουσες εμπειρίες του εκάστοτε χρήστη¹⁶.

Συλλογή

Ως συλλογή ορίζεται ένα σύνολο υλικών ή άυλων αντικειμένων, τα οποία έχει συγκεντρώσει ένα άτομο ή ένας οργανισμός, τα έχει ταξινομήσει, επιλέξει και συντηρήσει σε ασφαλές μέρος. Μπορεί να περιλαμβάνει τεχνουργήματα, διάφορα έργα, πνευματικά έργα, τεκμήρια κλπ. Η συλλογή διακρίνεται για την ενότητα και τη συνοχή της και ενδέχεται να εκτίθεται σε περιορισμένο ή ευρύ κοινό. Αυτό που διακρίνει τη συλλογή από το αρχείο είναι ότι τα αντικείμενα που απαρτίζουν τη συλλογή έχουν προκύψει από μια διαδικασία επιλογής σε αντίθεση με το αρχείο, το οποίο περιλαμβάνει τεκμήρια από τη δράση ενός φορέα ή ενός φυσικού προσώπου. Η συλλογή, είτε υλικών, είτε άυλων τεκμηρίων της ανθρώπινης ύπαρξης και του περιβάλλοντός της, βρίσκεται στον πυρήνα της δράσης του μουσείου (Desvalées, 2014: 106-110).

Έκθεση

Ο όρος έκθεση έχει πολλαπλή σημασία καθώς σημαίνει την τοποθέτηση ενός αντικειμένου σε κοινή θέα, το σύνολο των αντικειμένων που εκτίθενται καθώς και τον χώρο όπου αυτά τα αντικείμενα εκτίθενται.

Η έκθεση ως χώρος όπου εκτίθενται αντικείμενα, είτε πρόκειται για έκθεση μουσείου, είτε για οποιουδήποτε άλλου είδους έκθεση, είτε πρόκειται για έκθεση σε ανοικτό χώρο, είτε σε κλειστό χώρο, είτε για έκθεση *in situ*, προσδιορίζεται από το αρχιτεκτονικό κέλυφος, από τα αντικείμενα, αλλά και από τους ανθρώπους, εργαζόμενους και επισκέπτες, που σχετίζονται με το χώρο και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Η έκθεση είναι βασικό στοιχείο της λειτουργίας του μουσείου, το οποίο μέσω αυτής οπτικοποιεί τα μηνύματα που θέλει να περάσει στο κοινό και έτσι λειτουργεί ως ένα μέσο επικοινωνίας με τον επισκέπτη. Εκτός από τα αντικείμενα αυτά καθαυτά, δηλαδή τα εκθέματα, η έκθεση απαρτίζεται επιπλέον από συνοδευτικό υλικό (φωτογραφίες, σχέδια κλπ.), από ενημερωτικά μέσα (κείμενα, προβολές κλπ.), από τον απαραίτητο εξοπλισμό (προθήκες, οθόνες κλπ.) και από τη σήμανση.

¹⁶ <https://www.ica.org/en/what-archive> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

Τα τελευταία χρόνια με την εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών και με την ανάπτυξη της τεχνολογίας έχουν κάνει την εμφάνισή τους οι ψηφιακές εκθέσεις, οποίες δίνουν νέες δυνατότητες, όπως την προβολή μεγάλου αριθμού αντικειμένων ή/και αντικειμένων που για διάφορους λόγους είναι δύσκολο να εκτεθούν με φυσικό τρόπο (Desvalées, 2014: 44-49).

7. Αρχεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Τα αρχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν βασικές πρωτογενείς πηγές οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ιστορίας, ιστορίας των επιχειρήσεων, ιστορίας της οικονομικής σκέψης, των διεθνών σχέσεων, του τύπου, των τεχνών, των δημοσίων σχέσεων. Λόγω αυτής της ευρύτητας και λόγω των πολλαπλών τους δράσεων σχετίζονται με μια μεγάλη γκάμα συναφών επαγγελματιών που αφορούν τη διαχείριση αρχείων, τα πληροφοριακά συστήματα, την τεκμηρίωση, τις δημόσιες σχέσεις, την εσωτερική επικοινωνία στο πλαίσιο της λειτουργίας του οργανισμού, τις συλλογές τέχνης και τις μουσειακές δράσεις (Pino Pongolini, 1996).

Ασφαλώς και κυρίως όσον αφορά αρχεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπου εμπλέκονται ζητήματα τραπεζικού απορρήτου και προσωπικών δεδομένων, γίνονται πολλές συζητήσεις όσον αφορά τη διαθεσιμότητα του αρχειακού υλικού στο κοινό, ερευνητικό και μη. Οι διάφοροι φορείς, προκειμένου να εναρμονίζονται και με τους σχετικούς κανονισμούς άλλα και με τους κώδικες δεοντολογίας, αποφασίζουν το χρονικό όριο ανοίγματος των αρχείων. Ωστόσο, επειδή τα αρχειακά τεκμήρια αποτελούν πηγή για τη διερεύνηση της ιστορίας και της λειτουργίας των οργανισμών τα τελευταία χρόνια υπάρχει η τάση όλο και μεγαλύτερης εξωστρέφειας των αρχειακών φορέων. Όσον αφορά τα τραπεζικά ιδρύματα, εμφανίζεται η επιθυμία να ανοίγουν τα αρχεία τους και να τα χρησιμοποιούν για να προβάλλουν την ιστορία και τη δράση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (Cadell, 1996: 19). Επιπλέον, η προβολή της δράσης των αρχείων στο πλαίσιο ενός μεγαλύτερου οργανισμού ενισχύει το προφίλ του αρχειακού φορέα και μπορεί να έχει μακροπρόθεσμα οφέλη για τον χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Η πρόκληση για τα τραπεζικά αρχεία είναι να αποδείξουν ότι μπορούν να έχουν μια καλή απόδοση για το κεφάλαιο που επενδύει η εκάστοτε τράπεζα σε αυτά (Maccoll, 1996). Επιπλέον, το αρχείο καλείται να κερδίσει την εκτίμηση του κοινού, είτε μέσα στο πλαίσιο του οργανισμού, είτε σε ευρύτερο πλαίσιο, και να ενδυναμώσει την

εικόνα του αποδεικνύοντας τη χρησιμότητα των αρχειονομικών εργασιών και προβάλλοντας τη δράση του (Pino Pongolini, 1996: 46-47).

8. Εκθέτοντας τα αρχεία

Ένα αρχείο, έχοντας επιτελέσει την πρωταρχική του αποστολή που συνίσταται στη συγκέντρωση, τη συντήρηση, τη διαφύλαξη και την ταξινόμηση του αρχειακού υλικού, επιδιώκει να κοινοποιήσει σε ένα ευρύτερο κοινό αφ' ενός τα αρχειακά τεκμήρια, αφ' ετέρου τη δράση και τη λειτουργία του. Η εκθεσιακή πολιτική, η οποία συμβαδίζει με την αποστολή και τους στόχους του ίδιου του φορέα, στον οποίο υπάγεται το αρχείο, αποτελεί ένα κατεξοχήν εργαλείο προσέγγισης του κοινού. Για παράδειγμα, στα αρχεία των επιχειρήσεων μια έκθεση λειτουργεί ως έναυσμα για προβολή της ιστορίας του οργανισμού στο κοινό και στους υπαλλήλους και ως αφορμή για να γίνει κατανοητή στη διοίκηση η σημασία του ιστορικού αρχειακού υλικού. Τα εκθεσιακά προγράμματα δίνουν τη δυνατότητα και στο προσωπικό του ίδιου του αρχείου να γνωρίσει καλύτερα το αρχειακό του υλικό, να σχεδιάσει μια παρουσίαση που θα μεταφέρει πληροφορία αλλά θα είναι και αισθητικά καλαίσθητη, να μεταφέρει την πληροφορία μέσα από τα κείμενα της έκθεσης και να εκπαιδεύσει το κοινό. Οι εκθέσεις, λοιπόν, αποτελούν πλέον μία από τις βασικές λειτουργίες που ενδέχεται να έχει ένα αρχείο προκειμένου, προωθώντας παράλληλα και την αποστολή του οργανισμού, να ερευνήσει και να κοινοποιήσει το υλικό του, καθώς και να προσεγγίσει, να διδάξει και να εκπαιδεύσει το κοινό (Lacher Feldman, 2013: 10-25).

Τα εκθέματα αρχειακού υλικού αφ' ενός προβάλλουν αυτά τα οποία το αρχείο συγκεντρώνει, συντηρεί και διαφυλάσσει και αφ' ετέρου επιδιώκουν να εκπαιδεύσουν το κοινό και να επικοινωνήσουν με αυτό. Επίσης, μπορούν να αποτελέσουν την αφορμή για τη μελέτη του παρελθόντος, για διάσωση αντικειμένων ιστορικού ενδιαφέροντος και ενδεχομένως και για δωρεά τους στο φορέα. Διδάσκουν για την αρχειακή εργασία και για την ιστορική έρευνα, αφηγούνται ιστορίες, εορτάζουν σημαντικές επετείους, οδηγούν στη χρήση του πρωτογενούς υλικού από ευρύτερο κοινό και αποδεικνύουν το ενδιαφέρον του αρχειονόμου για την κοινότητα. Μέσω των εκθεσιακών προγραμμάτων οι αρχειονόμοι έρχονται σε επαφή και συνεργάζονται και με άλλους επαγγελματικούς, κοινωνικούς και θεσμικούς φορείς (Casterline, 1980: 8-17).

Προκειμένου να προχωρήσουν τέτοιου είδους προγράμματα, απαιτείται να υπάρχει ένας σωστός προγραμματισμός, να προσδιοριστεί το κοινό στόχευσης και τα

χαρακτηριστικά του, να διαμορφωθεί η κεντρική ιδέα και τα μηνύματα της έκθεσης, να επιλεγεί ο εκθεσιακός χώρος, ο τρόπος προβολής και το θέμα, να εντοπιστεί και να επιλεγεί το προς έκθεση υλικό, να επιλεγεί το συνοδευτικό υλικό και να διαμορφωθούν τα κείμενα, να οριστεί το σχετικό χρονοδιάγραμμα και τέλος να αξιολογηθεί το όλο εγχείρημα (Lacher Feldman, 2013: 26-40, Casterline, 1980: 8-17).

9. Ιστορικό δημιουργίας τραπεζικών μουσείων

Στο πλαίσιο της άσκησης πολιτισμικής πολιτικής και του κοινωνικού ρόλου των τραπεζών μέσα από το θεσμό της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στον τομέα του πολιτισμού πολλές τράπεζες στη Ευρώπη και παγκοσμίως εφαρμόζουν ένα πρόγραμμα συστηματικής συγκέντρωσης και συλλογής έργων τέχνης, τα οποία διατηρούν είτε με τη μορφή μίας συλλογής απρόσιτης για το ευρύ κοινό, είτε με την παρουσίασή τους σε περιοδικές εκθέσεις, είτε με την τοποθέτησή τους σε κτήρια της διοίκησης ή καταστήματα της τράπεζας, είτε με την ανάδειξή τους στο ευρύ κοινό σε μόνιμο εκθεσιακό χώρο (Negri, 2009: 16-17).

Όσον αφορά τα τεκμήρια που άπτονται της τραπεζικής, οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας μιας χώρας, διακρίνουμε τραπεζικά μουσεία ή εκθεσιακούς χώρους ανοιχτούς στο ευρύ κοινό ή προσιτούς σε περιορισμένο ή εξειδικευμένο κοινό. Αυτού του τύπου οι μουσειακές δομές αποσκοπούν στην επισκόπηση της ιστορίας του νομίσματος και του χαρτονομίσματος, της ιστορίας του χρήματος, στην προβολή της ιστορίας της τράπεζας ως μουσεία ιστορίας της επιχείρησης, του ρόλου και της λειτουργίας της τράπεζας ως κέντρα επισκεπτών, την προβολή του αρχείου ή του χώρου του οργανισμού (Negri, 2009: 17-22, Logie, 1997: 93).

Μερικές τράπεζες είχαν ξεκινήσει να συγκροτούν συλλογές πολύ νωρίς, από τα πρώτα τους βήματα, ενώ ορισμένα τραπεζικά μουσεία και μουσεία χρήματος άρχισαν να κάνουν σταδιακά την εμφάνισή τους κατά τον 20^ο αιώνα. Σε γενικές γραμμές τα μουσεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και δη των τραπεζών είναι σχετικά καινούργια.

Ωστόσο, το παλαιότερο παράδειγμα φαίνεται να είναι η Τράπεζα της Αγγλίας, η οποία ίδρυσε το Μουσείο της ήδη από τα πρώτα της βήματα (Negri, 2011: 129)¹⁷. Το 1928 άρχισε να συγκροτεί συλλογές νομισμάτων και εγγράφων οικονομικού χαρακτήρα

¹⁷ Η Τράπεζα της Αγγλίας ιδρύθηκε το 1694 (Negri, 2011: 129).

η επονομαζόμενη τότε Chase National Bank, η οποία ίδρυσε το Chase Manhattan Bank Museum of the Moneys of the World στη Νέα Υόρκη. Το μουσείο διέθετε βιβλιοθήκη, οργάνωνε περιοδικές εκθέσεις και εκπαιδευτικές ξεναγήσεις για μαθητές, ενώ ακολουθούσε και επικοινωνιακή στρατηγική με ανακοινώσεις στον τύπο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Οι κεντρικές τράπεζες των χωρών της Λατινικής Αμερικής από νωρίς άρχισαν να συγκροτούν συλλογές και ενεργοποιήθηκαν στην ίδρυση μουσείων. Το 1939 ιδρύθηκε το Μουσείο Χρυσού της Κεντρικής Τράπεζας της Κολομβίας στη Μπογκοτά, το οποίο είναι ανοικτό στο κοινό και στο οποίο εκτίθενται χρυσά αντικείμενα, εκ των οποίων μεγάλος αριθμός χρονολογείται στην προ-Κολομβιανή περίοδο, νομίσματα και χαρτονομίσματα (Dos Santos Trigueiros, 1957: 271)¹⁸. Η Κεντρική Τράπεζα της Αργεντινής ίδρυσε το 1941 στο Μπουένος Άιρες το Μουσείο του Χρήματος, το οποίο είχε ως αποστολή του την εξοικείωση του κοινού με την οικονομική εξέλιξη της χώρας και την ιστορία του χρήματος σε διεθνές επίπεδο (Dos Santos Trigueiros, 1957: 272). Στη γειτονική Ουρουγουάη, λίγο αργότερα, το 1943, η Κεντρική Τράπεζα ίδρυσε μουσείο με πρωταρχικό σκοπό να προβάλλει την ιστορία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας (Dos Santos Trigueiros, 1957: 271). Η Κεντρική Τράπεζα της Βραζιλίας ευαισθητοποιήθηκε από νωρίς στο ζήτημα της διατήρησης του υλικού αναφορικά με τον πολιτισμό του έθνους για τις επόμενες γενιές. Έτσι, το 1952 αποφάσισε τη διατήρηση αρχαιικού υλικού και, λίγο αργότερα, το 1955, την ίδρυση Μουσείου και Ιστορικού Αρχείου της Τράπεζας της Βραζιλίας στο Ρίο Ντε Τζανέιρο (Dos Santos Trigueiros, 1957: 272). Με νέα πρωτοβουλία, το 1972 εγκαινιάστηκε το Μουσείο του Χρήματος στο Ρίο Ντε Τζανέιρο, το οποίο μεταφέρθηκε το 1981 σε χώρο που είχε προβλεφθεί στο νεόδμητο τότε κτήριο της Κεντρικής Τράπεζας στη Μπραζίλια¹⁹. Το 1961 η ιαπωνική τράπεζα Bank of Tokyo προχώρησε στην ίδρυση του Tokai Bank Money Museum, το οποίο το 2006 μετονομάστηκε σε Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Money Museum. Οι συλλογές του περιλαμβάνουν περίπου 10.000 νομίσματα από όλο τον κόσμο χρονολογούμενα από τον 1^ο αιώνα π.Χ. έως σήμερα²⁰. Ξαναγυρνώντας στον ευρωπαϊκό χώρο θα συναντήσουμε το Μουσείο της

¹⁸ Το μουσείο σήμερα έχει κλείσει και οι συλλογές του αποτελούν πλέον τμήμα της Εθνικής Νομισματικής Συλλογής του Εθνικού Μουσείου Αμερικάνικης Ιστορίας του Smithsonian Institut (<http://americanhistory.si.edu/national-numismatic-collection/collection>, ημερομηνία πρόσβασης: 19.9.2018)

¹⁹ <https://www.bcb.gov.br/ingles/museu-espacos/omuseui.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.9.2018)

²⁰ <http://muzeydeneg.ru/eng/?p=306> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.9.2018)

Εθνικής Τράπεζας του Βελγίου, της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, το οποίο ιδρύθηκε το 1982.

Ανεξαρτήτως της κατηγορίας στην οποία εντάσσονται, τα μουσεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αναπτύχθηκαν ραγδαία τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, κυρίως από τη δεκαετία του 1990 και εξής. Από τότε άρχισε να εμφανίζεται μεγάλος αριθμός μουσείων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ αρκετά εξ αυτών προχώρησαν σε ανακαινίσεις και επανεκθέσεις την πρώτη και τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.

Κύρια μέριμνα από τα πρώτα τους βήματα πολλών τραπεζικών οργανισμών ήταν η συγκρότηση συλλογών έργων τέχνης, με αποτέλεσμα σήμερα να υπάρχουν τράπεζες στην Ευρώπη και στην Αμερική, οι οποίες διαθέτουν, και κάποιες εξ αυτών εκθέτουν και στο κοινό, ιδιαίτερα πλούσιες και εξαιρετικά ενδιαφέρουσες συλλογές τέχνης. Η J.P Morgan, η Chase Manhattan, η UBS και η Deutsche Bank, η οποία αριθμώντας πάνω από 56.000 έργα, διαθέτει ίσως την πλουσιότερη παγκοσμίως συλλογή τέχνης επιχείρησης, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα από το εξωτερικό (Negri, 2011: 127, Schäfer, 2011: 157). Στην Ελλάδα, η Τράπεζα της Ελλάδος, η Alpha Bank και η Εθνική Τράπεζα διαθέτουν αξιόλογες συλλογές έργων τέχνης. Ωστόσο, η ανάγκη της προβολής των συλλογών τους στο κοινό και συμμετοχής τους σε διαφόρων ειδών πολιτιστικές διοργανώσεις, όπως η οργάνωση περιοδικών εκθέσεων, εμφανίστηκε κυρίως από τη δεκαετία του 1950 και εξής (Logie, 1997: 93).

Η εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών αφορά μουσεία νομισματικά και μουσεία ιστορίας του χρήματος, μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων –τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών–, μουσεία νομισματοκοπείων και μουσεία τα οποία προβάλλουν την τραπεζική, οικονομική και κοινωνική ιστορία μιας χώρας.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι τα τελευταία χρόνια πολλά από τα μουσεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κάνουν την εμφάνισή τους σε έγκριτους διεθνείς θεσμούς. Έτσι, για παράδειγμα, το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Λιθουανίας υπήρξε υποψήφιο για το European Museum of the Year Award (EMYA) του European Museum Forum το 2014, το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας στη Λισαβόνα υπήρξε υποψήφιο για το ίδιο βραβείο το 2017, ενώ το

Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Γερμανίας στη Φρανκφούρτη υπήρξε υποψήφιο το 2018²¹.

10. Διεθνείς οργανισμοί – Διεθνές ενδιαφέρον

Τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός συλλογικού οργάνου που θα αφορούσε το συγκεκριμένο είδος μουσείων μπήκαν το φθινόπωρο του 1991 στο Διεθνές Νομισματικό Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, όπου οι εκπρόσωποι των μουσείων αυτών μοιράστηκαν, μεταξύ άλλων, τις ανησυχίες τους, τα προβλήματα τους, τα ζητήματα προβολής των συλλογών τους, τις προοπτικές του Διαδικτύου. Εκεί διαπιστώθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός συλλογικού οργάνου που θα μεριμνούσε για τα θέματα των νομισματικών και των τραπεζικών μουσείων από τη σκοπιά του μουσειολόγου, στην οποία έως τότε δεν είχε δοθεί μεγάλη έμφαση.

Το επόμενο βήμα έγινε το Μάιο του 1994 όταν συναντήθηκαν στο Λονδίνο, και μάλιστα στην Τράπεζα της Αγγλίας, εκπρόσωποι νομισματικών και τραπεζικών μουσείων για να ξεκινήσουν επισήμως τη διαδικασία συγκρότησης ενός νέου συλλογικού οργάνου νομισματικών μουσείων, μουσείων χρηματοοικονομικών οργανισμών και μουσείων επιχειρήσεων, που θα λειτουργούσε με βάση τις σύγχρονες επιταγές της μουσειολογίας παράλληλα και συμπληρωματικά της Διεθνούς Νομισματικής Επιτροπής (Doty, 2007: 17-18). Έτσι ιδρύθηκε το ICOMON (International Committee for Money and Banking Museums), που λειτουργεί ως διεθνής επιτροπή του ICOM. Η ίδρυση της επιτροπής επικυρώθηκε το 1995 στο συνέδριο του ICOM στο Stavanger της Νορβηγίας. Το ICOMON έχει ως αποστολή του την ενασχόληση με τα μουσειολογικά ζητήματα των μελών της σε θέματα συγκρότησης συλλογών,

²¹ <https://www.ne-mo.org/news/article/nemo/2018-european-museum-of-the-year-award-emya-nominees.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.2.2019), <https://mailchi.mp/cc8880be7767/emya2018> (ημερομηνία πρόσβασης: 12.02.2019), <https://www.facebook.com/search/str/%23emya2018/stories-keyword/stories-seen?esd=eyJlc2lkIjoUzpfSTMyMDYwMjI3OTgyNjoxMDE1NjEzNTAxMjI2NDgyNyIsInBzaWQiOnsiMzIwNjAyMjc5ODI2OjEwMTU2MTM1MDEyMjY0ODI3IjoVXhpwZlNUbXNRFi3TWpJM09UZ3lOam94TURFMU5qRXpOVEF4TWpJMk5EZ3lOdz09In0sImNyY3QiOiJ0ZXh0IiwiaWY3NpZCI6ImViN2UxZTA1NjUzMjEwZTE0OGQzYTQ1NDNhMjI1MWJlIn0%3D> (ημερομηνία πρόσβασης: 12.02.2019), <http://www.pinigumuziejus.lt/en/nominated-for-the-award-the-european-museum-of-the-year/> (ημερομηνία πρόσβασης: 12.02.2019)

συντήρησης των αντικειμένων, ασφάλειας, διαχείρισης και φροντίδας των συλλογών, διοίκησης, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, παρουσίασης, προβολής, περιβαλλοντικών συνθηκών κλπ. Στο πλαίσιο συζητήσεων αναφορικά με τα θέματα αυτά οργανώνει ετήσια συνέδρια, τα οποία φιλοξενούνται σε ένα από τα μέλη της επιτροπής, ενώ συμμετέχει και στα συνέδρια του ICOM. Από το 1995 και εξής τα μέλη της, τα οποία προέρχονται κυρίως από την Ευρώπη και την Αμερική και λιγότερο από την Ασία και την Αφρική, αυξάνονται σταδιακά (Doty, 2007: 18, 24)²².

Επιπλέον, ήδη από τα πρώτα του βήματα το ICOMON μεριμνά για την ενημέρωση του κοινού. Αρχικά, το 1994, ξεκίνησε στις Βρυξέλλες η έκδοση του δίγλωσσου –στην αγγλική και στη γαλλική γλώσσα– περιοδικού του ICOMON, η οποία συνεχίστηκε έως το 1999. Εν συνεχεία, το 1999, αποφασίστηκε η σε τακτά χρονικά διαστήματα έντυπη έκδοση newsletter του ICOMON, το πρώτο τεύχος του οποίου κυκλοφόρησε στις αρχές του 2000²³. Λίγο αργότερα δρομολογήθηκε, παράλληλα με την έντυπη, και η ηλεκτρονική έκδοση του newsletter. Το 2007 αποστέλλονταν περίπου 300-350 αντίγραφα του newsletter. Ακολουθώντας τις επιταγές των μέσων κοινωνικής δικτύωσης το ICOMON διαθέτει ιστοχώρο, λογαριασμό ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, ενώ από τον Ιούλιο του 2015 διατηρεί λογαριασμό στο Twitter²⁴.

Με αφετηρία την προοπτική της συνεργασίας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο ανάμεσα στους αρχειονόμους των τραπεζικών ιδρυμάτων και τους ιστορικούς της χρηματοοικονομικής ιστορίας στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης ιδρύθηκε το 1990 η Ευρωπαϊκή Ένωση Τραπεζικής Ιστορίας (European Association for Banking History) στις εγκαταστάσεις της Deutsche Bank. Με αφετηρία την πεποίθηση ότι η εις βάθος κατανόηση των βασικών οικονομικών αρχών και εξελίξεων μέσα στο ιστορικό τους πλαίσιο αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για τη λήψη αποφάσεων η EABH έχει ως αποστολή την ορθή διατήρηση του ιστορικού υλικού και την ιστορική έρευνα υψηλού επιπέδου. Παρέχει, ήδη από την εποχή της ίδρυσής της, ιστορικές αναλύσεις και

²² Το 2007 το ICOMON αριθμούσε περίπου 100 μέλη (Doty, 2007: 24)

²³ Το Newsletter κυκλοφορεί 2-3 φορές το χρόνο (κυρίως χειμώνα ή αρχές άνοιξης, μέσα καλοκαιριού και μέσα φθινοπώρου) (Doty, 2007: 21)

<http://network.icom.museum/icomon/news/news/> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

²⁴ <http://network.icom.museum/icomon> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

https://twitter.com/money_museums (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

<https://us14.campaign-archive.com/?u=be81f10372597f92145f24dd6&id=d27ebc3107> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

συμβουλευτικές υπηρεσίες διατήρησης σε τράπεζες, εποπτικές αρχές και σε υπευθύνους χάραξης οικονομικής πολιτικής. Το 1998 ξεκίνησε η κυκλοφορία του περιοδικού δελτίου Bulletin το οποίο εκδίδεται 1-2 φορές το χρόνο και στο οποίο δημοσιεύονται οι πιο πρόσφατες έρευνες και άρθρα που αφορούν τις αρχειακές συλλογές, τις εκθέσεις και άλλες συναφείς δράσεις των μελών και άλλων σχετικών φορέων. Τα μέλη της –τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί– αναγνωρίζουν την υπευθυνότητά τους απέναντι στην κοινωνία. Πέραν του υψηλού επιπέδου επιστημονικού χαρακτήρα της, η EABH, στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης και της ευαισθησίας απέναντι στο κοινό, καθώς και της ενίσχυσης της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας, έχει πραγματοποιήσει έρευνες που αφορούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως συλλέκτες, ως χορηγούς πολιτιστικών δράσεων και ως φορείς ιστορικού υλικού καθώς και τον τρόπο προσέγγισης του κοινού. Το 2006 δημοσιεύτηκαν στο Bulletin τα αποτελέσματα της έρευνας “Τέχνη και Πολιτιστικές Δραστηριότητες σε Χρηματοοικονομικά Ιδρύματα» (Art and Cultural Activities in Financial Institutions) που αφορούσε τους λόγους για τους οποίους τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συγκροτούν μια συλλογή τέχνης, τον τρόπο που στήνουν τη συλλογή τους, την προσβασιμότητα και τον επικοινωνιακό χαρακτήρα της, καθώς και για το πώς συμβάλλουν στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας στο πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιούνται²⁵. Λίγο αργότερα, το 2008, δημοσιεύτηκε μία ακόμη έρευνα που αφορούσε τα τραπεζικά μουσεία και τους τραπεζικούς εκθεσιακούς χώρους και, πιο συγκεκριμένα, τη σκιαγράφηση του τραπεζικού μουσειακού συστήματος σε θέματα ίδρυσης, συλλεκτικής πολιτικής, συνεργασίας με τη βιβλιοθήκη και το αρχείο του φορέα, εκδοτικής δράσης, προσωπικού, κοινού, καθώς και της συμβολής του στο ίδιο το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα²⁶.

Στο πλαίσιο της ανάγκης για μελέτη των μουσείων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πραγματοποιήθηκε το 2010 στη Μπολόνια συνέδριο με θέμα «Banks and Museums beyond sponsorship. An overview of European museums created by bank foundations». Το συνέδριο διοργανώθηκε από το Ίδρυμα της Τράπεζας Cassa di

²⁵ <http://bankinghistory.org/publications/bulletins/> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.5.2018), EABH, Bulletin issue no. 2006/1 (May 2006) (ημερομηνία πρόσβασης: 26.5.2018)

²⁶ <http://bankinghistory.org/publications/bulletins/> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.5.2018), EABH, Bulletin issue no. 2008/1 (May 2008) (ημερομηνία πρόσβασης: 26.5.2018), <http://bankinghistory.org/> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.9.2018), <http://bankinghistory.org/about/> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.9.2018)

Risparmio in Bologna (Carisbo) και από την Ευρωπαϊκή Ακαδημία Μουσείων (European Museum Academy) υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το 2011, με την επιμέλεια των Graziano Campanini και Massimo Negri, ακολούθησε η έκδοση ενός συλλογικού τόμου όπου δημοσιεύτηκαν τα αποτελέσματα των ομιλιών και των συζητήσεων του συνεδρίου όσον αφορά τα μουσεία των τραπεζών και τις τράπεζες ως χορηγούς πολιτιστικών προγραμμάτων.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική τάση των τελευταίων δεκαετιών αποτελεί και η χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού, η οποία αποτυπώνεται στις εκθέσεις, στα προγράμματα και στις δράσεις των τραπεζικών μουσείων, σε εκπαιδευτικές δράσεις των τραπεζών, αλλά και σε ευρύτερα προγράμματα με τη συμμετοχή τραπεζικών και άλλων φορέων της οικονομίας. Μια τέτοια πρωτοβουλία είναι και η Παγκόσμια Εβδομάδα Χρήματος (Global Money Week), η οποία διοργανώνεται σε ετήσια βάση από τον οργανισμό Child and Youth Finance International²⁷ και αποτελεί μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του νεανικού κοινού σε θέματα οικονομίας, χρήματος, μέσων διαβίωσης και επιχειρηματικότητας²⁸. Στη διοργάνωση αυτή συμμετέχουν ενεργά, μεταξύ άλλων, και τράπεζες, είτε κεντρικές είτε εμπορικές, είτε οι ίδιες, είτε μέσω των μουσείων τους, από πολλές χώρες παγκοσμίως²⁹.

Στις 13 Ιουνίου 2013 ιδρύθηκε η Διεθνής Ομοσπονδία Μουσείων Οικονομίας (International Federation of Finance Museum) (IFFM) στο Μουσείο Αμερικάνικης Οικονομίας στη Νέα Υόρκη, στην οποία συμμετέχουν μουσεία οικονομίας, αποταμίευσης και χρήματος –μεταξύ των οποίων και ορισμένα τραπεζικά μουσεία–, καθώς και ακαδημαϊκοί από τον κλάδο των χρηματοοικονομικών σπουδών. Αποστολή της IFFM είναι η δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας των μουσείων με προώθηση της ανταλλαγής εκθεμάτων, πληροφοριών, γνώσης, υποτροφιών και ακαδημαϊκών πόρων με παράλληλο στόχο την ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων ιδεών και προγραμμάτων για την προώθηση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης παγκοσμίως. Στο πλαίσιο αυτό διοργανώνονται ετήσια διεθνή συνέδρια με συμμετοχή και μέσω

²⁷ Πρόκειται για διεθνή οργανισμό με αποστολή να παρέχει στα παιδιά και στους νέους τη δυνατότητα πρόσβασης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, να ενισχύσει τη γνώση τους σε θέματα οικονομικών δικαιωμάτων, να τους δώσει τα εφόδια για να χτίσουν την περιουσία τους, να επενδύσουν στο μέλλον τους και τελικά και να σπάσουν τον κύκλο της φτώχειας. <https://www.childfinanceinternational.org/> (ημερομηνία πρόσβασης: 17.9.2018)

²⁸ <https://www.globalmoneyweek.org/> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

²⁹ <https://www.globalmoneyweek.org/countries.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.9.2018)

μαζικής ενημέρωσης, ακαδημαϊκών, φορέων χάραξης πολιτικής της οικονομίας και της βιομηχανίας³⁰.

11. Ταξινόμηση Μουσείων Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων

Όπως προαναφέρθηκε, με βάση την καταγραφή των μουσείων, αρχείων, συλλογών και εκθεσιακών χώρων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε διεθνές επίπεδο (Παράρτημα Ι), θα αποπειραθούμε να εντοπίσουμε τις ενδεχόμενες κατηγορίες τους με κριτήρια τη θεματική, το καθεστώς σε σχέση με την τράπεζα, τη χωροθέτησή τους και τη δυνατότητα προσβασιμότητάς τους.

11.1 Θεματική έκθεσης

Ως πρώτο κριτήριο ταξινόμησης στη μελέτη μας θα χρησιμοποιήσουμε τη θεματική των μουσείων, καθώς το πρωταρχικό στοιχείο που τα χαρακτηρίζει είναι το θέμα της εκθεσιακής τους αφήγησης.

Νόμισμα, Χαρτονόμισμα, Χρήμα

Η πρώτη κατηγορία που θα μας απασχολήσει είναι οι νομισματικές συλλογές και εκθέσεις. Πολλές τράπεζες, είτε κεντρικές είτε εμπορικές, ως φορείς που πρωταρχικά ασχολούνται με το χρήμα, ξεκίνησαν από νωρίς τη συγκρότηση συλλογών νομισμάτων και χαρτονομισμάτων. Η νομισματική μάλιστα βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των κεντρικών τραπεζών ως συλλεκτών. Πρόκειται, λοιπόν, κατά περίπτωση, για συλλογές ή μουσεία ή εκθέσεις που ασχολούνται με την κυκλοφορία του χρήματος και έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους να αποτυπώσουν μια κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη εικόνα για το χρήμα ως μέσο συναλλαγής (Logie, 1997: 93, 94). Οι συλλογές αυτές επιδιώκουν να αναδείξουν, μεταξύ άλλων, την ιστορία του χρήματος και των μέσων πληρωμών, τη νομισματική πολιτική και τις μεθόδους της νομισματοκοπίας, ενώ παράλληλα αποτελούν σημαντικό τμήμα της πολιτιστικής

³⁰ Η IFFM ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Global Financial Literacy Excellence Center (GFLEC), του Κινέζικου Μουσείου Οικονομίας, του Μουσείου Αμερικάνικης Οικονομίας και του Μουσείου Αποταμίευσης στο Τορίνο της Ιταλίας, το οποίο τελεί υπό την αιγίδα της Banca Intesa Sanpaolo. <http://www.museodelrisparmio.it/wp-content/uploads/2016/10/IFFM-brochure.pdf>, <http://gflec.org/wp-content/uploads/2015/07/International-Federation-of-Finance-Museums-Brochure.pdf> (<http://gflec.org/initiatives/international-federation-finance-museums-iffm/>, ημερομηνία πρόσβασης: 17.9.2018, <http://www.museodelrisparmio.it/iffm-international-federation-of-finance-museum-2/>, ημερομηνία πρόσβασης: 17.9.2018)

κληρονομιάς κάθε χώρας. Το χρονικό δε εύρος των αντικειμένων κάποιων εξ αυτών εκτείνεται από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή.

Αριθμώντας πάνω από 90.000 νομίσματα, 260.000 χαρτονομίσματα, καθώς και 3.000 αντικείμενα που σχετίζονται με το χρήμα, η νομισματική συλλογή της Deutsche Bundesbank χαρακτηρίζεται ως μία από τις σπουδαιότερες σε παγκόσμιο επίπεδο στο είδος της. Ορισμένα μεμονωμένα εξαιρετικά δείγματα αυτής της συλλογής εκτίθενται στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου του Χρήματος της Τράπεζας. Το Μουσείο διοργανώνει περιοδικές εκθέσεις για εμβάθυνση σε συγκεκριμένα θέματα, ενώ σε τριμηνιαία βάση εκθέτει σε ειδική προθήκη αντικείμενα ιδιαίτερης σημασίας από τη συλλογή³¹. Από τον ελληνικό χώρο, η Νομισματική Συλλογή της Alpha Bank, η οποία αριθμεί περίπου 11.000 νομίσματα, αποτελεί, επίσης, μία από τις σημαντικότερες συλλογές σε διεθνές επίπεδο³².

Τραπεζική Ιστορία

Η δεύτερη κατηγορία μουσείων περιλαμβάνει τα μουσεία που διαπραγματεύονται θέματα τραπεζικής ιστορίας, είτε του ίδιου του οργανισμού είτε γενικότερης φύσεως. Αφ' ενός οι Κεντρικές Τράπεζες προβάλλουν την ιστορία του θεσμού των Κεντρικών Τραπεζών και την ιστορία του συγκεκριμένου ιδρύματος, τις αρμοδιότητές τους, τη λειτουργία τους, τον εποπτικό τους ρόλο στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, το ρόλο τους στη λειτουργία του νομισματικού συστήματος και στη χάραξη της οικονομικής πολιτικής στο πέρασμα των ετών, αλλά και τους ανθρώπους τους και τα κτήρια τους. Αφ' ετέρου τα μουσεία των εμπορικών τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών, προσομοιάζοντας με τα μουσεία επιχείρησης, εστιάζουν κατά κανόνα στη δημιουργία εκθέσεων που προβάλλουν την ιστορία, τον τρόπο λειτουργίας και το ρόλο τους στην τραπεζική, οικονομική και κοινωνική ιστορία μιας χώρας.

Για παράδειγμα, την ιστορία των 115 χρόνων της Rabobank αφηγείται το Μουσείο που έχει ιδρύσει η Τράπεζα στην Ουτρέχτη μέσω της μόνιμης έκθεσης με αντικείμενα

³¹

https://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Standardartikel/Bundesbank/Coin_and_banknote_collection/collection.html (ημερομηνία πρόσβασης: 18.9.2018),
https://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Standardartikel/Bundesbank/Coin_and_banknote_collection/the_special_exhibit.html (ημερομηνία πρόσβασης: 18.9.2018)

³² Τα αντικείμενα της συλλογής χρονολογούνται από τον ύστερο 7^ο αιώνα π.Χ. έως τον 3^ο αιώνα μ.Χ., ενώ υπάρχουν και ορισμένα νομίσματα της βυζαντινής εποχής
<http://www.alphanumismatics.gr/collection.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.9.2018)

από τη λειτουργία της, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, κουμπάρδες, νομίσματα, χάρτες, παλιές τηλεοπτικές διαφημίσεις σε συνδυασμό με πολυμεσικές παρουσιάσεις σχετικού υλικού, καθώς και μέσω περιοδικών εκθέσεων για γεγονότα της επικαιρότητας ή για ιστορικά θέματα³³.

Χρηματοοικονομική εκπαίδευση

Μία νεότερη τάση που παρατηρείται κυρίως τα τελευταία χρόνια είναι η προσπάθεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να εκπαιδεύσουν το κοινό σε θέματα χρηματοοικονομικά και σε ζητήματα τραπεζικής λειτουργίας. Συναντούμε περιπτώσεις μουσείων, τα οποία, παράλληλα με τον εκθεσιακό χώρο, έχουν δημιουργήσει και χώρους στους οποίους ο επισκέπτης, μέσω διαδραστικών εκθεμάτων και δραστηριοτήτων, έχει την ευκαιρία να ανακαλύψει τους τρόπους λειτουργίας της τράπεζας και να κατανοήσει την έννοια του χρήματος και τους μηχανισμούς της οικονομίας. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται κατεξοχήν τα Κέντρα Επισκεπτών που έχουν ιδρύσει ορισμένες κεντρικές κατά κανόνα και σπανιότερα κάποιες εμπορικές τράπεζες. Το Κέντρο του Επισκέπτη στεγάζεται κατά κανόνα στις εγκαταστάσεις του φορέα, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στις πρακτικές διαδικασίες που σχετίζονται με το αντικείμενο εργασιών του (Χυ, 2017: 35).

Ενδεικτικά θα αναφέρουμε το Κέντρο του Επισκέπτη (Visitor Center) της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας, της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, το οποίο λειτουργεί από το 2004 ως εκθεσιακό και εκπαιδευτικό κέντρο. Διαθέτει μόνιμη έκθεση, διοργανώνει περιοδικές εκθέσεις, παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής σε διαδραστικές δραστηριότητες και πραγματοποιεί, τόσο στο Βελιγράδι όσο και σε άλλες πόλεις της Σερβίας, εκπαιδευτικές δράσεις που συνδυάζουν εύστοχα την οικονομική, ιστορική και πολιτιστική εκπαίδευση κυρίως των νέων³⁴.

Έχοντας ως αποστολή τη διάδοση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης προκειμένου το κοινό να λαμβάνει ορθολογικές αποφάσεις και να δρα με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιεί τις προτεραιότητες στη ζωή του, λειτουργεί το Μουσείο της

³³ <https://www.rabobank.com/en/about-rabobank/profile/history/rabo-museum/index.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 30.9.2018)

³⁴ Η Εθνική Τράπεζα της Σερβίας έχει κερδίσει αναγνωρίσεις για το έργο της στην οικονομική εκπαίδευση των νέων: το Κέντρο του Επισκέπτη βραβεύθηκε το 2007 από την Εθνική Επιτροπή του ICOM στη Σερβία με το βραβείο για το Σχέδιο της χρονιάς, ενώ το 2012 στην πρώτη σύνοδο του CYFI (Child and Youth Finance International) στο Άμστερνταμ η Τράπεζα βραβεύθηκε για τον οραματικό και πρωτοπόρο τρόπο προσέγγισης στην οικονομική εκπαίδευση των νέων (<http://www.nbs.rs/izlozbe/english/10/index.html>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.9.2018).

Αποταμίευσης (Museo del risparmio) στο Τορίνο, το οποίο αποτελεί πρωτοβουλία του ιταλικού τραπεζικού ομίλου Intesa Sanpaolo. Με γνώμονα το συνδυασμό εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας το Μουσείο απευθύνεται στο ευρύ κοινό και στοχεύει, μέσω της ενεργού συμμετοχής των επισκεπτών, στο να διευρύνει το βαθμό εξοικείωσής τους με τα προϊόντα και με τις έννοιες του κινδύνου και της απόδοσης, να τους βοηθήσει στο να αποκτήσουν την ικανότητα του υπολογισμού, στο να διαχειρίζονται προσεκτικά το χρήμα και το εισόδημά τους με μεσομακροπρόθεσμο προγραμματισμό των εξόδων και των στόχων τους³⁵.

11.2 Καθεστώς σε σχέση με την Τράπεζα

Μουσεία χρηματοπιστωτικού ιδρύματος

Μια πρώτη κατηγορία αφορά τα μουσεία ή εκθεσιακούς χώρους που υπάγονται απευθείας στον τραπεζικό φορέα. Αυτή είναι η περίπτωση των μουσείων των κεντρικών τραπεζών, τα οποία κατά κανόνα εποπτεύονται από διευθύνσεις ή υπηρεσίες της εκάστοτε τράπεζας ή υπάγονται απευθείας στη διοίκηση του οργανισμού.

Πιο συγκεκριμένα, μεγάλος αριθμός χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έχουν ιδρύσει και τηρούν υπό την άμεση εποπτεία τους κάποια μουσειακή δομή. Κατά κανόνα, αυτή η δομή είτε βρίσκεται υπό την άμεση εποπτεία της Διοίκησης του φορέα είτε εντάσσεται στο πλαίσιο λειτουργίας μίας υπηρεσίας ή διεύθυνσης ενταγμένης στο οργανόγραμμά του. Για παράδειγμα, η λειτουργία του Μουσείου της ΤτΕ εμπίπτει στις αρμοδιότητες του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης, το οποίο αποτελεί ανεξάρτητη, υπό την άμεση εποπτεία του Διοικητή, Διεύθυνση της Τράπεζας³⁶. Αντίστοιχη περίπτωση από το εξωτερικό είναι τα μουσεία που τελούν υπό την άμεση εποπτεία των παραρτημάτων της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve System).

Αυτόνομα πολιτιστικά ιδρύματα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Σε άλλες περιπτώσεις η τράπεζα έχει συστήσει ένα ξεχωριστό φορέα με τη μορφή ενός πολιτιστικού ιδρύματος, υπό τη σκέπη του οποίου λειτουργεί ένα μουσείο. Αυτή είναι η περίπτωση του Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπεζής Κύπρου στη Λευκωσία, το οποίο

³⁵ <http://www.museodelrisparmio.it/idea/> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.9.2018)

³⁶ <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/ccrd/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.6.2018)

από την ίδρυσή του το 1984 και εξής υπηρετεί με συνέπεια την αποστολή του που συνίσταται στην προαγωγή της έρευνας, της μελέτης και της προβολής της ιστορίας, της αρχαιολογίας, της τέχνης και της λογοτεχνίας της Κύπρου, καθώς και στην προβολή του ελληνικού πολιτισμού σε διεθνές επίπεδο μέσω της διατήρησης και της προβολής της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της νήσου. Το Πολιτιστικό Ίδρυμα διαχειρίζεται το Μουσείο Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας και το Αρχαιολογικό Μουσείο της Συλλογής Γεώργιου και Νεφέλης Τζιάπρα Πιερίδη, καθώς και συλλογή χειρογράφων, σπάνιων βιβλίων και παλαιτύπων, χαρτογραφική συλλογή, συλλογή χαρακτηριστικών, παλαιών φωτογραφιών και υδατογραφιών και συλλογή σύγχρονης κυπριακής τέχνης³⁷.

Σε άλλες περιπτώσεις η τράπεζα έχει δημιουργήσει ένα πολιτιστικό-μορφωτικό ίδρυμα, το οποίο λειτουργεί μεν ως ανεξάρτητος εν μέρει φορέας, τελεί δε υπό την αιγίδα της εκάστοτε τράπεζας. Κατά κανόνα τα ιδρύματα αυτά αναπτύσσουν πολύπλευρη πολιτιστική δραστηριότητα που συχνά έχει να κάνει κυρίως με θέματα των γραμμάτων και των τεχνών. Ωστόσο, αρκετές από τις δράσεις τους ενέχουν και το χαρακτήρα της προβολής της τραπεζικής ιστορίας. Στην ελληνική πραγματικότητα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ΠΙΟΠ της Τράπεζας Πειραιώς, καθώς και το ΜΙΕΤ της Εθνικής Τράπεζας.

Μουσεία άλλων φορέων

Μια τελευταία κατηγορία αφορά τα μουσεία που δεν ανήκουν ούτε σχετίζονται με κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, αλλά εκθέτουν συλλογές τραπεζικών τεκμηρίων και προβάλλουν την τραπεζική και οικονομική ιστορία γενικά ή την ιστορία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Τα μουσεία αυτά διαχειρίζονται την ιστορία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος με αφετηρία τις συλλογές του, αλλά ανήκουν σε διαφορετικό φορέα. Ένα ιδιαίτερο μοτίβο που συναντούμε κυρίως στις επαρχίες των ΗΠΑ και του Καναδά αφορά μουσεία παλαιών επαρχιακών τραπεζών που έχουν ιδρυθεί από τοπικούς φορείς. Κοινοτικό είναι και το Μουσείο Jesse James Bank Museum, το οποίο εξιστορεί την πρώτη ληστεία που πραγματοποιήθηκε το 1866 σε τράπεζα σε καιρό ειρήνης.

³⁷ <https://www.boccf.org/el-GR/about/-/> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.7.2018), <https://www.boccf.org/el-GR/museums-and-collections-gr/> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.7.2018)

Σχετικό παράδειγμα από τον τραπεζικό χώρο αποτελεί η συλλογή γελοιογραφιών με θέμα το χρήμα της Aareal Bank AG στη Γερμανία. Η συλλογή συγκροτήθηκε σε βάθος εικοσαετίας και περιλαμβάνει περίπου 300 γελοιογραφίες και σκίτσα, έργα παλαιότερων και σύγχρονων γελοιογράφων. Οι γελοιογραφίες αυτές με διάθεση κοινωνικής κριτικής και ύφος άλλοτε ειρωνικό και άλλοτε χιουμοριστικό, άλλοτε δηκτικό και άλλοτε σκεπτικιστικό, θίγουν από κοινωνική σκοπιά το θέμα του χρήματος. Επιδιώκοντας την εκπλήρωση των καθηκόντων της στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η Τράπεζα αποφάσισε να διευρύνει το κοινό που θα είχε πρόσβαση σε αυτή τη συλλογή καθώς και να συμβάλει στο δημόσιο διάλογο με θέμα το χρήμα δωρίζοντάς τη με το καθεστώς του μόνιμου δανεισμού στο Γερμανικό Μουσείο Γελοιογραφίας και Σχεδίου Wilhelm-Busch-Museum στο Ανόβερο³⁸.

Στον κλάδο των ασφαλιστικών εταιρειών αντίστοιχη είναι η περίπτωση του Museum de Brandkas van Henny στο Zutphen της Ολλανδίας, το οποίο έχει αφιερώσει μία από τις αίθουσές του στην ασφαλιστική εταιρεία Nationale Nederlanden. Στεγάζεται σε ένα μνημειακό οικοδόμημα του 16^{ου} αιώνα. Το 19^ο αιώνα υπήρξε κατοικία του Gerrit Jan Dercksen, ο οποίος μαζί με τον ξάδελφό του Christian Henny, ίδρυσαν λίγο μετά το 1845 μία εταιρεία για ασφάλειες πυρός. Το κτήριο αυτό αποτέλεσε και έδρα της εταιρείας. Δεδομένου ότι το Zutphen είναι και η πόλη που ιδρύθηκε και ο πρόδρομος της Nationale Nederlanden, η εταιρεία De Nederlanden van 1845, οι σημερινοί ιδιοκτήτες του κτηρίου παραχώρησαν μία αίθουσα στην ασφαλιστική εταιρεία προκειμένου να εκτεθεί συλλογή τεκμηρίων από τη λειτουργία της στην πόλη αυτή. Το εν λόγω οικοδόμημα, που ανακαινίστηκε ριζικά το 1997, στεγάζει εκθέσεις για την ιστορία της πόλης καθώς και μία μοναστηριακή βιβλιοθήκη (Elferink, 2014: 38).

³⁸ <http://www.wowi.depfa.com/en/responsibility/implementing-solutions/corporate-social-responsibility/art-and-culture/> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.6.2018)
<https://www.aareal-bank.com/en/media-portal/newsroom/press-information/press-information/article/the-spirit-of-money-exhibition-satirical-comments-on-the-topic-of-money-the-aareal-bank-caric/> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.6.2018)
Press release 18.5.2009: https://www.aareal-bank.com/fileadmin/downloadlist/DAM_Content/PRESS/News/2009/090518_en_karikaturen.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 18.6.2018)

Αφορμή ήταν η περιοδική έκθεση που διοργανώθηκε από το Γερμανικό Μουσείο Γελοιογραφίας και Σχεδίου Wilhelm-Busch-Museum με θέμα: «Το Πνεύμα του Χρήματος: Η συλλογή γελοιογραφιών της Aareal Bank στο Wilhelm-Busch-Museum στο Ανόβερο» («The Spirit of Money: The Aareal Bank caricature collection in the Wilhelm-Busch-Museum in Hannover»)(17.5-2.8.2009)

11.3 Χωροθέτηση

Εκθεσιακοί χώροι εντός Καταστημάτων Τραπεζών

Ορισμένες κεντρικές και εμπορικές τράπεζες επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν ως εκθεσιακούς χώρους αίθουσες του κεντρικού καταστήματος με δυνατότητα πρόσβασης από το κοινό που επισκέπτεται την τράπεζα για να πραγματοποιήσει συναλλαγές. Στην Ελλάδα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μόνιμη έκθεση της Eurobank που καταλαμβάνει το χώρο του φουαγιέ στο κτήριο της Διοίκησης του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, ενώ τρεις προθήκες έχουν τοποθετηθεί στον όμορο χώρο του καταστήματος συναλλαγής. Στον ημιώροφο του κτηρίου στο οποίο εδρεύει η Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας στη Σόφια εκτίθεται η νομισματική συλλογή της, την οποία έχει δυνατότητα να επισκεφτεί ο εκάστοτε συναλλασσόμενος με την Τράπεζα.

Εκθεσιακοί χώροι σε κτήρια της Διοίκησης Τραπεζών

Σε άλλες περιπτώσεις ο οργανισμός επιλέγει ως εκθεσιακό χώρο κάποιο κτήριο ιδιοκτησίας της όπου στεγάζονται υπηρεσίες ή γραφεία της Διοίκησης του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το Μουσείο της ΤτΕ, η Νομισματική Συλλογή της Alpha Bank, ο εκθεσιακός χώρος Στοart της Εθνικής Ασφαλιστικής. Σε αυτήν την περίπτωση ο επισκέπτης επιλέγει ίδια πρωτοβουλία να επισκεφθεί την έκθεση. Στο εξωτερικό, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίπτωση αποτελεί ο τοίχος της ιστορίας της HSBC (The HSBC History Wall), στον οποίο προβάλλεται μέσω μιας πληθώρας φωτογραφιών η ιστορία του ομίλου. Ο εν λόγω τοίχος βρίσκεται στο χώρο της εισόδου κτηρίων διοίκησης του τραπεζικού ομίλου, σε σημείο καθημερινής διέλευσης του προσωπικού και επισκεπτών της τράπεζας.

Κτήρια ιδιαίτερης σημασίας

Μια τρίτη κατηγορία επιλογής εκθεσιακού χώρου αφορά κτήρια με συγκεκριμένο ειδικό βάρος. Σε αυτήν την περίπτωση το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα επιλέγει ένα κτήριο ιδιαίτερης σημασίας, συνήθως ιστορικής, για να στεγάσει και να προβάλλει τη συλλογή του. Η Εθνική Τράπεζα επέλεξε το Μέγαρο Διομήδη –το πρώτο κτήριο στην Ελλάδα που κατασκευάστηκε εξ αρχής για να στεγάσει αρχεία– για να στεγάσει σε πρώτη φάση το Ιστορικό Αρχείο και εν συνεχεία και τους εκθεσιακούς του χώρους. Χαρακτηριστικό είναι το μοτίβο που συναντούμε στις ΗΠΑ και τον Καναδά, όπου τραπεζικά ιδρύματα των επαρχιών επιλέγουν να μετατρέψουν σε μουσεία τα κτήρια

που στέγαζαν το τραπεζικό κατάστημα που εξυπηρετούσε την τοπική κοινωνία κατά τον 19^ο και τον πρώιμο 20^ο αιώνα.

Ψηφιακές εκθέσεις

Ορισμένες τράπεζες δεν εκθέτουν σε φυσικό χώρο τις συλλογές τους. Ωστόσο, αντιλαμβανόμενες ότι μια συλλογή που δεν είναι προσιτή είτε στο ευρύ κοινό είτε στους ερευνητές χάνει την ιστορική και πολιτιστική της σημασία έχουν επιλέξει να δημιουργήσουν διαδικτυακές, ψηφιακές ή εικονικές on-line εκθέσεις. Με αυτόν τον τρόπο καθιστούν τις συλλογές τους προσιτές στο κοινό μέσα από τις ιστοσελίδες τους. Οι λόγοι που ενδέχεται να οδηγήσουν μια τράπεζα στη δημιουργία μιας on-line έκθεσης μπορεί να είναι ποικίλοι. Ενδέχεται να είναι είτε για λόγους τακτικής, είτε λόγω έλλειψης φυσικού χώρου, είτε λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, είτε και λόγω των δυνατοτήτων που δίνει μία ψηφιακή έκθεση, όπως τη δυνατότητα πρόσβασης σε ευρύτερο κοινό. Σε αυτήν την περίπτωση δίνεται η δυνατότητα να παρουσιαστούν με πιο οικονομικό τρόπο και τεκμήρια σε πλήρη ανάπτυξη τα οποία θα ήταν δύσκολο ή αδύνατο να εκτεθούν σε φυσικό χώρο είτε λόγω της ευαισθησίας τους είτε λόγω της ευθραυστότητάς τους είτε λόγω της αξίας τους (Kalfatovic, 2002: XV-XVI). Σαφώς εδώ είναι απαραίτητο να διακρίνουμε τις διαφορετικές αποχρώσεις των ηλεκτρονικής μορφής εκθέσεων:

α. Μια πρώτη κατηγορία είναι η απλή ψηφιοποιημένη συλλογή, η οποία στην πραγματικότητα δεν αποτελεί έκθεση. Πρόκειται επί της ουσίας για βάσεις δεδομένων, στις οποίες καταλογογραφούνται τα τεκμήρια του κάθε φορέα με μια σειρά από πληροφορίες για το κάθε αντικείμενο, ενώ ενδέχεται να περιλαμβάνονται και φωτογραφίες ή ψηφιακές αποτυπώσεις τους³⁹. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται προσιτό το υλικό στον εκάστοτε ενδιαφερόμενο. Ωστόσο, εδώ δε μιλάμε για εκθέσεις (Kalfatovic, 2002: 1-2).

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα από τον ευρωπαϊκό χώρο αποτελεί η περίπτωση της Κεντρικής Τράπεζας της Ολλανδίας, η οποία διαθέτει τη μεγαλύτερη νομισματική συλλογή της χώρας. Η εν λόγω νομισματική συλλογή πέρασε διάφορες περιπέτειες μέχρι να καταλήξει στην Κεντρική Τράπεζα της χώρας. Αποτελείται από τις συλλογές τριών φορέων, οι οποίες συγκροτήθηκαν σε μία στις αρχές του 21^{ου} αιώνα:

³⁹ Ταξινομικός αριθμός, τίτλος, θέση του στο χώρο, κατηγοριοποίηση, δημιουργός, υλικό, χρονολογία, διαστάσεις, ιδιοκτήτης, χρήση, τρόπος απόκτησης κλπ.

Από τη συλλογή του Εθνικού Μουσείου Νομισμάτων και Μεταλλίων

Από τη συλλογή του Ολλανδικού Νομισματοκοπείου

Από τη συλλογή της Τράπεζας της Ολλανδίας.

Οι συλλογές αυτές μεταφέρθηκαν το 2004 στο Μουσείο του Χρήματος και των Τραπεζών στην Ουτρέχτη, το οποίο έκλεισε το 2013. Έκτοτε, μία συλλογή από εγχάρακτους σφραγιδόλιθους μεταφέρθηκε στο Εθνικό Μουσείο Αρχαιοτήτων, ενώ όλες οι υπόλοιπες πέρασαν στη διαχείριση της Τράπεζας της Ολλανδίας. Λόγω του ότι η Τράπεζα δεν είχε τη δυνατότητα να εκθέσει σε φυσικό χώρο τις συλλογές, αποφάσισε να δημιουργήσει μία ψηφιακή αποτύπωση των τεκμηρίων, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά με την πολιτική δανεισμού αντικειμένων σε περιοδικές εκθέσεις άλλων φορέων, με την επιλεκτική και ελεγχόμενη πρόσβαση των ερευνητών στο υλικό και με την περιστασιακή έκθεση αντικειμένων σε χώρους του Κέντρου Επισκεπτών και σε γραφεία της Τράπεζας⁴⁰.

β. Η επόμενη κατηγορία αφορά τις διαδικτυακές εκθέσεις. Αυτό που κάνει την έκθεση να ξεχωρίζει από τη συλλογή είναι ότι η έκθεση στηρίζεται σε μια κεντρική ιδέα την οποία καλείται να στηρίξει μέσα από το σενάριο και την αφήγηση του θέματος. Ο τρόπος προβολής των εκθεμάτων άλλοτε έχει αισθητικό χαρακτήρα, άλλοτε υποβλητικό, άλλοτε διδακτικό, ενώ άλλοτε επιδιώκει να προκαλέσει έντονα συναισθήματα και συγκίνηση και άλλοτε απλώς να διασκεδάσει. (Kalfatovic, 2002: 3)

γ. Τέλος, πολλά μουσεία που εκθέτουν τις συλλογές τους σε φυσικό χώρο επιλέγουν να δημιουργήσουν στον ιστοχώρο τους και μια ψηφιακή πλατφόρμα όπου προβάλλονται εικονικά οι χώροι του μουσείου, στους οποίους ο ψηφιακός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί. Το Νομισματικό Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας της Χιλής έχει δημιουργήσει μια εικονική ψηφιακή περιήγηση στις αίθουσες του για τους διαδικτυακούς επισκέπτες. Ομοίως το Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας του Βελγίου, έχει αντίστοιχα σχεδιάσει ψηφιακή εικονική περιήγηση στους χώρους του νέου κτηρίου – ένα κτήριο τράπεζας του 19^{ου} αιώνα– το οποίο φιλοξενεί το Μουσείο από τις 8 Ιανουαρίου 2018. Σε αυτήν την περίπτωση η ψηφιακή έκθεση αφ' ενός εξυπηρετεί το κοινό που δεν έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί το μουσείο αφ' ετέρου λειτουργεί συμπληρωματικά της φυσικής έκθεσης⁴¹.

⁴⁰ <https://www.dnb.nl/en/about-dnb/nationale-numismatische-collectie/index.jsp> (ημερομηνία πρόσβασης: 7.7.2018)

⁴¹ http://www.museobancocentral.cl/tour_virtual/museo.html (ημερομηνία πρόσβασης: 13.7.2018)

11.4 Προσβασιμότητα

Όσον αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης, μπορούμε να διακρίνουμε μουσεία ή εκθεσιακούς χώρους που είναι ανοικτά στο ευρύ κοινό με συγκεκριμένο ωράριο λειτουργίας, το οποίο συνήθως ταυτίζεται με αυτό των τραπεζικών υπαλλήλων. Η περίπτωση αφορά το μεγαλύτερο αριθμό των μουσείων αυτού του είδους. Μια δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τα μουσεία που ανοίγουν τις πόρτες τους κατόπιν συνεννόησης σε μεμονωμένο κοινό, συνήθως σε σχολικές ή σε άλλες ομάδες. Τέλος, διακρίνουμε και εκείνα τα μουσεία που δεν είναι προσβάσιμα από το ευρύ κοινό και μπορούν να εξυπηρετήσουν μόνο τις ανάγκες εξειδικευμένου, επιστημονικού κοινού. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των μουσείων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παρέχει δωρεάν είσοδο στους επισκέπτες.

12. Το διεθνές περιβάλλον

Στην προσπάθειά μας να αναλύσουμε τις πτυχές του ερευνητικού θέματος, θα αποπειραθούμε αρχικά μια χαρτογράφηση του διεθνούς περιβάλλοντος ανά ήπειρο παραθέτοντας ορισμένα παραδείγματα, περισσότερα από τον ευρωπαϊκό χώρο, που είναι αντιπροσωπευτικά τόσο για το είδος της τράπεζας όσο και για το είδος της πολιτιστικής δομής που έχει αναπτύξει.

12.1 Ευρώπη

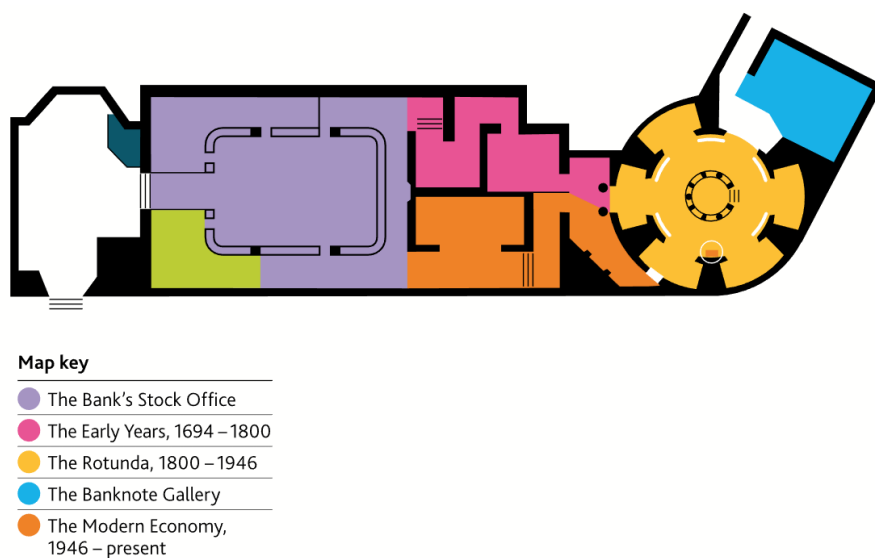
Στον ευρωπαϊκό χώρο η συντριπτική πλειονότητα των κεντρικών τραπεζών και πολλές εμπορικές τράπεζες έχουν αναπτύξει πρωτοβουλίες για την προβολή και ανάδειξη στο ευρύ κοινό των τραπεζικών τεκμηρίων που διαθέτουν στις συλλογές τους, αρχειακές και μη, δίνοντας έμφαση άλλοτε στη δική τους ιστορική διαδρομή, άλλοτε στο ρόλο τους στην οικονομική και κοινωνική ιστορία του τόπου τους, άλλοτε στην ιστορία του χρήματος ή και άλλοτε στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού. Στις κεντρικές τράπεζες συναντούμε κυρίως οργανωμένα μουσεία, τα οποία δίνουν άλλοτε έμφαση στην ιστορία, το ρόλο και τις λειτουργίες της κεντρικής τράπεζας τόσο σε εθνικό όσο και –όσον αφορά τις χώρες της ζώνης του Ευρώ– σε διεθνές επίπεδο, άλλοτε στην ιστορία και την εξέλιξη του χρήματος, ως θεσμού αλλά και ως αντικειμένου από τις προκερματικές μορφές έως το σύγχρονο ηλεκτρονικό χρήμα, και άλλοτε στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση του ευρύτερου κοινού και κυρίως του μαθητικού. Οι εμπορικές τράπεζες έχουν την τάση να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην προβολή των

αρχειακών τους τεκμηρίων και των αντικειμένων των συλλογών τους που αναδεικνύουν τη δική τους ιστορική αναδρομή και τη συμβολή τους στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται.

Το Μουσείο της Τράπεζας της Αγγλίας

Η Τράπεζα της Αγγλίας ιδρύθηκε το 1694 ως ιδιωτική τράπεζα με σκοπό να αποτελέσει τον τραπεζίτη της κυβέρνησης και σήμερα είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας⁴².

Η Τράπεζα της Αγγλίας, ως κεντρική τράπεζα, έχει ως βασική αποστολή της τη διατήρηση της οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας με σκοπό την ευημερία των πολιτών του Ηνωμένου Βασιλείου. Το Μουσείο της Τράπεζας της Αγγλίας, ένα από τα παλαιότερα τραπεζικά μουσεία κεντρικής τράπεζας στην Ευρώπη, αναδεικνύει σε πέντε εκθεσιακές ενότητες την ιστορική της διαδρομή από την ίδρυσή της το 1694 έως σήμερα και το ρόλο της στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας, τα κτήρια της και τους ανθρώπους που έπαιξαν ρόλο στη διαδρομή της για περισσότερο από 300 χρόνια (εικ. 1)⁴³. Πρόκειται για ένα από τα περισσότερο επισκέψιμα μουσεία του είδους του στην Ευρώπη που αριθμεί περίπου 100.000 επισκέπτες ετησίως⁴⁴.

Εικ. 1 Κάτοψη του Μουσείου της Τράπεζας της Αγγλίας
(Πηγή: <https://www.bankofengland.co.uk/museum/inside-the-museum>,
ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019)

⁴² <https://www.bankofengland.co.uk/about/history> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019),
<https://www.bankofengland.co.uk/> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.01.2019)

⁴³ <https://www.bankofengland.co.uk/> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019),
<https://www.bankofengland.co.uk/museum> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019)

⁴⁴ Bankoteka, October, 1/2012, 22
(στο https://www.nbp.pl/en/publikacje/bankoteka/Bankoteka_1_October_2012_internet.pdf,
ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019)

Η κεντρική αίθουσα του Μουσείου φιλοξενεί το Stock Office, έναν χώρο διαμορφωμένο όπως ήταν το εσωτερικό της Τράπεζας πριν 200 χρόνια. Στο κέντρο αυτού του χώρου υπάρχει μια εντυπωσιακή κατασκευή με τη μορφή ενός πλοίου με διαδραστικές εφαρμογές στο εσωτερικό της (εικ. 2). Το πλοίο συμβολίζει τη διαδικασία διατήρησης της σταθερότητας των τιμών από την πλευρά της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία προσομοιάζει με την πορεία ενός πλοίου που προσπαθεί να αποφύγει τους κινδύνους και τις καταιγίδες. Η επόμενη ενότητα αφορά τη σύγχρονη οικονομία, από το 1946 και εξής, όπου ο επισκέπτης μαθαίνει για το χρυσό που φυλάσσεται στα θησαυροφυλάκια της Τράπεζας. Στις αίθουσες «Πρώιμα χρόνια» και «Ροτόντα», η αφήγηση συνεχίζεται με την ιστορία της Τράπεζας της Αγγλίας από το 1694 έως το 1800 και από το 1800 έως το 1946 αντίστοιχα. Εδώ το κοινό πληροφορείται για τα γεγονότα και τις προσωπικότητες αυτών των ετών, καθώς και για τα ιστορικά κτήρια της Τράπεζας και το σχεδιασμό των τραπεζογραμματίων. Στην πέμπτη ενότητα, στην αίθουσα των χαρτονομισμάτων, παρουσιάζεται η εξέλιξη του χαρτονομίσματος⁴⁵. Αυτό που παρατηρούμε, λοιπόν, είναι ότι το Μουσείο της Τράπεζας της Αγγλίας, μέσω της μόνιμης έκθεσης, εστιάζει στην προβολή της ιστορίας και του ρόλου της Τράπεζας στην οικονομία.

Το Μουσείο διακρίνεται για την εξωστρέφειά του δεδομένου ότι οργανώνει σε τακτική βάση περιοδικές εκθέσεις, ομιλίες, ξεναγήσεις, ψηφιακές εκθέσεις, εκπαιδευτικές δράσεις και εργαστήρια για διάφορες ομάδες ατόμων. Επίσης, διαθέτει δωρεάν έντυπο οδηγό και ηχητική ξενάγηση, ξεχωριστό ιστοχώρο προσβάσιμο μέσα από τον ιστοχώρο της Τράπεζας, ενώ έχει παρουσία και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Βασική μέριμνα αποτελεί και η προσέλκυση των παιδιών και του νεανικού κοινού. Γι' αυτό το σκοπό έχει σχεδιάσει και διανέμει στους νεαρούς επισκέπτες έντυπα φυλλάδια δραστηριοτήτων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά την επίσκεψή τους στο Μουσείο και τα οποία προσαρμόζονται στο ηλικιακό τους επίπεδο (εικ. 3α-β). Πρόκειται για πέντε διαφορετικά έντυπα που απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας έως 5 ετών, 5-7, 8-11, 12-14, 15-17 ετών. Για τις σχολικές ομάδες έχουν σχεδιαστεί δύο εκπαιδευτικές παρουσιάσεις για μαθητές ηλικίας 7-14 και 14-18 ετών. Επίσης, υπάρχει

⁴⁵ <https://www.bankofengland.co.uk/museum/inside-the-museum> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019)

The Bank of England Museum

Activity sheet 2 - Explore the Bank

The Banknote Gallery

○ Can you find the five pound polymer banknote? What character features on the back of this note?

The Modern Economy, 1946 – present

Look at the pound (£) display. The different groups of coins all add up to £1. Can you draw different value coins adding up to £1?

Who makes the UK's coins?
(It is not the Bank of England!)

Please draw one of the banknotes in this room. Add a security feature and label it.

Well done!

We hope you enjoyed our **Explore the Bank** activity sheet. Don't forget to take your sheet back to the Museum Information desk to collect your reward.

We welcome feedback on our educational materials. If you have any comments on this activity sheet please speak to the member of staff at the Museum information desk or email: education@bankofengland.co.uk

Share your experience

[boemuseum](https://www.bankofengland.co.uk/museum)

www.bankofengland.co.uk/museum

BANK OF ENGLAND | MUSEUM

Explore the Bank

Activity sheet 2

Fill in your answers on the sheet and hand it in at the Museum information desk for a small prize!

- Follow the room colours on the Museum map
- Find the answers to the questions
- Fill each one in as you find it

Win a small prize!

1 Activity sheet 2 - Explore the Bank The Bank of England Museum

Museum map

Take the trail! Interactive games

Entrance

Shop

Toilets and Changing Rooms

Map key

- The Bank's Stock Office
- The Early Years, 1694-1800
- The Rotunda, 1800-1946
- The Bank's Treasury
- The Modern Economy, 1946-present

World system gold

The Bank's Stock Office

Climb aboard the boat to find out about banknotes! How many different values of banknotes do we make?

Which King and Queen were on the throne when the Bank of England first opened?

Can you find a golden representation of the goddess Britannia, the emblem of the Bank of England? How many coins can you see by her side?

The Bank of England Museum Activity sheet 2 - Explore the Bank 2

The Early Years, 1694 - 1800

The Bank opened in 1694. Draw an object from the large showcase and label your drawing.

Find the oldest piece of furniture in the Bank. What do you think would have been stored in it?

Good handwriting was an important skill for bank clerks in the 1700s. You can see many examples of their work here. Can you write your name, copying a style of writing shown in the room?

The Rotunda, 1800 - 1946

Can you find a real bar of gold? How much is it worth today?

£

How much does it weigh?

kg

The author of 'The Wind in the Willows', Kenneth Grahame, once worked at the Bank. Can you find two characters from his book? Please name or draw them.

Εικ. 3α-β Φυλλάδιο δραστηριοτήτων για παιδιά του Μουσείου της Τράπεζας της Αγγλίας (Πηγή: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/museum/explore-the-bank.pdf?la=en&hash=D575592FA73CAF50C2417149123E8B44A3BF1A5F>, ημερομηνία πρόσβασης: 19.1.2019)

Μουσείο του Χρήματος της Deutsche Bundesbank

Ιδιαίτερα δυναμική είναι η παρουσία της Deutsche Bundesbank, της κεντρικής τράπεζας της Γερμανίας, τόσο όσον αφορά τη συλλογή έργων τέχνης όσο και το Μουσείο του Χρήματος στη Φρανκφούρτη, το οποίο ιδρύθηκε το 1999. Πρωτοποριακό για την εποχή του όσον αφορά τον τρόπο παρουσίασης της νομισματικής πολιτικής και την ελκυστική χρήση διαδραστικών εφαρμογών, το Μουσείο, απευθυνόμενο στο ευρύ γερμανικό και διεθνές κοινό, έχει ως βασικό του στόχο την κατανόηση από την πλευρά του επισκέπτη της ιστορίας του χρήματος και της ανταλλαγής –συμπεριλαμβάνοντας το χρήμα στη σύγχρονη εποχή και τις οικονομικές κρίσεις–, της νομισματικής πολιτικής και της πολιτικής των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των συνθηκών και των συνεπειών της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας καθώς και την προβολή του ρόλου της κεντρικής τράπεζας στον οικονομικό βίο της χώρας (Korz, 2008: 13, Schäfer, 2011: 155). Το 2013 η Τράπεζα προχώρησε σε ανακαίνιση και επανέκθεση του Μουσείου προκειμένου να εκσυγχρονίσει περαιτέρω το περιεχόμενο, το σχεδιασμό και τις τεχνικές προδιαγραφές

της έκθεσης. Στις 17 Δεκεμβρίου 2016 το Μουσείο του Χρήματος άνοιξε ξανά τις πύλες του για το κοινό (εικ. 4)⁴⁷.

Εικ. 4 Το Μουσείο του Χρήματος της Deutsche Bundesbank στη Φρανκφούρτη
(Πηγή: <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/ausstellung>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

Το αφήγημα αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, κάθε μία εκ των οποίων συνοδεύεται από έναν παρακείμενο χώρο (cabinet), που ενισχύει την αφήγηση της βασικής ενότητας (εικ. 5-7). Τα μετρητά, το χρήμα στα τραπεζικά βιβλιάρια, η νομισματική πολιτική και το παγκόσμιο χρήμα είναι οι βασικές θεματικές, οι οποίες αρχικά παρουσιάζονται με βάση την ιστορική τους προοπτική στο παρελθόν και το σήμερα. Στη συνέχεια, πιο εξειδικευμένες θεματικές υποενότητες παρουσιάζονται στα cabinets. Στο κέντρο του Μουσείου βρίσκεται ο χώρος σινεμά 360° που τιτλοφορείται «Κόσμοι του Χρήματος» και στον οποίο προβάλλονται τρεις ταινίες, οι οποίες δημιουργούν στους επισκέπτες διαφορετικές εμπειρίες διεγείροντας τη σκέψη τους σχετικά με το χρήμα και οδηγώντας τους σε συζητήσεις αναφορικά με αυτό που παρακολουθούν⁴⁸. Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι το χρήμα λειτουργεί σωστά ως μέσο συναλλαγής, ως μονάδα μέτρησης και ως αξία επένδυσης, όταν η αξία του παραμένει σταθερή στο χρόνο. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται ένα λειτουργικό νομισματικό σύστημα καθώς και κράτη και θεσμοί που δεσμεύονται στη διατήρηση της σταθερότητας⁴⁹.

⁴⁷ Dr. Andreas Dombret, μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Deutsche Bundesbank στην εισαγωγή του οδηγού του Μουσείου: The Money Museum of the Deutsche Bundesbank, 12

⁴⁸ <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/ausstellung>, The Money Museum of the Deutsche Bundesbank, 10, Dr. Andreas Dombret, μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Deutsche Bundesbank στην εισαγωγή του οδηγού του Μουσείου: The Money Museum of the Deutsche Bundesbank, 12

⁴⁹ Dr. Jens Weidmann, Πρόεδρος της Deutsche Bundesbank στον πρόλογο του οδηγού του Μουσείου: The Money Museum of the Deutsche Bundesbank, 9

Εικ. 5 Το Μουσείο του Χρήματος της Deutsche Bundesbank στη Φρανκφούρτη
(Πηγή: <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/ausstellung>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

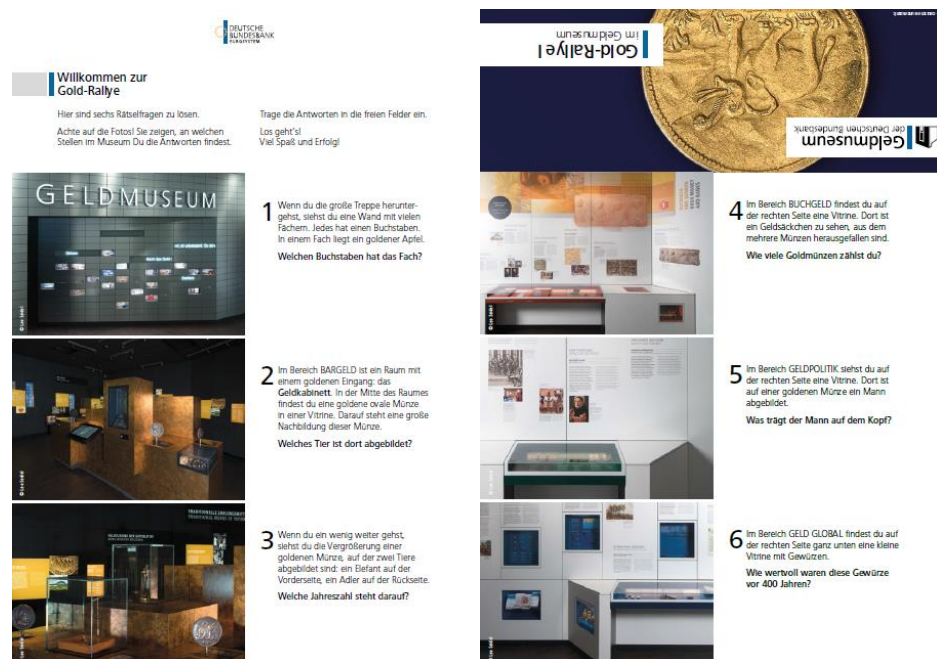
Εικ. 6 Το Μουσείο του Χρήματος της Deutsche Bundesbank στη Φρανκφούρτη
(Πηγή: <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/ausstellung>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

Εικ. 7 Το Μουσείο του Χρήματος της Deutsche Bundesbank στη Φρανκφούρτη

(Πηγή: <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/ausstellung>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

Προς επίρρωση των μηνυμάτων της μόνιμης έκθεσης το Μουσείο διοργανώνει ομιλίες, ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες δράσεις για παιδιά, ενώ διανέμει εκπαιδευτικά φυλλάδια εργασίας για τους μικρούς επισκέπτες (εικ. 8). Επιπλέον, έχει κυκλοφορήσει έναν αναλυτικό οδηγό του Μουσείου στη γερμανική και την αγγλική γλώσσα με πλούσια εικονογράφηση και εύληπτα κείμενα που λειτουργεί συμπληρωματικά της έκθεσης.

Εικ. 8 Φυλλάδιο δραστηριοτήτων για παιδιά του Μουσείου του Χρήματος της Deutsche Bundesbank στη Φρανκφούρτη

(Πηγή: <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/geldmuseum/museumsrallyes>
<https://www.bundesbank.de/resource/blob/738638/e457652715d01c5535f02e9b5ffa8ec3/mL/goldrallye1-data.pdf>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας

Το 2016 άνοιξε τις πύλες του το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας στη Λισαβόνα. Στεγάζεται στον πρώην ναό του São Julião, ο οποίος αρχικά, τον 17^ο αιώνα, βρισκόταν σε άλλο σημείο της πόλης και μετά από έναν καταστροφικό σεισμό του 1755 μεταφέρθηκε στο σημείο που βρίσκεται σήμερα το Μουσείο. Το 1810 ολοκληρώθηκε η κατασκευή του, αλλά λίγα χρόνια αργότερα, ύστερα από μια πυρκαγιά, ξεκίνησε νέα ανακατασκευή, η οποία ολοκληρώθηκε το 1854. Το 1933 το οικοδόμημα πέρασε στην κατοχή της Τράπεζας της Πορτογαλίας, οπότε σταμάτησε να λειτουργεί ως ναός και μετατράπηκε σε χώρο διεξαγωγής τραπεζικών εργασιών. Το

2007 αποφασίστηκε η αποκατάσταση και ανακαίνιση του κτηρίου με τη μελλοντική προοπτική να στεγάσει το Μουσείο του Χρήματος⁵⁰.

Το Μουσείο παρουσιάζει το θέμα του χρήματος, της ιστορίας του και της σχέσης του με το άτομο και την κοινωνία. Με τη βοήθεια της συλλογής των νομισμάτων και των τραπεζογραμμάτων, άλλων σχετικών αντικειμένων και μέσων εικονικής περιήγησης η μόνιμη έκθεση αφηγείται την ιστορία του χρήματος σε όλο τον κόσμο και κατά το πέρασμα των αιώνων από το προκερματικό χρήμα και εξής (εικ. 9-12). Στην αρχή της μουσειακής διαδρομής παρατίθεται ένα απόσπασμα από κείμενο του Charles Dickens, όπου τίθεται το ερώτημα «τί είναι το χρήμα;», το οποίο αντιμετωπίζει ο επισκέπτης καθόλη τη διάρκεια της διαδρομής του στο χώρο (εικ. 10). Οι εκθεσιακές ενότητες παρουσιάζουν την έννοια του χρήματος, τα προκερματικά μέσα ανταλλαγής, τα πρώτα στάδια του νομίσματος, αντικείμενα από τις νομισματικές συλλογές από διάφορα σημεία του κόσμου ανά τους αιώνες, την ιστορία και την εικονογραφία του χαρτονομίσματος, τον τρόπο παραγωγής των κερμάτων και των χαρτονομισμάτων, την ιστορία της Τράπεζας της Πορτογαλίας, καθώς και προσωπικές μαρτυρίες για το ρόλο του χρήματος στη ζωή των απλών πολιτών (εικ. 11). Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι στο σημείο αυτό ο επισκέπτης καλείται να σκεφθεί ο ίδιος τη σχέση του με το χρήμα και να παραθέσει τη δική του μαρτυρία⁵¹. Στο υπόγειο του κτηρίου βρέθηκε και έχει ενταχθεί στην έκθεση, αποτελώντας ξεχωριστή ενότητα, τμήμα του τείχους του βασιλιά Dinis που χρονολογείται στον ύστερο 13^ο αιώνα⁵².

⁵⁰ <https://www.museudodinhireiro.pt/en/heritage/1/the-former-church-of-s-juliao>

(ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019),

<https://www.museudodinhireiro.pt/uploads/2015/12/sedebdp-en.pdf> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019),

<https://www.museudodinhireiro.pt/en/museum/4/permanent-exhibition> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

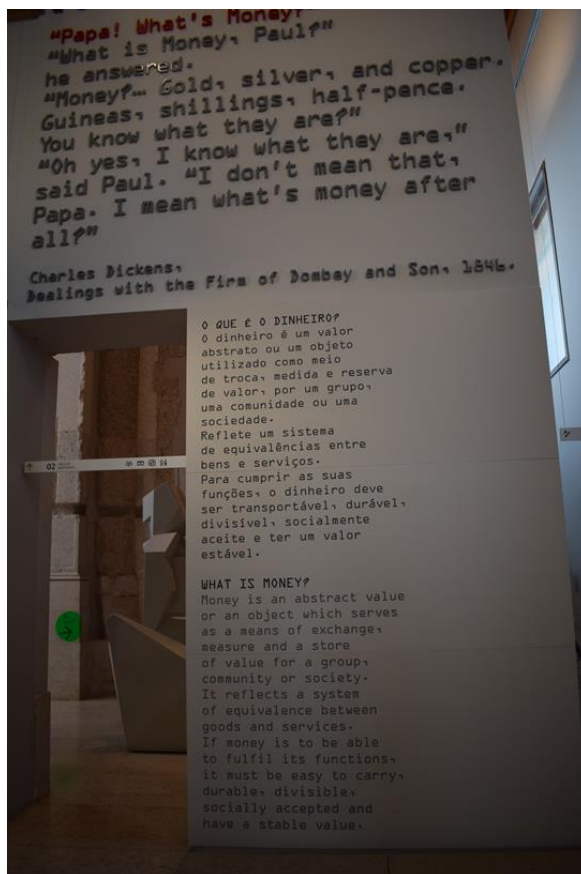
⁵¹ <https://www.museudodinhireiro.pt/en/museum/4/permanent-exhibition> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019),

<https://www.museudodinhireiro.pt/uploads/2015/12/sedebdp-en.pdf>, 16 (ημερομηνία πρόσβασης: 23.3.2019)

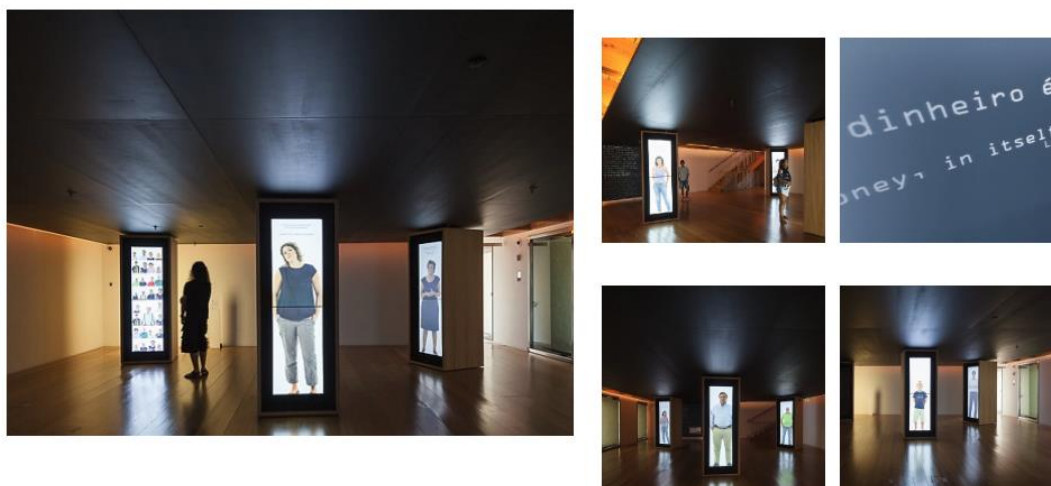
⁵² <https://www.museudodinhireiro.pt/en/heritage/2/king-dinis-wall> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

Εικ. 9 Το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας
(Πηγή: <https://www.museudodinheiro.pt/en/museum/4/permanent-exhibition>, ημερομηνία πρόσβασης: 23.3.2019)

Εικ. 10 Το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας
(Πηγή: Αρχείο Μ. Μούλιου)

Εικ. 11 Το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας
(Πηγή: <https://www.museudodinheiro.pt/en/museum/4/permanent-exhibition>, ημερομηνία πρόσβασης: 23.3.2019)

Εικ. 12 Το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας
(Πηγή: <https://www.museudodinheiro.pt/en/museum/4/permanent-exhibition>, ημερομηνία πρόσβασης: 23.3.2019)

Το Μουσείο χρησιμοποιεί ευρέως διαδραστικές πολυμεσικές εφαρμογές και επιδιώκει να δημιουργήσει ένα ελκυστικό, καλαίσθητο περιβάλλον, που θα διεγείρει το ενδιαφέρον και θα προσελκύσει την ενεργό συμμετοχή του επισκέπτη με σκοπό να προωθήσει τη δημιουργία της γνώσης. Με συνέπεια ως προς τον κοινωνικό του ρόλο επιδιώκει να επικοινωνήσει με διαφορετικά κοινά και να αποτελέσει τόπο προαγωγής

της κοινωνικότητας μέσα από τους χώρους του (χώροι εργαστηρίων, αίθουσες συνεδρίων, βιβλιοθήκη, πωλητήριο, χώρος εστίασης κλπ.)⁵³.

Επίσης, έχει δημιουργήσει ψηφιακή έκθεση με αντιπροσωπευτικά δείγματα των συλλογών του, ενώ προσφέρει μια σειρά από δράσεις, όπως ομαδικές ξεναγήσεις, εργαστήρια για οικογένειες, προβολές ταινιών, καθώς και μια ευρεία γκάμα εκπαιδευτικών προγραμμάτων για σχολικές ομάδες με θέματα που άπτονται του χρήματος, της ιστορίας του και της λειτουργίας του, του εμπορίου, των νομισμάτων, της τραπεζικής ιστορίας, της αρχιτεκτονικής και της αρχαιολογίας⁵⁴. Στο πωλητήριο του Μουσείου διατίθεται μεγάλη ποικιλία αναμνηστικών που εμπνέονται από τις συλλογές που εκτίθενται και από το τείχος του Βασιλιά Dinis, καθώς και σειρά από εκδόσεις αναφορικά με την τραπεζική ιστορία και με την ιστορία του χρήματος και των νομισμάτων⁵⁵.

Citéco της Τράπεζας της Γαλλίας

Έχοντας ως σκοπό να συμβάλει στην κατανόηση της οικονομίας από την πλευρά του κοινού, η Τράπεζα της Γαλλίας, η κεντρική τράπεζα της χώρας, αποφάσισε να προχωρήσει σε ένα ιδιαίτερα πρωτοποριακό και φιλόδοξο σχέδιο. Πρόκειται για τη δημιουργία του Citéco, Cité de l' Économie, ενός πολυχώρου που προβλέπεται να ανοίξει επισήμως για το κοινό το 2019⁵⁶. Πρόκειται για έναν πολιτιστικό οργανισμό σχεδιασμένο σαν μια πραγματική πόλη (Cité/City), ένα χώρο ζωντανό που προσφέρει εμπειρίες στο κοινό. Ο πρωταρχικός σκοπός του Citéco είναι να προσφέρει την ευκαιρία στον επισκέπτη να κατανοήσει καλύτερα τον κόσμο και να ενεργεί ως ενημερωμένος πολίτης. Οι επιμέρους στόχοι συνοψίζονται στο να ανακαλύψει το κοινό τις έννοιες και τους μηχανισμούς της οικονομίας και του χρήματος, να διασκεδάσει, να πειραματιστεί, να παίξει, να αγγίξει με τα χέρια του, να θαυμάσει τις συλλογές και τους θησαυρούς από τη χώρα αλλά και από άλλους τόπους, να επισκεφθεί ένα θαυμάσιο νεογοτθικό αρχιτεκτόνημα, να χαλαρώσει, να συναντήσει φίλους, να ζήσει εξαιρετικές

⁵³ <https://www.museudodinheiro.pt/en/museum/3/money-museum> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

⁵⁴ <https://www.museudodinheiro.pt/en/treasures-of-collection> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

⁵⁵ <https://www.museudodinheiro.pt/en/your-visit/shop> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.2.2019)

⁵⁶ <https://www.citeco.fr/en/project-schedule>. Η πρώτη μελέτη είχε ήδη γίνει το 2008 και ακολούθησαν οι πρώτες ενέργειες το 2009. https://www.citeco.fr/Timeline/calendrier/projet/calendrier_en.html (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

εμπειρίες.⁵⁷ Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία ως ένα μέσο για να κατανοήσει καλύτερα το ευρύ κοινό τη λειτουργία της οικονομίας. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού έχει δημιουργήσει συγκεκριμένα εκπαιδευτικά εργαλεία, όπως ένα διαδραστικό, διεπιστημονικό και πλούσια εικονογραφημένο χρονολόγιο που τιτλοφορείται «10.000 χρόνια οικονομίας», το πολυμεσικό εκπαιδευτικό εργαλείο «Ιστορία της Οικονομικής Σκέψης» που παρουσιάζει τις απόψεις 55 θεωρητικών της οικονομίας από την εποχή του Αριστοτέλη, καθώς και την εφαρμογή «Εικόνες των κρίσεων» που παρουσιάζει πέντε οικονομικές κρίσεις από το 1923 και εξής (Casassa, 2016: 38).

Το οικοδόμημα στο οποίο θα στεγαστεί είναι το Hôtel Gaillard, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ιστορικό μνημείο (εικ. 13). Οικοδομήθηκε το 1882 και το 1920 τροποποιήθηκε προκειμένου να στεγάσει ένα υποκατάστημα της Τράπεζας της Γαλλίας, το οποίο λειτούργησε έως το 2006⁵⁸.

Εικ. 13 Το Hôtel Gaillard

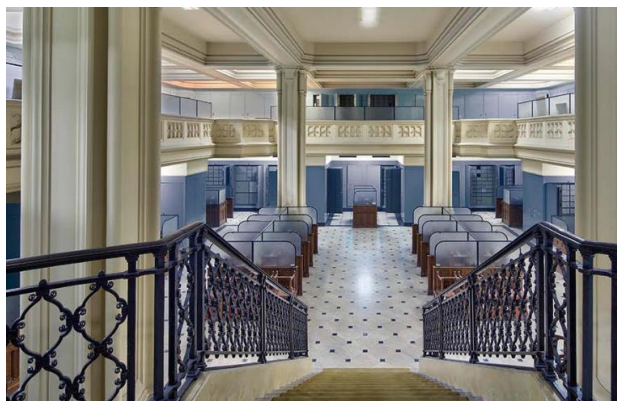
(Πηγή: <https://www.citeco.fr/>, ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

Οι αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις έγιναν με σεβασμό στο χαρακτήρα του κτηρίου, στην αρχιτεκτονική και στην ιστορία του, ενώ ο μουσειογραφικός σχεδιασμός βασίζεται σε μια καινοτόμο προσέγγιση των μουσειακών εκθεμάτων και σε έναν εύστοχο συνδυασμό του στοιχείου του εντυπωσιασμού με το σεβασμό προς τον χαρακτήρα του κτηρίου (εικ. 14). Σε συνολική επιφάνεια περίπου 2.600 τ.μ. θα αναπτύσσεται ένα εξαιρετικά σύγχρονο σκηνικό το οποίο θα είναι αφιερωμένο στο χρήμα, τη λειτουργία

⁵⁷<https://www.citeco.fr/>, <https://www.citeco.fr/sites/default/files/uk.pdf> (σελ. 5) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse>, https://www.citeco.fr/sites/default/files/images_spip/CEM-DossierPresse_VF-3.pdf (σελ. 5) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

⁵⁸ <https://www.citeco.fr/sites/default/files/uk.pdf> (σελ. 12) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse>, <https://www.citeco.fr/en/new-life-h%C3%B4tel-gaillard> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

και την ιστορία του και θα έρχεται σε διάλογο με την νεογοτθική αρχιτεκτονική και διακόσμηση του κτηρίου. Επίσης, θα διαθέτει ένα αμφιθέατρο 120 θέσεων, βιβλιοθήκη με θέμα την οικονομία, χώρους εκπαιδευτικών προγραμμάτων, χώρο εστίασης⁵⁹.

Εικ. 14 Το Citéco

(Πηγή: <https://www.citeco.fr/>, ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

Η μόνιμη έκθεση θα διαρθρώνεται σε 6 ενότητες οι οποίες αφηγούνται με δυναμικό και διασκεδαστικό τρόπο τα βασικά, είτε θετικά είτε αρνητικά, στοιχεία της οικονομίας: το εμπόριο, την παραγωγή, τους βασικούς παίκτες, τις αγορές και τον τρόπο λειτουργίας τους, τις αστάθειες, τις κρίσεις, τις ρυθμιστικές αρχές. Σε κάθε ενότητα παρουσιάζονται και οι αντίστοιχες απόψεις και συζητήσεις των οικονομολόγων. Στο τέλος της μουσειακής διαδρομής βρίσκεται η αίθουσα με τη θόλο, η οποία αποτελεί και το ιδανικό σκηνικό για την έκθεση των συλλογών αρχαίων νομισμάτων, χαρτονομισμάτων, μηχανημάτων κατασκευής νομισμάτων και χαρτονομισμάτων, επίπλων που χρησιμοποιήθηκαν σε τραπεζικές λειτουργίες και μιας ράβδου χρυσού, για την προβολή ταινιών και τη λειτουργία πολυμεσικών εφαρμογών.

Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου θα προσφέρει μια εξατομικευμένη εμπειρία σύμφωνα με τις προσδοκίες του εκάστοτε επισκέπτη. Η έκθεση απευθύνεται σε μη εξειδικευμένο και δη νεανικό κοινό και μέσω διαδραστικών εφαρμογών, παιχνιδιών, εργαστηρίων, εφαρμογών εξομοίωσης της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής και

⁵⁹ <https://www.citeco.fr/en/node/44181> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),
<https://www.citeco.fr/en/winning-project-lion-and-confino> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),
<https://www.citeco.fr/sites/default/files/uk.pdf> (σελ. 13) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),
<http://atl-aup.com/projets/musee-citedeleconomieetdelamonnaie/?domaine=architecture> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),
<http://www.confino.com/en/my-product/2018-cite-de-leconomie-et-de-la-monnaie-2/> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),
https://www.citeco.fr/sites/default/files/images_spip/Exposition_hotel_gaillard_paris_17.pdf στο
<https://www.citeco.fr/en/new-life-h%C3%B4tel-gaillard> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

ξεναγήσεων θα προβάλλει μια εικόνα της οικονομίας, της ιστορίας και των τρόπων λειτουργίας της με εκπαιδευτικό, προσιτό και συνάμα ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο (εικ. 15)⁶⁰.

Εικ. 15 Το Citéco

(Πηγή: <https://www.citeco.fr/>, ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

Θα διοργανώνονται περιοδικές εκθέσεις, ενώ το κοινό θα έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί συνέδρια και ομιλίες στο αμφιθέατρο. Επίσης, θα προσφέρονται εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολικές και άλλες μικρές ομάδες⁶¹.

Ακολουθώντας με συνέπεια την αποστολή του Citéco το πωλητήριο θα διαθέτει μια ποιοτική συλλογή από αντικείμενα, βιβλία και άλλα αξιοπερίεργα, τα οποία ο επισκέπτης θα πάρει πίσω στο σπίτι του ως αναμνηστικό της εμπειρίας του από την επίσκεψή του στο χώρο. Τα αντικείμενα προς πώληση, αποτέλεσμα της συνεργασίας του καταστήματος με περίπου πενήντα καλλιτέχνες, σχεδιαστές και εκδότες, θα καλύπτουν ευρεία κλίμακα τιμών, ώστε να είναι προσιτά σε μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Επιπλέον, προγραμματίζονται συναντήσεις με τους δημιουργούς, εργαστήρια, αφιερώματα και λοιπές δράσεις⁶².

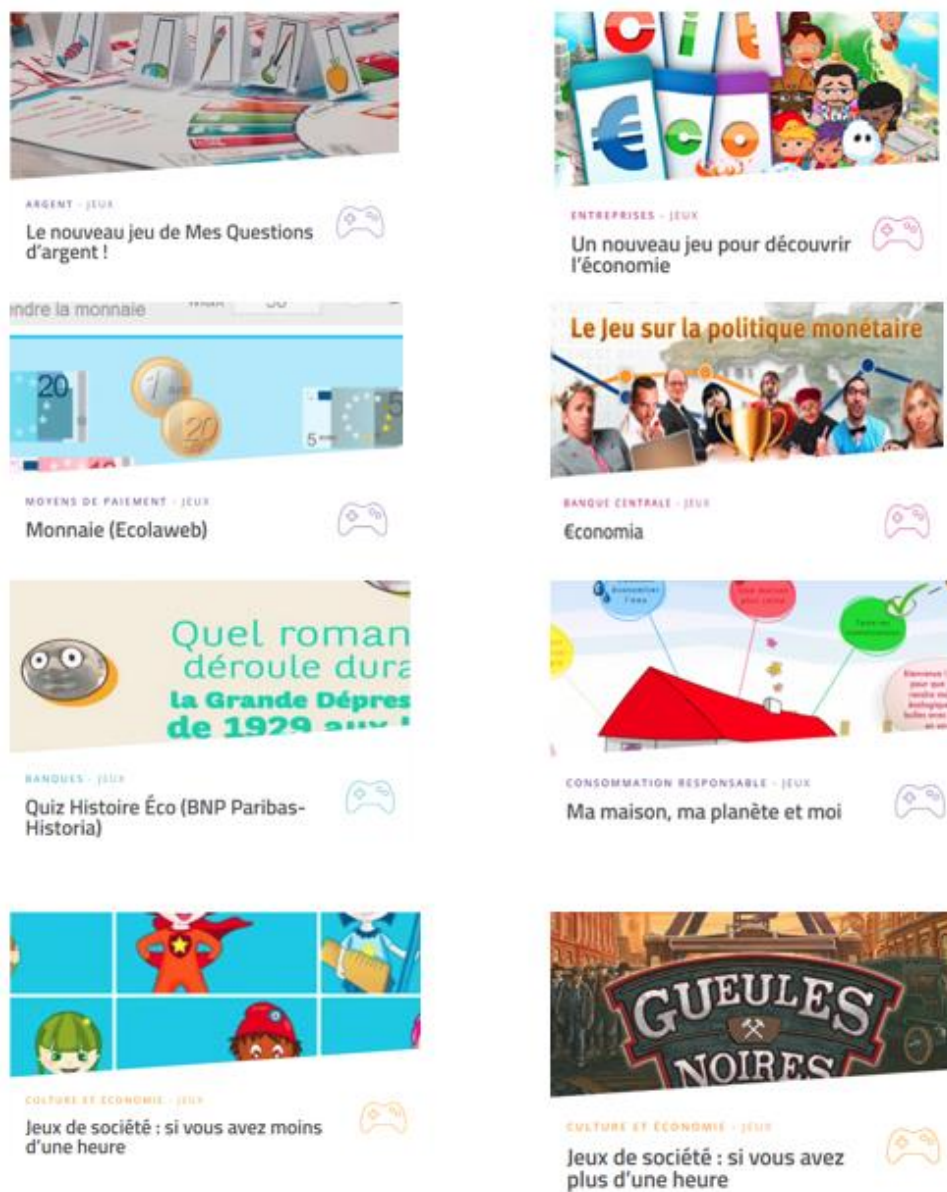
Το 2011 ξεκίνησε η λειτουργία του ιστοχώρου, στον οποίο δίνεται η δυνατότητα αναζήτησης αναρτήσεων σύμφωνα με τη θεματική και σύντομα και σύμφωνα με το προφίλ του επισκέπτη. Σταδιακά η δράση του φορέα επεκτάθηκε στα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης με τη λειτουργία καναλιού στο YouTube, λογαριασμού στο Flickr, στο Twitter, στο Facebook, στο Instagram και στο LinkedIn, ενώ υπάρχει και η

⁶⁰ <https://www.citeco.fr/sites/default/files/uk.pdf> (σελ. 10-11) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse>. Επίσης, <https://www.citeco.fr/en/node/44181> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

⁶¹ <https://www.citeco.fr/sites/default/files/uk.pdf> (σελ. 13) στο <https://www.citeco.fr/dossiers-de-presse> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019),

⁶² <https://www.citeco.fr/%C3%A9mile%C2%A0boutique-de%C2%A0petits%C2%A0et%C2%A0grands%C2%A0tr%C3%A9sors> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

δυνατότητα αποστολής newsletter⁶³. Παράλληλα, θα διατίθεται ευρεία γκάμα από ηλεκτρονικά παιχνίδια (εικ. 16α-η), ενώ πρόσφατα αναρτήθηκε και ψηφιακή έκθεση μέρους των συλλογών⁶⁴.

Εικ. 16 α-η Ηλεκτρονικά παιχνίδια στον ιστοχώρο του Citéco
(Πηγή: <https://www.citeco.fr/recherche?&recommande=1>, ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019)

⁶³ <https://www.citeco.fr/en>, <https://www.citeco.fr/recherche?&recommande=1> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019), https://www.citeco.fr/Timeline/calendrier/projet/calendrier_en.html (ημερομηνία πρόσβασης: 2.2.2019).

⁶⁴ <https://collections.citeco.fr/fr/collections/> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2019)

Τα Μουσεία των Sparkassen στη Γερμανία

Μία ακόμα τάση, που είναι ιδιαίτερα εμφανής κυρίως στη Γερμανία, οφείλεται στη σημασία που έχει μία τράπεζα για την τοπική κοινωνία. Τα τοπικά Γερμανικά Ταμειυτήρια (Sparkassen) έχουν διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Ακολουθώντας την αρχή ότι «μόνο οι άνθρωποι που γνωρίζουν το παρελθόν μπορούν να έχουν το μέλλον μπροστά τους» και προκειμένου να αναδείξουν τη σημασία της τοπικής ταυτότητας στον κλάδο των τραπεζικών εργασιών, την ιστορία τους και το ρόλο τους, πολλά εξ αυτών έχουν δημιουργήσει μουσεία σε πολλές πόλεις της Γερμανίας. Το κοινό στο οποίο στοχεύουν είναι το προσωπικό τους, οι πελάτες τους και κυρίως τα παιδιά (Weschke, 2008: 41).

Ενδεικτικά, θα αναφέρουμε το Μουσείο του Ταμειυτηρίου της Λειψίας, το οποίο ιδρύθηκε το 2006 και στεγάζεται στον πρώτο όροφο του καταστήματος στη Λειψία, απ' όπου ο επισκέπτης μπορεί να έχει και οπτική επαφή με το κατάστημα και τη λειτουργία του. Στη μόνιμη έκθεσή του αποτυπώνεται διαρθρωμένη σε πέντε ενότητες η ιστορία του Ταμειυτηρίου της περιοχής από την εποχή της ίδρυσής του το 1826 έως σήμερα (εικ. 17). Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι οι κοινωνικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις του 19ου και του 20ου αιώνα σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο αποτυπώνονται στο εκθεσιακό αφήγημα, το οποίο παρουσιάζεται τόσο με αρχειακό υλικό όσο και με αντικείμενα που προέρχονται από τη λειτουργία της Τράπεζας. Η διαδικασία της εκβιομηχάνισης της Σαξονίας, οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι, η διαίρεση της Γερμανίας είναι θέματα που βρίσκουν αναφορές σε αυτήν την έκθεση, καθώς, επίσης, και η εξέλιξη του νομίσματος στη χώρα και η έννοια της αποταμίευσης. (Weschke, 2008: 44-45)⁶⁵. Έχοντας ως κοινό στόχευση και τα παιδιά, το Μουσείο διοργανώνει συστηματικά εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά και για ομάδες μαθητών, στις οποίες τα παιδιά με παιγνιώδη και διαδραστικό τρόπο μαθαίνουν για το χρήμα και για τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος⁶⁶.

⁶⁵ <https://www.sparkassenmuseum-leipzig.de/das-museum.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2019)

⁶⁶ <https://www.sparkassenmuseum-leipzig.de/leben-ohne-geld.html>, <https://www.sparkassenmuseum-leipzig.de/ferienprogramm.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2019)

Εικ. 17 Το Μουσείο του Ταμειευτηρίου της Λειψίας
(<https://www.sparkassenmuseum-leipzig.de/bilder-galerie.html>, ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2019)

Museum on the Mound της Bank of Scotland

Η Bank of Scotland ιδρύθηκε στις 17 Ιουλίου 1695 με πράξη του Κοινοβουλίου της Σκωτίας. Το 2001 συγχωνεύθηκε με τη Halifax για να αποτελέσουν την HBOS plc, η οποία με τη σειρά της το 2009 εξαγοράστηκε από την Lloyds TSB, για να αποτελέσουν στο εξής τον όμιλο Lloyds Banking Group plc. Ο νέος τραπεζικός όμιλος αποφάσισε να διατηρήσει την έδρα των κεντρικών γραφείων της Σκωτίας στο κτήριο του Mound στο Εδιμβούργο το οποίο ανήκε στη Bank of Scotland⁶⁷.

Μία ιδιαίτερα χαρακτηριστική και ενδιαφέρουσα περίπτωση μουσείου εμπορικής τράπεζας αποτελεί το Museum on the Mound που στεγάζεται στο ιστορικό κτήριο του Κεντρικού Καταστήματος της Bank of Scotland στο κέντρο του Εδιμβούργου, καθώς συνδυάζει τα χαρακτηριστικά πολλών τραπεζικών μουσείων όσον αφορά τη θεματική, την επικοινωνιακή πολιτική και την παρουσία του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ παράλληλα τυγχάνει μεγάλης αποδοχής από το κοινό. Πέραν αυτών, ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός, υπό την εποπτεία του οποίου τελεί, προήλθε από συγχωνεύσεις. Το Μουσείο κινδύνευσε να κλείσει ύστερα από απόφαση της Διοίκησης της Lloyds Banking Group, η οποία τελικά, ύστερα από τις έντονες αντιδράσεις του κοινού, αναθεώρησε την απόφασή της⁶⁸.

Το Μουσείο άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες του το 1987 με μία μόνο αίθουσα, η οποία άνοιγε για δώδεκα εβδομάδες το χρόνο. Το 2006 το Μουσείο πήρε τη σημερινή του μορφή⁶⁹. Σήμερα υποδέχεται περίπου 50.000 επισκέπτες ετησίως, εκ των οποίων

⁶⁷ <https://www.lloydsbankinggroup.com/Our-Group/our-heritage/our-history/bank-of-scotland/bank-of-scotland/> (ημερομηνία πρόσβασης: 8.1.2019)

⁶⁸ <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/17102017-museum-on-the-mound-to-close> (ημερομηνία πρόσβασης: 17.10.2018)

⁶⁹ <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/17102017-museum-on-the-mound-to-close> (ημερομηνία πρόσβασης: 8.1.2019)

περίπου 4.000 είναι μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁷⁰. Παράλληλα, επιτυγχάνει με συνέπεια βαθμολογία επισκεπτών με πέντε αστέρια στον εθνικό οργανισμό τουρισμού της Σκωτίας⁷¹.

Το εκθεσιακό αφήγημα διαρθρώνεται σε έξι ενότητες ως εξής (εικ. 18α-β)⁷²:

1. Μια Τράπεζα για τη Σκωτία (αίθουσα 2)
Η ιστορία της Τράπεζας της Σκωτίας, της παλαιότερης τράπεζας της Σκωτίας, από την εποχή της ίδρυσής της το 1695.
2. Η Τράπεζα στο Mound (αίθουσα 3)
Η ιστορία του Εδιμβούργου και του κτηρίου-τοποσήμου που στεγάζει τα κεντρικά γραφεία της Lloyds Banking Group στη Σκωτία. Μέσω διαδραστικών εφαρμογών ο επισκέπτης ανακαλύπτει τις μεταμορφώσεις της πόλης στο πέρασμα των αιώνων και δημιουργεί ένα δικό του αντίγραφο του κτηρίου.
3. Το χρήμα έχει σημασία (αίθουσα 4)
Η ιστορία και η εξέλιξη του χρήματος τα τελευταία 4.000 χρόνια
4. Αγορά ασφαλειών – Οικοδομικές εταιρείες (αίθουσα 5)
Η εμφάνιση και η δράση των οικοδομικών εταιρειών κατά τη Βικτωριανή εποχή στη Μεγάλη Βρετανία. Η ανάπτυξη της επιθυμίας των εργαζόμενων ανθρώπων για την απόκτηση κατοικίας το 19^ο αιώνα.
5. Αγορά ασφαλειών – Ασφάλεια ζωής (αίθουσα 6)
Η ασφάλεια ζωής και η προσαρμογή των ασφαλίσεων για κάλυψη σε άτομα με ασθένειες και «επικίνδυνο» τρόπο ζωής τη δεκαετία του 1820.
6. Θέτοντας επί το έργον (αίθουσα 7)

⁷⁰

https://www.heraldsotland.com/news/15596700.Anger_as_bank_s_Museum_on_the_Mound_to_close_at_end_of_year/ (ημερομηνία πρόσβασης: 8.1.2019),

<https://www.edinburghnews.scotsman.com/our-region/edinburgh/historic-banking-museum-on-the-mound-to-remain-open-1-4603756> (ημερομηνία πρόσβασης: 8.1.2019)

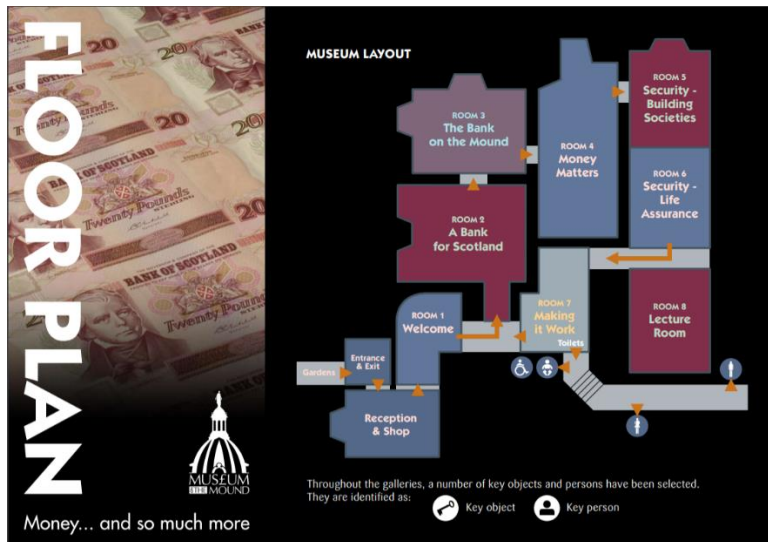
⁷¹ Φυλλάδιο πληροφοριών σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστοχώρο του Μουσείου: <https://museumonthemound.com/sites/default/files/information%20leaflet.pdf> (ημερομηνία πρόσβασης: 13.1.2019),

https://www.heraldsotland.com/news/15596700.Anger_as_bank_s_Museum_on_the_Mound_to_close_at_end_of_year/ (08/01/2019), <https://www.visitscotland.com/info/see-do/museum-on-the-mound-p246891> (ημερομηνία πρόσβασης: 13.1.2019)

⁷² <https://museumonthemound.com/displays>, <https://museumonthemound.com/visit-us>. Επίσης, στο φυλλάδιο που υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή στον ιστοχώρο: https://museumonthemound.com/sites/default/files/museum_floorplan_09.pdf,

Ο μεταβαλλόμενος κόσμος της εργασίας και του ελεύθερου χρόνου. Η εργασία στις τράπεζες και στις οικοδομικές εταιρείες, οι μαθητευόμενοι στην εργασία, οι εργαζόμενες γυναίκες στην τράπεζα, οι πρώτοι «υπολογιστές», ο ελεύθερος χρόνος.

Το μουσείο διαθέτει πωλητήριο, τα έσοδα του οποίου προορίζονται για την ετήσια φιλανθρωπική εκστρατεία της Lloyds Banking Group. Τα προϊόντα που διατίθενται προς πώληση καλύπτουν μια ευρεία γκάμα μικροαντικειμένων, αναμνηστικών και βιβλίων. Τα περισσότερα εξ αυτών έχουν ως θέμα τους τη Bank of Scotland και λιγότερα τη Halifax. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι ορισμένα αντικείμενα περιέχουν γνήσια τεμαχισμένα και φθαρμένα χαρτονομίσματα της Bank of Scotland, μοτίβο το οποίο συναντούμε συχνά σε τραπεζικά μουσεία⁷³.

Welcome to the Museum on the Mound.
Use this floor plan to discover the story of money - in all its shapes and forms...

ROOM 1: Welcome
An introduction to our extraordinary story.

ROOM 2: A Bank for Scotland
Discover the hidden history of Scotland's first and oldest bank.

ROOM 3: The Bank on the Mound
Explore the changing face of Edinburgh and this landmark building.

ROOM 4: Money Matters
Take a fresh look at money - in all its shapes and forms.

ROOM 5: Security - Building Societies
Learn about Victorian Britain and the rise of the building societies.

ROOM 6: Security - Life Assurance
Experience life insurance in the 1800s.

ROOM 7: Making it Work
Enjoy the changing world of work and leisure over the centuries.

ROOM 8: Lecture Room
Please ask at reception for details of upcoming events and exhibitions.

Opening hours:
Tuesday - Friday 10.00 - 17.00
Saturday - Sunday 13.00 - 17.00
Bank Holiday Mondays 13.00 - 17.00

Pre-booked group and school visits welcome

Admission free

Museum on the Mound
The Mound
Edinburgh
EH1 1YZ

T: 0131 243 5464
www.museumonthemound.com

⁷³ <https://museumonthemound.com/gift-shop> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019),
https://museumonthemound.com/sites/default/files/Shop_price_list_2018.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019),
<https://museumonthemound.com/visit-us> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019),

Εικ. 18α-β Το έντυπο φυλλάδιο του Museum on the Mound σε ηλεκτρονική μορφή
(Πηγή: https://museumonthemound.com/sites/default/files/museum_floorplan_09.pdf
<https://museumonthemound.com/visit-us>, 8.1.2019)

Όσον αφορά την παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το Museum on the Mound τηρεί από το 2010 σελίδα στο Facebook⁷⁴ και στο Twitter, ενώ έχει παρουσία και στο TripAdvisor, όπου λόγω του ότι σε σταθερή βάση απολαμβάνει εξαιρετικών κριτικών έχει κερδίζει πιστοποιητικό διάκρισης⁷⁵.

Κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών το μουσείο διοργανώνει ειδικές εκθέσεις ή δράσεις, ενώ κατά τη διάρκεια του Διεθνούς Φεστιβάλ του Εδιμβούργου τον Αύγουστο διευρύνει το ωράριό του⁷⁶.

Το κοινό στο οποίο απευθύνεται το Museum on the Mound είναι το ευρύ κοινό, το μαθητικό κοινό, οι τουρίστες, αλλά και οικογένειες, καθώς είναι φιλικό και σε οικογένειες με μωρά, όπως, επίσης, και σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Για τις οικογένειες με παιδιά, παρέχεται η δυνατότητα απτικών δραστηριοτήτων, όπως η διάρρηξη ενός χρηματοκιβωτίου, η κατασκευή νομίσματος, η δημιουργία ενός μοντέλου της τράπεζας, ενώ διανέμεται δωρεάν ένα βιβλίο δραστηριοτήτων που τιτλοφορείται «Η διαδρομή του χρήματος»⁷⁷.

Ιδιαίτερη είναι η έμφαση που δίνεται στο μαθητικό κοινό. Έχουν σχεδιαστεί εκπαιδευτικές δράσεις που με διαθεματικό και διαδραστικό τρόπο εισάγουν τους μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην έννοια του χρήματος, στον τρόπο διαχείρισής του και στον κόσμο της τραπεζικής εργασίας μέσω και απτικών εκθεμάτων. Οι θεματικές καλύπτουν την ιστορία του χρήματος, τα χαρακτηριστικά των νομισμάτων, την κατασκευή χαρτονομισμάτων, την ασφάλεια των χρημάτων. Κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων οι μαθητές έρχονται σε επαφή με φωτογραφικό υλικό, ημερολόγια, τραπεζογραμμάτια, μελανοδοχεία, μελανοταινίες και άλλα αντικείμενα

⁷⁴https://www.facebook.com/pg/MuseumontheMound/ads/?ref=page_internal (ημερομηνία πρόσβασης: 8.1.2019)

⁷⁵ https://www.tripadvisor.com.gr/Attraction_Review-g186525-d1450133-Reviews-Museum_on_the_Mound-Edinburgh_Scotland.html#photos;aggregationId=101&albumId=101&filter=7&ff=284647824 (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

⁷⁶ <https://museumonthemound.com/displays>, <https://museumonthemound.com/visit-us>, <https://museumonthemound.com/sites/default/files/information%20leaflet.pdf> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

⁷⁷ <https://museumonthemound.com/visit-us/visiting-with-children>, <https://museumonthemound.com/visit-us/accessibility>, <https://museumonthemound.com/visit-us/group-visits> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

που προέρχονται από τις καθημερινές συναλλαγές. Παράλληλα έχει σχεδιαστεί το εκπαιδευτικό εργαλείο «Χάντρες, κέρματα και χαρτονομίσματα» το οποίο προορίζεται για χρήση στη σχολική αίθουσα είτε πριν είτε μετά από την επίσκεψη των μαθητών στο Μουσείο (“Beeds, Bawbees and Banknotes”) (Hastilow 2016: 29-30).⁷⁸

Όσον αφορά την αξιολόγηση, το μουσείο διαθέτει βιβλίο επισκεπτών καθώς και φόρμες ανατροφοδότησης προς συμπλήρωση από τον επισκέπτη, ενώ μέσω ειδικού συνδέσμου στον ιστοχώρο του μουσείου για το TripAdvisor ο ηλεκτρονικός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να βαθμολογήσει και να παραθέσει τη σύντομη κριτική του⁷⁹. Επιπλέον, υπάρχει ειδική φόρμα αξιολόγησης για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις των σχολείων, την οποία συμπληρώνει ο εκάστοτε εκπαιδευτικός, μέσω της οποίας το μουσείο αποκτά ανατροφοδότηση για βελτίωση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων⁸⁰.

İşbank Museum

Το πρωτοποριακό İşbank Museum στην Κωνσταντινούπολη είναι ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα μουσείου που έφερε καινοτόμες ιδέες στο μουσειακό χάρτη της Τουρκίας (Negri, 2011: 129). Το πρώτο συνθετικό ίς της ονομασίας της İşbank σημαίνει επιχείρηση. Πρόκειται, λοιπόν, για μια επιχείρηση τραπεζικών εργασιών, ενώ το Μουσείο της εστιάζει το ενδιαφέρον του στη ιστορία της επιχείρησης και νοείται ως μουσείο επιχείρησης (Tanrikulu, 2011: 187).

Η İşbank ιδρύθηκε το 1924 από τον Κεμάλ Ατατούρκ ως η πρώτη τράπεζα της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Η ιστορία της τράπεζας βαίνει παράλληλα με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας και την προσπάθεια του έθνους για εκσυγχρονισμό. Με την ιστορική της κληρονομιά ρίχνει φως στην ιστορική διαδρομή της χώρας (Tanrikulu, 2011: 188)⁸¹.

Η İşbank αποφάσισε να ιδρύσει το 2007 ένα μουσείο για την ιστορία της. Πρόκειται για ένα μουσείο θεσμικής ιστορίας, στο οποίο συγκεντρώνονται, διαφυλάσσονται και κοινωνούνται στο κοινό ιστορικά τεκμήρια της οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής ανάπτυξης της Τράπεζας (εικ. 19). Πρωταρχική αποστολή του είναι η διατήρηση, η διαφύλαξη και η μετάδοση στις μελλοντικές γενιές της συλλογής των εγγράφων, των

⁷⁸ <https://museumonthemound.com/schools/sessions> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

⁷⁹ <https://museumonthemound.com/visit-us/have-your-say> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

⁸⁰ <https://museumonthemound.com/schools/pre-visit-information> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.1.2019)

⁸¹ <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/about-us.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

τραπεζικών εργαλείων, των συσκευών επικοινωνίας, των φωτογραφιών, των έργων τέχνης, του διαφημιστικού και προωθητικού υλικού και ταινιών που μαρτυρούν την οικονομική ιστορία της Τουρκίας και την ιστορία της Τράπεζας. Το Μουσείο αναδεικνύει το ρόλο της İsbank στη διαδικασία μετασχηματισμού του οικονομικού συστήματος και της κοινωνίας της Τουρκίας, τη συμβολή της στην ανάπτυξη της χώρας, την εξέλιξη της οργανωτικής της δομής και την επικοινωνία της με το κοινό, τόσο όσον αφορά τις υπηρεσίες της όσο και ως προς την ιδέα της κοινωνικής ευθύνης⁸². Παράλληλα, η λειτουργία του Μουσείου δημιουργεί αισθήματα υπερηφάνειας στους εργαζόμενους της Τράπεζας και ενισχύει το αίσθημα εμπιστοσύνης του προσωπικού προς τον οργανισμό (Tanrikulu, 2011: 187).

Εικ. 19 Το Μουσείο της İsbank

(Πηγή: <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/about-us.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

Εικ. 20 Το κτήριο του Μουσείου της İsbank

(Πηγή: <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/muze-binasi.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

⁸² <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/about-us.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019), <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/hakkimizda.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

Σχεδιάστηκε με όλες τις σύγχρονες μουσειολογικές προδιαγραφές με σεβασμό παράλληλα στον ιστορικό χαρακτήρα του κτηρίου του τέλους του 19^{ου} αιώνα, το οποίο αρχικά στέγαζε ταχυδρομικές υπηρεσίες και αργότερα τραπεζικές εργασίες (εικ. 20). Τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του οικοδομήματος, το οποίο βρίσκεται στο γεμάτο ζωή ιστορικό κέντρο της Κωνσταντινούπολης, έχουν ενσωματωθεί αρμονικά στην έκθεση. Το αφήγημα ξετυλίγεται με την έκθεση αντικειμένων που προέρχονται από τη λειτουργία της τράπεζας, όπως γραφομηχανές, αριθμομηχανές, σφραγίδες, συσκευές επικοινωνίας, ζυγαριές, κουμπάρδες, αλλά και χαρτώ αρχειακό υλικό, όπως συμβάσεις, βιβλιάρια καταθέσεων, επιστολές, σχέδια, διαφημίσεις, αφίσες, φωτογραφικό υλικό. Η θεματική και χρονολογική αφήγηση ενισχύεται με την προβολή οπτικοακουστικού υλικού (Tanrikulu, 2011: 188-189)⁸³.

Διοργανώνονται ξεναγήσεις και οργανωμένες περιηγήσεις, παρέχεται δυνατότητα ηχογραφημένης ακουστικής ξενάγησης στην τουρκική και στην αγγλική γλώσσα, ενώ υπάρχει σύστημα χρησιμοποίησης κωδικών QR με τα κινητά των επισκεπτών για παροχή επιπλέον πληροφόρησης. Επίσης, το Μουσείο έχει σχεδιάσει και πραγματοποιεί ήδη από το 2012 στοχευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά για την αποταμίευση, τον τρόπο διαμόρφωσης των τιμών, το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης και θέματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης με παιχνίδια, κόμικς, εργαστήρια και διαδραστικές δραστηριότητες⁸⁴.

Il Cartastorie

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το Μουσείο του Ιστορικού Αρχείου της Τράπεζας της Νάπολης, το οποίο ανήκει στο Ίδρυμα της Τράπεζας της Νάπολης⁸⁵. Διαχειρίζεται αρχειακά τεκμήρια προερχόμενα από τις παλαιότερες δημόσιες τράπεζες της πόλης που φθάνουν σε βάθος χρόνου στο β' μισό του 16^{ου} αιώνα. Τα πιστοποιητικά των πιστώσεων, τα βιβλία των καταθέσεων και αναλήψεων των λογαριασμών, τα πελατολόγια των τραπεζικών ιδρυμάτων προσφέρουν μια ευρεία επισκόπηση της ζωής, της ιστορίας και της οικονομικής κατάστασης της πόλης μέσα στους αιώνες. Έτσι, αντλούμε στοιχεία για τις καθημερινές οικονομικές συναλλαγές αλλά και τις

⁸³ <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/koleksiyon.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

⁸⁴ <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/atolye-calismalari.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019), <https://muze.isbank.com.tr/Sayfalar/okul-gruplari.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.2.2019)

⁸⁵ <http://www.ilcartastorie.it/en/> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

προσωπικές ιστορίες των ενεχόμενων προσώπων, ενώ ανακαλύπτουμε πληροφορίες για έργα επιφανών καλλιτεχνών που έδρασαν στην πόλη.

Το μουσειακό πρόγραμμα "Il Cartastorie Museo Archivio Storico Banco di Napoli", όπως ονομάζεται, έχει ως όραμα να ευαισθητοποιήσει το κοινό σε θέματα των αρχείων και να αποτελέσει μια σύγχρονη πολιτιστική δομή που θα αφηγείται τις ιστορίες των τεκμηρίων (storytelling), χωρίς να ξεφεύγει από το πλαίσιο της επιστημονικής αυστηρότητας, της διατήρησης των συλλογών και της προώθησης της γνώσης⁸⁶. Το Μουσείο έχει ως αποστολή να προωθήσει και να ενισχύσει το περιεχόμενο και την έρευνα στο Αρχείο μέσω μιας διαδικασίας διάδοσης του πολιτισμού και της γνώσης στο ευρύ κοινό με τη βοήθεια της αφήγησης, η οποία πραγματοποιείται με ποικίλους καλλιτεχνικούς και εκφραστικούς τρόπους επιδιώκοντας να προκαλέσει αίσθηση θαυμασμού και έκπληξης⁸⁷. Η αφηγηματική προσέγγιση πραγματοποιείται με το συνδυασμό της ιστορικής και επιστημονικής ακρίβειας με την αμεσότητα στη μετάδοση του περιεχομένου⁸⁸. Η αφήγηση των ιστοριών μεταφέρεται και προσαρμόζεται σε διαφορετικά κανάλια, ποικίλα μέσα και διάφορους εκφραστικούς τρόπους ανάλογα με τη διαφοροποίηση του κοινού-στόχου. Αφηγήσεις, θεατρικά δρώμενα, βραδιές ποίησης, εργαστήρια ποίησης, επισκέψεις καλλιτεχνών, εκθέσεις, μουσικές παραστάσεις, δράσεις για οικογένειες, εργαστήρια για παιδιά, κόμικς, ψηφιακά κινούμενα σχέδια και ψηφιακές αφηγήσεις, προβολή ταινιών μικρού μήκους, παραδοσιακές ή θεατρικές ξεναγήσεις λαμβάνουν χώρα σε ένα χώρο 600 τ.μ. στον πρώτο όροφο του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου, που διαμορφώθηκε για το σκοπό αυτού του σχεδίου και άνοιξε για το ευρύ κοινό το 2016 (εικ. 21-23)⁸⁹. Τότε, εγκαινιάστηκε η μόνιμη έκθεση πολυμέσων «Καλείδος», η διαδρομή της οποίας ακολουθεί την κληρονομιά της πόλης μέσα από τους διαδρόμους με τα έγγραφα με τη συνδρομή εικόνων και ήχων⁹⁰.

Στις σελίδες των ιστορικών εγγράφων οι επισκέπτες αναζητούν στοιχεία για τη ζωή των ανθρώπων της Νάπολη του παρελθόντος, διάσημων και μη, και επιχειρούν να ανασυνθέσουν τη ζωή τους και την ατμόσφαιρα της εποχής μέσα από δημιουργικά εργαστήρια και άλλες δράσεις. Ιστορικά γεγονότα, όπως η επιδημία πανώλης του 1656

⁸⁶ <http://www.ilcartastorie.it/en/vision/> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

⁸⁷ <http://www.ilcartastorie.it/en/mission/> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

⁸⁸ <https://artsandculture.google.com/exhibit/tglSd8G3nOD0LQ> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

⁸⁹ <http://www.ilcartastorie.it/en/strategia/> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

⁹⁰ <http://www.ilcartastorie.it/en/percorso-multimediale/> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

στην πόλη και η επανάσταση του 1799 στη Νάπολη, αλλά και θέματα αναφορικά με τους καλλιτέχνες της εποχής, όπως οι αμοιβές του Caravaggio, και σχετικά με έργα ζωγραφικής, γίνονται αφορμές για να δημιουργηθούν ιστορίες και θεατρικά δρώμενα. Μέσα στα τραπεζικά έγγραφα υπάρχουν στοιχεία, από τα οποία δημιουργούνται ιστορίες και έτσι οι σελίδες του αρχειακού υλικού ζωντανεύουν και αποκτούν νέα πνοή.

Το 2018 το IlCartastorie προχώρησε σε συνεργασία με το Google Arts and Culture, όπου ο ψηφιακός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει on line περισσότερα από 100 ψηφιοποιημένα αρχειακά τεκμήρια και να βιώσει μία ψηφιακή, εικονική ξενάγηση μέσα από την πολυμεσική εφαρμογή⁹¹.

Το Il Cartastorie απασχολεί, επίσης, συχνά και τον πολιτιστικό τύπο με δημοσιεύματα για τις δράσεις του, αλλά και με τη δημοσίευση ιστοριών και αφηγήσεων που προέρχονται από τα αρχειακά ντοκουμέντα.

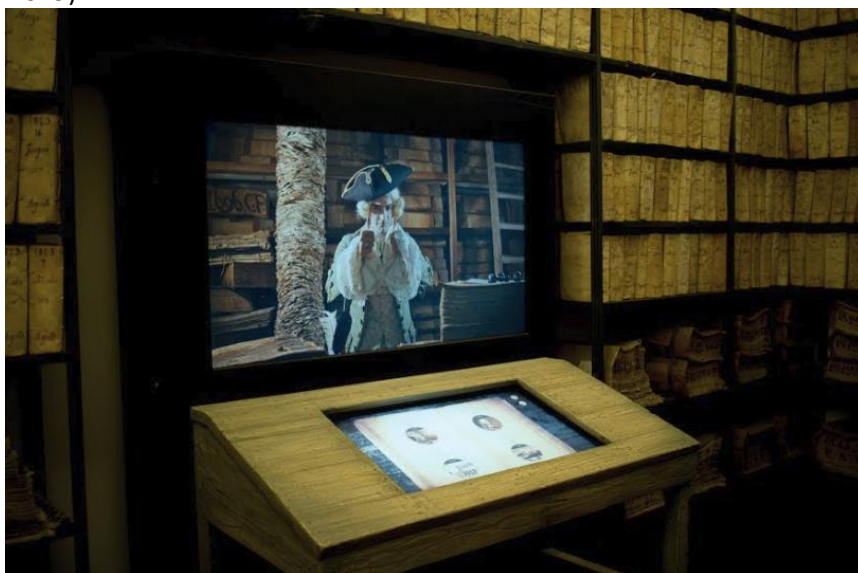
Εικ. 21 Το εσωτερικό του IlCartastorie

(Πηγή: <https://www.facebook.com/museoilcartastorie/?tn=%2Cd%2CP-R&eid=ARC-nmMqvWx5TmXhfElDV6jEsV7yQMv7pE3dOPfmrXOVHGlGvQtxBr9vmG9FHMLu80PJCyKdyzWPz>, ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

⁹¹<http://www.ilcartastorie.it/en/google-arts-culture/> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019), <https://artsandculture.google.com/partner/ilCartastorie> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019)

Εικ. 22 Μουσική παράσταση στο ILCartastorie
(Πηγή: <http://www.ilcartastorie.it/en/notte-della-poesia/#bwg3/127>, ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

Εικ. 23 Προβολή στο ILCartastorie
(Πηγή: https://artsandculture.google.com/asset/the-music-rooms/5wF_FYcmZ5OuUg, ημερομηνία πρόσβασης: 16.2.2019)

12.2 Αμερική

Μουσεία των Ομοσπονδιακών Αποθεματικών Τραπεζών των ΗΠΑ

Ιδιαίτερη περίπτωση στον παγκόσμιο τραπεζικό χάρτη αποτελούν οι ΗΠΑ λόγω της ιδιαιτερότητας του τραπεζικού τους συστήματος. Το ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας έχει το Ομοσπονδιακό Αποθεματικό Σύστημα (Federal Reserve System), το οποίο συνίσταται στη λειτουργία δώδεκα Ομοσπονδιακών Αποθεματικών Τραπεζών (Federal Reserve Banks), οι οποίες λειτουργούν ανεξάρτητα μεν αλλά υπό την εποπτεία του

Συμβουλίου των Διοικητών δε (Federal Reserve Board of Governors). Κάθε μία εξ αυτών εποπτεύει μία οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή, η οποία δεν συμπίπτει με τα σύνορα των πολιτειών⁹².

Οι Ομοσπονδιακές Τράπεζες έχουν αναλάβει μουσειακές πρωτοβουλίες, είτε με τη δημιουργία μουσείων στις εγκαταστάσεις τους, είτε με τη δημιουργία κέντρων επισκεπτών, είτε με την εφαρμογή ψηφιακών μουσείων.

Ενδεικτικά θα δούμε την περίπτωση της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Ατλάντα (Federal Reserve Bank of Atlanta), η οποία έχει ιδρύσει Νομισματικό Μουσείο στις εγκαταστάσεις της στην Ατλάντα καθώς και το Μουσείο Εμπορίου, Οικονομίας και του Ομοσπονδιακού Συστήματος στις εγκαταστάσεις της στη Νέα Ορλεάνη.

Το Νομισματικό Μουσείο έχει ως πρωταρχική αποστολή να αναδείξει την ιστορία του χρήματος, την τραπεζική ιστορία της Αμερικής και τον ρόλο του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος στις ΗΠΑ και, πιο συγκεκριμένα, τη νομισματική πολιτική, την εποπτεία των τραπεζών, τις υπηρεσίες των συστημάτων πληρωμών, τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας. Τα εκθέματα, προκερματικές μορφές ανταλλαγής, νομίσματα και χαρτονομίσματα, καθώς και τα τεκμήρια τραπεζικής ιστορίας συνοδεύονται από διαδραστικές, πολυμεσικές εφαρμογές, ενώ ο επισκέπτης έχει, επίσης, τη δυνατότητα να παρακολουθήσει αυτόνομες ξεναγήσεις. Επίσης, μπορεί να παρακολουθήσει τις εργασίες επεξεργασίας, καταμέτρησης, ταξινόμησης και τεμαχισμού των χαρτονομισμάτων, ενώ οι περισσότερες ομαδικές ξεναγήσεις περιλαμβάνουν μια στάση στην αίθουσα συνεδριάσεων της Τράπεζας. Με αυτόν τον τρόπο ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται σε βάθος το ρόλο της Τράπεζας⁹³. Μια ένδειξη για την ανταπόκριση του κοινού είναι η βράβευσή του με το Certificate of Excellence 2018 από τον παγκόσμιο ταξιδιωτικό ιστοχώρο Tripadvisor⁹⁴.

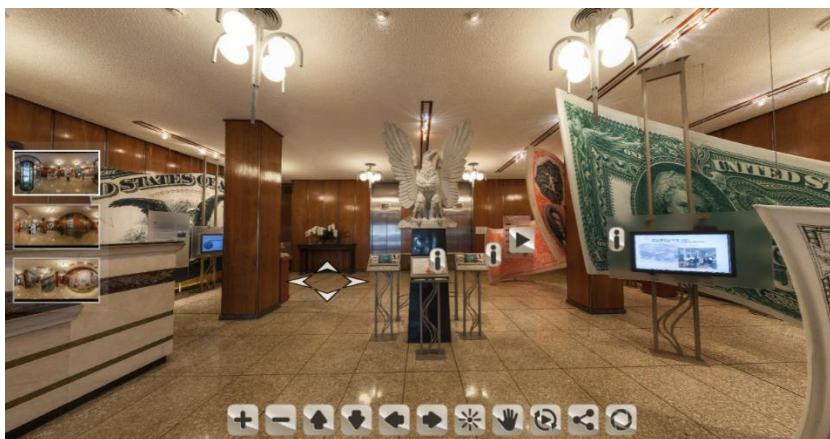
⁹² <https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/structure-federal-reserve-system.htm> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019),
ΕΑΒΗ, Bulletin 2008/1, 28

⁹³ <https://www.frbatlanta.org/about/tours/museum.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019), Bulletin, 2008/1, 28

⁹⁴ <https://www.frbatlanta.org/about/tours/museum.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019)

Με σεβασμό και στον κοινωνικό της ρόλο η Τράπεζα φιλοξενεί στο Μουσείο για μερικούς μήνες ως περιοδικό έκθεμα το διαδραστικό έκθεμα Undesign the Redline που αφορά τις διακρίσεις στη στέγαση (housing segregation) των μειονοτήτων στις ΗΠΑ⁹⁵.

Το Μουσείο Εμπορίου, Οικονομίας και του Ομοσπονδιακού Συστήματος στη Νέα Ορλεάνη προβάλλει και αναδεικνύει το ρόλο του εμπορίου στην ανάπτυξη της οικονομίας και την εξέλιξη της Νέας Ορλεάνης σε μεγάλο λιμάνι και οικονομικό κέντρο, το ρόλο του χρήματος στη ιστορία της Λουιζιάνα, το θεσμό των ανταλλαγών μεταξύ πωλητών και αγοραστών, θέματα εικονογραφίας των χαρτονομισμάτων, την ιστορία και το ρόλο του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος⁹⁶. Το Μουσείο διαθέτει διαδραστικές εφαρμογές, προβολές βίντεο, τα οποία είναι, επίσης, αναρτημένα και στο κανάλι YouTube, ενώ στην ιστοσελίδα του υπάρχει η δυνατότητα εικονικής περιήγησης στους χώρους του (εικ. 24)⁹⁷.

Εικ. 24 Μουσείο Εμπορίου, Οικονομίας και του Ομοσπονδιακού Συστήματος στις εγκαταστάσεις της στη Νέα Ορλεάνη (ψηφιακή περιήγηση).

(Πηγή: <https://www.frbatlanta.org/about/tours/nola/virtual-tour.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019)

Στις ΗΠΑ υπήρχε η δυνατότητα σύστασης μικρών ανεξάρτητων τοπικών τραπεζών στην περιφέρεια. Αναγνωρίζοντας τη σημασία που είχαν αυτές οι μικρές τοπικές τράπεζες στην ανάπτυξη της περιφέρειας, οι τοπικοί φορείς φροντίζουν για τη διατήρηση αυτής της κληρονομιάς. Αυτό αντανakλάται σήμερα στην ύπαρξη μικρών τοπικών τραπεζικών μουσείων στις επαρχίες τα οποία λειτουργούν στα κτήρια που στέγαζαν τις αντίστοιχες τράπεζες. Ορισμένα εξ αυτών έχουν ενταχθεί στο Εθνικό

⁹⁵ <https://www.frbatlanta.org/about/tours/museum/exhibits/undesign-the-red-line.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019)

⁹⁶ <https://www.frbatlanta.org/about/tours/nola/museum.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019)

⁹⁷ <https://www.frbatlanta.org/about/tours/nola.aspx>,
<https://www.frbatlanta.org/about/tours/nola/virtual-tour.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.2.2019)

Μητρώο Ιστορικών Τόπων (National Register of Historic Places). Βεβαίως τα μουσεία αυτά δε λειτουργούν υπό την εποπτεία κάποιου σύγχρονου τραπεζικού οργανισμού. Ωστόσο, είναι ενδεικτικά αφ' ενός της τραπεζικής ιστορίας των ΗΠΑ και αφ' ετέρου των μουσειακών μοτίβων που διαμορφώνονται στη χώρα.

Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας της Βραζιλίας

Περνώντας στη Λατινική και Νότια Αμερική θα συναντήσουμε το ιδιαίτερα δραστήριο σε θέματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης του κοινού Μουσείο των Αξιών της Κεντρικής Τράπεζας της Βραζιλίας (Museu de Valores). Από πολύ νωρίς, ήδη από το 1966, υπήρχε η ιδέα για τη δημιουργία ενός μουσείου της Τράπεζας, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1972 με την ίδρυση του Μουσείου στο Ρίο Ντε Τζανέιρο. Το 1981 η έδρα του Μουσείου μεταφέρθηκε στη Μπραζίλια σε χώρο του κτηρίου της έδρας της Κεντρικής Τράπεζας. Πρωταρχική αποστολή του Μουσείου είναι διατήρηση της εθνικής κληρονομιάς όσον αφορά την εξέλιξη των μέσων πληρωμής καθώς το χρήμα αποτελεί σημαντική πτυχή της πολιτιστικής έκφρασης ενός λαού και βασικό στοιχείο της οικονομικής ιστορίας. Οι συλλογές του αποτελούνται από βραζιλιάνικα και ξένα νομίσματα και χαρτονομίσματα, μετάλλια, τιμητικά διακοσμητικά, νομισματικά βάρη, είδη εμπορευμάτων που χρησιμοποιήθηκαν αντί νομίσματος, αντικείμενα που σχετίζονται με τα διάφορα στάδια της διαδικασίας παραγωγής νομισμάτων και χαρτονομισμάτων, χρυσό. Προκειμένου να επιτύχει την καλύτερη δυνατή διάχυση της πληροφορίας, το Μουσείο, εκτός από τα αντικείμενα των μόνιμων εκθέσεων, διαθέτει και αντικείμενα που προορίζονται για περιοδικές και περιοδεύουσες εκθέσεις⁹⁸.

Το Μουσείο παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα νομισματικής της Βραζιλίας σε συλλέκτες νομισμάτων, ερευνητές, νομισματολόγους, ιδρύματα και στο ευρύ κοινό. Επίσης, προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία προσαρμοσμένα στην ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο της μαθητικής ομάδας. Η μετάδοση της πληροφορίας για το χρήμα, για την ιστορία του νομίσματος της Βραζιλίας και για το ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας πραγματοποιείται με έναν συνδυασμό ευχάριστων και ελκυστικών εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων⁹⁹.

⁹⁸ <https://www.bcb.gov.br/ingles/museu-espacos/musevalo-i.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.2.2019), <https://www.bcb.gov.br/ingles/museu-espacos/omuseui.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.2.2019)

⁹⁹ <https://www.bcb.gov.br/en/#!/n/museumservices> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.2.2019), <https://www.bcb.gov.br/ingles/museu-espacos/consulen-i.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.2.2019), <https://www.bcb.gov.br/ingles/museu-espacos/progmuse-i.asp> (ημερομηνία πρόσβασης: 24.2.2019)

Το Μουσείο δείχνει ιδιαίτερη μέριμνα σε θέματα οικονομικής, νομισματικής και χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε τη συμμετοχή του το 2013 σε ένα πρόγραμμα υλοποίησης ενός διαδραστικού κέντρου αναφοράς του Μουσείου στην οικονομική ψυχολογία και τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση. Δεδομένου ότι η τεχνική πληροφόρηση δεν αρκεί από μόνη της για να εφοδιάσει το κοινό με τις απαραίτητες ικανότητες για χειρισμό των χρηματοοικονομικών υποθέσεων, το πρόγραμμα στόχευε και στη διερεύνηση ψυχολογικών διαδικασιών που αφορούν την οικονομική συμπεριφορά του ατόμου. Η πίστωση, η αποταμίευση, η υπερκατανάλωση, ο συνταξιοδοτικός προγραμματισμός, ο πληθωρισμός, η επένδυση, ο φόρος, το επιτόκιο είναι μερικές από τις έννοιες που προσεγγίστηκαν μέσα από ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων με στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενδυνάμωση των πολιτών στη λήψη αποφάσεων σε θέματα οικονομικού χαρακτήρα τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (Mello Ferreira, 2014)¹⁰⁰.

12.3 Αφρική

Ενδιαφέρουσα είναι η διερεύνηση των μουσειακών πρωτοβουλιών των τραπεζών και στην Αφρική. Δεδομένου ότι η πλειονότητα των χώρων της ηπείρου ανήκουν στο φάσμα των αναπτυσσόμενων χώρων και αν και εκεί είναι μικρή σχετικά ακόμα η παρουσία μουσείων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ωστόσο είναι αρκετά ενδιαφέρον το γεγονός ότι ορισμένες κεντρικές τράπεζες στην προσπάθειά τους να αναδείξουν την ιστορία, το ρόλο και τη λειτουργία τους και παράλληλα να εκπαιδεύσουν το κοινό σε θέματα οικονομίας έχουν δημιουργήσει μουσεία και προβαίνουν σε παράλληλες δράσεις.

Ενδεικτικά θα αναφέρουμε τις Κεντρικές Τράπεζες της Κένυα στο Ναϊρόμπι, της Νιγηρίας στην Αμπούζα, της Ουγκάντα στη Καμπάλα, της Τανζανίας στη Ντοντόμα και του Μαυρίκιου στο Πορ Λουί, οι οποίες με αφετηρία της νομισματικές συλλογές και τις συλλογές χαρτονομίσματος έχουν δημιουργήσει είτε μικρούς εκθεσιακούς χώρους στα κεντρικά τους καταστήματα είτε περισσότερο οργανωμένα μουσεία.

¹⁰⁰ Ας σημειωθεί εδώ ότι η γράφουσα είχε την ευκαιρία να συνομιλήσει με εκπρόσωπο του Μουσείου στο πρόσφατο συνέδριο του ICOMON που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα τον Οκτώβριο 2018, η οποία μας επιβεβαίωσε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Μουσείου για την χρηματοοικονομική εκπαίδευση του ευρύτερου κοινού.

Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Ουγκάντα

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση του C.N Kikonyogo Money Museum της Τράπεζας της Ουγκάντα, το οποίο εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο του 2006 με αφορμή τις εκδηλώσεις για την 40^η επέτειο λειτουργίας της Τράπεζας. Στις συλλογές του ανήκουν προκερματικά είδη συναλλαγής, πρώιμες μορφές νομισμάτων, νομίσματα και χαρτονομίσματα από όλες τις περιόδους της ιστορίας της χώρας, φωτογραφίες, αναμνηστικά νομίσματα, μετάλλια και αντικείμενα προερχόμενα από τη λειτουργία της τράπεζας¹⁰¹. Η μόνιμη έκθεση αφηγείται την ιστορία του χρήματος στην Ουγκάντα και την ιστορία της Κεντρικής Τράπεζας από το 1966¹⁰². Το Μουσείο λειτουργεί ως ένας διάυλος επικοινωνίας για την ερμηνεία των εννοιών της οικονομίας και των παραγόντων που εμπλέκονται σε αυτήν.

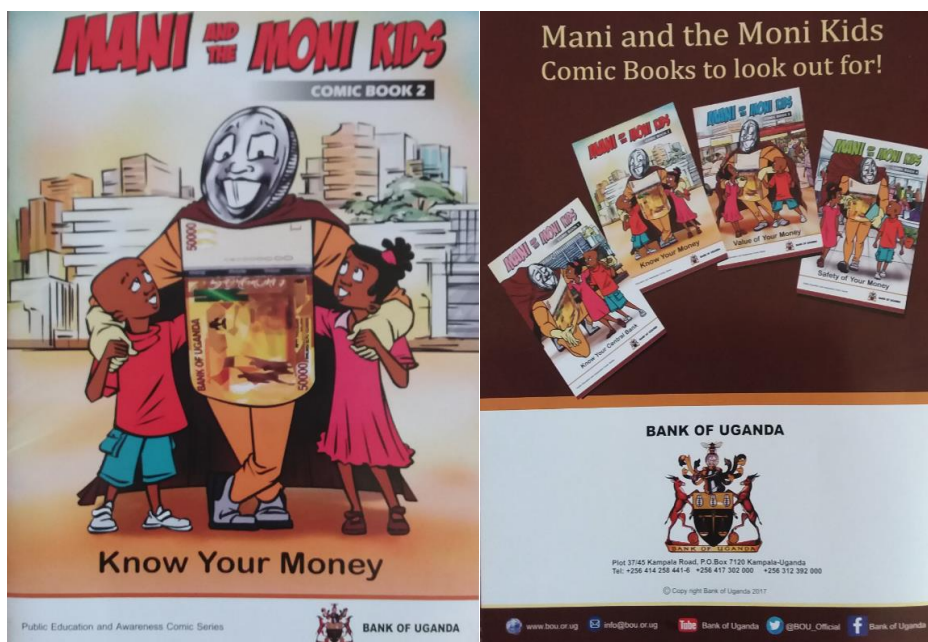
Δεδομένου ότι το επίπεδο της χρηματοοικονομικής παιδείας στη χώρα είναι χαμηλό η τράπεζα δίνει μεγάλη έμφαση στις δράσεις που αφορούν παιδιά ηλικίας μεταξύ 9 και 16 ετών, τα οποία επισκέπτονται τις εγκαταστάσεις του Μουσείου στην έδρα της Τράπεζας σε σχολικές ομάδες, παρακολουθούν ξενάγηση στους χώρους, συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δράσεις και παίζουν παιχνίδια ενίσχυσης της οικονομικής παιδείας ακριβώς στο ίδιο το περιβάλλον που σχετίζεται με το χρήμα. Οι μαθητές ενημερώνονται για τα χαρακτηριστικά ασφαλείας των χαρτονομισμάτων, ενώ μαθαίνουν βασικές έννοιες της οικονομίας, όπως προϋπολογισμός, αποταμίευση, επένδυση, οικονομικοί στόχοι, επιχειρηματικότητα. Προς ενίσχυση των στόχων του Μουσείου έχει εκδοθεί μία σειρά από τέσσερα περιοδικά κόμικς, η οποία τιτλοφορείται «Mani and the Moni Kids». Τα θέματα του κάθε ενός από τα τεύχη είναι «Γνώρισε την Κεντρική σου Τράπεζα», «Γνώρισε το Χρήμα σου», «Η Αξία του Χρήματός σου» και η «Η Ασφάλεια του Χρήματός σου» (εικ. 25α-β). Τα περιοδικά διανέμονται στα παιδιά και περιέχουν μια ιστορία κόμικ, ευσύνοπτες και εύληπτες πληροφορίες αναφορικά με το εκάστοτε θέμα και άλλες δραστηριότητες, όπως σταυρόλεξο. Βασική μέριμνα του Μουσείου είναι η ενίσχυση του οπτικού στοιχείου στις επισκέψεις του μαθητικού κοινού προκειμένου η επίσκεψη να καταστεί περισσότερο ενδιαφέρουσα.

Επιπλέον, το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Ουγκάντα συμμετέχει στα ετήσια συνέδρια του ICOMON δείχνοντας το ενδιαφέρον του για τα θέματα που

¹⁰¹ <https://www.bou.or.ug/bou/services/museum/collections2.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

¹⁰² https://www.bou.or.ug/bou/services/museum/Museum_Overview.html (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

απασχολούν τη διεθνή κοινότητα των τραπεζικών μουσείων και των μουσείων του χρήματος.

Εικ. 25α-β Το κόμικ Mani and the Moni Kids, Comic Book 2, Know your Money (Φωτογραφία του τεύχους από προσωπικό αρχείο)

Μουσείο της Bank Al-Maghrib στο Μαρόκο

Όσον αφορά τη βόρεια Αφρική, ενδιαφέρουσα περίπτωση αποτελεί το Μουσείο της Bank Al-Maghrib, της Κεντρικής Τράπεζας του Μαρόκο, στο Ραμπάτ. Πρόκειται για ένα οργανωμένο μουσείο που στεγάζεται στο ιστορικό κτήριο της παλιάς έδρας της Τράπεζας στο κέντρο της πόλης. Εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 2002 και λίγα χρόνια αργότερα, το 2009, με αφορμή την 50^η επέτειο λειτουργίας της Τράπεζας, παρουσιάστηκε η επανέκθεσή του σε χώρο 2.000 τ.μ. που συνδυάζει αρμονικά τη μοντέρνα αρχιτεκτονική με την αρχιτεκτονική του ιστορικού κτηρίου σύμφωνα με τις πλέον σύγχρονες μουσειακές προδιαγραφές (εικ. 26-27). Το ενδιαφέρον της μόνιμης έκθεσης εστιάζεται σε τρεις πόλους:

- Η ιστορία του νομίσματος (History of Currency Area)

Παρουσιάζεται η ιστορία των μαροκινών νομισμάτων και χαρτονομισμάτων από την αρχαιότητα έως σήμερα με τη μορφή ενός χρονολογικού πανοράματος. Εκτίθενται περί τα 1200 αντικείμενα –νομίσματα, χαρτονομίσματα και άλλα σχετικά εκθέματα– από το σύνολο των περίπου 38.000 αντικειμένων της συλλογής.

- Η αίθουσα τέχνης (Art Gallery)

Ογδόντα έργα τέχνης -από το σύνολο των περίπου 1000 έργων της συλλογής τέχνης της Τράπεζας- σημαντικών μαροκινών και ξένων καλλιτεχνών, με αναπαραστάσεις του Μαρόκου από οριενταλιστές καλλιτέχνες και άλλα έργα μαροκινών και άλλων καλλιτεχνών όπου αποτυπώνονται οι διαφορετικές καλλιτεχνικές τάσεις.

- Η Τράπεζα (Bank Area)

Σε μία διαδραστική και δυναμική έκθεση παρουσιάζεται η ιστορία της Τράπεζας σε σχέση με την ιστορία του έθνους, η αποστολή και οι δράσεις της, ο τρόπος κατασκευής των νομισμάτων και χαρτονομισμάτων, καθώς και ο ρόλος του νομίσματος στην οικονομία¹⁰³.

Στην έκθεση της Ιστορίας του Νομίσματος και στην έκθεση για την Τράπεζα αποτυπώνεται ο πρωταρχικός σκοπός του Μουσείου να βοηθήσει το κοινό να ανακαλύψει την ιστορία της χώρας μέσα από την ιστορία του νομίσματος και του χαρτονομίσματος και μέσα από την ιστορική πορεία της Τράπεζας¹⁰⁴.

Εικ. 26 Το Μουσείο της Τράπεζας Bank Al-Maghrib

(Πηγή:

<https://www.facebook.com/MuseedeBankAlMaghrib/photos/a.450304598501696/958184391047045/?type=3&theater>, ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

Εικ. 27 Το Μουσείο της Τράπεζας Bank Al-Maghrib

¹⁰³ <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/299891> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019), <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/16107> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

¹⁰⁴ <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/299894> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019), <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/299891> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

Στο πλαίσιο της εξωστρέφειάς του το Μουσείο διοργανώνει καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ομιλίες, ξεναγήσεις, εργαστήρια, περιοδικές εκθέσεις που καλύπτουν μια ευρεία γκάμα θεμάτων και σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

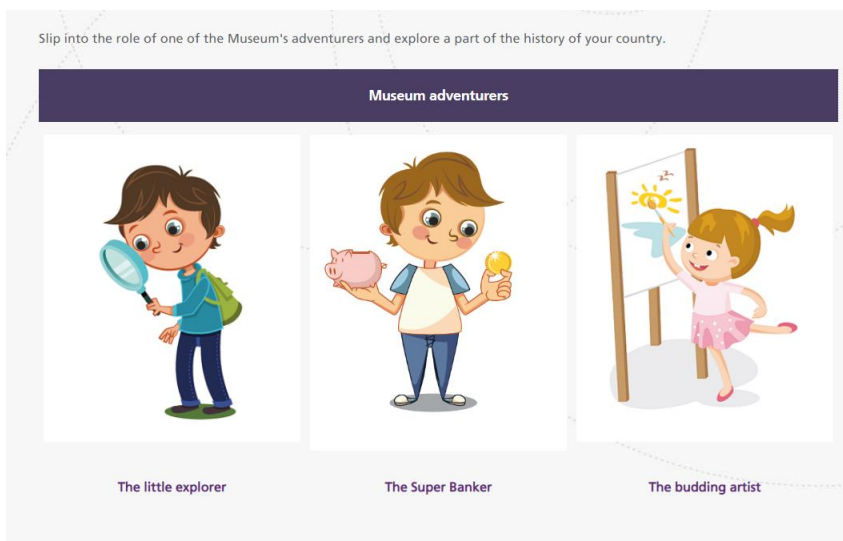
Είναι από τα λίγα μουσεία κεντρικών τραπεζών με εισιτήριο εισόδου. Επίσης, διαθέτει πωλητήριο στο οποίο διατίθενται εκδόσεις περιεχομένου ανάλογου των θεματικών του Μουσείου, αντικείμενα εξοπλισμού νομισματικών συλλογών, καθώς και άλλα αναμνηστικά αντικείμενα, τα οποία απευθύνονται και σε παιδιά¹⁰⁵.

Διαθέτει ξεχωριστό από την Τράπεζα ιστοχώρο στην αγγλική, τη γαλλική και την αραβική γλώσσα, ενώ δραστηριοποιείται και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, RSS, newsletter).

Το Μουσείο δίνει ιδιαίτερη έμφαση, επίσης, στις εκπαιδευτικές δράσεις για παιδιά, στις οποίες ο νεαρός επισκέπτης αναλαμβάνει το ρόλο του μικρού εξερευνητή, του σούπερ τραπεζίτη και του εκκολαπτόμενου καλλιτέχνη σύμφωνα με τα τρία εκθεσιακά αφηγήματα (εικ. 28). Μέσα από την ιστοσελίδα του σούπερ τραπεζίτη, η οποία αφορά τις κύριες λειτουργίες της Τράπεζας, ο διαδικτυακός επισκέπτης οδηγείται στον εκπαιδευτικό ιστοχώρο του Μουσείου. Εδώ, αναδεικνύεται ιδιαίτερα η αποστολή και ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, όπως ενδεικτικά η νομισματική πολιτική, η εποπτεία των τραπεζών, η ασφάλεια των συναλλακτικών μέσων. Επίσης, το Μουσείο μεριμνά και για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού. Μέσα από κόμικς προσεγγίζεται η έννοια του χρήματος, των μέσων πληρωμών, του εισοδήματος και της αποταμίευσης και μέσα από ενημερωτικά φυλλάδια η έννοια του χρήματος, της πιστωτικής κάρτας, του εμβάσματος, του εισοδήματος, της αποταμίευσης, του δανείου, της επιταγής, των χαρακτηριστικών γνησιότητας των τραπεζογραμματίων (εικ. 29)¹⁰⁶.

¹⁰⁵ <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/16107> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019), <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/299920> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019), <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/16082> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019), <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/16107> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

¹⁰⁶ <http://www.bkam.ma/pedagogic> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

Εικ. 28 Εκπαιδευτικές δράσεις του Μουσείου της Bank Al-Maghrib
(Πηγή: <http://www.bkam.ma/museum/content/view/full/299923>, ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

Εικ. 29 Εκπαιδευτικές δράσεις του Μουσείου της Bank Al-Maghrib
(Πηγή: <http://www.bkam.ma/pedagogic>, ημερομηνία πρόσβασης: 5.2.2019)

12.4 Ωκεανία

Από τη μακρινή Ωκεανία, η Κεντρική Τράπεζα της Αυστραλίας και η Κεντρική Τράπεζα της Νέας Ζηλανδίας έχουν δημιουργήσει μουσεία με αποστολή να αναδείξουν τη εξέλιξη του χρήματος και της οικονομίας, την οικονομική και τραπεζική ιστορία της χώρας τους, καθώς και το ρόλο τους ως κεντρικές τράπεζες στην εθνική οικονομία¹⁰⁷.

¹⁰⁷ <https://museum.rba.gov.au/>, <http://rbnmuseum.govt.nz/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019),

New Zealand: Reserve Bank of New Zealand Museum, στο How Central Banks present the History of Money, Bankoteka, October, 1/2012, 23

(https://www.nbp.pl/en/publikacje/bankoteka/Bankoteka_1_October_2012_internet.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 02.03.2019)

Μουσείο της Αποθεματικής Τράπεζας της Αυστραλίας

Το Μουσείο της Αποθεματικής Τράπεζας της Αυστραλίας (Reserve Bank of Australia Museum) στο Σίδνεϊ αφηγείται την ιστορία του χαρτονομίσματος της Αυστραλίας με φόντο την οικονομική εξέλιξη από την εποχή του αποικισμού έως τη σύγχρονη εποχή. Το Μουσείο έχει ως πρωταρχικό σκοπό να εκπαιδεύσει τους επισκέπτες του σε θέματα που αφορούν το χαρτονόμισμα της Αυστραλίας, το οποίο αποτελεί το σύμβολο του έθνους και αντικατοπτρίζει την ταυτότητα της χώρας, τις αξίες και την πορεία της μέσα στα χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να μάθει πώς ξετυλίγεται η ιστορία των τραπεζογραμμάτων μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της ιστορίας της Αυστραλίας, να εξερευνήσει το σχεδιασμό των χαρτονομισμάτων, ο οποίος αποτυπώνει την πολιτισμική ποικιλομορφία της Αυστραλίας και τη συμβολή της στον ευρύτερο κόσμο, να ανακαλύψει τα καινοτόμα χαρακτηριστικά των τραπεζογραμμάτων με πολυμερή υλικά και τις προσπάθειες για αντιμετώπιση της παραχάραξης και να βιώσει την εμπειρία μουσειακών δραστηριοτήτων, εκδηλώσεων και συνομιλιών με το προσωπικό του Μουσείου. Η αφήγηση ενισχύεται με ψηφιακές διαδραστικές εφαρμογές, ενώ παράλληλα το Μουσείο διοργανώνει ομιλίες και ομαδικές ξεναγήσεις αναφορικά με τις λειτουργίες της Κεντρικής Τράπεζας, το πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής, τα αυστραλιανά τραπεζογραμμάτια, τον τρόπο παραγωγής και τα χαρακτηριστικά ασφαλείας τους.

Στον ιστοχώρο του Μουσείου έχει, επίσης, αναρτηθεί ψηφιακή έκθεση και χρονολόγιο της εξέλιξης του χαρτονομίσματος παράλληλα με τα σημαντικά γεγονότα της ιστορίας της χώρας.

Σημαντικό μερίδιο στην επικοινωνιακή στρατηγική του Μουσείου αποτελούν οι περιοδικές εκθέσεις οι οποίες προσεγγίζουν θέματα σημαντικών σταθμών στην εξέλιξη του χαρτονομίσματος, θέματα τραπεζικής ιστορίας, καθώς και ζητήματα που αφορούν την αποστολή και το ρόλο της Τράπεζας σε διάφορες χρονικές περιόδους με την ανάδειξη στο ευρύ κοινό αντικειμένων από τις συλλογές και ιστορικών τεκμηρίων από τις αρχειακές συλλογές που δεν εκτίθενται σε μόνιμη βάση. Το Μουσείο συμμετέχει, επίσης, σε ευρείες εκδηλώσεις οικονομικού και ιστορικού χαρακτήρα και προσφέρει δυνατότητα εξωσχολικών εκπαιδευτικών δράσεων σε παιδιά ηλικίας 5-12 ετών με

διαδραστικές παρουσιάσεις για τα χαρτονομίσματα και τη ζωή στην Αυστραλία, όπως αυτή αποτυπώνεται στα χαρτονομίσματα, και ένα παιχνίδι με κυνήγι θησαυρού¹⁰⁸.

Ο ιστοχώρος του Μουσείου δίνει και τη δυνατότητα ανατροφοδότησης στο φορέα, καθώς έχει αναρτηθεί ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης με βασικά δημογραφικά στοιχεία και μερικές ερωτήσεις αναφορικά με τα ενδιαφέροντα του επισκέπτη, το βαθμό ικανοποίησής του από την επίσκεψή του και τον τρόπο ενημέρωσής του αναφορικά με το Μουσείο¹⁰⁹.

12.5 Ασία

Ιδιαίτερα έντονη και δυναμική παρουσία έχουν αναπτύξει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Ασίας, τόσο όσον αφορά τις Κεντρικές Τράπεζες των ασιατικών χωρών όσο και ορισμένες εμπορικές. Από τη μελέτη των μουσείων των Κεντρικών Τραπεζών των ασιατικών χωρών παρατηρήσαμε ότι η έμφαση των εκθεσιακών προγραμμάτων και των λοιπών δράσεων δίνεται πολύ περισσότερο στη προώθηση της ιστορικής μνήμης, στη διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ανάδειξη του ρόλου και της ιστορικής διαδρομής των Κεντρικών Τραπεζών και όχι τόσο στην χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού. Γι' αυτό το λόγο επιλέγουν συνήθως εμβληματικά κτήρια ιστορικού ενδιαφέροντος για να στεγάσουν τα εκθεσιακά προγράμματά τους και όχι τις σύγχρονες εγκαταστάσεις της έδρας τους.

Μουσείο της Τράπεζας της Ινδονησίας

Με αφετηρία την επιθυμία να κοινωνήσει στο ευρύ κοινό το ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας στην ιστορική διαδρομή του έθνους, καθώς και την ιστορία και τη δράση της η Τράπεζα της Ινδονησίας αποφάσισε να ιδρύσει ένα μουσείο, το οποίο εγκαινιάστηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2006. Η διαμόρφωση του Μουσείου ολοκληρώθηκε οριστικά το 2009¹¹⁰. Το όραμα του Μουσείου είναι να αποτελέσει μία πλήρη, αξιόπιστη, εύκολα προσβάσιμη επαγγελματική πηγή διάχυσης πληροφορίας στο ευρύ κοινό αναφορικά με την ιστορία, τη λειτουργία και το ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, η αποστολή του συνίσταται στην παροχή πληροφόρησης για την Κεντρική Τράπεζα με ολοκληρωμένο, εύληπτο και ακριβή τρόπο μέσω της τεχνολογίας

¹⁰⁸ <https://museum.rba.gov.au/> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019)

¹⁰⁹ <https://museum.rba.gov.au/forms/museum-feedback-form/> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019)

¹¹⁰ <https://www.bi.go.id/en/icomon/organisers/venue/Contents/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

και με τη βοήθεια διαδραστικών εκπαιδευτικών εφαρμογών, στην παροχή στο κοινό εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών δράσεων και στη διατήρηση ιστορικών μνημείων¹¹¹. Το μωσαϊκό των πολιτισμών που χαρακτηρίζει την αρχιπελαγική χώρα και διαμορφώνει τον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό βίο της αποτυπώνεται με ενάργεια στις συλλογές του Μουσείου, νομισματικές και μη¹¹². Στις συλλογές του ανήκουν νομίσματα και χαρτονομίσματα, αναμνηστικά νομίσματα και χαρτονομίσματα, έπιπλα και αντικείμενα που προέρχονται από τη λειτουργία της Τράπεζας¹¹³.

Η Τράπεζα επέλεξε για να στεγάσει το Μουσείο της ένα ιστορικό κτήριο με ενδιαφέρουσα νεοαναγεννησιακή αρχιτεκτονική στην ιστορική τουριστική ζώνη της παλαιάς πόλης της Τζακάρτα, το οποίο στο παρελθόν είχε στεγάσει αρχικά ένα νοσοκομείο, στη συνέχεια ένα τραπεζικό ίδρυμα-πρόδρομο της Κεντρικής Τράπεζας και αργότερα υπηρεσίες της Κεντρικής Τράπεζας η οποία ιδρύθηκε το 1953 (εικ. 30). Η επιλογή του συγκεκριμένου αρχιτεκτονικού κελύφους συνάδει με την κυβερνητική πολιτική για τη διατήρηση της ιστορικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και για την ενίσχυση του τουρισμού, ενώ έχει συντελέσει στην αναζωογόνηση της περιοχής (Czarnecka, 2017: 24)¹¹⁴.

Οι εκθεσιακοί του χώροι περιλαμβάνουν την ιστορία της Ινδονησίας με την άφιξη των ξένων εθνών, την ανάπτυξη του εμπορίου, την ιστορική πορεία της Τράπεζας ανά περιόδους και την εξέλιξη του νομίσματος. Η απόδοση του εκθεσιακού αφηγήματος γίνεται με τη χρήση της τεχνολογίας, με διαδραστικά μέσα, με εμπειρίες εμπύθισης, με διοράματα, με ειδικά διαμορφωμένα σκηνικά που αποτυπώνουν τραπεζικές και οικονομικές λειτουργίες, με οθόνες αφής, με προβολές (εικ. 31). Η χρήση της τεχνολογίας επιτρέπει στο Μουσείο να παρουσιάζει μια διαφορετική μοντέρνα προοπτική και να προσαρμόζει τους τρόπους προβολής ανά κατηγορία επισκεπτών: παιδιά, έφηβοι, ενήλικες (Czarnecka, 2017: 24, Hutarabat, 2018: 26)¹¹⁵.

¹¹¹ Museum Bank Indonesia, EABH, Bulletin 1/2008, 29-30, <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/tentang/misi-visi-logo/Contents/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹¹² Hutarabat, A. 2018, BI Museum: A New Way to Present The Collection History from the Past for the Present and for A Better Future, 25^η Ετήσια Συνάντηση ICOMON. Αθήνα, 2018, 26

¹¹³ <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/koleksi/uang/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019), <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/koleksi/benda/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹¹⁴ Museum Bank Indonesia, EABH, Bulletin 1/2008, 29-30

¹¹⁵ Museum Bank Indonesia, EABH, Bulletin 1/2008, 29-39

Το Μουσείο έχει αναπτύξει τρεις βασικούς πυλώνες επικοινωνιακής πολιτικής: Τη Συλλογή και την Έκθεση, τη Συνεργασία και το Εκπαιδευτικό του Πρόγραμμα. Έχει τακτική συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα κυβερνητικά ιδρύματα, τις κοινότητες για τη διοργάνωση εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων (Hutarabat, 2018: 26), ενώ είναι ιδιαίτερα εξωστρεφές τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό.

Το Μουσείο οργανώνει ξεναγήσεις ενημερωτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα για το ιστορικό κτήριο και για την πορεία της Τράπεζας, ομιλίες, μουσικές παραστάσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, λοιπές ψυχαγωγικές δράσεις, καθώς και περιοδικές εκθέσεις εθνικού ή και διεθνούς ενδιαφέροντος. Επίσης, συμμετέχει συστηματικά σε δράσεις που σχετίζονται με ιστορικές επετείους της χώρας και άλλα κοινωνικά γεγονότα¹¹⁶.

Στις παροχές του Μουσείου περιλαμβάνονται, επίσης, Κέντρο Πληροφόρησης, όπου υπάρχει και εφαρμογή Ψηφιακού Μουσείου, αμφιθέατρο, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, πωλητήριο, όπου διατίθενται βιβλία και αναμνηστικά, βιβλιοθήκη και χώρος εστίασης¹¹⁷.

Επίσης, δραστηριοποιείται σε διεθνές επίπεδο και διοργάνωσε το ετήσιο συνέδριο του ICOMON το 2017¹¹⁸.

Το Μουσείο διατηρεί δική του ιστοσελίδα μέσα στον ιστοχώρο της Τράπεζας, ενώ δραστηριοποιείται και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το Facebook, το Twitter και το Instagram.

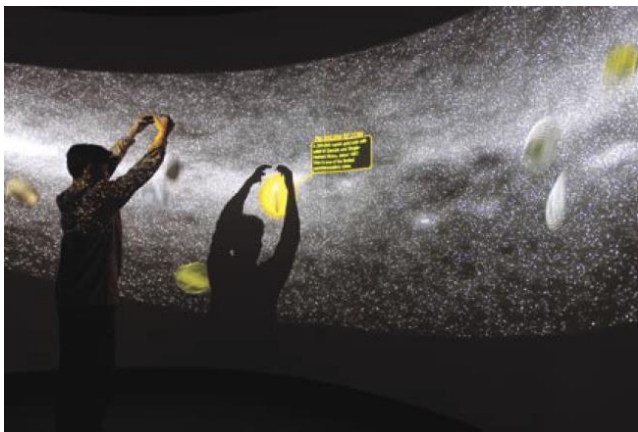

Εικ. 30 Μουσείο της Τράπεζας της Ινδονησίας
(Πηγή: <https://www.facebook.com/MuseumBI/>, ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹¹⁶ <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/tentang/program-utama/Contents/Default.aspx>, <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/info/berita-khusus/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹¹⁷ <https://www.bi.go.id/en/tentang-bi/museum/tentang/fasilitas/Contents/Default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης 9.3.2019), Museum Bank Indonesia, EABH, Bulletin 1/2008, 31-39

¹¹⁸ <https://www.bi.go.id/en/icomon/organisers/welcoming-participants/Contents/Default.aspx>, <http://network.icom.museum/icomon/conferences/past-conferences/museum-bank-indonesia-2017/L/2/> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

Εικ. 31 Νομίσματα που πέφτουν-Διαδραστική εφαρμογή στο Μουσείο της Τράπεζας της Ινδονησίας
(Πηγή: EABH, Bulletin 1/2008, 32)

Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Κορέας

Το 2001, κατά τους εορτασμούς για την επέτειο των 50 ετών από την ίδρυση της Τράπεζας της Κορέας, εγκαινιάστηκε το Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας στη Σεούλ. Το Μουσείο στεγάζεται σε ένα κτήριο αναγεννησιακού ρυθμού των αρχών του 20^{ου} αιώνα που από την αρχή προοριζόταν για να στεγάσει χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και το 1950 αποτέλεσε την έδρα του Κεντρικού Καταστήματος της Τράπεζας (εικ. 32). Το 1981 χαρακτηρίστηκε Εθνική Ιστορική Τοποθεσία¹¹⁹.

Στα τρία επίπεδα του κτηρίου αναπτύσσονται οι εκθεσιακές ενότητες, η θεματική των οποίων αφορά την Τράπεζα της Κορέας, τη διαδρομή του νομίσματος, το χρήμα και την εθνική οικονομία, το μέταλλο – νόμισμα Sangryeontongbo, αναπαράσταση του γραφείου του Κυβερνήτη, του χώρου παραγωγής του χρήματος, της αίθουσας συνεδριάσεων του συμβουλίου της νομισματικής πολιτικής και θησαυροφυλακείου, νομίσματα από όλο τον κόσμο (εικ. 33-34). Επιπλέον, διαθέτει αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων αναφορικά με το χρήμα (εικ. 35) και αίθουσα περιοδικών εκθέσεων.

Το Μουσείο επιδιώκει να συνδυάσει το χαρακτήρα του ως ένα σημαντικό στοιχείο της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ως ένα ζωντανό μουσείο, ένας πολιτιστικός χώρος, όπου σμίγουν το παρελθόν με το παρόν, και παράλληλα να προωθήσει εκπαιδευτικές δράσεις αναφορικά με το χρήμα και την οικονομία. Επιπλέον, αποτελεί προορισμό τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους ξένους επισκέπτες και γι' αυτό το

¹¹⁹ <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400265> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019), <https://www.bok.or.kr/viewer/skin/doc.html?fn=201811200448473211.pdf&rs=/webview/result/B0000259/201811> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

λόγο ο οδηγός του καθώς και η ηχητική ξενάγηση διατίθενται στην κορεάτικη, στην αγγλική, στην κινέζικη και στην ιαπωνική γλώσσα¹²⁰.

Επιπλέον, το Μουσείο της Τράπεζας της Κορέας έχει μεριμνήσει για τη δημιουργία εκθεσιακών χώρων και στα παραρτήματά της σε έντεκα πόλεις της περιφέρειας της χώρας, όπου εκτίθενται κυρίως συλλογές νομισμάτων και χαρτονομισμάτων από διάφορες περιόδους της ιστορίας της χώρας, οι οποίες συνοδεύονται και από πολυμεσικές εφαρμογές, οθόνες αφής και διαδραστικά εκθέματα¹²¹.

Εικ. 32 Το Μουσείο της Τράπεζας της Κορέας
(Πηγή: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400267>,
ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

Εικ. 33 Το Μουσείο της Τράπεζας της Κορέας - Ενότητα για την Τράπεζα της Κορέας
(Πηγή: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400280#prettyPhoto/8/>,
ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹²⁰ Από το μήνυμα του Γενικού Διευθυντή του Μουσείου στο: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400266> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019), <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400267> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

¹²¹ <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400269> (ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

Εικ. 34 Το Μουσείο της Τράπεζας της Κορέας - Ενότητα για το Νόμισμα – Η ζωή του χαρτονομίσματος

(Πηγή: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400280#prettyPhoto/6/>,
ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

Εικ. 35 Αίθουσα εκπαιδευτικών δράσεων - Παίζω και μαθαίνω με τα χρήματα

(Πηγή: <https://www.bok.or.kr/eng/main/contents.do?menuNo=400282#prettyPhoto/8/>,
ημερομηνία πρόσβασης: 9.3.2019)

13. Το ελληνικό παράδειγμα

Περνώντας στον ελληνικό χώρο διαπιστώνουμε ότι τα τελευταία χρόνια τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας και πιο συγκεκριμένα η Τράπεζα της Ελλάδος και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες (Εθνική Τράπεζα, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς, Eurobank) έχουν αναπτύξει ή είναι στη διαδικασία ανάπτυξης πολιτιστικών σχηματισμών για την ανάδειξη των αρχειακών τεκμηρίων και των συλλογών τους στο ευρύ κοινό. Οι αντίστοιχες προσπάθειες των ασφαλιστικών εταιρειών είναι ακόμα στα σπάργανα και είναι ελάχιστα προς το παρόν τα σχετικά παραδείγματα.

13.1 Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος

Η Κεντρική Τράπεζα της χώρας ιδρύθηκε το 1927 με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Γενεύης και άρχισε να λειτουργεί επισήμως στις 14 Μαΐου 1928. Έχει συσταθεί ως ανώνυμη εταιρεία και αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ψαλιδόπουλος, 2014: 80)¹²². Η εποχή της ίδρυσής της συμπίπτει με την εποχή που η Εθνική Τράπεζα παραιτήθηκε από το εκδοτικό προνόμιο, το οποίο περιήλθε στην ΤτΕ. Σταδιακά, υπό την οικονομική συγκυρία της εποχής και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, η ΤτΕ ανέλαβε και τη διαμόρφωση της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα (Ψαλιδόπουλος, 2014: 29-30).

Με κατοχυρωμένη τη θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της έχει ως πρωταρχικές αρμοδιότητες, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος, μέλος του οποίου αποτελεί από τον Ιανουάριο του 2001, τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών, την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας (Dritsas, 1994: 516-517)¹²³. Επιπλέον, η Κεντρική Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης, στο μέτρο που αυτή συμβαδίζει με τον πρωταρχικό σκοπό της¹²⁴. Από εδώ πηγάζει και η κρατούσα άποψη ότι οι κεντρικές τράπεζες εν γένει εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, καθώς είναι εντεταλμένες για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής, για την εποπτεία του

¹²² <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2018)

¹²³ <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2018)

¹²⁴ Το σύνολο των αρμοδιοτήτων της ΤτΕ, τόσο στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος, όσο και στο πλαίσιο του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, αναλύεται πιο διεξοδικά στον ιστοχώρο της Τράπεζας: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2018), <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/responsibilities.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2018)

τραπεζικού συστήματος και για την προστασία της νομισματικής μονάδας (Ψαλιδόπουλος, 2014: 58).

Ήδη από τα πρώτα της βήματα η ΤτΕ ξεκίνησε τη συλλεκτική της δραστηριότητα. Επί Διοικήσεως Αλέξανδρου Διομήδη (1928 – 1931) ξεκίνησε η αγορά έργων τέχνης, τα οποία θα προσέδιδαν κύρος στην Τράπεζα και θα κοσμούσαν στη συνέχεια το νέο κτήριο που ανεγέρθηκε για τη στέγάσή της στην οδό Πανεπιστημίου 21¹²⁵. Επίσης, το ίδιο χρονικό διάστημα άρχισε η συγκρότηση της Νομισματικής Συλλογής με τη συστηματική συγκέντρωση νεοελληνικών χαρτονομισμάτων και νομισμάτων, τον συνεχή εμπλουτισμό της με αγορές και δωρεές, με την απόκτηση δύο συλλογών αρχαίων νομισμάτων καθώς και μιας συλλογής νεοελληνικών μεταλλίων και παρασήμων¹²⁶. Η μέριμνα της Τράπεζας για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης καταδεικνύεται και από την αναγνώριση της αξίας και της ανάγκης διάσωσης των αρχειακών τεκμηρίων με τη συγκρότηση του Ιστορικού Αρχείου το 1999¹²⁷.

Τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο, δημιουργήθηκε και η ανάγκη ανάδειξης και προβολής του ρόλου, του χαρακτήρα και του πλούτου των συλλογών της ΤτΕ. Το 2003 στο πλαίσιο των επετειακών εκδηλώσεων για τα 75 χρόνια από την ίδρυση της ΤτΕ φιλοξενήθηκε στο κεντρικό κτήριο έκθεση που αφορούσε την ιστορία του ιδρύματος. Στα εκθέματα συμπεριλαμβάνονταν ιστορικά αρχειακά έγγραφα που σκιαγραφούν την ιστορία της Τράπεζας και την οικονομική ιστορία της χώρας, αρχιτεκτονικά σχέδια του κεντρικού κτηρίου, έργα καλλιτεχνών που εργάστηκαν στο Ίδρυμα Εκτυπώσεως Τραπεζογραμματίων και Αξιών, χαρακτηριστικά, προπλάσματα, μήτρες, όργανα και μηχανές που χρησιμοποιήθηκαν στα διάφορα στάδια σχεδιασμού και κατασκευής κερμάτων και τραπεζογραμματίων¹²⁸.

Μερικά χρόνια αργότερα, το 2011, σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη, η ΤτΕ παρουσίασε την έκθεση «Τράπεζα της Ελλάδος. Τα κτίρια». Για πρώτη φορά παρουσιάστηκαν στο κοινό στο κτήριο της οδού Πειραιώς 138, τεκμήρια σημαντικά για την ιστορία της Τράπεζας, αλλά και για τη νεοελληνική αρχιτεκτονική, όπως αρχιτεκτονικά σχέδια, φωτογραφίες σύγχρονες και παλαιότερες, οι συμμετοχές στους τρεις διαγωνισμούς για το κεντρικό κτήριο και τα κτήρια των υποκαταστημάτων του

¹²⁵ Έντυπο φυλλάδιο Συλλογή έργων τέχνης, 5-6

¹²⁶ Έντυπο φυλλάδιο «Νομισματική Συλλογή», 2-3

¹²⁷ Έντυπο φυλλάδιο «Ιστορικό Αρχείο», 4

¹²⁸ <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/75years.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.11.2018)

Πειραιά και της Θεσσαλονίκης, σχέδια εσωτερικής διακόσμησης, επίπλων, διαφόρων λεπτομερειών, καθώς και έπιπλα προερχόμενα από το κεντρικό κτήριο¹²⁹. Παράλληλα, εκδόθηκε και ένα ομότιτλο λεύκωμα με πλούσιο φωτογραφικό υλικό¹³⁰.

Έχοντας ως σκοπό να προβάλει και να αναδείξει τη συμβολή της στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, η ΤτΕ σύστησε τον Μάρτιο του 2013 το Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης, το οποίο ανέλαβε το σύνολο των δράσεων της Τράπεζας που εντάσσονται στο πολιτιστική της πολιτική. Η σημασία που αποδίδει η Κεντρική Τράπεζα στα θέματα πολιτισμού καταδεικνύεται από το γεγονός ότι το Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης αποτελεί ξεχωριστή Διεύθυνση η οποία τελεί άμεσα υπό την εποπτεία της Διοίκησης. Στις αρμοδιότητές του εμπίπτουν η λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου, της Βιβλιοθήκης και του Μουσείου, η διαχείριση της Νομισματικής Συλλογής και της Συλλογής έργων Τέχνης, καθώς και οι εκδόσεις και οι δημοσιεύσεις πρωτότυπου υλικού. Το Κέντρο είναι, επίσης, επιφορτισμένο με τη διοργάνωση εκθέσεων αντικειμένων από τις συλλογές, καθώς και πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σεμιναρίων και συνεδρίων, με τη διεξαγωγή ερευνών αναφορικά με την ιστορία και τις συλλογές της Τράπεζας, με την εξυπηρέτηση των ερευνητών και του ενδιαφερόμενου κοινού, με τη συμμετοχή σε ελληνικούς και διεθνείς φορείς με συναφή αντικείμενα¹³¹.

Η ενεργός συμμετοχή της ΤτΕ στα πολιτιστικά δρώμενα της χώρας ενισχύεται, επίσης, από ομιλίες και συζητήσεις πάνω σε ζητήματα ιστορίας και πολιτισμού. Οι «Καταθέσεις Πολιτισμού» που λαμβάνουν χώρα στο Κεντρικό Κατάστημα της Τράπεζας αποτελούν σειρά διαλέξεων και συζητήσεων αναφορικά με ιστορικά και πολιτιστικά θέματα, ενώ στο χώρο του Μουσείου της Τράπεζας οργανώνονται κατά διαστήματα κύκλοι συζητήσεων με ανθρώπους των τεχνών αναφορικά με τις συλλογές που διαχειρίζεται η Τράπεζα. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη διαφύλαξης της πολιτιστικής δραστηριότητας, ανάδειξης και διάδοσής της στο κοινό στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης, το Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης της ΤτΕ καταγράφει τις

¹²⁹

https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/Seminars/Events/Displtem.aspx?Item_ID=93&List_ID=b37a7a48-dbf6-4046-82c5-90cdd6b4fe25&Filter_by=4 (ημερομηνία πρόσβασης: 3.12.2018)

https://www.benaki.gr/index.php?option=com_events&view=event&id=2905&lang=el (ημερομηνία πρόσβασης: 3.12.2018)

¹³⁰ Καρδαμίτση-Αδάμη Μ. (2011). Τράπεζα της Ελλάδος. Τα κτίρια. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

¹³¹ Έντυπο φυλλάδιο του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/ccrd/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 26.2.2018)

παραπάνω εκδηλώσεις και τις καθιστά διαθέσιμες στο κοινό: τις «Καταθέσεις Πολιτισμού» στο διαδικτυακό ιστοχώρο Blog του Ιδρύματος Μποδοσάκη και τις εκδηλώσεις στο Μουσείο σε ζωντανή μετάδοση στη σελίδα του στο Facebook, όπου και παραμένουν διαθέσιμες και μετά την ολοκλήρωσή τους¹³².

Ήδη από το 2002 διατυπώθηκε η ιδέα για τη δημιουργία Μουσείου, το οποίο θα αξιοποιούσε τα αντικείμενα των συλλογών της ΤτΕ. Το 2007 προχώρησε η διαδικασία για τη συγκρότηση του Μουσείου της ΤτΕ που θα αποτελούσε σημείο αναφοράς για την έρευνα σε θέματα νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής (Ψαλιδόπουλος, 2014: 418)¹³³. Επιπλέον, η ίδρυση του Μουσείου θα αποτελούσε αφ' ενός μεν έναν χώρο προβολής των συλλογών και των δράσεων της Τράπεζας αφ' ετέρου δε θα λειτουργούσε ως ένας χώρος επικοινωνίας της Τράπεζας και των ανθρώπων της με το ευρύ κοινό και ως ένα πεδίο για συζητήσεις αναφορικά με το ρόλο της ΤτΕ (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης). Το όραμα αυτό υλοποιήθηκε λίγο αργότερα, όταν τον Ιανουάριο του 2010 άνοιξε τελικά τις πύλες του το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος με κύρια αποστολή του να αποτελέσει «ένα συναρπαστικό ταξίδι στη νεότερη οικονομική και νομισματική ιστορία της Ελλάδος», όπως με ιδιαίτερη ενάργεια διατυπώνεται στη φράση που συνοδεύει το λογότυπό του¹³⁴.

Το Μουσείο διοικητικά ανήκει στο τμήμα Μουσείου και Συλλογών, το οποίο αποτελείται από τρεις υπηρεσίες: την υπηρεσία συντήρησης, την υπηρεσία συλλογών και την υπηρεσία του Μουσείου, η οποία έχει υπό την αρμοδιότητά της τον εκθεσιακό χώρο (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης). Το 2013 η λειτουργία του Μουσείου τέθηκε υπό την εποπτεία του νεοσύστατου τότε Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Τράπεζας της Ελλάδος. Όσον αφορά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των δράσεων του Μουσείου σε σχέση με τη Διοίκηση της Τράπεζας, το Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης σχεδιάζει και προτείνει στη Διοίκηση μετά από σχετική εισήγηση μιας γνωμοδοτικής επιτροπής που δρα παρά τω Διευθυντή του Κέντρου. Οι

¹³² Συνέντευξη του Διευθυντή του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης Παναγιώτη Παναγάκη στο διμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό B & E g του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή, τεύχος 21, Απρίλιος – Μάιος 2018, σελ. 9-10 (6-13)

¹³³ Πρόκειται για την Ημερήσια Διάταξη Γ.Σ., “Συγκρότηση και λειτουργία του Μουσείου της ΤτΕ”, 29.6.2007, παρ. 12 (Ψαλιδόπουλος, 2014: 418, υποσ. 60).

¹³⁴ Έντυπος οδηγός έκθεσης, 7, 9, 10, Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, 1, https://www.facebook.com/pg/BoGMuseum/about/?ref=page_internal (ημερομηνία πρόσβασης: 15.10.2018)

εν λόγω προτάσεις περνούν στη συνέχεια από την έγκριση της Διοίκησης της Τράπεζας (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Η ΤτΕ επέλεξε να στεγάσει το Μουσείο της σε δύο επίπεδα, στο α' και το β' επίπεδο του ισογείου, του μεγάλου οκταώροφου κτηρίου επί της οδού Αμερικής 3, όπου στεγάζονται, επίσης υπηρεσίες Διευθύνσεων της Τράπεζας. Το κτήριο αυτό αγοράστηκε ημιτελές στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και ολοκληρώθηκε με τις απαραίτητες μετατροπές το 2003. Πρόκειται για ένα αυστηρό και λιτό κτήριο, του οποίου η πρόσοψη με τις απείριστες γραμμές της παραπέμπει μέσα από ένα νέο σύγχρονο πνεύμα στην αρχιτεκτονική μορφή των κτηρίων της ΤτΕ. Η μουσειολογική και αρχιτεκτονική μελέτη πραγματοποιήθηκε από την αρχιτέκτονα Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη σε συνεργασία με το αρχιτεκτονικό γραφείο RCL Αρχιτέκτονες Ο.Ε. υπό την εποπτεία της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της ΤτΕ και του Τμήματος Ιστορικού Αρχείου, Μουσείου και Συλλογών της Διεύθυνσης Διοικητικού της Τράπεζας (Καρδαμίτση-Αδάμη, 2011: 286-289)¹³⁵. Καθώς ο χώρος αρχικά δεν προοριζόταν για Μουσείο, παρουσιάζει ορισμένες δυσκολίες όσον αφορά τη διαρρύθμισή του και την κίνηση των επισκεπτών. Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική και μουσειογραφική μελέτη, πραγματοποιήθηκε μετασχηματισμός όχι των δομών του χώρου, αλλά μεμονωμένων στοιχείων που παράλληλα εξυπηρετούν και το αφήγημα της νομισματικής ιστορίας και της ιστορίας της Κεντρικής Τράπεζας (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη). Ωστόσο, βρίσκεται σε ιδιαίτερα ευνοϊκή και εύκολα προσβάσιμη τοποθεσία, στο κέντρο της πόλης, στο Σύνταγμα, πολύ κοντά στο κεντρικό κτήριο της ΤτΕ, στο Νομισματικό Μουσείο και σε πολυκαταστήματα της περιοχής (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Αποστολή του Μουσείου, η οποία ξεκάθαρα γνωστοποιείται στο ευρύ κοινό μέσα από την ιστοσελίδα του, από τη σελίδα του στο Facebook, από το έντυπο φυλλάδιο και τον έντυπο οδηγό του είναι η ανάδειξη του ρόλου, των λειτουργιών και της συμβολής της Τράπεζας στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας και σε ζητήματα λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος εστιάζοντας στην εκπαίδευση του κοινού σε θέματα οικονομικών και χρηματοοικονομικών εννοιών και όρων¹³⁶. Ήδη από την αρχή του το 2010 το Μουσείο είχε ως βασικό σκοπό την προβολή του ρόλου της

¹³⁵ Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, 1, Έντυπος οδηγός, 11

¹³⁶ https://www.facebook.com/pg/BoGMuseum/about/?ref=page_internal, Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, 1

ΤτΕ στην οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή του τόπου (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Το κοινό στο οποίο στοχεύει το Μουσείο της ΤτΕ είναι κατεξοχήν οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου καθώς και οι φοιτητές. Οι μεμονωμένοι επισκέπτες αποτελούν μικρό ποσοστό. Γι' αυτό το λόγο το Μουσείο εργάζεται προς την κατεύθυνση για μεγαλύτερη προβολή του προκειμένου να προσελκύσει και τους απλούς επισκέπτες του κέντρου της πόλης και της γειτονιάς, καθώς και τους τουρίστες, εξ ου και η χρήση της αγγλικής γλώσσας στα κείμενα της έκθεσης, στους οδηγούς και στην ακουστική ξενάγηση (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Προς επίτευξη της αποστολής αυτής και αξιοποιώντας τις σύγχρονες μουσειολογικές πρακτικές σκιαγραφεί τη νομισματική και οικονομική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδος από το 1828 με το σχεδιασμό και την εφαρμογή του πρώτου νεοελληνικού νομισματικού συστήματος έως την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ και την εισαγωγή του νέου νομίσματος. Το Μουσείο επιλέγει να παρουσιάσει εκθέματα, τα οποία σε διάλογο με πολυμεσικές εφαρμογές επιδιώκουν να οδηγήσουν το κοινό στο να κατανοήσει τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής των νομισμάτων και των χαρτονομισμάτων¹³⁷.

Αντικείμενα από τις συλλογές της Τράπεζας σε συνδυασμό με πλούσιο εποπτικό υλικό παρουσιάζουν την ιστορία του χρήματος από την αρχαιότητα, τη διαμόρφωση των μέσων συναλλαγής, τη νομισματική πολιτική, την εξέλιξη του θεσμού των κεντρικών τραπεζών, την πορεία προς την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση, τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής των νομισμάτων και των χαρτονομισμάτων του νεότερου ελληνικού κράτους¹³⁸.

Το εκθεσιακό αφήγημα εκτυλίσσεται σε δέκα θεματικές ενότητες ως ακολούθως:
Α επίπεδο (ανώτερο επίπεδο) (εικ. 36):

1. Τράπεζα της Ελλάδος

Η ιστορία της ΤτΕ, τα κτήριά της, οι αρμοδιότητές της, η λειτουργία της στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος, το πολιτιστικό της όραμα.

2. Το χρήμα

¹³⁷ Έντυπος οδηγός για το Μουσείο, 10

¹³⁸ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/default.aspx>,
http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=3495&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

Το χρήμα ως μέσο συναλλαγής μέσα από την ιστορική του πορεία, από τα πρώιμα συναλλακτικά μέσα, τα μέσα ανταλλαγής, έως το πλαστικό χρήμα.

3. Νομισματικό σύστημα και πολιτική στην Ελλάδα

Η εξέλιξη του νομισματικού συστήματος από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους έως τις μέρες μας και η συμβολή της ΤτΕ στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας.

4. Η πορεία προς την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση

Η πορεία της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ευρωπαϊκής νομισματικής ενοποίησης και δημιουργίας της ζώνης του ευρώ.

5. Η εξέλιξη του θεσμού των Κεντρικών Τραπεζών

Ίδρυση και λειτουργία των Κεντρικών Τραπεζών από τον 17^ο αιώνα έως σήμερα.

Β επίπεδο (κατώτερο επίπεδο):

6. Τραπεζογραμμάτια της Τράπεζας της Ελλάδος

Όλες οι εκδόσεις των χαρτονομισμάτων από το 1928 έως το 2001. Τραπεζογραμμάτια και εποπτικό υλικό για τα στάδια σχεδιασμού και παραγωγής του χαρτονομίσματος.

7. Νομίσματα του ελληνικού κράτους

Νομίσματα του πρώτου ελληνικού νομισματικού συστήματος από το 1828 έως το 2001. Εποπτικό υλικό για τον τρόπο σχεδιασμού και παραγωγής των νομισμάτων από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμμάτων και Αξιών της ΤτΕ.

8. Αναμνηστικά νομίσματα δραχμών

Αναμνηστικές εκδόσεις νομισμάτων που εκδόθηκαν επ' ευκαιρία ιστορικών, πολιτιστικών και αθλητικών γεγονότων της ελληνικής ιστορίας που σημάδεψαν την περίοδο 1935 – 2002.

9. Τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ

Σχέδια και πρώτες εκδόσεις των κρατών-μελών της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης. Τα χαρακτηριστικά ασφαλείας των χαρτονομισμάτων. Ελληνικές αναμνηστικές εκδόσεις των 2 ευρώ.

10. Μακέτες τραπεζογραμμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος

Μακέτες και σχέδια των καλλιτεχνών του Ιδρύματος Εκτύπωσης Τραπεζογραμμάτων και Αξιών της ΤτΕ σε ειδικά σχεδιασμένη προθήκη με ανοιγόμενα συρτάρια¹³⁹.

Εικ. 36 Κάτοψεις του Μουσείου της τράπεζας της Ελλάδος με τις θεματικές ενότητες (Πηγή: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/units.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

Πιο συγκεκριμένα, εκτίθενται πάνω από 600 νομίσματα –προκερματικά μέσα συναλλαγής, αρχαία νομίσματα, καθώς και όλοι οι τύποι νομισμάτων από τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους– και 250 τραπεζογραμμάτια –όλες οι εκδόσεις που κυκλοφόρησαν στη χώρα από την εποχή που η ΤτΕ ανέλαβε το εκδοτικό προνόμιο το 1928. Επίσης παρουσιάζονται εργαλεία και μηχανήματα παραγωγής τραπεζογραμμάτων και νομισμάτων, καθώς και περισσότερα από 300 αντικείμενα, που σχετίζονται με την διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής νομισμάτων και τραπεζογραμμάτων. Πρόκειται για μακέτες, χαλκογραφικές εκτυπώσεις, εκτυπωτικές πλάκες, μήτρες πρωτότυπες και εργασίας, προπλάσματα κ.λπ., μεταξύ των οποίων οι

¹³⁹ Έντυπος οδηγός του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος, 12-15

δημιουργίες του ΙΕΤΑ της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες αποτελούν ιστορικά τεκμήρια μεγάλης σημασίας και έργα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας¹⁴⁰.

Το εκθεσιακό αφήγημα ακολουθεί την πορεία της ιστορίας και της οικονομίας μέσα από την εξέλιξη του χρήματος, των νομισμάτων και των τραπεζογραμματίων. Στο ανώτερο επίπεδο της έκθεσης έχει δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο εποπτικό υλικό, ενώ στο κατώτερο παρουσιάζονται πιο ξεκάθαρα οι συλλογές του Μουσείου. Ένα τέχνασμα που χρησιμοποιείται είναι και τα συρτάρια με μακέτες τραπεζογραμματίων που εξυπηρετούν την ορατή αποθήκευση (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη). Δεδομένου ότι το κοινό δε δίνει συνήθως μεγάλη σημασία στο κέρμα και το χαρτονόμισμα, καθώς τα χρησιμοποιεί συνεχώς στην καθημερινότητά του, ο στόχος της αφήγησης είναι να παρουσιάσει και τί υπάρχει και πίσω από τη συναλλαγή με το χρήμα, όπως ζητήματα παραγωγής, κατασκευής, εικονογραφίας, εικαστικής αξίας, ιδεών και μηνυμάτων που φέρουν τα νομίσματα. Στην πρώτη αίθουσα του Μουσείου υποδέχονται τον επισκέπτη οθόνες, στις οποίες προβάλλονται οι συλλογές της Τράπεζας. Επιπλέον, στην αρχή της μουσειακής διαδρομής εκτίθενται σε μεγάλα κουτιά plexiglass κονιορτοποιημένα χαρτονομίσματα, ένα εντυπωσιακό έκθεμα που υποδηλώνει και τη φθαρτότητα του χρήματος, καθώς το χαρτονόμισμα αυτό καθαυτό “φέρει” την αξία, η οποία, όταν αυτό καταστραφεί, μεταφέρεται σε νέα τυπωμένα χαρτονομίσματα (εικ. 37). Ως σχετικό αναμνηστικό το Μουσείο προσφέρει στους εκπαιδευτικούς που το επισκέπτονται με τα σχολεία τους ένα μικρό κουτάκι plexiglass με τεμαχισμένα φθαρμένα χαρτονομίσματα (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

¹⁴⁰ Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, 6, http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=3495&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

Εικ. 37 Άποψη από την πρώτη αίθουσα του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος (Πηγή:

<https://www.facebook.com/BoGMuseum/photos/a.1682936101941524/1682981245270343/?type=3&theater>, ημερομηνία πρόσβασης: 24.9.2018)

Το ρόλο των τραπεζικών τεκμηρίων που εκτίθενται επικουρούν διαδραστικές εφαρμογές πολυμέσων, οι οποίες συντελούν στο να βιώσει ο επισκέπτης εμπειρίες τόσο γνωστικές όσο και ψυχαγωγικές, ενώ στο ισόγειο έχει προβλεφθεί χώρος για τη διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων και χώρος με ηλεκτρονικούς υπολογιστές με διαδραστικές εφαρμογές και στο κατώτερο επίπεδο χώρος προβολών και ομιλιών¹⁴¹. Στις αίθουσες του Μουσείου πραγματοποιούνται οπτικοακουστικές προβολές με θέματα που άπτονται της ιστορίας και της λειτουργίας της ΤτΕ, της δημιουργίας των χαρτονομισμάτων και της πορείας προς την ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση, όπως η παρουσίαση «Σταθερότητα των τιμών και Κεντρική Τράπεζα» και «Η Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος». Επιπλέον, το μουσείο παρέχει στον επισκέπτη τη δυνατότητα ακουστικής ηχογραφημένης ξενάγησης στα ελληνικά και στα αγγλικά με τη μορφή ηχητικού κλωβού (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη).

Πρωταρχική μέριμνα του μουσείου της ΤτΕ αποτελεί η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων, οι οποίες εστιάζουν σε συγκεκριμένα θέματα και τα παρουσιάζουν περισσότερα αναλυτικά. Η θεματική των περιοδικών εκθέσεων έχει να κάνει είτε με τις συλλογές της Τράπεζας είτε με τη δημιουργία αφήγησης για ένα πρόσωπο· ένα

¹⁴¹ Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, 4, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/default.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018), http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=3495&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

διοικητή, έναν καλλιτέχνη, έναν χαρακτή, έναν φωτορεπόρτερ. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η πρώτη περιοδική έκθεση που διοργάνωσε το Μουσείο της ΤτΕ ήταν η έκθεση «Ακρόπολις και χρήμα» (5 Φεβρουαρίου 2010 – 1 Νοεμβρίου 2012), όταν και ο απόηχος από τα εγκαίνια του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης τον Ιούλιο του 2009 ήταν ακόμα ιδιαίτερα έντονος (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη). Αναλυτικά στοιχεία για τις περιοδικές εκθέσεις μπορεί να βρει και ο διαδικτυακός επισκέπτης, καθώς αρκετά λεπτομερής σχετική πληροφόρηση δημοσιεύεται στην αντίστοιχη ιστοσελίδα του μουσείου¹⁴². Οι περιοδικές εκθέσεις αποτελούν την αφορμή για την έκδοση επικοινωνιακού υλικού, το οποίο σχεδιάζεται στο Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης. Εκδίδονται αναλυτικοί κατάλογοι των εκθέσεων και έντυπα φυλλάδια, μονόφυλλα ή δίφυλλα, τα οποία διατίθενται δωρεάν στους επισκέπτες. Επίσης, τυπώνονται αφίσες και banners αναφορικά με το θέμα της έκθεσης. Οι περιοδικές εκθέσεις διαφοροποιούν τη δράση του Μουσείου μέσα στο χρόνο και ανανεώνουν το ενδιαφέρον του κοινού (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Η περιοδική έκθεση «Ξενοφών Ζολώτας: Ο Καθηγητής και η Τράπεζα της Ελλάδος» (16 Δεκεμβρίου 2014 – 27 Νοεμβρίου 2015) έγινε περιοδεύουσα και παρουσιάστηκε σε παραρτήματα της Τράπεζας στην περιφέρεια. Αυτή η έκθεση αποτέλεσε πιλότο για τέτοιου είδους δράσεις στην επαρχία, καθώς το Μουσείο έχει ως στόχο να πραγματοποιεί, αν και όχι συνολικά, δράσεις και στην περιφέρεια της χώρας (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Βασικός άξονας της επικοινωνιακής πολιτικής του Μουσείου είναι η εκπαίδευση. Το Μουσείο της ΤτΕ δίνει τη δυνατότητα ομαδικών ξεναγήσεων, κατόπιν συνεννόησης, καθώς και παρακολούθησης εκπαιδευτικών παρουσιάσεων για θέματα οικονομικού χαρακτήρα σε οργανωμένες ομάδες επισκεπτών. Σημαντική μερίδα κοινού αποτελούν οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι φοιτητές, οι οποίοι παρακολουθούν θεματικές ξεναγήσεις και οπτικοακουστικές προβολές. Οι ξεναγήσεις που απευθύνονται στους μαθητές αποτελούν ένα μουσειοεκπαιδευτικό εργαλείο που σχετίζεται σε διάφορα επίπεδα με τη σχολική ύλη και κάνουν την επίσκεψη στο Μουσείο περισσότερο –από ένα απλό βιβλίο ή ένα σχολικό μάθημα– ενδιαφέρουσα για το μαθητή (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης). Περίπου 5.000 μαθητές και φοιτητές κατά

¹⁴² http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/temp_exhibitions/default.aspx# (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

προσέγγιση επισκέπτονται ετησίως το Μουσείο¹⁴³. Το Μουσείο επιδιώκει να δώσει μελλοντικά ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην εκπαίδευση και γι' αυτό το λόγο υπάρχει η προοπτική να δημιουργηθούν εκπαιδευτικά προγράμματα που θα αποτελέσουν αυτόνομα μουσειοεκπαιδευτικά προϊόντα που θα προσφέρουν μια ευρεία παλέτα επιλογών για τους εν δυνάμει επισκέπτες (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Επίσης, το Μουσείο της ΤτΕ διαθέτει ένα χώρο με έξι ηλεκτρονικούς υπολογιστές, όπου δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί μέσω οθόνης αφής στο ψηφιακό μουσείο της ΤτΕ, για το οποίο προβλέπεται μελλοντικά να ανανεωθεί σταδιακά (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Η είσοδος στο Μουσείο είναι δωρεάν, ενώ ακολουθεί και όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές προκειμένου να είναι προσβάσιμο σε άτομα με κινητικές και αισθητηριακές δυσκολίες¹⁴⁴.

Το Μουσείο διανέμει στο κοινό δωρεάν ένα έντυπο φυλλάδιο για τις λειτουργίες της ΤτΕ σήμερα, έντυπα αναφορικά με τα τραπεζογραμμάτια ευρώ, σελιδοδείκτες εκδόσεως του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης με θέματα που αφορούν τα τμήματα ή τις συλλογές που υπάγονται σε αυτό (π.χ. Ιστορικό Αρχείο, Συλλογή έργων τέχνης), έντυπα φυλλάδια των τμημάτων (Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο, Νομισματική Συλλογή, Βιβλιοθήκη, Συλλογή έργων τέχνης), τον έντυπο οδηγό του Μουσείου στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, καθώς και το κόμικ «Η Άννα και ο Αλέξης ενάντια στους παραχαράκτες», μία έκδοση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που έχει ως σκοπό να εκπαιδεύσει το κοινό σε θέματα παραχάραξης των τραπεζογραμμάτων (εικ. 38).

¹⁴³ Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, 18, <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/info.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 30.9.2018)

¹⁴⁴ Πιο συγκεκριμένα, το Μουσείο διαθέτει σύστημα μετακίνησης στα διαφορετικά επίπεδα του εκθεσιακού χώρου, ηχητικά εκθέματα, εκθέματα αφής με πληροφόρηση στη γραφή Braille, ειδικά σχεδιασμένες οθόνες.

Έντυπο φυλλάδιο για το Μουσείο της ΤτΕ, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΕΤΑ, 19, <https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/museum/info.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 30.9.2018)

Εικ. 38 Εκπαιδευτικό κόμικ εκδόσεως της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

(Πηγή:

https://www.ecb.europa.eu/euro/pdf/material/eurorun/Euro_run_booklet.el.pdf?58008eda33e6400f58dae144669ce4ba, ημερομηνία πρόσβασης: 24.9.2018)

Το Μουσείο γνωστοποιεί τις δράσεις του στο κοινό με δελτία τύπου και με δημοσιεύσεις στον τύπο. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις ενδέχεται να πραγματοποιηθεί συνέντευξη τύπου σε δημοσιογράφους του πολιτιστικού ή του οικονομικού ρεπορτάζ. Επιδιώκοντας τη διάδραση και την επικοινωνία με το κοινό, το Μουσείο της ΤτΕ δραστηριοποιείται στο Facebook. Αναγνωρίζοντας τη δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης το Μουσείο κάνει αναρτήσεις σε τακτική βάση διατηρώντας το ενδιαφέρον του κοινού¹⁴⁵, ενώ τηρεί ιστοσελίδες προσβάσιμες από τον ιστοχώρο της ΤτΕ. Επιπλέον, σχεδιάζεται ένας νέος ιστοχώρος του Μουσείου, ο οποίος θα λειτουργεί ως ένα microsite στον ιστοχώρο της Τράπεζας της Ελλάδος, αλλά θα είναι προσαρμοσμένος στις ανάγκες ενός μουσείου (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Επιπλέον, το 2013 εγκαινιάστηκαν τα «Πολιτιστικά απογεύματα» στο Μουσείο, που απευθύνονται στους υπαλλήλους της Τράπεζας και βρήκαν τη στήριξη τόσο της Διοίκησης όσο και του Συλλόγου Υπαλλήλων της Τράπεζας της Ελλάδος. Πρόκειται για ομιλίες υπαλλήλων του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης καθώς και υπαλλήλων από άλλες Διευθύνσεις της Τράπεζας, με θέματα τέχνης, λογοτεχνίας, νομισματικής, μουσειολογίας, βιβλιοθηκονομίας, συντήρησης, αρχειονομίας. Οι ομιλίες αυτές συγκεντρώνονται στην έντυπη έκδοση «Πολιτιστικά απογεύματα στο Μουσείο», έτσι ώστε να υπάρχει δυνατότητα να ενημερωθούν και οι υπάλληλοι οι οποίοι δεν παρακολούθησαν τις ομιλίες.

¹⁴⁵ https://www.facebook.com/pg/BoGMuseum/about/?ref=page_internal (ημερομηνία πρόσβασης: 5.3.2018)

Όσον αφορά την αξιολόγηση των δράσεών του, το Μουσείο δεν εφαρμόζει κάποια ειδική μεθοδολογία. Ωστόσο, τηρεί βιβλίο εντυπώσεων των επισκεπτών, ενώ λαμβάνει προφορική ανατροφοδότηση από τους υπαλλήλους που πραγματοποιούν τις ξεναγήσεις και από τα σχόλια του κοινού στο Facebook (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Το Μουσείο είναι, επίσης, ανοιχτό σε συνεργασίες με άλλους φορείς και μουσεία στο πλαίσιο διοργάνωσης περιοδικών εκθέσεων και άλλων δράσεων. Προς αυτό το σκοπό προβλέπεται και μια αμφίδρομη πολιτική δανεισμού αντικειμένων (Συνέντευξη Μ. Κορδάκης).

Μέσα από την εκθεσιακή του πολιτική, την εκδοτική του δραστηριότητα, αλλά και την εκπαιδευτική του δράση το Μουσείο της ΤτΕ επιδιώκει να αναδείξει τον πολύπλευρο οικονομικό και κοινωνικό ρόλο της ΤτΕ σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, την ιστορική της πορεία σε συνδυασμό με τη ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους, αλλά και τον πολιτιστικό της χαρακτήρα.

13.2 Alpha Bank

Έχοντας ως προτεραιότητα τον άνθρωπο και με σεβασμό στις ανθρώπινες αξίες η Alpha Bank δραστηριοποιείται ενεργά στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με ιδιαίτερη μέριμνα για το ανθρώπινο δυναμικό και το εργασιακό περιβάλλον, για κοινωνική προσφορά, χρηματική αλλά και έμπρακτη, για την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης, για τον αθλητισμό, για την κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Η συμμετοχή της Τράπεζας στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου συνίσταται στην οικονομική υποστήριξη πολιτιστικών γεγονότων και στην πραγματοποίηση πολιτιστικών δράσεων των τμημάτων των συλλογών της. Η Alpha Bank έχει επιλέξει να δημιουργήσει μεμονωμένες μονάδες οι οποίες υπηρετούν από την πλευρά τους αυτόνομα τον τομέα του πολιτισμού. Υπάρχει η Συλλογή Έργων Τέχνης, η Νομισματική Συλλογή, το Ιστορικό Αρχείο, η Βιβλιοθήκη, ο εκθεσιακός πολιτιστικός χώρος Alpha Bank στο Ναύπλιο και το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής στη Κέρκυρα, το οποίο δρα υπό την εποπτεία της Νομισματικής Συλλογής (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁴⁶.

Η Τράπεζα έχει δημιουργήσει τον Τομέα και λογότυπο «Alpha Bank Πολιτισμός» ο οποίος αφ' ενός συμβαδίζει με την εικαστική ταυτότητα της Τράπεζας αφ' ετέρου έχει

¹⁴⁶ <http://www.alphanumismatics.gr/index.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2018)

και το δικό του χαρακτήρα που εξυπηρετεί τις επικοινωνιακές του ανάγκες (Απολογισμός Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας, 2015: 96, Απολογισμός Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας 2016: 104). Στον ιστοχώρο της Τράπεζας υπάρχει πεδίο που αναφέρεται στην κοινωνική ευθύνη, στην οποία εντάσσονται μια σειρά από ιστοσελίδες που αφορούν τον πολιτισμό. Από εδώ είναι προσβάσιμος και ο ιστοχώρος www.alphapolitismos.gr που ασχολείται κατεξοχήν με τις συλλογές της Τράπεζας και με πολιτιστικά θέματα. Η Τράπεζα παρακολουθεί συστηματικά τις επισκέψεις στους πολιτιστικούς ιστοχώρους *alphapolitismos* και *alphanumismatics*, καθώς και στη μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση της εσωτερικής επικοινωνίας «Μαζί», όπου δημοσιεύονται και θέματα των πολιτιστικών δομών του οργανισμού. Τα σχετικά αποτελέσματα δημοσιεύονται στους ετήσιους Απολογισμούς Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας. Επιπλέον, ο οπισθότυπος του αργυρού στατήρα της Αίγινας με το έγκοιλο τετράγωνο που διαιρείται με κεραίες σε τεταρτημόρια αποτέλεσε το έμβλημα της Alpha Bank¹⁴⁷.

Από το 2011 λειτουργεί στο ισόγειο του Κεντρικού κτηρίου της Τράπεζας στην οδό Σταδίου 40 ο χώρος «ALPHA BANK - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ», όπου διατίθενται οι εκδόσεις της και παρουσιάζονται μικρές, ευσύνοπτες περιοδικές εκθέσεις. Επίσης, στο χώρο αυτό έχει εγκατασταθεί η διαδραστική εφαρμογή *Stater 360*² μέσω της οποίας το κοινό έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει είκοσι επιλεγμένα νομίσματα της Νομισματικής Συλλογής (εικ. 39).

Στα καταστήματα της τράπεζας, στα ειδικά στάντ που προορίζονται για την τοποθέτηση φυλλαδίων αναφορικά με τα τραπεζικά προϊόντα, διατίθενται και

¹⁴⁷ <http://www.alphanumismatics.gr/> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2018)

ενημερωτικά έντυπα αναφορικά με τις πολιτιστικές δράσεις της.

Εικ. 39 Η διαδραστική εφαρμογή Stater 360²
(Πηγή: Απολογισμός Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας 2016, 107)

Το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank

Το 1999 συγκροτήθηκε το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank με βασική αποστολή του τη διατήρηση της εταιρικής ταυτότητας και της ιστορικής μνήμης των Εταιρειών του Ομίλου. Πέραν του αρχειακού και χαρτώου υλικού που προέρχεται από τη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων που απορρόφησε ο Όμιλος και φθάνει έως το 1999, το Ιστορικό Αρχείο διαφυλάσσει και αντικείμενα από την καθημερινή λειτουργία της Τράπεζας (Κωστής, 2014: 21)¹⁴⁸. Έχοντας διασφαλίσει τη συγκέντρωση, διάσωση, συντήρηση, φύλαξη, καταλογογράφηση και ταξινόμηση των αρχειακών τεκμηρίων, καθώς και τη διατήρηση των πιο σημαντικών στοιχείων από τη λειτουργία της Τράπεζας, των Τραπεζών που απαρτίζουν τη σημερινή Alpha Bank, και των Εταιρειών του Ομίλου, το Ιστορικό Αρχείο έχει προχωρήσει στη διαδικασία ψηφιοποίησής του, επιδιώκει τον εμπλουτισμό του με νέο υλικό, εξυπηρετεί, κατόπιν αιτήματος, το ερευνητικό κοινό, ενώ προβαίνει και σε δράσεις εξωστρέφειας που απευθύνονται είτε κυρίως σε κοινό με ειδικό για την τραπεζική και οικονομική ιστορία ενδιαφέρον είτε δευτερευόντως στο ευρύ κοινό. Έτσι, φροντίζει να κοινωνήσει προς τα έξω την ιστορία του Ομίλου με την υλοποίηση εκδόσεων αναφορικά με την ιστορία των επιχειρήσεων

¹⁴⁸ Ενδεικτικά, όπως μας πληροφόρησε η κα Α. Θεοδωροπούλου, διασώζεται ένα ογκώδες μηχάνημα που ήταν τοποθετημένο στον προθάλαμο του Κεντρικού Καταστήματος και αποτελεί πρόδρομο του ΑΤΜ, καθώς και ένα βιτρώ που κοσμούσε το κτήριο του Κεντρικού Καταστήματος της Τράπεζας μέχρι το 1980.

του Ομίλου, με την τραπεζική ιστορία και με την οικονομική ιστορία, καθώς και με την πραγματοποίηση διεθνών συνεδρίων με θέματα από την τραπεζική ιστορία και από την οικονομική ιστορία της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ημερίδων, εκθέσεων, λοιπών συναφών εκδηλώσεων και επιστημονικών συναντήσεων (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου, Απολογισμός Εταιρικής Υπευθυνότητας 2007: 38, έντυπο φυλλάδιο «Το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank»)¹⁴⁹.

Το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank συνεργάζεται σταθερά με την ΕΑΒΗ σε επίπεδο διοργανώσεων συνεδρίων, εκδόσεων από κοινού, ανταλλαγής τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών. Επίσης, συνεργάζεται με σχολές, ακαδημαϊκούς φορείς, ερευνητικά ιδρύματα, ελληνικά και ξένα Πανεπιστήμια. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε το Πανεπιστήμιο του Βοσπόρου, με το οποίο συνδιοργάνωσε συνέδριο από κοινού και εξέδωσε τα πρακτικά, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο στην Κέρκυρα για τη διοργάνωση ημερίδων, το London School of Economics, η Βιβλιοθήκη του οποίου έχει στη κατοχή της μέρος του αρχείου της Ιονικής Τραπέζης, η οποία ιδρύθηκε στο Λονδίνο, από την εκεί δράση της το 19^ο αιώνα (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου).

Το Ιστορικό Αρχείο ακολουθεί πολιτική δανεισμού χαρτώου αρχειακού υλικού αλλά και παροχής ψηφιοποιημένου υλικού με τη σχετική αναφορά της πηγής σε φορείς που διοργανώνουν εκθέσεις.

Το Ιστορικό Αρχείο εξυπηρετεί αιτήματα ερευνητών στο χώρο του αναγνωστηρίου στο κτήριο της έδρας του στην οδό Σοφοκλέους, όπου φθάνει το υλικό κατόπιν ανακλήσεως του από το αρχειοστάσιο που στεγάζεται σε άλλο χώρο, διερευνώντας τη διαβάθμιση της πληροφορίας και λαμβάνοντας πάντα υπόψιν τους νόμους και τους κανονισμούς που αφορούν τα προσωπικά δεδομένα και το τραπεζικό απόρρητο. Επίσης, εξυπηρετεί εσωτερικά λειτουργικά αιτήματα των υπηρεσιών της ίδιας της Τράπεζας.

Η Alpha Bank επιδεικνύοντας ιδιαίτερη μέριμνα για την προβολή της ιστορικής συνέχειας της Alpha Bank, η οποία ξεκίνησε το 19^ο αιώνα ως μία οικογενειακή επιχείρηση της περιφέρειας και μέσω των απορροφήσεων μεγάλων τραπεζών έφτασε να αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, φροντίζει για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, ενώ παράλληλα ενισχύει τον προσανατολισμό της σε θέματα πολιτισμού, γραμμάτων και τεχνών. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό άλλωστε

¹⁴⁹ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/03-Historic-Archive> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

το γεγονός ότι το Ιστορικό Αρχείο συγκροτήθηκε αμέσως μετά τη συγχώνευση της Alpha Τράπεζας Πίστεως με την Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα με σκοπό την ενίσχυση της εταιρικής ταυτότητας και της ιστορικής μνήμης του Ομίλου (Κωστής, 2016: 224, Συνέντευξη Α.Θεοδοροπούλου).

Σε αυτό το πλαίσιο λειτουργούν και οι περιοδικές εκθέσεις που έχει διοργανώσει έως σήμερα το Ιστορικό Αρχείο με θέματα «Alpha Bank / Ιστορία Ι. Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως, 1924 – 1947» (Νοέμβριος 2010 – Μάιος 2011) (εικ. 40), «Alpha Bank / Ιστορία ΙΙ. Τράπεζας Εμπορικής Πίστεως, 1947 – 1972» (Φεβρουάριος – Νοέμβριος 2013) στον εκθεσιακό χώρο του Κεντρικού Καταστήματος στην Αθήνα και «Η Ιονική Τράπεζα και το Εκδοτικό της Προνόμιο (1839-1920)» (2.7.2014-30.11.2015) στο Μουσείο Χαρτονομισμάτων στην Κέρκυρα¹⁵⁰.

Εικ. 40 Η έκθεση «Alpha Bank / Ιστορία Ι. Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως, 1924 – 1947» στον εκθεσιακό χώρο του κεντρικού κτηρίου της Alpha Bank
(Πηγή: <https://www.alphapolitismos.gr/gr/03-Historic-Archive/exhibition/details/59>, ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

Η διοργάνωση των περιοδικών εκθέσεων του Ιστορικού Αρχείου συνάδει με τον προσανατολισμό της Τράπεζας στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Η πραγματοποίησή τους σε χώρους της Τράπεζας παρέχει την ευελιξία για την κατά το δυνατό μεγαλύτερη διάρκειά τους. Το κοινό στο οποίο στοχεύουν είναι το ευρύ κοινό και οι πελάτες της Τράπεζας που στην καθημερινότητά τους θα προσέλθουν στον χώρο –ενδεχομένως και για τραπεζικές εργασίες–, θα περιηγηθούν ελεύθερα, θα σταθούν, θα διαβάσουν, θα ενδιαφερθούν, θα πάρουν τα φυλλάδια και τους έντυπους οδηγούς.

¹⁵⁰ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/03-Historic-Archive> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

Δεν πρόκειται, επομένως, μόνο για τους επισκέπτες που, λόγω ειδικού ενδιαφέροντος, θα ξεκινήσουν μια στοχευμένη επίσκεψη σε μια έκθεση τραπεζικής ιστορίας σε ένα μουσείο (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου).

Στις εκθέσεις αυτές δεν έχουν πραγματοποιηθεί στοχευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητικό κοινό. Ωστόσο, έχουν λάβει χώρα ξεναγήσεις σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές. Επιπλέον, υπάρχει η σκέψη σε ενδεχόμενες μελλοντικές δράσεις να σχεδιαστούν ενδεχομένως ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία με τη βοήθεια της τεχνολογίας, όπως, για παράδειγμα, διαδραστικά παιχνίδια (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου).

Η Τράπεζα επιδεικνύει μεγάλη ευαισθησία όσον αφορά την ενίσχυση της ιστορικής μνήμης και της ιστορικής και πολιτιστικής κουλτούρας του προσωπικού της. Ήδη από τη δεκαετία του 1970 κυκλοφορούσε το εσωτερικό περιοδικό για τους υπαλλήλους της Τράπεζας με ενημέρωση για θέματα πολιτισμού.

Το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank έχει καίριο εκπαιδευτικό ρόλο εντός της Τραπέζης. Έτσι, σε συνεργασία με τη Συλλογή έργων τέχνης και τη Νομισματική Συλλογή προσφέρει τη δυνατότητα παρακολούθησης κύκλων μαθημάτων σχετικών με τα εν λόγω αντικείμενα για το προσωπικό, τα οποία χαίρουν μεγάλης απήχησης και γι' αυτό το λόγο υπάρχει η πρόθεση να πραγματοποιούνται στο μέλλον μέσω τηλεδιάσκεψης. Ο τελευταίος κύκλος μαθημάτων που προσφέρει το Ιστορικό Αρχείο καλύπτει γεγονότα από την ιστορική πορεία του ελληνικού κράτους: την Ελληνική Επανάσταση, τις μεταρρυθμίσεις του Χαρίλαου Τρικούπη, τον Εθνικό Διχασμό και τον Εμφύλιο. Επίσης, διοργανώνονται σειρές ομιλιών για στελέχη της Τράπεζας για θέματα οικονομικής ιστορίας, οικονομίας και για θέματα επικαιρότητας σε συνεργασία με την ΕΚΕ της Διεύθυνσης Μάρκετινγκ και Δημοσίων Σχέσεων (Μαζί 44, 2/2018: 18). Η ιστορία της Τράπεζας «Με λογισμό και μ' όνειρο. Alpha Bank 19ος – 21ος αιώνας» τυπώθηκε σε ειδική έκδοση που διανεμήθηκε δωρεάν στους υπαλλήλους της Τράπεζας και στους συνταξιούχους της Τράπεζας, από τους οποίους αντιμετωπίστηκε με μεγάλο ενθουσιασμό. Η δράση αυτή του Ιστορικού Αρχείου σε σχέση με το προσωπικό της Alpha Bank καθιστά, επίσης, κατανοητό τί είναι σημαντικό να διασωθεί και κινητοποιεί και ευαισθητοποιεί τους υπαλλήλους σε θέματα διατήρησης αρχειακού υλικού στο χώρο της εργασίας τους.

Η προβολή των δράσεων του Ιστορικού Αρχείου πραγματοποιείται κατά κανόνα μέσα από τον επίσημο ιστοχώρο Alpha Bank Πολιτισμός. Επιπλέον, το Ιστορικό Αρχείο

έχει ανεβάσει στο επίσημο κανάλι της Τράπεζας στο YouTube ολιγόλεπτα βίντεο, τα οποία λειτουργούν ως μικρά ντοκιμαντέρ προβολής της ιστορίας του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος συνοδεύοντας τις περιοδικές εκθέσεις που έχει διοργανώσει μέχρι σήμερα¹⁵¹. Δεδομένης της εξέλιξης της τεχνολογίας και της ενημέρωσης του κοινού μέσω του διαδικτύου, η Τράπεζα δεν εκδίδει πλέον μεγάλα έντυπα ή οδηγούς, αλλά μικρά φυλλάδια στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα, τα οποία διανέμει στους αντίστοιχους χώρους ενδιαφέροντος, αλλά και στα υποκαταστήματά της σε ειδικά σταντς.

Για την Alpha Bank είναι ιδιαίτερα σημαντική η σχέση με την πελατειακή της βάση. Αυτό αποτυπώνεται πολύ εύστοχα στην πρόθεση της Τράπεζας να διαμορφώσει έναν ειδικό εκθεσιακό χώρο στο Κεντρικό Κατάστημα, ακριβώς στο σημείο διασύνδεσης του κτηρίου της πρώην Alpha Τράπεζας Πίστωσης και του κτηρίου της Ιονικής Τραπεζής, δημιουργώντας και μια συμβολική αρχιτεκτονικά ένωση των δύο ιδρυμάτων (εικ. 40). Αυτό αποτυπώνεται στο γεγονός ότι τα φυλλάδια όλων των πολιτιστικών της μονάδων βρίσκονται σε ειδικά σταντς στα κατάστημα συναλλαγής με το κοινό. Επίσης, όσον αφορά τη δράση του Ιστορικού Αρχείου και την προβολή της ιστορίας της προς το ευρύ κοινό επιλέγει να οργανώνει περιοδικές εκθέσεις στους δικούς της χώρους, όπως το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής στην Κέρκυρα, τον εκθεσιακό χώρο του Κεντρικού Καταστήματος, τον εκθεσιακό πολιτιστικό χώρο Alpha Bank στο Ναύπλιο, προκειμένου να υπάρχει η ευχέρεια παραμονής των εκθέσεων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου).

Όσον αφορά την αξιολόγηση των δράσεων του Ιστορικού Αρχείου, δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη στρατηγική. Το Ιστορικό Αρχείο λαμβάνει ανατροφοδότηση από την πορεία και την απήχηση των εκδόσεων του και όσον αφορά την περιοδική έκθεση που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Χαρτονομισμάτων στην Κέρκυρα έλαβε ανατροφοδότηση από την επισκεψιμότητά της. Ωστόσο, όσον αφορά τις περιοδικές εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στον εκθεσιακό χώρο του κεντρικού κτηρίου, λόγω της φύσεως του χώρου με τη συνεχή επισκεψιμότητα των πελατών, δεν είναι εύκολο να υπάρχει σαφής εικόνα σχετικά (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου).

¹⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=zS0px1QCdV0> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019),
<https://www.youtube.com/watch?v=jsB17Fgpp9s> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019),
<https://www.youtube.com/watch?v=UCFbY5aniKo&t=420s> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

Νομισματική Συλλογή

Αριθμώντας περίπου 11.000 νομίσματα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και με χρονικά όρια που εκτείνονται από τον 7ο αιώνα π.Χ. έως τον 3ο αιώνα μ.Χ. η Νομισματική Συλλογή της Alpha Bank έχει ως αποστολή τη διαφύλαξη και την ανάδειξη του ελληνικού πολιτισμού της αρχαιότητας και τον επαναπατρισμό ελληνικών αρχαιοτήτων. Ο εμπλουτισμός της πραγματοποιείται κυρίως με αγορές από δημοπρασίες και αγορές συλλογών και λιγότερο από δωρεές, διαδικασίες οι οποίες γίνονται με όλες τις νόμιμες διαδικασίες (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Στο μόνιμο εκθεσιακό χώρο της Συλλογής στο κτήριο της Alpha Bank επί της οδού Πανεπιστημίου 41, στη Στοά Νικολούδη, παρουσιάζεται με ευσύνοπτο τρόπο η ιστορία του νομίσματος από την προκερματική περίοδο έως και την ελληνιστική εποχή (εικ. 41). Στο χώρο αυτό πραγματοποιούνται οργανωμένες επισκέψεις κατόπιν συνεννόησης, ξεναγήσεις, παρουσιάσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω το Αρχαίο Νόμισμα» που πραγματοποιείται στο χώρο απευθύνεται σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Την έκθεση επισκέπτονται και φοιτητές καθώς και ομάδες με ειδικό ενδιαφέρον για τη νομισματική, κοινό στο οποίο λόγω της ιδιότητάς τους δίνεται η δυνατότητα απτικής επαφής με ορισμένα αυστηρά επιλεγμένα για αυτό το σκοπό νομίσματα (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Εικ. 41 Ο μόνιμος εκθεσιακός χώρος της Νομισματικής Συλλογής
(Πηγή: <https://www.alphapolitismos.gr/gr/02-Numismatic-Collection/exhibition/details/106>,
ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

Μία από τις βασικές δραστηριότητες της Νομισματικής Συλλογής είναι η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων είτε στους εκθεσιακούς χώρους της Τράπεζας – Εκθεσιακός Χώρος Κεντρικού Καταστήματος, χώρος Alpha Bank-Πολιτιστικά, Εκθεσιακός Πολιτιστικός Χώρος Alpha Bank στο Ναύπλιο, Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής στην Κέρκυρα–, είτε σε άλλα Μουσεία, σε συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς. Με αυτόν τον τρόπο η Συλλογή ανανεώνει το ενδιαφέρον του κοινού καθώς ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει νομίσματα που δεν εκτίθενται σε μόνιμη βάση (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη). Προσεγγίζοντας την έννοια του χρήματος ως σύμβολο απτό μέσα από τις συναλλαγές, το εμπόριο, την τέχνη, την ιστορία, τη διακίνηση ιδεών και εννοιών, την προπαγάνδα, την κοινωνία και τις τράπεζες, η Νομισματική Συλλογή σε συνεργασία με το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης διοργάνωσε την περιοδική έκθεση «Χρήμα. Σύμβολα απτά στην Αρχαία Ελλάδα», όπου εκτέθηκαν 86 νομίσματα της συλλογής μαζί με αντικείμενα προερχόμενα από μουσεία της Ελλάδος και του εξωτερικού. Η έκθεση αυτή πλαισιώθηκε από ξεναγήσεις, ομιλίες, εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές και ειδικές ομάδες και από την ομότιτλη έκδοση του οδηγού της έκθεσης. Για το άμεσο μέλλον, το καλοκαίρι του 2019, προγραμματίζεται μια νέα έκθεση σε συνεργασία με το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ελεύθερας (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁵².

Όσον αφορά το μαθητικό κοινό, έχει σχεδιαστεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω το Αρχαίο Νόμισμα», το οποίο διεξάγεται στο μόνιμο εκθεσιακό χώρο και απευθύνεται σε μαθητές των τάξεων του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Εάν ζητηθεί, παρέχεται και η δυνατότητα διεξαγωγής του στο χώρο του σχολείου¹⁵³.

Η Νομισματική Συλλογή έχει σχεδιάσει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Νόμος-Νομίζω-Νόμισμα”, το οποίο αποτελείται από μια σειρά εκπαιδευτικών αντικειμένων μέσα σε μια ειδικά σχεδιασμένη βαλίτσα. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές των τριών τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και ταξιδεύει σε σχολεία της ελληνικής περιφέρειας. Βασικός σκοπός του προγράμματος είναι να γνωρίσουν οι μαθητές την ιστορία του νομίσματος, να εξοικειωθούν με την εικονογραφία του, την κυκλοφορία του και τη χρήση του ως μέσου συναλλαγής. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανοίγει σταδιακά τα φτερά του και στο εξωτερικό. Το σχολικό έτος 2017-2018 η βαλίτσα του

¹⁵² Η έκθεση φιλοξενήθηκε στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης από τις 2.11.2017 έως τις 15.4.2018.

¹⁵³ https://www.alphapolitismos.gr/pdf_files/Newsletter_2015_GR.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

προγράμματος ταξίδευσε για πρώτη φορά εκτός Ελλάδος, στη Λωζάνη της Ελβετίας, στο σχολείο του Συλλόγου “Ελληνικά για Όλους” (“Grec pour Tous”), ενώ έχει ήδη δρομολογηθεί η μετάφραση του υλικού του προγράμματος στην αγγλική γλώσσα, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες και του ξενόγλωσσου μαθητικού κοινού (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁵⁴.

Για την προβολή των δράσεων της η Νομισματική Συλλογή διαθέτει το δικό της ιστοχώρο <http://www.alphanumismatics.gr/>, ενώ διαθέτει ξεχωριστή ιστοσελίδα και στον ιστοχώρο <https://www.alphapolitismos.gr/>. Επιπλέον, κάθε χρόνο αποστέλλει newsletter με ανασκόπηση των νέων και των δραστηριοτήτων της χρονιάς που πέρασε (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Από το Μάιο του 2016 το κοινό έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει είκοσι επιλεγμένα νομίσματα της Συλλογής μέσω της διαδραστικής εφαρμογής Stater 360², η οποία είναι εγκατεστημένη στο χώρο Alpha Bank-Πολιτιστικά (εικ. 39). Αποτελεί δημιουργία του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας για λογαριασμό της Alpha Bank και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 2014 στην έκθεση “Η Ευρώπη της Ελλάδος. Αποικίες και Νομίσματα από τη Συλλογή της Alpha Bank” στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁵⁵.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των δράσεων, η Συλλογή λαμβάνει ανατροφοδότηση από το βιβλίο εντυπώσεων που υπάρχει στις περιοδικές εκθέσεις που οργανώνει. Επιπλέον, στη μουσειοσκευή του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νόμος-Νομίζω-Νόμισμα» υπάρχουν αριθμημένα ερωτηματολόγια, τα οποία συμπληρώνουν οι εκπαιδευτικοί που πραγματοποιούν το πρόγραμμα στους μαθητές τους (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Η Νομισματική Συλλογή ανήκει στη Διεύθυνση Εταιρικής Επικοινωνίας και έχει την έδρα της στο κεντρικό κτήριο της Alpha Bank, καθώς με αυτόν τον τρόπο καθίσταται πιο εύκολη και η επικοινωνία με τη Διοίκηση της Τράπεζας (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής

¹⁵⁴ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/02-Numismatic-Collection/activity/details/190> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019),
<https://www.alphapolitismos.gr/gr/02-Numismatic-Collection/activity/details/253> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

¹⁵⁵ Newsletter Νομισματικής Συλλογής, Δεκέμβριος 2016, σελ. 3, στο https://www.alphapolitismos.gr/pdf_files/Newsletter_2016_GR.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

Το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής ιδρύθηκε το 1981 και στεγάζεται στον πρώτο όροφο του διατηρητέου κτηρίου στο οποίο λειτούργησε το πρώτο κεντρικό κατάστημα της Ιονικής Τράπεζας σε κεντρικό σημείο της πόλης της Κέρκυρας. Το ισόγειο του κτηρίου λειτουργούσε ως τραπεζικό κατάστημα ενώ ο πρώτος όροφος υπήρξε η κατοικία του εκάστοτε διευθυντή. Το κτήριο είναι διώροφο και χαρακτηρίζεται από λιτό και αυστηρό ύφος. Η πρόσοψή του έχει οριζόντια τριμερή διαίρεση, ιονικούς κίονες στον πρώτο και στο δεύτερο όροφο, επίστεψη με τριγωνικό αέτωμα (εικ. 42).

Συνεχίζοντας την ιστορία του κτηρίου, το 2004, εν όψει της συμπλήρωσης των 165 χρόνων από την ίδρυση της Ιονικής Τράπεζας και των 125 από την ίδρυση της Τράπεζας Πίστewς, αποφασίστηκε η ανακαίνισή του και η επανέκθεση της Συλλογής των Χαρτονομισμάτων σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές προδιαγραφές.

Βασική αποστολή του Μουσείου, το οποίο ουσιαστικά αποτελεί έναν επισκέψιμο εκθεσιακό χώρο που στεγάζει μία συλλογή (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη), είναι να παρουσιάσει μέσα από την ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος τις σημαντικότερες στιγμές της νεότερης ελληνικής ιστορίας που συνδέονται με τη νομισματική κυκλοφορία (εικ. 43). Το αφήγημα αναπτύσσεται σε τέσσερις αίθουσες του πρώτου ορόφου. Στις τρεις πρώτες εκτίθενται τα ελληνικά χαρτονομίσματα από το 1822 με τα επαναστατικά Ομόλογα σε γρόσια της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος έως το 2002 με τα τελευταία, πριν την έλευση του Ευρώ, τραπεζογραμμάτια σε δραχμές. Στην τέταρτη αίθουσα εκτίθενται χαρτονομίσματα, δοκίμια και μεταλλικές μήτρες που σχετίζονται με το εκδοτικό προνόμιο της Ιονικής Τράπεζας καθώς και άλλα ιστορικά τεκμήρια για την ιστορία της Τράπεζας (Ραπίδης, 2006)¹⁵⁶.

Στο δεύτερο όροφο του κτηρίου πραγματοποιούνται περιοδικές εικαστικές και ιστορικές εκθέσεις, είτε από τις Συλλογές και το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank, είτε ως συνδιοργανώσεις με άλλους πολιτιστικούς φορείς. Επίσης, διεξάγονται συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια. Το Μουσείο συνεργάζεται, επιπλέον, με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁵⁷.

¹⁵⁶ Έντυπο δίφυλλο Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής, Alpha Bank Πολιτισμός, <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019), <http://www.alphanumismatics.gr/collection.aspx?id=6> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

¹⁵⁷ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum>, <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum/activity/list> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

Το Μουσείο παρέχει τη δυνατότητα οργανωμένων επισκέψεων και ξεναγήσεων στη μόνιμη έκθεση. Επίσης, έχουν σχεδιασθεί δύο ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα οποία αποτυπώνεται και η αποστολή της μόνιμης έκθεσης για την εξέλιξη του χαρτονομίσματος σε σχέση με την ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους. Πιο συγκεκριμένα, τη σχολική χρονιά 2018-2019 διεξάγεται για τρίτη χρονιά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Χάρτινο νόμισμα - το ελληνικό χαρτονόμισμα”, το οποίο απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές την ιστορία του νομίσματος εστιάζοντας στη συνέχεια στην ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος από το 1830 με την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους έως το 2002. Μέσα από το διάλογο, μέσα από ομαδικές και από δημιουργικές δραστηριότητες και με τη συνδρομή εποπτικού υλικού, οι μαθητές μαθαίνουν για τις σημαντικές στιγμές της νεότερης ελληνικής ιστορίας, εξοικειώνονται με την εικονογραφία των χαρτονομισμάτων, αναπτύσσουν το πνεύμα συνεργασίας, την ομαδικότητα και τη δημιουργικότητά τους. Το πρόγραμμα συνοδεύεται από δύο έντυπα, ένα για το Δημοτικό και ένα για το Γυμνάσιο, ως υποστηρικτικό υλικό κατά τη διεξαγωγή της δραστηριότητας, τα οποία διανέμονται στα παιδιά (Τσαγκάρη, 2016γ, Τσαγκάρη, 2016δ)¹⁵⁸.

Το δεύτερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Όταν το νόμισμα συνάντησε το χαρτονόμισμα” διεξάγεται για πρώτη φορά τη σχολική χρονιά 2018-2019. Μέσα από το διάλογο, τα ομαδικά παιχνίδια, τη άσκηση της παρατηρητικότητας, το πρόγραμμα έχει ως στόχο να εξοικειωθούν οι μαθητές με την εικονογραφία των νομισμάτων και των χαρτονομισμάτων και να γνωρίσουν το μέσο συναλλαγής από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή. Για τις ανάγκες του προγράμματος έχει σχεδιαστεί ένα τρίπτυχο έντυπο¹⁵⁹.

Όσον αφορά το κοινό που επισκέπτεται το Μουσείο, πρόκειται κυρίως για ομάδες μαθητών από σχολεία της Κέρκυρας και φοιτητές από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Επιπλέον, το Μουσείο το επισκέπτονται σχολεία από την υπόλοιπη Ελλάδα που έρχονται στο νησί στο πλαίσιο των σχολικών εκδρομών. Επίσης, στο κοινό του Μουσείου ανήκει και το τουριστικό κοινό του νησιού, εξ ου και ο έντυπος οδηγός του Μουσείου είχε

¹⁵⁸ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum/activity/list> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

¹⁵⁹ <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum/activity/list> (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

κυκλοφορήσει στην ελληνική, την αγγλική, την ιταλική, τη γαλλική, τη γερμανική και τη ρώσικη γλώσσα. Ωστόσο, οι κάτοικοι της Κέρκυρας δεν φαίνεται να επισκέπτονται το Μουσείο παρά μόνο ίσως σε κάποιες μεμονωμένες εκδηλώσεις, όπως η Διεθνής Ημέρα Μουσείων (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη).

Όσον αφορά τον τρόπο αξιολόγησης, πέραν των στοιχείων που προκύπτουν από την επισκεψιμότητα του Μουσείου, υπάρχει ανατροφοδότηση από τα σχόλια των επισκεπτών σε βιβλίο εντυπώσεων (Συνέντευξη Δ. Τσαγκάρη)¹⁶⁰.

Εικ. 42 Το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονική Τραπέζης στην Κέρκυρα
(Πηγή: <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum>, ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

Εικ. 43 Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου Χαρτονομισμάτων Ιονική Τραπέζης στην Κέρκυρα
(Πηγή: <https://www.alphapolitismos.gr/gr/05-Banknote-Museum/exhibition/details/14>, ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

¹⁶⁰ Σχετικά στατιστικά στοιχεία για τους Έλληνες και του αλλοδαπούς επισκέπτες, καθώς και για τους μαθητές που παρακολουθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα, αναφέρονται στα ετήσια newsletters της Νομισματικής Συλλογής, π.χ. ενδεικτικά: https://www.alphapolitismos.gr/pdf_files/Newsletter_2016_GR.pdf, σελ. 8 (ημερομηνία πρόσβασης: 16.1.2019)

13.3 Ιστορικό Αρχείο Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς

Στο πλαίσιο της εταιρικής υπευθυνότητας ο Όμιλος Τράπεζας Πειραιώς δραστηριοποιείται για τη βελτιστοποίηση στους τομείς της Εταιρικής Διακυβέρνησης, του ανθρώπινου δυναμικού, των σχέσεων με τους πελάτες και τους προμηθευτές, της προστασίας του περιβάλλοντος, της κοινωνικής προόδου και αλληλεγγύης και του πολιτισμού. Η συμβολή του Ομίλου Τράπεζας Πειραιώς στον τομέα του πολιτισμού και του περιβάλλοντος αποτυπώνεται στη δράση του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ)¹⁶¹. Πρόκειται για κοινωφελές ίδρυμα το οποίο υποστηρίζεται έμπρακτα και επιχορηγείται από την Τράπεζα Πειραιώς και εν μέρει για ορισμένα έργα από εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα. Οι βασικοί καταστατικοί στόχοι του Ιδρύματος συνίστανται στα ακόλουθα:

- Η τεκμηριωμένη πληροφόρηση της κοινωνίας για την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της παραδοσιακής πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας και του φυσικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με τη οικονομική ανάπτυξή της, καθώς και η εφαρμογή πρότυπων μεθόδων για την πραγματοποίησή τους.
- Η διάσωση, καταγραφή και ανάδειξη της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας του τόπου.
- Η καταγραφή της ιστορίας του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς μέσα από τη διάσωση, τη διατήρηση και την οργάνωση των αρχείων του.
- Η διάσωση της παραδοσιακής, βιοτεχνικής και βιομηχανικής τεχνολογίας της χώρας μας, η καταγραφή της ιστορίας τους και η καταγραφή της ιστορίας του Ομίλου μέσα από τη διάσωση και οργάνωση των αρχείων του, καθώς και η συμβολή στην έρευνα της παραδοσιακής τεχνολογίας και της βιομηχανικής αρχαιολογίας.
- Η συμβολή στην πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας μέσω της έρευνας, της προβολής και της αξιοποίησης του πολιτιστικού της αποθέματος.
- Η προστασία και διαχείριση του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

¹⁶¹ <https://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), <https://www.piraeusbankgroup.com/el/Corporate-Responsibility/Corporate-Responsibility-Principles> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), <https://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility/culture/cultural-principles> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

- Η διατήρηση και ανάδειξη του τοπίου με βάση την αειφόρο ανάπτυξη και η διάδοση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης σε πολίτες και αρμόδιους φορείς.
- Η σύνδεση του Πολιτισμού με το Περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη¹⁶².

Η διαχείριση του Δικτύου θεματικών τεχνολογικών Μουσείων στην ελληνική περιφέρεια, η λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου, η λειτουργία της Βιβλιοθήκης, η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων, η δημοσίευση επιστημονικών εργασιών, οι εκδόσεις, ο σχεδιασμός πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η συνεργασία με πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς συντελούν στην υλοποίηση αυτών των στόχων του ΠΙΟΠ¹⁶³.

Προς εκπλήρωση του σχετικού καταστατικού στόχου του ΠΙΟΠ και με συνέπεια στην πολιτική της εταιρικής υπευθυνότητας της Τράπεζας σε θέματα κοινωνικής επιρροής και διαφάνειας και με βάση τα σύγχρονα προστάγματα της πολιτιστικής διαχείρισης συγκροτήθηκε το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ, το οποίο λειτουργεί σύμφωνα με τις διεθνείς καλές πρακτικές, διεθνείς πιστοποιήσεις και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης¹⁶⁴. Σκοπός του είναι να αποτελέσει έναν αρχειακό φορέα προσβάσιμο που θα προωθεί την αξία της διατήρησης της μνήμης των κοινωνιών μέσω των αρχειακών τεκμηρίων, θα αναδεικνύει τη σημασία της διατήρησης των αρχειακών πηγών, θα επιδιώκει την αξιοποίηση του αρχειακού υλικού από πολλαπλές ομάδες αποδεκτών στην κατεύθυνση της ανάπτυξης της ιστορικής κουλτούρας του γενικού κοινού και την ενίσχυση της αρχειακής κουλτούρας και την ορθή διάχυση της δημόσιας ιστορίας. Ως φυσική συνέχεια, λοιπόν, της αλυσίδας των διαδικασιών του records management ακολουθεί η διαμόρφωση και η προσφορά πολιτιστικών δράσεων κατάλληλα προσαρμοσμένων σε πολλαπλές ομάδες δυνητικά ωφελουμένων (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη).

Το ΠΙΟΠ ανέλαβε τη διάσωση και την οργάνωση των αρχείων του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς, τα οποία αποτυπώνουν την ελληνική οικονομική ιστορία του 20^{ου} αιώνα, τη

¹⁶² <https://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility/culture/cultural-principles> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), <http://www.piop.gr/el/idrima/stoxoi-idrimatos.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 25.10.2018), Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2016: 135

¹⁶³ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2017: 43, Έντυπος Οδηγός ΠΙΟΠ, <http://www.piop.gr/el/idrima.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 25.10.2018)

¹⁶⁴ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2017: 153-154.

Διατρέχοντας τους ετήσιους προϋπολογισμούς του ΠΙΟΠ διαπιστώνουμε επιχορήγηση του Ιστορικού Αρχείου από την Τράπεζα Πειραιώς με ειδικά κονδύλια σε ξεχωριστούς κωδικούς, <http://www.piop.gr/el/idrima/oikonomika-stoixeia.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 21.11.2018)

βιοτεχνική και βιομηχανική ιστορία της χώρας, καθώς και τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που τη διαμόρφωσαν ή που διαμορφώθηκαν από αυτήν. Το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ φυλάσσει μεγάλο αριθμό αρχειακών τεκμηρίων, προερχόμενων από τα αρχεία των τραπεζών τις οποίες απορρόφησε ο Όμιλος Πειραιώς και αρχεία οργανισμών, φορέων και επιχειρήσεων που συνδέθηκαν με αυτές κατά τη διάρκεια της διαδρομής τους. Στο Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ απόκειται αρχειακό υλικό που αποτελεί πρωτογενή πηγή για την ανάπτυξη της Ελλάδος τον 20^ο αιώνα: επτά αρχεία τραπεζών, πέντε αρχεία κρατικών οικονομικών οργανισμών, πενήντα πέντε αρχεία επιχειρήσεων, τρία αρχεία συλλογικών σωμάτων, τέσσερα ιδιωτικά αρχεία¹⁶⁵.

Επιβεβαιώνοντας την πρόθεσή του να συμβάλει στον εμπλουτισμό και στη διεύρυνση του πολιτιστικού χάρτη της Αθήνας, ο Όμιλος Πειραιώς επέλεξε να στεγάσει το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ σε ένα πρώην βιομηχανικό κτηριακό συγκρότημα στον Ταύρο (εικ. 44). Βασικά κριτήρια για την επιλογή του αποτέλεσαν η προηγούμενη χρήση του ως Ιστορικό Αρχείο της Αγροτικής Τράπεζας, η ύπαρξη εγκαταστάσεων πρόσφορων για την πραγματοποίηση πολιτιστικών δράσεων, η μικρή απόσταση από το κέντρο της πόλης, παρά το γεγονός ότι δεν βρισκόταν σε ήδη χαρτογραφημένη για πολιτιστικές χρήσεις περιοχή, η σταδιακή διαμόρφωση του πολιτιστικού άξονα της οδού Πειραιώς καθώς και η ιστορική πορεία του κτηρίου που ανεγέρθηκε την περίοδο δράσης του Σχεδίου Μάρσαλ αντανakλώντας την προσπάθεια εκβιομηχάνισης της χώρας και ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη). Μέχρι την εποχή λίγο μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου η περιοχή είχε αγροτικό χαρακτήρα. Στο κτήριο λειτούργησε ένα εργοστάσιο χυμοποιίας με την επωνυμία «Κρόνος». Σε μια εποχή που, μετά το πέρας του Πολέμου, ξεκινούσε η οικονομική ανοικοδόμηση της χώρας, το εργοστάσιο χρηματοδοτήθηκε από την Αγροτική Τράπεζα. Δε σώζονται ιστορικά τεκμήρια ικανά για να ανασυνθέσουν την ιστορική πορεία του εργοστασίου. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι το εργοστάσιο πέρασε από τον αρχικό ιδιοκτήτη στα χέρια της Αγροτικής Τράπεζας. Το κτήριο χρησιμοποιήθηκε έκτοτε ως χημικό εργαστήριο και αποθηκευτικός χώρος για το Ιστορικό Αρχείο της Αγροτικής Τράπεζας. Μετά την ενσωμάτωση της Αγροτικής Τράπεζας στον Όμιλο Πειραιώς το κτήριο ανακαινίστηκε αποκτώντας τη μορφή ενός

¹⁶⁵ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2017: 160, Έντυπος οδηγός ΠΙΟΠ, Έντυπος Οδηγός Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ, <http://www.pior.gr/el/istoriko-arxeio.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), <https://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility/culture/actions/research-programs> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

σύγχρονου κτηρίου κατάλληλου για να στεγάσει αρχείο και πολιτιστικό κέντρο σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές για την αειφόρο ανάπτυξη που αφορούν την επανάχρηση βιομηχανικών κτηρίων¹⁶⁶.

Εικ. 44 Το κτήριο που στεγάζει το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ
(Πηγή: Έντυπος οδηγός ΠΙΟΠ)

Το κοινό στόχευση του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ είναι η ερευνητική, επιστημονική και ακαδημαϊκή κοινότητα, η εκπαιδευτική κοινότητα, η καλλιτεχνική κοινότητα, το προσωπικό του Ομίλου Πειραιώς, η τοπική κοινωνία και το ευρύ κοινό¹⁶⁷.

Η επικοινωνιακή στρατηγική του ΠΙΟΠ διαμορφώνεται με βάση τη σχέση του με την Τράπεζα, με το θεσμικό του καθεστώς, τη θεματική και τους καταστατικούς στόχους του και βασίζεται στη διοργάνωση επιστημονικών και βιωματικών δράσεων. Έτσι, το Ιστορικό Αρχείο γνωστοποιεί στο ευρύ κοινό το ρόλο, τη λειτουργία και τον αρχειακό του πλούτο με κάθε πρόσφορο τρόπο, όπως σεμινάρια, επιστημονικές συναντήσεις, περιοδικές εκθέσεις, διαλέξεις, συνέδρια, ανοιχτά μαθήματα ιστορίας για την Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα, ακαδημαϊκά μαθήματα μουσειολογίας και πολιτιστικής διαχείρισης, θεματικές ξεναγήσεις, προβολές ταινιών, εκδόσεις βιβλίων και περιοδικών,

¹⁶⁶ Οι πληροφορίες προέρχονται από το έντυπο φυλλάδιο στην αγγλική γλώσσα Kronos: an industrial building gains a new lease on life.

¹⁶⁷ Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2017: 163, Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης 2016: 147, <https://www.piraeusbankgroup.com/el/corporate-responsibility/culture/actions/research-programs> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

πολιτιστικούς περιπάτους, εκπαιδευτικές δράσεις για μαθητές, εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης για όλο το φάσμα των ηλικιών, καλλιτεχνικές και εικαστικές δράσεις, χρήση σύγχρονων μέσων επικοινωνίας. Οι επιστημονικές συναντήσεις ακολουθούν θεματικές που άπτονται ενός τραπεζικού ιστορικού αρχείου και που απασχολούν το ΠΙΟΠ εν γένει (αρχειονομία, επιχειρήσεις, περιβάλλον, αυτοκινητοβιομηχανία, τραπεζική ιστορία, συντήρηση αρχειακού υλικού, διαχείριση καταστροφών σε πολιτιστικά ιδρύματα). Οι περιοδικές εκθέσεις καλλιτεχνών και παιδιών στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δράσεων έχουν κατά κανόνα ως θεματική βάση το χαρτί, το βιβλίο, την ιστορία της βιομηχανίας, το αστικό τοπίο. Η θεματική των περιοδικών εκθέσεων καθορίζεται με βάση το ενδιαφέρον της ερευνητικής κοινότητας, την ιστορική σημασία του αρχειακού υλικού και την προβολή του προς περαιτέρω έρευνα (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη). Στο ίδιο πλαίσιο λειτουργούν και οι παραστάσεις θεάτρου-ντοκουμέντο, οι συστηματικές προβολές ελληνικού ιστορικού και πολιτιστικού ντοκιμαντέρ, οι εκδηλώσεις στο πλαίσιο θεματικών δράσεων, η πρόσβαση στα παρασκήνια και στα αρχειοστάσια στο πλαίσιο δράσεων με τη φιλοσοφία του «ανοιχτού αρχείου».

Το Ιστορικό Αρχείο είναι παρόν σε σημαντικές επετείους και εορτασμούς παγκοσμίων ημερών, όπως η Παγκόσμια Ημέρα Αρχείων, η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, η Διεθνής Ημέρα Μουσείων, οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Συντήρησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η Παγκόσμια Ημέρα Τηλεπικοινωνιών και Κοινωνίας της Πληροφορίας. Επιπλέον, συνεργάζεται με τα Μουσεία του ΠΙΟΠ στο πλαίσιο της δράσης «Το Αρχείο στα Μουσεία» και λοιπών δράσεων, ακολουθεί πολιτική δανεισμού από και προς αυτό σε σχέση με αντίστοιχους φορείς και σύμφωνα με όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές και προχωράει σε συνεργασίες με ομόλογους φορείς κοινής στόχευσης (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη).

Στο ευρύτερο πλαίσιο του ΠΙΟΠ η διαρκής αναβάθμιση της ιστοσελίδας αποτελεί προτεραιότητα, ενώ οι δράσεις του γνωστοποιούνται με δελτία τύπου του Γραφείου Τύπου του ΠΙΟΠ. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται και άλλα κανάλια επικοινωνίας, όπως δημοσιεύματα στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, τα newsletters, το Facebook, το Flickr και το YouTube, όπου ανεβαίνουν οι ημερίδες, οι ομιλίες και τα συνέδρια που λαμβάνουν χώρα στο Ιστορικό Αρχείο. Μέσω του intranet κοινοποιούνται οι δράσεις στο προσωπικό του Ομίλου Πειραιώς. Επίσης, έχει δρομολογηθεί συνεργασία με τον

ΟΤΕ TV για την προβολή ταινιών που απόκεινται στο Ιστορικό Αρχείο και εκπομπών για τα Μουσεία του Ιδρύματος (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη, Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης, 2017: 148, 152, 161)¹⁶⁸.

Με βασικό στόχο να μην αποτελεί ένα «κλειστό» αποθετήριο μνήμης, το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ με τη βοήθεια της τέχνης αρχείου (art in the archive), ένα είδος καλλιτεχνικής πρακτικής που βασίζεται στα αρχεία, επιδιώκει να γίνει η τέχνη ένας διάυλος επικοινωνίας με το κοινό εμπλέκοντας τόσο τους εικαστικούς καλλιτέχνες όσο και τους απλούς επισκέπτες. Ως βασικό υλικό και μέσο έκφρασης χρησιμοποιείται κατά κανόνα το χαρτί, καθώς το χαρτώο υλικό είναι αυτό που χαρακτηρίζει ένα αρχείο¹⁶⁹. Τα δημιουργικά εργαστήρια, λοιπόν, έχουν συνήθως ως θεματική τους το χαρτί: δημιουργία χειροποίητου χαρτιού, κατασκευή χαρτοπολτού από ανακυκλωμένο χαρτί, κατασκευή αντικειμένων από χαρτί, βιβλιοδεσία, καλλιτεχνικές δημιουργίες και διακοσμητικές ιδέες, η ιστορία του χαρτιού και οι συνθήκες φύλαξής του, διακοσμητικό χαρτί, τεχνική «μαρμαρόκολλας», συσκευασίες δώρων, καλλιγραφία, κολάζ.

Ήδη από τη σχολική χρονιά 2012-2013 το ΠΙΟΠ παρέχει τη δυνατότητα δωρεάν παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων¹⁷⁰ σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία συνδέονται διαθεματικά με τη διδακτέα σχολική ύλη. Πέραν του δικτύου των μουσείων του ΠΙΟΠ, τα προγράμματα αυτά διεξάγονται στο κεντρικό κτήριο του ιδρύματος στην Πλάκα, στη Βιβλιοθήκη στην Καλλιθέα καθώς και στο Ιστορικό Αρχείο στον Ταύρο. Όσον αφορά τα νηπιαγωγεία, δίνεται η δυνατότητα πραγματοποίησης και στο χώρο της σχολικής μονάδας.

Με στόχο την εξοικείωση των μαθητών με τις ιστορικές πηγές, τη μνήμη, την ιστορία, την αρχειονομία, τη συντήρηση και τον ρόλο των αρχειακών φορέων και τη συμβολή στον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών ως προς τις ειδικότητες ενός ιστορικού αρχείου, στο Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ προσφέρονται τα ακόλουθα εκπαιδευτικά προγράμματα (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη)¹⁷¹:

¹⁶⁸ <http://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia.aspx?mus=istoriko-arxeio> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.3.2019)

¹⁶⁹ http://www.piop.gr/el/Activities/ekdiloseis-mouseia/IA_Art_Archive_Oct2017.aspx (ημερομηνία πρόσβασης: 20.3.2019)

¹⁷⁰ Εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (Α.Π. Φ. 14.2532/199575/Δ1, 8.12.15 και Φ.14/ΕΑ/216818/226818/Δ1), http://www.piop.gr/el/Programmes/ekpaideutika-programmata-mouseion/piop_ekpaideytika_programmata_2018-19_site.aspx (ημερομηνία πρόσβασης: 28.11.2018)

¹⁷¹ <http://www.piop.gr/el/Programmes/ekpaideutika-programmata-mouseion.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης 28.11.2018),

α. Κυνήγι θησαυρού στο αρχείο

Μπορούν να το παρακολουθήσουν μαθητές νηπιαγωγείου και των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού. Στόχος είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με την έννοια του αρχείου, την ιστορική έρευνα, τις αρχειονομικές εργασίες, τη συντήρηση των εγγράφων και την εξόρυξη της γνώσης μέσα από την ενασχόληση με παιχνίδια και διαδραστικές ασκήσεις.

β. Μια μέρα στο αρχείο. Μικροί αρχειονόμοι

Απευθύνεται σε μαθητές των δύο τελευταίων τάξεων του δημοτικού και των τριών τάξεων του γυμνασίου με στόχο να εξοικειωθούν τα παιδιά με τις ιστορικές πηγές, την ιστορία, τη μνήμη, το ρόλο των αρχειακών φορέων, την έννοια και τη σημασία του αρχείου, της αρχειονομίας, της συντήρησης και της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από την ενασχόληση με παιχνίδια και ερωτοαπαντήσεις.

γ. Ιστορία από τις πηγές – Τοπική Ιστορία

Πρόκειται για δράση που απευθύνεται σε μαθητές της ΣΤ' δημοτικού και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και εξελίσσεται στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Με τη βοήθεια συνοδευτικού υλικού ομάδες μαθητών συγκεντρώνουν πληροφορίες για την περιοχή τους ερευνώντας αρχειακό υλικό και συμπληρώνοντας δελτία καταγραφής αρχειονομικού υλικού. Κατασκευάζουν με χαρτοπολτό γλυπτά έργα που αναπαριστούν κτήρια, μνημεία, δραστηριότητες, είδη χλωρίδας και πανίδας, διάφορα αντικείμενα που προσδιορίζουν την ταυτότητα του τόπου τους και παρουσιάζουν την ιστορία του. Παράλληλα, παρουσιάζουν μια σχετική εργασία έχοντας ερευνήσει ιστορικές και αρχειακές πηγές και έχοντας προχωρήσει σε συνεντεύξεις με κατοίκους της περιοχής με στόχο να εξοικειωθούν με την αρχειακή έρευνα και την ιστορική καταγραφή.

δ. Μια μέρα στο αρχείο – Στοιχεία επαγγελματικού προσανατολισμού

Μαθητές Γ' γυμνασίου και Α' λυκείου ξεναγούνται στους χώρους του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ και έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν από κοντά τους εργαζόμενους εν ώρα εργασίας. Παρουσιάζεται ο ρόλος των επιστημόνων, οι σπουδές τους και οι συνθήκες εργασίας σε ένα πραγματικό εργασιακό περιβάλλον.

ε. Αρχές Οικονομικής Ιστορίας

Οι μαθητές της Γ' λυκείου εξοικειώνονται με θέματα αγροτικής οικονομίας και επιχειρήσεων μέσα από τη διαδικασία εξόρυξης γνώσης από τα αρχειακά τεκμήρια.

στ. Ιστορία από τις πηγές – Ιστορικό ντοκιμαντέρ

Μέσα από την απόπειρα δημιουργίας ενός σεναρίου ντοκιμαντέρ ιστορικού περιεχομένου οι μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έρχονται σε επαφή και εξοικειώνονται με τις ιστορικές πηγές, τη μνήμη, την ιστορία και το αρχειακό απόθεμα του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ. Απευθύνεται σε μαθητές όλων των τάξεων του γυμνασίου και του λυκείου και σχετίζεται με ευρεία γκάμα μαθημάτων.

ζ. Μαθητικό Συνέδριο Ιστορίας

Πρόκειται για πρόγραμμα το οποίο συνδέεται με την ύλη του μαθήματος της ιστορίας και των κοινωνικών επιστημών με προοπτική την ετήσια επανάληψή του. Απευθύνεται σε μαθητές λυκείου και έχει ως στόχο να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών για την ιστορία και να τους εξοικειώσει με την ιστορική έρευνα. Πραγματοποιείται σε συνεργασία με τα εκπαιδευτήρια Δούκα και η θεματική του αφορά την Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα.

Επιπλέον, έχει σχεδιαστεί μια εκπαιδευτική «βαλίτσα» η οποία αποστέλλεται σε σχολεία και δη σε απομακρυσμένα και με τη βοήθεια διαφόρων εκπαιδευτικών εργαλείων, εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού, έχει ως στόχο την ανάδειξη της τοπικής ιστορίας και της σημασίας της ιστορικής έρευνας, της αρχειονομίας και της συντήρησης χαρτιού, καθώς και την προώθηση στοιχείων επαγγελματικού προσανατολισμού (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη).

Όσον αφορά την αξιολόγηση των δράσεων του το Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ διανέμει τόσο στους επισκέπτες και στους εκπαιδευτικούς με το πέρας της δραστηριότητας ή της εκδήλωσης που παρακολούθησαν όσο και στους ερευνητές ένα έντυπο αξιολόγησης, διαφορετικό για κάθε μία από τις δύο ομάδες, με τίτλο «Ο λόγος σου έχει αξία!». Οι σχετικές απαντήσεις, όπως επίσης και τα ευρήματα που προκύπτουν από την επισκεψιμότητα της ιστοσελίδας και την ανταπόκριση των αποδεκτών του newsletter, αναλύονται ετησίως ποσοτικά και ποιοτικά (Εκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης, 2017: 152). Με αυτόν τον τρόπο, πέραν της αξιολόγησης των δράσεων, το Ιστορικό Αρχείο εξασφαλίζει και ανατροφοδότηση αναφορικά με τα ενδιαφέροντα του κοινού και τον προγραμματισμό μελλοντικών δράσεων.

Επιπλέον, στο ισόγειο του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου λειτουργεί το café ΑΡΧΕΙΟΝ, όπου είναι διαθέσιμα και βιβλία με θέματα ιστορίας προς μελέτη από τους

επισκέπτες με στόχο τη διαμόρφωση του χώρου σε πολιτιστικό χώρο εστίασης και την ενίσχυση της φιλαναγνωσίας και της συμβολής του Ιστορικού Αρχείου στη διάχυση της δημόσιας ιστορίας (Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης, 2017: 162). Στον ίδιο χώρο λειτουργεί και πωλητήριο, όπου διατίθενται εκδόσεις και άλλα αντικείμενα του ΠΙΟΠ καθώς και αναμνηστικά μικροαντικείμενα εμπνευσμένα από τα τεκμήρια του Ιστορικού Αρχείου (π.χ. σημειωματάρια, μολύβια, τσάντες, αφίσες). Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η εικόνα του «ανοιχτού» αρχείου και δημιουργείται δεσμός ανάμεσα στον επισκέπτη και στο Αρχείο (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη).

Ένα σημαντικό βήμα στη δράση του Ιστορικού Αρχείου θα είναι και η λειτουργία της μόνιμης έκθεσης οικονομικής ιστορίας που θα αναδεικνύει την ανάπτυξη της οικονομίας της Ελλάδος τον 20^ο αιώνα παρουσιάζοντας και το ρόλο που έχουν διαδραματίσει στην ελληνική οικονομία τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που έχουν απορροφηθεί από τον Όμιλο Πειραιώς (Έκθεση Βιώσιμης Ανάπτυξης, 2017: 162). Η προοπτική αυτή εντάσσεται στην πρόθεση του Ιστορικού Αρχείου, σύμφωνα και με τη διεθνή αρχειακή πρακτική για δημιουργία μόνιμων εκθέσεων στα αρχεία, να προωθήσει τους στόχους τους, να προσελκύσει το κοινό και να αυξήσει το κύρος του. Στα μελλοντικά σχέδια του Ιστορικού Αρχείου περιλαμβάνονται, επίσης, μεταξύ άλλων, η ανάπτυξη των εφαρμογών στην ιστοσελίδα του ΠΙΟΠ, η συγκριτική μελέτη του Σχεδίου Μάρσαλ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ανάπτυξη εφαρμογής για πρόσβαση αρχειακού υλικού από εμποδιζόμενα άτομα, το «Αρχείον αναμνήσεων», υλικό και δράσεις δημιουργικής απασχόλησης για ανθρώπους με προβλήματα μνήμης με προοπτική τη συνεπή ανάπτυξη της στοχοθεσίας και της φυσιογνωμίας του φορέα και την αύξηση των ωφελουμένων (Συνέντευξη Ε. Μπενέκη).

13.4 Ιστορικό Αρχείο Eurobank

Ο Όμιλος της Eurobank αποτελεί ένα νέο σχετικά χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στη χώρα. Το 1990 ιδρύθηκε ο αρχικός πυρήνας της ως Ευρωεπενδυτική Τράπεζα Α.Ε. Το 2013 ο Όμιλος συγχωνεύθηκε με το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, γεγονός το οποίο του προσέφερε σημαντικά ερείσματα στην τραπεζική ιστορία του 20^{ου} αιώνα στη χώρα. Την πλούσια κληρονομιά του ΤΤ διαχειρίζεται το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank¹⁷².

¹⁷²<https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/istoriki-diadromi>,
<https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank/istoriko-arxeio-eurobank> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

Με στόχο να ανοίξει στο προσεχές μέλλον στην επιστημονική κοινότητα και στο ευρύ κοινό το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση, την τακτοποίηση, τη διαφύλαξη και την αξιοποίηση, για την Τράπεζα και την κοινωνία, σε επιστημονική βάση και σύμφωνα με κανόνες και πρότυπα της διεθνούς αρχειονομίας, του ιστορικού-τεκμηριωτικού υλικού της Τράπεζας και του Ομίλου, το οποίο καλύπτει χρονικά πάνω από έναν αιώνα τραπεζικής ιστορίας της χώρας¹⁷³. Πιο συγκεκριμένα, συγκεντρώνει, διαφυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, ταξινομεί και ψηφιοποιεί τα αρχεία και τις συλλογές των τραπεζικών ιδρυμάτων που συγχωνεύτηκαν με αυτήν κατά τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας. Πρόκειται για τα αρχεία της Eurobank Ergasias, του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, της Τράπεζας Εργασίας, της Τράπεζας Αθηνών, άλλων μικρότερων τραπεζών και προσωπικά αρχεία τρίτων, καθώς και για τις συλλογές της Eurobank Ergasias, του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, της Τράπεζας Εργασίας, του Συλλόγου Εργαζομένων Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου¹⁷⁴. Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια αναζήτησης για συγκέντρωση αντικειμένων από τη λειτουργία των τραπεζών που θα εμπλουτίσουν τις ήδη υπάρχουσες συλλογές. Ας σημειωθεί εδώ ότι το Ιστορικό Αρχείο υπάγεται στη Διεύθυνση Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας που είναι επιφορτισμένη με την προβολή του φορέα (Συνέντευξη Ζ. Συνοδινός).

Βασική μέριμνα της Τράπεζας αποτελεί η ανάδειξη της ιστορίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και η έννοια της αποταμίευσης, με την οποία παραδοσιακά έχει συνδεθεί το ΤΤ. Το νήμα της ιστορίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ξετυλίγεται στις προθήκες της μόνιμης έκθεσης «115 χρόνια Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο» που εγκαινιάστηκε στις 27 Απριλίου 2015 με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 115 ετών από τη θέσπιση του ιδρυτικού νόμου του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε ελληνικό έδαφος και συγκεκριμένα στην αυτόνομη Κρητική Πολιτεία, η οποία τότε γνώριζε οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική άνθηση¹⁷⁵. Το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank επιμελήθηκε την οργάνωση της έκθεσης που μέσω ιστορικών τεκμηρίων αφηγείται τη μακρόχρονη δράση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από το 1900 έως το 2015. Ως χώρος για τη στέγαση της έκθεσης επιλέχθηκε το ισόγειο του Μεγάρου της οδού Πεσματζόγλου 2-6,

¹⁷³ Σύμφωνα με τον χαιρετισμό του γενικού διευθυντή Marketing, Εταιρικής Επικοινωνίας και Πελατειακών Σχέσεων της Eurobank κ. Μιχάλης Βλασταράκη στα εγκαίνια της έκθεσης. <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/2037-news-page> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁷⁴ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁷⁵ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/2037-news-page> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

κτήριο το οποίο επί σαράντα τρία χρόνια στέγαζε την έδρα του ΤΤ και το οποίο ανακαινίστηκε πλήρως από τη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων της Eurobank (Συνοδινός, 2016: 84)¹⁷⁶.

Η προετοιμασία της μόνιμης έκθεσης είχε την ιδιαιτερότητα ότι πραγματοποιήθηκε πριν από την ολοκλήρωση των εργασιών συγκρότησης του Ιστορικού Αρχείου και τεκμηρίωσης του αρχειακού υλικού. Η ιστορική τεκμηρίωση της έκθεσης βασίστηκε σε δευτερογενείς πηγές και στη σχετική βιβλιογραφία, ενώ στη συνέχεια έγινε η επιλογή των αντικειμένων που παρουσίαζαν ενδιαφέρον προκειμένου να στηρίξουν το εκθεσιακό αφήγημα (Συνέντευξη Ζ. Συνοδινός).

Η παρουσίαση των εκθεμάτων γίνεται σε επτά θεματικές ενότητες ως ακολούθως (εικ. 45α-β):

1. Ιστορικό του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Παρουσίαση του ιστορικού και της δράσης του ΤΤ από την εποχή της ίδρυσής του το 1900 έως το 2013 με την έκθεση θεσμικών κειμένων, όπως ιδρυτικοί νόμοι, διατάγματα και κανονισμοί, καθώς και εικόνων από χώρους λειτουργίας του ΤΤ

2. Προσφορά στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

Παρουσίαση της δράσης του ΤΤ ως αρωγού σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες με τη στήριξη της λειτουργίας του κρατικού ενεχυροδανειστηρίου και ως στηρίγματος φορέων της ελληνικής οικονομίας υπό τη μορφή δανεισμού χάρη στην κεφαλαιακή επάρκεια που εξασφάλιζε από την καταθετική βάση. Εκτίθενται κουμπαράδες τύπου «κερματοπυξίδας» και αρχειακό υλικό, όπως επίσημα κείμενα και νόμοι, δημοσιεύματα του τύπου, φωτογραφίες και βιβλιάρια καταθέσεων

3. Αποταμίευση, Παγκόσμια Ημέρα Αποταμίευσης, Διεθνές Ινστιτούτο Ταμιευτηρίων

Δημοσιεύματα, εκδόσεις, παλαιά βιβλιάρια καταθέσεων κλπ.

4. Διαχρονική εξέλιξη και πρόοδος

Παρουσίαση των κυριότερων σταθμών της δράσης του ΤΤ με οικονομικά μεγέθη

5. Η στέγαση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

¹⁷⁶ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018),
<https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-typou/2037-news-page> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

Φωτογραφίες και δημοσιεύματα από τα κτήρια του ΤΤ

6. Το προσωπικό

Αρχειακά τεκμήρια και φωτογραφίες, κανονισμοί για θέματα προσωπικού κλπ.

7. Ημερολόγια, δημόσια προβολή, εορτασμοί

Ημερολόγια, διαφημίσεις, ατζέντες, αναμνηστικές αφίσες και εκδόσεις¹⁷⁷.

Η έκθεση έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα και αναδεικνύει την έννοια της αποταμίευσης, η οποία αρχικά περνάει από το μαθητικό κοινό. Για την ανάδειξη της ιστορικής διαδρομής του ΤΤ μέσω της μόνιμης έκθεσης διοργανώνονται εκδηλώσεις και ξεναγήσεις, οι οποίες κατά κανόνα εντάσσονται στο πλαίσιο των εορτασμών για την Παγκόσμια Ημέρα Αποταμίευσης, η οποία εορτάζεται στις 31 Οκτωβρίου¹⁷⁸. Έτσι, για παράδειγμα, το 2015 πραγματοποιήθηκαν ξεναγήσεις σχολικών ομάδων στην έκθεση και, πιο συγκεκριμένα, 150 μαθητών, οι οποίοι ενημερώθηκαν για την ιδέα της αποταμίευσης και στους οποίους διανεμήθηκαν σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια και προσφέρθηκαν κουμπάρδες¹⁷⁹.

Ο χώρος στον οποίο προβάλλεται η έκθεση είναι ο προθάλαμος στο ισόγειο του κτηρίου. Σε ειδικά στάντς διατίθεται δωρεάν το έντυπο οκτασέλιδο φυλλάδιο της έκθεσης στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, καθώς και ένα δίπτυχο φυλλάδιο, δίγλωσσο στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, αναφορικά με τη δράση του Ιστορικού Αρχείου της Eurobank. Ας σημειωθεί ότι τρεις προθήκες που εντάσσονται στις ενότητες Ιστορικό του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, Διαχρονική προσφορά στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, Προβολή και διάδοση της ιδέας της αποταμίευσης, έχουν τοποθετηθεί στην αίθουσα των συναλλαγών του Κεντρικού Καταστήματος Δικτύου Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Με αυτόν τον τρόπο τεκμήρια της ιστορίας του ΤΤ καθίστανται προσιτά σε κάθε πελάτη της τράπεζας που εισέρχεται στο κατάστημα για οποιαδήποτε τραπεζική συναλλαγή¹⁸⁰. Η κίνηση αυτή της Eurobank

¹⁷⁷ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018), <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/omilos/poioi-eimaste/istoriko-arxeio/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio/ekthesi.pdf?la=el> (η ηλεκτρονική μορφή του οκτασέλιδου εντύπου που διανέμεται σε στάντ στον εκθεσιακό χώρο) (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

<https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-typou/2037-news-page> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁷⁸ Αποταμίευση: <https://www.wsbi-esbg.org/Events/WSD> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁷⁹ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank/ksenagiseis-ekdiloseis> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁸⁰ Σχετική κάτοψη και υπόμνημα στις σελίδες 6-7 του φυλλαδίου. <https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/to-istoriko-arxeio-eurobank/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio>, <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/omilos/poioi-eimaste/istoriko->

εντάσσεται και στη πρόθεσή της να επικαλεστεί το συναισθηματικό χαρακτήρα που είχε η σχέση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου με την πελατειακή του βάση μέσα στο βάθος των ετών (Συνέντευξη Ζ. Συνοδινός).

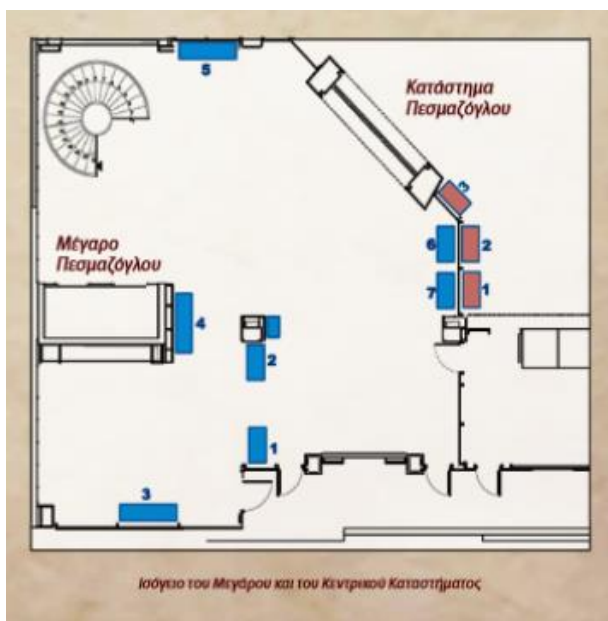
Η οργάνωση της μόνιμης έκθεσης εντάσσεται στο πλαίσιο των ενεργειών του Ομίλου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και συντάσσεται με τη στρατηγική απόφαση του Ομίλου Eurobank να πορευθεί βάσει του μοντέλου «Μια Τράπεζα, δύο εμπορικά δίκτυα», σύμφωνα με το οποίο η Eurobank διατηρεί διακριτό το δίκτυο καταστημάτων του ΤΤ με τη σήμανση Δίκτυο Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Η Τράπεζα ακολούθησε τη στρατηγική της «Μίας Τράπεζας με δύο εμπορικά ονόματα» διατηρώντας το brand name, το προσωπικό και την πελατειακή βάση του ΤΤ. Δεδομένου ότι το ΤΤ είχε ιδιαίτερος ταυτιστεί με την ελληνική αποταμίευση, η Τράπεζα έχει υιοθετήσει παράλληλα την τακτική της προώθησης της ιδέας της αποταμίευσης επιδιώκοντας τη δημιουργία μίας σύγχρονης ισχυρής αποταμιευτικής συνείδησης, ιδιαίτερα στους νέους¹⁸¹. Εφόσον δε το Ιστορικό Αρχείο ανοίξει για το κοινό, θα δημιουργηθούν και οι προϋποθέσεις για τις νέες υποδομές που θα πρέπει να στηθούν για να γίνει μια πιο συστηματική προβολή των ιστορικών τεκμηρίων και να τρέξουν παράλληλες σχετικές δράσεις (Συνέντευξη Ζ. Συνοδινός).

arxivo/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio/ekthesi.pdf?la=el (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

¹⁸¹<https://www.eurobank.gr/el/omilos/poioi-eimaste/istoriki-diadromi> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018), <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/2037-news-page> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018)

Ο Διευθύνων Σύμβουλος της Τράπεζας κ. Φωκίων Καραβίας καθώς και ο πρόεδρος του Συλλόγου Εργαζομένων NTT κ. **Αντώνης Δελιχάτσιος** τόνισαν ιδιαίτερα αυτές τις πτυχές στους χαιρετισμούς που απηύθυναν κατά τα εγκαίνια της μόνιμης έκθεσης.

Εικ. 45α-β Ενότητες και κάτοψη της έκθεσης στο ισόγειο του Μεγάρου Πεσματζόγλου
(Πηγή: <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/omilos/roioi-eimaste/istoriko-arxείο/ekthesi-115-xronia-taxudromiko-tamieutirio/ekthesi.pdf?la=el>, σελ. 6-7 (ημερομηνία πρόσβασης: 3.2.2018))

13.5 Ασφαλιστικές εταιρείες

Ο θεσμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος και στις επιχειρήσεις του κλάδου των ασφαλίσεων. Πολλές από τις ασφαλιστικές εταιρείες έχουν διαμορφώσει χορηγικά προγράμματα στον τομέα του πολιτισμού. Ωστόσο, σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό χώρο οι ασφαλιστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό χώρο δεν έχουν ακόμα αναπτύξει συστηματικές δομές προβολής της ιστορίας, της λειτουργίας και του έργου τους στο κοινό. Ασφαλώς, έχουν αρχίσει να διαφαίνονται ορισμένες ανησυχίες για δημιουργία μουσειακών χώρων σχετιζόμενων με την ασφαλιστική ιστορία. Έτσι, για παράδειγμα, ο Διευθύνων Σύμβουλος του Ομίλου της INTERAMERICAN κ. Γιώργος Κώτσαλος στα εγκαίνια του νέου γραφείου της εταιρείας στη Σύρο το Φεβρουάριο του 2016, λαμβάνοντας υπόψη τον σημαίνοντα ρόλο της Σύρου στην ίδρυση των πρώτων ασφαλιστικών εταιρειών το 19^ο αιώνα είχε δηλώσει πως η εταιρεία θα υποστήριζε ενδεχόμενη πρωτοβουλία για δημιουργία ασφαλιστικού μουσείου στην Ερμούπολη¹⁸².

Θέτοντας ως προτεραιότητα τις δράσεις που εμπίπτουν στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, η Εθνική Ασφαλιστική αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την

¹⁸² <https://www.nextdeal.gr/epikairoti/asfalistika-nea/idiotiki-asfalisi/76815/limani-i-interamerican-kai-sti-syro-stirixi-gia> (ημερομηνία πρόσβασης: 3.11.2018)

ενίσχυση φορέων που προάγουν τον πολιτισμό και τον αθλητισμό¹⁸³. Παράλληλα έχει ξεκινήσει ορισμένες σποραδικές δράσεις εξωστρέφειας σε θέματα προβολής της ασφαλιστικής ιστορίας¹⁸⁴.

Το εμβληματικό κτήριο της Εθνικής Ασφαλιστικής στην οδό Κοραή 4 «Χώρος Ιστορικής Μνήμης 1941-1944», Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο¹⁸⁵, λειτουργεί ως μνημείο της νεότερης ελληνικής ιστορίας, ανοιχτό στο ευρύ κοινό. Μετά την εισβολή των Γερμανών στην Αθήνα το 1941, το κτήριο επιτάχθηκε από την Kommandatur και οι υπόγειοι χώροι χρησιμοποιήθηκαν ως κρατητήρια κατά τη διάρκεια της κατοχής. Έτσι, οι χώροι, αφού αναστηλώθηκαν και συντηρήθηκαν προκειμένου να αναδειχθούν τα μηνύματα και τα ακιδογραφήματα των κρατουμένων στους τοίχους, στις πόρτες και τα παράθυρα των φυλακών, έγιναν επισκέψιμοι, ενώ, κατόπιν συνεννόησης, πραγματοποιούνται ξεναγήσεις σχολικών και άλλων ομάδων. Σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο του α' υπογείου εκτίθενται αντικείμενα ιστορικής αξίας¹⁸⁶.

Στο ίδιο κτήριο στεγάζεται από το 2015 ο χώρος τέχνης και πολιτιστικός πολυχώρος «ΣΤΟart ΚΟΡΑΗ». Στο ισόγειο φιλοξενεί μη εμπορικές περιοδικές εκθέσεις καλλιτεχνών και στον πρώτο όροφο το Αρχείο Νεοελληνικής Τέχνης του κ. Δ. Παπαγεωργόπουλου, στο οποίο απόκεινται και οι συμμετοχές Ελλήνων καλλιτεχνών σε διεθνείς εκθέσεις τον 19ο και 20ο αιώνα. Στόχος της Εθνικής Ασφαλιστικής είναι με το χώρο Τέχνης «ΣΤΟart ΚΟΡΑΗ» σε συνδυασμό με τον χώρο Ιστορικής Μνήμης να βάλει «την δική της ιδιαίτερη πνευματική σφραγίδα στην ιστορία του τόπου», σύμφωνα με το Διευθύνοντα Σύμβουλο της Εθνικής Ασφαλιστικής κ. Σπύρο Μαυρόγαλο¹⁸⁷.

¹⁸³ Δελτίο τύπου στις 20/10/2016, <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=384&from=pressreleases>, (ημερομηνία πρόσβασης: 1.11.2018)

¹⁸⁴ <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?Page=socialresponsibility>, (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)

¹⁸⁵ ΦΕΚ 233 Β/18.04.1991, 4

¹⁸⁶ <https://korai4.gr/memorial/> (ημερομηνία πρόσβασης: 4.11.2018)

<https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=332&from=pressreleases> (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)

¹⁸⁷ Στο χαιρετισμό του στην έκθεση «Ασφαλιστήρια με ιστορία και καλλιτεχνική αξία» το Νοέμβριο του 2015.

Δελτίο τύπου 21.1.2016, <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=340&from=pressreleases>, (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)

Επίσης: <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?Page=socialresponsibility>, (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018),

Δελτίο τύπου στις 29.4.2015,

<https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=300&from=pressreleases>

Με αφορμή τον εορτασμό της Ημέρας Ιδιωτικής Ασφάλισης στις 11 Νοεμβρίου διοργανώθηκε στο χώρο αυτό περιοδική έκθεση με θέμα «Ασφαλιστήρια με ιστορία και καλλιτεχνική αξία» που διήρκεσε από τις 6 Νοεμβρίου έως τις 13 Νοεμβρίου 2015. Η έκθεση παρουσίαζε στο κοινό Ασφαλιστήρια Συμβόλαια «με αποδείξεις» ιστορικής, καλλιτεχνικής και ασφαλιστικής αξίας από την ιδιωτική συλλογή του εκδότη Ευάγγελου Σπύρου, ο οποίος έχει διατελέσει πολλά χρόνια από την επαγγελματική του πορεία στον κλάδο των ασφαλίσεων. Τα συμβόλαια της έκθεσης είχαν εκδοθεί τη χρονική περίοδο από το 1860 έως το 1960. Τα ασφαλιστήρια, ως τεκμήρια ασφαλιστικής και κοινωνικής ιστορίας, αποτελούν έγγραφα καλλιτεχνικώς επιμελημένα και μείζονος σημασίας για τον ασφαλισμένο.

Η πρωτοβουλία για τη διοργάνωση στο χώρο Τέχνης «ΣΤΟArt ΚΟΡΑΗ» της έκθεσης των ασφαλιστηρίων συμβολαίων, συμβόλων πρόνοιας, πρόβλεψης, φροντίδας, ασφάλισης και εξασφάλισης στο δικαίωμα κατοικίας και ασφαλούς μετακίνησης, τονίζει την αντίθεση με τη βαναυσότητα που αποπνέουν τα κρατητήρια της περιόδου της γερμανικής κατοχής στο υπόγειο του χώρου Ιστορικής Μνήμης Κοραή 4¹⁸⁸.

Επίσης, η Εθνική Ασφαλιστική στο πλαίσιο των δράσεων εξωστρέφειας προκειμένου να γνωρίζει τη λειτουργία της το ευρύ κοινό, αποφάσισε να ανοίξει τις πύλες του κτιρίου που στεγάζει τα κεντρικά γραφεία της στη Λεωφόρο Συγγρού 103-105, στο Νέο Κόσμο. Τα δύο τελευταία χρόνια συμμετέχει στο θεσμό OPEN HOUSE Athens¹⁸⁹, ο οποίος πραγματοποιείται τα τελευταία πέντε χρόνια και δίνει τη δυνατότητα στο ευρύ κοινό να ξεναγηθεί δωρεάν σε δημόσια και ιδιωτικά κτίρια της Αθήνας, όπως κατοικίες, επαγγελματικούς, πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς χώρους, ξενοδοχεία και άλλα. Το κτήριο της Λεωφόρου Συγγρού 103-105, σχεδιασμένο από τους αρχιτέκτονες Μ.Βotta, Ρ. Σακελλαρίδου, Μ. Παπανικολάου την περίοδο από το

(ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)

¹⁸⁸ Δελτίο τύπου στις 21/01/2016: <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=340&from=pressreleases> (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018), <http://www.stoart.gr/Collection-Presentation-Spyrou>

(ημερομηνία πρόσβασης: 2.11.2018)

¹⁸⁹ Το OPEN HOUSE Athens 2018 πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Υπουργείου Τουρισμού, του Δήμου Αθηναίων, του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής και της UNESCO

<https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=462&from=pressreleases> (ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)

2001 έως το 2005, ανοίγει τις πύλες του στους επισκέπτες για ένα Σαββατοκύριακο το μήνα Απρίλιο, οι οποίοι ξεναγούνται από εθελοντές¹⁹⁰.

Πέραν αυτών των περιστασιακών και περιοδικών δράσεων η Εθνική Ασφαλιστική έχει εντάξει στον ιστοχώρο του «Χώρου Ιστορικής Μνήμης 1941-1944» <https://korai4.gr/> μία ευσύνοπτη ψηφιακή έκθεση με φωτογραφικό υλικό και κείμενα αναφορικά με ιστορικό της εταιρείας από την ίδρυσή της το 1891 έως της μέρες μας¹⁹¹. Με αυτήν την ψηφιακή έκθεση δίνεται η δυνατότητα στο διαδικτυακό επισκέπτη να γνωρίσει την ιστορία και να κατανοήσει τη λειτουργία της ασφαλιστικής εταιρείας.

¹⁹⁰ Οι δράσεις πραγματοποιήθηκαν 1-2.4.2017 και 31.3-1.4.2018:

<http://www.openhouseathens.gr/deltio-typou-oha-2/> (ημερομηνία πρόσβασης: 2.11.2018),
Δελτίο τύπου στις 17.4.2018: <https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?page=newsdetails&ListID=4&RowID=462&from=pressreleases>
(ημερομηνία πρόσβασης: 29.10.2018)
<http://www.openhouseathens.gr/building/ktirio-ethnikis-asfalistikis-2018/>
(ημερομηνία πρόσβασης: 2.11.2018)

¹⁹¹ <https://korai4.gr/ethniki-insurance/> ημερομηνία πρόσβασης: 3.11.2018),

Για την ίδρυση της Εθνικής Ασφαλιστικής: ΦΕΚ 177 Α/22.06.1891 με τη έγκριση της σύστασης και την επικύρωση του καταστατικού της νεοσύστατης εταιρείας.

14. Μελέτη περίπτωσης: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

14.1 Η δημιουργία του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ήδη από τα πρώτα της βήματα έλαβε την απαραίτητη μέριμνα για την ορθή ταξινόμηση και φύλαξη των υπηρεσιακών εγγράφων. Στο πρώτο της χειρόγραφο οργανόγραμμα του 1842, που τιτλοφορείται «Έκθεσις της εις τα διάφορα τμήματα διαιρέσεως της υπηρεσίας» και υπογράφεται από τον Γεώργιο Σταύρου, γίνεται πρώτη αναφορά στα αρχεία της Τράπεζας: «ο Πρωτοκολλιστής ... τηρεί υπό την ευθύνην του το αρχείον της Τραπεζής, φυλάττων εν αυτώ μεθοδικώς και εν τάξει άπαντα τα έγγραφα». Το 1894 η Τράπεζα εκδίδει έντυπο κατάλογο με τίτλο «Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Γενικά Αρχεία», όπου καταγράφεται το αρχειακό υλικό της Τράπεζας που φυλάσσεται στο Κεντρικό Κατάστημα της οδού Αιόλου (Νοταράς, 2001: 82-83, Νοταράς, 2008: 120)¹⁹².

Τη δεκαετία του 1920 η ΕΤΕ προβαίνει στην κατασκευή του πρώτου στη χώρα κτηρίου που προοριζόταν ειδικά για τη στέγαση αρχείων. Τη δεκαετία του 1930 συντάσσει ένα νέο, πιο ενημερωμένο και πληρέστερο ευρετήριο.

Η δημιουργία του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας αποτέλεσε μία συνεχή διαδικασία ζυμώσεων αναπόφευκτα συνδεδεμένων με τις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες και την εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Μέσα σε βάθος δεκαετιών η ιδέα για τη δημιουργία του γεννήθηκε, εξελίχθηκε και ολοκληρώθηκε (Κουγέας, 1987: 13) . Ενδεικτική κίνηση για την πρόθεση της Τράπεζας να διαφυλάξει τα αρχεία αποτελεί η διάκριση αρχειακού υλικού ιστορικού ενδιαφέροντος και η διερεύνηση της δυνατότητας διάθεσής του για ερευνητικούς σκοπούς ήδη από το 1938¹⁹³.

Οι απαρχές της δημιουργίας του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας εντοπίζονται στην πρόθεση της Διοίκησης να γραφτεί η ιστορία των εκατό πρώτων ετών της Τράπεζας με αφορμή την αντίστοιχη επέτειο το 1941 (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Με

¹⁹² Το υλικό αυτό φυλασσόταν σε 110 ερμάρια τοποθετημένα σε 7 αριθμημένα δωμάτια του Καταστήματος (Χρονολόγιο, 82, <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive/history> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018),

Ομιλία του Διοικητή Θ. Καρατζά στα εγκαίνια του κτηρίου του ΙΑ της Εθνικής Τράπεζας στην οδό 3ης Σεπτεμβρίου 146, Παρασκευή 17.1.2003, Εμείς και η Τράπεζα, τεύχος 18

¹⁹³ Με την Πράξη 144 του Διοικητή Ιωάννη Δροσόπουλου στις 20 Ιουνίου 1938.

την ευκαιρία των εορτασμών των 100 χρόνων λειτουργίας της η Τράπεζα κυκλοφόρησε το 1938 εγκύκλιο που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τη συγγραφή της ιστορίας των 100 πρώτων χρόνων της Τράπεζας, τη σύσταση Επιτροπής που θα αναλάμβανε τις εκδηλώσεις των εορτασμών, καθώς και την ίδρυση Μουσείου και Ιστορικού Αρχείου της Τράπεζας.¹⁹⁴ Είναι εμφανής, λοιπόν, ήδη από εκείνη την εποχή η μέριμνα της Εθνικής Τράπεζας για τη συστηματική διαφύλαξη του αρχειακού υλικού, για την καταγραφή της ιστορίας της καθώς και για την προβολή των τραπεζικών τεκμηρίων. Ας σημειωθεί εδώ ότι στην Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης του 2007 σε ένα συνοπτικό χρονολόγιο των σημαντικότερων σταθμών της πορείας της αναφέρεται η ίδρυση του Ιστορικού Αρχείου το 1938 (Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2007: 8). Οι υπάλληλοι που είχαν στελεχώσει την επιτροπή αυτή είχαν ήδη συγκεντρώσει όλο το υλικό μέχρι εκείνη τη χρονική περίοδο, το οποίο είχαν και εν μέρει ταξινομήσει (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ανέστειλε τους εορτασμούς που είχαν προγραμματιστεί για το 1941, ενώ η περίοδος του εμφυλίου και των επομένων χρόνων απέτρεψαν τη συγγραφή της ιστορίας της Τράπεζας (Νοταράς, 2001: 82, Νοταράς, 2008: 120)¹⁹⁵.

Το 1962 συστήνεται Υπηρεσία Ιστορικού Αρχείου, η οποία εντάχθηκε στη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας, με αποστολή να συγκεντρώσει το αρχειακό υλικό –με σαφώς καθορισθέντα εκ νέου χρονικά όρια διατήρησής του–, που θα αποτελούσε πηγή πληροφόρησης για την εκπόνηση ιστορικών μελετών, να οργανώσει μόνιμη έκθεση αναμνηστικών κειμηλίων και να έχει υπό την εποπτεία της τη συλλογή νομισμάτων και σημαντικών υπηρεσιακών εγγράφων (Νοταράς, 2001: 101, Νοταράς, 2008: 171)¹⁹⁶. Και εδώ εξακολουθεί να είναι εμφανής η πρόθεση της Τράπεζας να προβάλει τραπεζικά τεκμήρια στο κοινό με την πρόθεση σχεδιασμού μόνιμης έκθεσης.

Το Ιστορικό Αρχείο επιφορτίστηκε με την οργάνωση των εορταστικών εκδηλώσεων για την επέτειο των 125 χρόνων λειτουργίας της Τράπεζας, οι οποίες έλαβαν χώρα με κάθε επισημότητα. Μεταξύ αυτών ήταν η εορταστική εκδήλωση στο Κεντρικό

¹⁹⁴ Πρόκειται για Εγκύκλιο Διοικήσεως 26 που κυκλοφόρησε στις 6 Αυγούστου 1938 επί διοικήσεως Ιωάννη Δροσοπούλου και προέβλεπε και τη σύσταση Επιτροπής Γενικού Εορτασμού (Νοταράς, 2001: 82, 86, Νοταράς, 2008: 133 – 134, <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive/history> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018), Συνέντευξη Γ. Νοταράς)

¹⁹⁵ <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive/history> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

¹⁹⁶ Με την υπ' αρ. 169 Πράξη του διοικητή Δημητρίου Χέλμη που κυκλοφόρησε στις 19 Οκτωβρίου 1962.

Κατάστημα και η σχετική αναμνηστική έκθεση στο Ζάππειο Μέγαρο. Τότε ήταν και η εποχή που αποφασίστηκε η ίδρυση του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας, μορφωτικού και πολιτιστικού ιδρύματος με σκοπό να προωθήσει την ανάπτυξη των γραμμάτων, των επιστημών και των καλών τεχνών¹⁹⁷.

Ωστόσο, το στρατιωτικό πραξικόπημα του δικτατορικού καθεστώτος το 1967 ανέκοψε τη δράση τόσο του ΙΑ/ΕΤΕ όσο και του ΜΙΕΤ¹⁹⁸.

Δέκα χρόνια αργότερα, μετά τη μεταπολίτευση, το 1977 συστάθηκε η Επιτροπή Ιστορίας της ΕΤΕ με επικεφαλής τον τότε υποδιοικητή Π. Τζαννετάκη¹⁹⁹ με σκοπό τη συγγραφή της Ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας, τη δραστηριοποίηση της Υπηρεσίας του Ιστορικού Αρχείου και τη διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας Μουσείου Οικονομικής Ιστορίας (Νοταράς, 2001: 107-108, Νοταράς, 2008: 193)²⁰⁰. Προκειμένου να γραφτεί η ιστορία της Τράπεζας είναι απαραίτητο να μελετηθούν τα αρχεία. Εδώ βρίσκεται η απαρχή της λειτουργίας της μονάδας του Ιστορικού Αρχείου, η οποία αποτέλεσε τότε υπηρεσία του Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Το 1995, επί διοικήσεως Γ. Μίρκου, το Ιστορικό Αρχείο αναβαθμίστηκε σε τμήμα της Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων, ενώ λίγο αργότερα μεταφέρθηκε στη Διεύθυνση Γραμματείας. Τον Ιούλιο του 2002, επί διοικήσεως Θ. Καρατζά, το Τμήμα Ιστορικού Αρχείου αποτέλεσε ανεξάρτητη υποδιεύθυνση, την Υποδιεύθυνση Ιστορικού Αρχείου ΕΤΕ, που θα τελούσε υπό την άμεση εποπτεία του εκάστοτε διοικητή (Νοταράς, Γ., Συνοδινός, Ζ. 2012: 10, Νοταράς, Γ. 2008: 254). Στις 17 Ιανουαρίου 2003 ο Διοικητής Θ. Καρατζάς εγκαινίασε το ανακαινισμένο κτήριο επί της οδού 3^{ης} Σεπτεμβρίου 146, το οποίο ονομάστηκε σε Μέγαρο Διομήδη, προς τιμήν του Αλέξανδρου Διομήδη (1920-1953), επί της διοικήσεως του οποίου οικοδομήθηκε ως το πρώτο κτήριο στη χώρα που προοριζόταν να στεγάσει αρχεία (Νοταράς, 2008: 257).

Έκτοτε το ΙΑ/ΕΤΕ προέβη σε επανέναρξη της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων του με τη μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα και εξελισσόμενο με το πέρασμα των ετών. Τη δράση αυτή του Αρχείου θα παρακολουθήσουμε στη συνέχεια της εργασίας²⁰¹.

¹⁹⁷ <https://www.miet.gr/foundation/history/> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.3.2018), Νοταράς, 2001: 103, Νοταράς, 2008: 175

¹⁹⁸ <https://www.miet.gr/foundation/chronology/> (ημερομηνία πρόσβασης: 18.3.2018), Νοταράς, 2001: 82, Νοταράς, 2008: 120.

¹⁹⁹ Με τη υπ' αρ. 261 Πράξη του διοικητή Άγγελου Αγγελόπουλου που κυκλοφόρησε στις 25 Ιουλίου 1977.

²⁰⁰ Επίσης, στο χρονολόγιο που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Εμείς, Ο κόσμος της Εθνικής, τεύχος 14, Δεκέμβριος 1987, 19

²⁰¹ Στο παράρτημα II καταγράφονται σε πίνακες οι δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ.

14.2 Η Υποδιεύθυνση Ιστορικού Αρχείου σήμερα

Σύμφωνα με το νέο επικαιροποιημένο οργανόγραμμα της Εθνικής Τράπεζας το Ιστορικό Αρχείο αποτελεί ανεξάρτητη Υποδιεύθυνση της Γενικής Διεύθυνσης Κανονιστικής Συμμόρφωσης και Εταιρικής Διακυβέρνησης της Τράπεζας και του Ομίλου, που υπάγεται απευθείας στη Διοίκηση της Τράπεζας. Η οργανωτική δομή του ΙΑ/ΕΤΕ προβλέπει τη θέση του επικεφαλής της Υποδιεύθυνσης και τη λειτουργία τριών τμημάτων. Το πρώτο τμήμα εποπτεύει τη διαχείριση των αρχειακών τεκμηρίων, το δεύτερο τα ερευνητικά και εκδοτικά προγράμματα και τη διαχείριση των συλλογών και το τρίτο τα εκπαιδευτικά προγράμματα, ενώ υπάρχει και υπηρεσία που έχει αναλάβει τη διοικητική υποστήριξη της μονάδας (Συνέντευξη Σ. Καράμπελας). Όσον αφορά τις αποφάσεις για τις δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ που ξεπερνούν το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, η μονάδα απευθύνεται στη Διοίκηση και εισηγείται τις προτάσεις της. Επίσης, η Διοίκηση της Τράπεζας εγκρίνει συγκεκριμένο μεσομακροπρόθεσμο προϋπολογισμό για τις επόμενες δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.3 Αποστολή

Πρωταρχικός σκοπός του κάθε ιστορικού αρχείου είναι να εντοπίζει, να διασώζει και να διατηρεί τα αρχειακά τεκμήρια που είτε δημιουργούνται είτε συγκεντρώνονται από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα κατά την άσκηση της δραστηριότητας και της λειτουργίας τους και έχουν ιστορική αξία. Ωστόσο, η διάσωση του αρχειακού υλικού αποκτά σημασία όταν αυτό καθίσταται προσιτό στο ερευνητικό ή στο ευρύ κοινό, το οποίο έτσι αποκτά πρόσβαση στην πληροφορία που φέρει το ιστορικό τεκμήριο (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καράμπελας, Παντελάκης, 2003: 44). Άλλωστε, με τη διάθεση και την κοινοποίηση του υλικού στο κοινό αναδεικνύεται στην πραγματικότητα η σημασία του²⁰².

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος δημιουργήθηκε με σκοπό τη διάσωση και την προβολή των ιστορικής σημασίας αρχειακών τεκμηρίων, για τα οποία η Τράπεζα μερίμνησε ήδη από τα πρώτα της βήματα. Στο υλικό του Αρχείου αποτυπώνεται η τραπεζική, οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους, καθώς τα χρονικά όριά του συμπίπτουν κατά

²⁰² Σύμφωνα με τον Joseph Badaracco, Καθηγητή Ηθικής των Επιχειρήσεων (Business Ethics) στο Harvard Business School «Στο σύγχρονο περιβάλλον η συσώρευση γνώσης εξουδετερώνει τελικά τη δύναμή σας. Αν γνωρίζετε κάτι πολύ σημαντικό, ο τρόπος για να αποκτήσετε δύναμη είναι να το μοιραστείτε», Lacher-Feldman J., 2013: 7

προσέγγιση με την ύπαρξη του νεοελληνικού κράτους. Πέραν του αρχειακού υλικού, που στην πλειονότητά του αποτελείται από έγγραφα και γενικά από χαρτώο υλικό, το ΙΑ/ΕΤΕ ανέλαβε από το 2002 τη διαφύλαξη, τη διαχείριση και την παρουσίαση στο κοινό των συλλογών της Εθνικής Τράπεζας, εκτός από την καλλιτεχνική, η οποία δεν είναι συγκεντρωμένη σε ένα χώρο, αλλά έργα της βρίσκονται διασκορπισμένα σε διάφορα γραφεία και χώρους της Διοίκησης της Τράπεζας (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καράμπελας, Λεμπέση, 2015: 4)²⁰³. Πιο συγκεκριμένα, η πρωταρχική αποστολή του ΙΑ/ΕΤΕ συνίσταται στη διάσωση του αρχειακού υλικού που προέρχεται από τη λειτουργία της Τράπεζας, από τη λειτουργία άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που συγχωνεύθηκαν με την Εθνική Τράπεζα και από τη λειτουργία επιχειρήσεων, αρχείων φυσικών προσώπων και λοιπού ιστορικού τεκμηριωτικού υλικού, καθώς και των συλλογών που απόκεινται σε αυτό. Το επόμενο στάδιο της αποστολής του Ιστορικού Αρχείου συνίσταται στην επεμβατική-θεραπευτική και την προληπτική συντήρηση του υλικού ώστε να διατηρηθεί στο διηνεκές. Έχοντας εξασφαλίσει τη διάσωση του αρχειακού πλούτου και των συλλογών, το τρίτο σκέλος της αποστολής του έγκειται στο να προβάλλει και να επικοινωνήσει το υλικό του θέτοντάς το υπόψιν του ενδιαφερόμενου κοινού (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

Το ΙΑ/ΕΤΕ υπηρετεί το τρίτο σκέλος της αποστολής του στη βάση τριών αξόνων: την επιστημονική κοινότητα, τη μαθητιώσα νεολαία και το γενικό κοινό. Μέσα από τις εγκαταστάσεις, τη λειτουργία, τις δραστηριότητες, τις μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις, τις εκδόσεις, τη διοργάνωση εκδηλώσεων συνιστά έναν επικοινωνιακό δίαυλο της Τράπεζας που προβάλλει το κοινωνικό της πρόσωπο παράλληλα με τη μέριμνα για τη διατήρηση και την προβολή της ιστορικής μνήμης του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2010: 135-137, Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2011: 124).

14.4 Αρχεία - Συλλογές ΙΑ/ΕΤΕ

Το αρχειακό υλικό του ΙΑ/ΕΤΕ, που καλύπτει 7.000 τρέχοντα μέτρα, είναι ανοικτό στην έρευνα για τη χρονική περίοδο από το 1825 έως το 1966. Το ΙΑ/ΕΤΕ ακολουθεί συστηματική πολιτική προσκτήσεων και φυλάσσει επιμελώς το τεκμηριωτικό υλικό που κατέχει. Πρωταρχική αποστολή του είναι η διάσωση του αρχείου της Τράπεζας. Πιο συγκεκριμένα, έχει στην κατοχή του το αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, δηλαδή το υλικό

²⁰³ <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

που παράγεται από τη δράση και τη λειτουργία των καταστημάτων και των υπηρεσιών της Διοίκησης. Επιπλέον, δίνει προτεραιότητα στη διατήρηση αρχείων Τραπεζών που συγχωνεύθηκαν με την Εθνική Τράπεζα, αρχείων προσώπων με σημαίνοντα ρόλο στην ίδρυση, τη δράση και την ανάπτυξη της Τράπεζας, αρχείων επιχειρήσεων τα οποία περιήλθαν στην κατοχή της Τράπεζας, καθώς και τεκμηρίων άλλων αρχειακών φορέων (Λεμπέση, Μ., Παντελάκης, Ν., Συνοδινός Ζ., 2008: 14-19)²⁰⁴.

Αρχεία στην κατοχή του Ιστορικού Αρχείου
Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος
Αρχεία τρίτων (επιχειρήσεων, οργανισμών, φυσικών προσώπων) στην κατοχή του ΙΑ/ΕΤΕ
Αντίγραφα αρχείων τρίτων που απόκεινται στο ΙΑ/ΕΤΕ
Τεκμηριωτικό υλικό

Το ΙΑ/ΕΤΕ είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση των συλλογών της Τράπεζας, οι οποίες διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες με κριτήριο την προέλευσή τους. Πρόκειται για αντικείμενα που προέρχονται από τη λειτουργία της Τράπεζας και από αντικείμενα που προέρχονται από τη λειτουργία διαφόρων εταιρειών, τα οποία διέσωσε η Εθνική Τράπεζα. Οι συλλογές έχουν εμπλουτισθεί με προσκτήσεις αντικειμένων και δωρεές τρίτων προσώπων που γνωρίζουν και εκτιμούν το έργο του ΙΑ/ΕΤΕ (Καράμπελας, Σ., 2015)²⁰⁵.

Συλλογές τεκμηρίων που προέρχονται από τη λειτουργία της Εθνικής Τράπεζας
Συλλογή τραπεζογραμματίων
Συλλογή μηχανών γραφείου
Συλλογή χρεογράφων δημόσιων δανείων, μετοχών, ομολογιών και λοιπών τίτλων του δημοσίου και ελληνικών επιχειρήσεων
Συλλογή αρχιτεκτονικών σχεδίων
Συλλογή δώρων διοίκησης
Συλλογή ημερολογίων

²⁰⁴ <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive>, <https://ha.nbg.gr/el/explore> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

²⁰⁵ <https://ha.nbg.gr/el/explore/collections> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018), Καράμπελας, 2015, Νοταράς, 2014β.

Συλλογή φωτογραφικού υλικού
Συλλογές που συγκρότησε το Ιστορικό Αρχείο από τεκμήρια που διέσωσε η Εθνική Τράπεζα από τη λειτουργία άλλων εταιρειών
Συλλογή γυάλινων αντικειμένων παραγωγής της Ανωνύμου Ελληνικής Εταιρείας Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (ΑΕΕΧΠΛ).
Συλλογές που προέκυψαν από διάφορες κατηγορίες εκτυπωτικών εργασιών της Ανωνύμου Εταιρείας Γραφικαί Τέχναι Ασπιώτη – ΕΛΚΑ
Συλλογές τεκμηρίων από προσκτήσεις και δωρεές τρίτων

14.5 Το Μέγαρο Διομήδη

Η Διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας αποφάσισε να στεγάσει το Ιστορικό Αρχείο σε ένα επιβλητικό κτήριο, που υποδηλώνει, τόσο με την προγενέστερη, όσο και με τη σύγχρονη χρήση του, τις βαθιές ρίζες και τη διαχρονική συνέχεια του ιστορικού αρχειακού πλούτου της Τράπεζας. Το Μέγαρο Διομήδη, που στεγάζει σήμερα το ΙΑ/ΕΤΕ φέρει το όνομα του διοικητή επί της διοικήσεως του οποίου κατασκευάστηκε.

Σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Νικόλαο Ζουμπουλίδη το κτήριο όπου στεγάζεται το ΙΑ/ΕΤΕ επί της οδού Γ' Σεπτεμβρίου 146, στην Αθήνα, ξεκίνησε να κατασκευάζεται από την κατασκευαστική εταιρεία Τέκτων τον Ιούνιο του 1923 και ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 1926. Πρόκειται για το πρώτο οικοδόμημα στη Ελλάδα που κατασκευάστηκε για να εξυπηρετήσει εξ αρχής τη στέγαση τραπεζικών αρχείων και επομένως ακολουθεί συγκεκριμένες δομικές απαιτήσεις και αποτελείτο κυρίως από χώρους αποθήκευσης. Τον Ιούλιο του 2000 ξεκίνησε η αποκατάσταση του κτηρίου υπό την επίβλεψη του αρχιτέκτονα Γεώργιου Ζούπα και της τεχνικής υπηρεσίας της Τράπεζας. Η ανακαίνισή του ακολούθησε τις σύγχρονες αρχές κατασκευής, μόνωσης, ασφάλειας και αποθήκευσης αρχειακού υλικού, ενώ ο εσωτερικός σχεδιασμός ανταποκρίθηκε στις ανάγκες της νέας λειτουργίας του κτηρίου με τη δημιουργία σύγχρονων αποθηκευτικών χώρων με τις κατάλληλες προδιαγραφές, γραφείων για το προσωπικό, εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση των ερευνητών και του κοινού, εργαστηρίων και εκθεσιακών χώρων. Το ΙΑ/ΕΤΕ εγκαταστάθηκε πλέον στο κτήριο τον Αύγουστο του 2002. Σήμερα αποτελεί ένα πολυδύναμο κέντρο τεκμηρίωσης

της οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ιστορίας της χώρας. Έχει υπό την επίβλεψή του το αρχειακό υλικό της ΕΤΕ και τις συλλογές της, ενώ οι κύριοι τομείς της επικοινωνιακής δράσης του, τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά προγράμματα, οι εκδόσεις, οι εκθέσεις, τα συνέδρια, οι πολιτιστικές δραστηριότητες, απευθύνονται τόσο στην επιστημονική κοινότητα και τους ερευνητές όσο και στο ευρύ κοινό²⁰⁶.

Η Εθνική Τράπεζα αποφάσισε από πολύ νωρίς, ήδη από τη δεκαετία του 1920, να οικοδομήσει ένα κτήριο που θα προοριζόταν αποκλειστικά για τη στέγαση των υπηρεσιακών αρχείων της Τράπεζας σε ιδιόκτητο οικόπεδο επιφανείας 1.646,97 τ.μ. (εικ. 47-49). Το οικοδόμημα επί της οδού 3^{ης} Σεπτεμβρίου 146 είναι το πρώτο οικοδόμημα που κατασκευάστηκε εξ αρχής για να φιλοξενήσει αρχεία. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν δύο κτήρια. Το Κτήριο 1, που είναι το κυρίως κτήριο, αναπτύσσεται σε 6 επίπεδα και ένα πατάρι (υπόγειο, ισόγειο, μεσώροφος, α' όροφος, β' όροφος, γ' όροφος και ημιώροφος γ' ορόφου), με επιφάνεια κάλυψης 944 τ.μ. και συνολική επιφάνεια 5.970,50 τ.μ. και έχει πρόσοψη στο δρόμο, και το τριώροφο βοηθητικό Κτήριο 2 στο βάθος του οικοπέδου, στο πίσω μέρος του ακάλυπτου χώρου, με συνολικό εμβαδό 700 τ.μ. Το Κτήριο 1 κατασκευάστηκε με σκοπό να στεγάσει τα αρχεία και το Κτήριο 2 για να χρησιμεύσει ως χώρος κατοικίας στελεχών της Τράπεζας. Έτσι, τον Ιούνιο του 1923, επί διοικήσεως Αλέξανδρου Ν. Διομήδη, ξεκίνησε η κατασκευή του οικοδομήματος, η οποία ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 1926, οπότε και πραγματοποιήθηκε η εγκατάσταση των αρχείων στο νέο κτήριο. Η συνολική κατασκευή όλου του συγκροτήματος φαίνεται ότι ολοκληρώθηκε το 1928, σύμφωνα με τις οριστικές επιμετρήσεις (Ζούπας, 2003: 26). Ο αρχιτέκτονας Νικόλαος Ζουμπουλίδης ανέλαβε τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, καθώς και την επίβλεψη της οικοδόμησης από κοινού με το μηχανικό Αριστείδη Μπαλάνο. Τη συνολική εποπτεία του έργου είχε το Τεχνικό Τμήμα της Τράπεζας, ενώ την κατασκευή ανέλαβε η οικοδομική εταιρεία «Τέκτων». Το κτήριο οικοδομήθηκε σύμφωνα με όλες τις τότε απαραίτητες προδιαγραφές στατικής αντοχής και διαρρύθμισης χώρων για την αποθήκευση και τη φύλαξη του αρχειακού υλικού.

Όσον αφορά το Κτήριο 1, ας σημειωθεί ότι αποτελεί δείγμα της εξέλιξης του ρεύματος του νεοκλασικισμού στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική. Η πρόσοψη επί της οδού 3^{ης} Σεπτεμβρίου χαρακτηρίζεται από συμμετρία, κατακόρυφες αρχιτεκτονικές ταινίες

²⁰⁶ Νοταράς, 2003α, Νοταράς, 2003β, Vlachopoulos D. 2017, 44-45

και οριζόντιες ζώνες (π.χ. οριζόντια γείσα), κάνναβο ανοιγμάτων, μαρμάρινη βάση, δυναμική στέψη στο πάνω μέρος, κεντρική είσοδο, σιδεριές ασφαλείας και διακοσμητικά στοιχεία, τα οποία συνίστανται σε έκθετα κεραμικά πλακίδια. Ο συγκεκριμένος διάκοσμος αποτελείται από κατακόρυφες στήλες πλακιδίων με απεικονίσεις της κεφαλής της θεάς Αθηνάς με περικεφαλαία, από πλακίδια με το λογότυπο της ΕΤΕ σε αρχαϊκή μορφή και από άλλα με μαιάνδρους. Οι κατακόρυφες αρχιτεκτονικές ταινίες του της πρόσοψης του οικοδομήματος διακόπτονται στο ανώτερο τμήμα του κτηρίου από οριζόντια σειρά πλακιδίων σε ζώνη με το μοτίβο της τρέχουσας σπείρας (εικ. 46). Με τη χρήση αυτής της κεραμικής διακόσμησης η ΕΤΕ προσπάθησε να διασώσει και παράλληλα να αναδείξει στα εκείνης της εποχής κτήριά της την ελληνική κεραμική παράδοση και να προβάλει την παραγωγή της (Θεοδωρίδου – Σωτηρίου Λ., 2012α: 2)²⁰⁷.

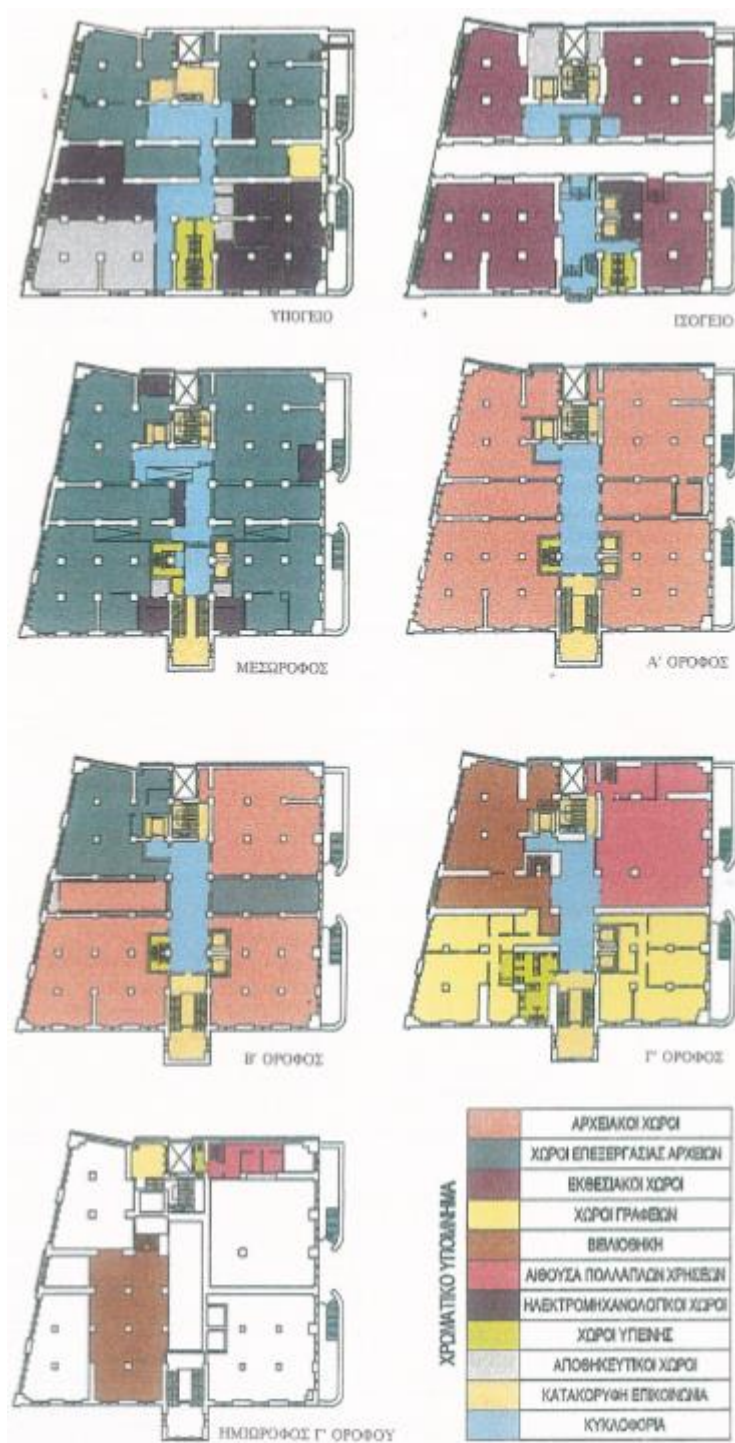
Εικ. 46 Εξωτερική όψη του Μεγάλου Διομήδη

(Πηγή: Θεοδωρίδου – Σωτηρίου Λ., 2012α: 3, (PDF, προσβάσιμο http://teachers.teicm.gr/theod/files/keramikos_diakosmos_ete.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 12.3.2018)

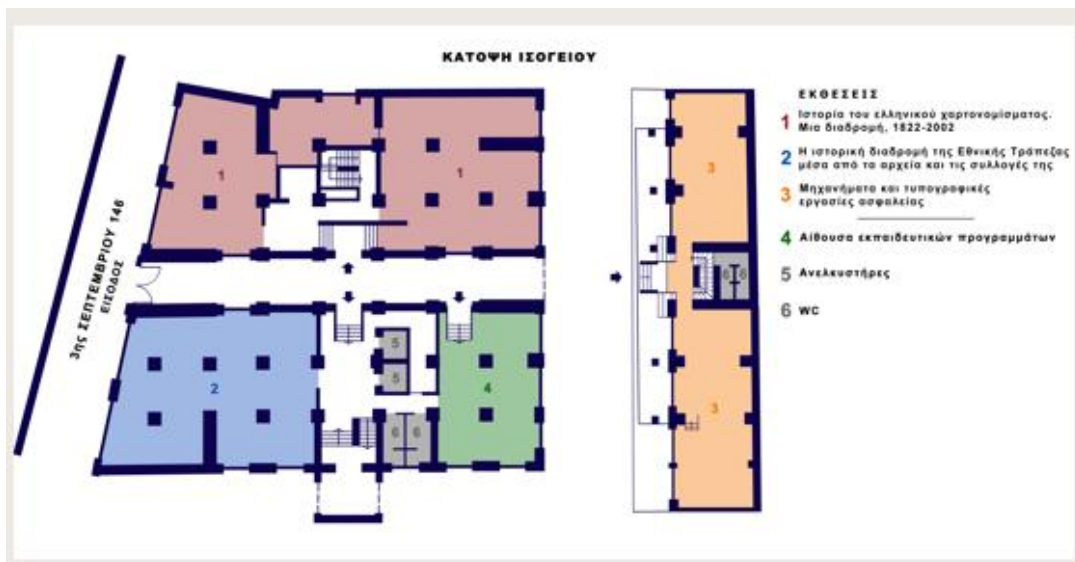
²⁰⁷ Επίσης, Θεοδωρίδου-Σωτηρίου Λ., 2012α Κεραμικός διάκοσμος στα κτήρια της Εθνικής Τράπεζας κατά το Μεσοπόλεμο, στο ηλεκτρονικό περιοδικό MONUMENTA, MonuMenta magazine for the physical and architectural heritage in Greece and Cyprus, 02-01-2012 <https://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=6&ArticleID=680> (ημερομηνία πρόσβασης: 23.10.2018) και Θεοδωρίδου Σωτηρίου Λ., 2012β Εγχώρια αρχιτεκτονική κεραμική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Θεματολογία και εφαρμογές, στα πρακτικά του 1ου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή και θέμα: Η κεραμική Τέχνη στην Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας / Μουσείο Τσαλαπάτα, Βόλος, 7-11 Δεκεμβρίου 2012 (εκδόσεις Ίων, 2014), 16, 17-18

Το 1989, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες διατάξεις του Ν.1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830», το κτήριο χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, «διότι αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αρχιτεκτονικής δημόσιων κτιρίων της εποχής του μεσοπολέμου σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής» (Ζούπας, 2003: 26)²⁰⁸.

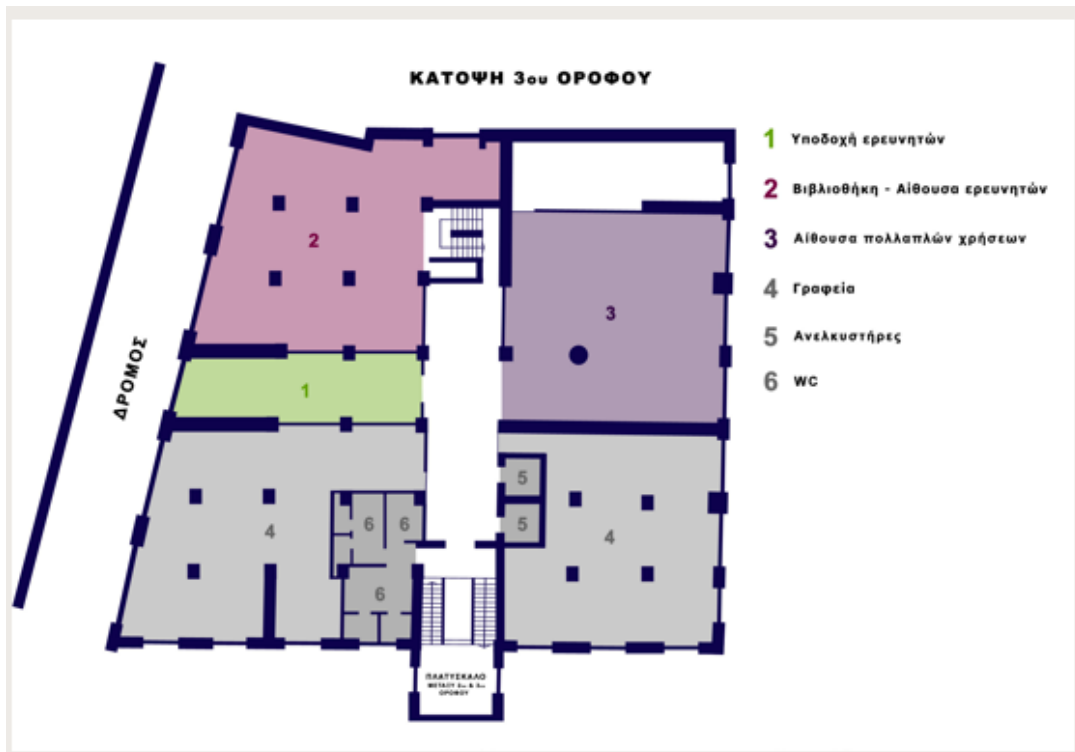
²⁰⁸ Σύμφωνα με την ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1901/33661 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 560 Β/31.7.89. <https://ha.nbg.gr/el/historical-archive/building> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

Εικ. 47 Κατόψεις του Μεγάρου Διομήδη
(Πηγή: Ζούπας, Εμείς και η Τράπεζα, 2003: 27)

Εικ. 48 Κάτοψη ισογείου του Μεγάρου Διομήδη
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/visitations/floor-design>, ημερομηνία πρόσβασης: 24.10.2018)

Εικ.49 Κάτοψη τρίτου ορόφου του Μεγάρου Διομήδη
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/visitations/floor-design>, ημερομηνία πρόσβασης: 24.10.2018)

14.6 Επιστημονικό έργο

Ήδη από τις αρχές τις δεκαετίας του 1980 το ΙΑ/ΕΤΕ ανέλαβε την πραγματοποίηση τριών κύκλων ερευνητικών προγραμμάτων με τη συνεργασία εξωτερικών ερευνητών:

- Σειρά μονογραφιών για την οικονομική ιστορία της Ελλάδος του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα σε τρεις σειρές: Μελέτες οικονομικής ιστορίας, Πηγές οικονομικής ιστορίας και Επεξεργασμένα στοιχεία οικονομικής ιστορία της Ελλάδος.
- Το ερευνητικό πρόγραμμα «Πηγές οικονομικής ιστορίας του νεότερου ελληνικού κράτους. Ποσοτικά στοιχεία και στατικές σειρές 1830 – 1939» για μελέτη βασικών τομέων της οικονομίας.
- Δύο ερευνητικά προγράμματα που αφορούν το ένα σε ένα τρίτομο έργο με θέμα «Ιστορία της Εθνικής Τράπεζας» και το δεύτερο στο έργο με θέμα «Οικονομική Ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους».

Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων διοργανώνονταν συστηματικά από το 1980 έως το 1991 οι «Συναντήσεις των ερευνητών», στις οποίες οι ερευνητές των σχετικών θεματικών πεδίων αντάλλασσαν τις απόψεις και τις εμπειρίες τους σε γόνιμες συζητήσεις.²⁰⁹

14.7 Ερευνητές

Το ΙΑ/ΕΤΕ είναι ανοικτό στο ερευνητικό κοινό καθιστώντας προσβάσιμο το αρχειακό υλικό έως το 1966. Τα τεκμήρια τίθενται στη διάθεση του κοινού με επιστημονικό ή και γενικό ενδιαφέρον σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές που αφορούν την πρόσβαση στα αρχεία. Το αρχειακό υλικό έχει ταξινομηθεί, μικροφωτογραφηθεί και ενταχθεί σε ηλεκτρονικό ευρετήριο, όπου ο ενδιαφερόμενος μπορεί να το εντοπίσει, να το αναζητήσει προς μελέτη και στη συνέχεια να το μελετήσει και να το αναπαραγάγει μέσω του ειδικού εξοπλισμού που διαθέτει το Αρχείο στην ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα των ερευνητών²¹⁰. Κατά μέσο όρο επισκέπτονται το ΙΑ/ΕΤΕ περίπου 400-500 ερευνητές, ένας ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός για ένα αρχείο τέτοιας φύσεως (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.8 Βιβλιοθήκη

Το ΙΑ/ΕΤΕ διαθέτει βιβλιοθήκη ανοικτή στο κοινό με βιβλιογραφία που καλύπτει θέματα οικονομικής, κοινωνικής, τραπεζικής και νομισματικής ιστορίας, οικονομικές

²⁰⁹ <https://ha.nbg.gr/el/learn/research-programmes> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

²¹⁰ <https://ha.nbg.gr/el/visitations> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

εκδόσεις, οικονομικά δελτία, περιοδικά και εφημερίδες, οικονομικές επιθεωρήσεις. Οι επισκέπτες μπορούν να μελετήσουν το υλικό επί τόπου στο αναγνωστήριο²¹¹.

14.9 Παροχή τεχνογνωσίας

Επίσης, από το 1994 μεριμνά για την παροχή τεχνογνωσίας σε υπαλλήλους τραπεζών για τη διάσωση, διαχείριση και αξιοποίηση του αρχειακού υλικού, για την εκπαίδευση υπαλλήλων άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ζητήματα διαχείρισης ιστορικού αρχειακού υλικού, για την εκπαίδευση φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα αντικείμενα της Ιστορίας, των Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, της Αρχειονομίας, της Βιβλιοθηκονομίας, των Συστημάτων Πληροφόρησης, της Φωτογραφίας, της Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, της Διοίκησης και Οργάνωσης Επιχειρήσεων στο πλαίσιο της πρακτικής τους άσκησης. Επίσης, στελέχη του ΙΑ/ΕΤΕ συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για πτυχιούχους πανεπιστημιακών, πολυτεχνικών και τεχνολογικών σχολών σε θέματα οργάνωσης ιστορικών αρχείων και διαχείριση αρχειακών τεκμηρίων²¹².

Το ΙΑ/ΕΤΕ διοργανώνει συναντήσεις και συνέδρια για θέματα οικονομικής ιστορίας και διαχείρισης ιστορικών αρχείων με τη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων ερευνητών και στελεχών ιστορικών αρχείων, επιμορφωτικές ημερίδες για εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με τους τρόπους προσέγγισης των εκπαιδευτικών δράσεων και για τους τρόπους εφαρμογής των εκπαιδευτικών εργαλείων του ΙΑ/ΕΤΕ στο σχολικό περιβάλλον, βιωματικά εργαστήρια.

14.10 Εκθέσεις

Προκειμένου να ανταποκριθεί στο τρίτο σκέλος της αποστολής του το ΙΑ/ΕΤΕ αποφάσισε να δημιουργήσει εκθεσιακούς χώρους προκειμένου σε πρώτη φάση να αποτυπώσει και να αναδείξει την πλούσια ιστορία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία και λόγω του πλήθους και της σημασίας των τεκμηρίων που διαθέτει, σχεδόν ταυτίζεται με την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους.

Οι εκθέσεις αρχειακών τεκμηρίων και αντικειμένων συλλογών παρέχουν την ευκαιρία σε ένα ιστορικό αρχείο να αναδείξει τον πλούτο του υλικού του. Με αυτόν τον

²¹¹ <https://ha.nbg.gr/el/explore/library> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

²¹² <https://ha.nbg.gr/el/learn/educational-programmes> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

τρόπο το κοινό έρχεται σε επαφή με τα πρωτότυπα τεκμήρια. Επιπλέον, δίνεται στον επισκέπτη η δυνατότητα να γνωρίσει το πληροφοριακό υλικό που φέρουν, να εκτιμήσει την αξία τους καθώς και να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον του ώστε να ασχοληθεί με τα αρχεία. Μέσω της κατανόησης της αξίας του αρχειακού υλικού, το κοινό ευαισθητοποιείται, γεγονός το οποίο μπορεί να αποτελέσει και το έναυσμα για πραγματοποίηση δωρεών τεκμηρίων που αφορούν το πεδίο του ενδιαφέροντος του αρχειακού φορέα (Παντελάκης, 2003: 44).

Ήδη από τα πρώτα του βήματα, κατά τη δεκαετία του 1980, το ΙΑ/ΕΤΕ έδειξε την πρόθεσή του να αρχίσει να προβάλλει ιστορικά τεκμήρια που θα αναδείκνυαν την ιστορική πορεία της Τράπεζας. Σταδιακά, μέσα από την εξέλιξη του Ιστορικού Αρχείου και αφού είχε εξασφαλισθεί η διάσωση, η διαφύλαξη, η καταγραφή, η ταξινόμηση και η μικροφωτογράφιση των αρχειακών τεκμηρίων, προέκυψε η ανάγκη και η σκοπιμότητα για αξιοποίηση του υλικού αφ' ενός με την πραγματοποίηση ειδικευμένων ερευνών, έκδοση σχετικών εργασιών, μελέτη της ιστορίας της ΕΤΕ και γενικά του νεότερου ελληνικού κράτους (Κουγέας, 1987: 13) αφ' ετέρου με την ανάδειξη και προβολή των τεκμηρίων στο ευρύ κοινό και στη μαθητική κοινότητα (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Έτσι, κατά τη δεκαετία του 1980, στην αίθουσα συναντήσεων του ΙΑ/ΕΤΕ είχαν στηθεί μερικές προθήκες προβολής ιστορικών εκθεμάτων (εικ. 50).

Μερικά χρόνια αργότερα το Αρχείο άρχισε να διοργανώνει περιοδικές εκθέσεις. Ενδεικτικά, θα αναφέρουμε δύο εκθέσεις που διοργάνωσε σε συνεργασία με το ΜΙΕΤ και αφορούσαν δύο σημαίνουσες για την Τράπεζα προσωπικότητες. Η πρώτη αφορούσε τον ελβετό οικονομολόγο Ι.-Γ. Εϋνάρδο, θερμό φιλέλληνα, που πρωτοστάτησε στην ίδρυση της ΕΤΕ, και πραγματοποιήθηκε το 1999 στο Μέγαρο Εϋνάρδου, το Πολιτιστικό Κέντρο του ΜΙΕΤ, στη συμβολή των οδών Αγίου Κωνσταντίνου και Μενάνδρου στην Αθήνα²¹³. Λίγο αργότερα, το 2001, και πάλι σε συνεργασία με το ΜΙΕΤ, διοργάνωσε έκθεση για τον Ιωάννη Βαλαωρίτη, τον πέμπτο κατά σειρά διοικητή της Εθνικής Τράπεζας, με θέμα «Η ζωή και τα έργα του (1855-1914). Ιωάννης Α. Βαλαωρίτης» παρουσιάζοντας υδατογραφίες που είχε φιλοτεχνήσει ο ίδιος καθώς και ιστορικά τεκμήρια από τη ζωή και το έργο του. Η έκθεση παρουσιάστηκε στο Μέγαρο Εϋνάρδου και στη συνέχεια ταξίδεψε στο Πολιτιστικό

²¹³ <https://www.miet.gr/foundation/cultural-centres/athens/> (ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

Κέντρο Πατρών του ΜΙΕΤ. Παράλληλα κυκλοφόρησε και έντυπος οδηγός της έκθεσης²¹⁴.

Εικ. 50 Προθήκες ιστορικών εκθεμάτων στην αίθουσα συναντήσεων
(Πηγή: Ασδραχάς, Σ., 1987: εικ. σελ. 14)

14.10.1 Μόνιμες εκθέσεις

Η ανάδειξη του αρχειακού και συλλεκτικού πλούτου της Εθνικής Τράπεζας αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες του Ιστορικού Αρχείου. Οι τρεις μόνιμοι εκθεσιακοί χώροι του, που θα αναλυθούν στη συνέχεια, παρουσιάζουν επιλεγμένα τεκμήρια τα οποία διαμορφώνουν το εκάστοτε εκθεσιακό αφήγημα με σκοπό να καλλιεργήσουν την ιστορική γνώση πολυεπίπεδα, προωθώντας διαφορετικούς τρόπους πρόσληψης από τους επισκέπτες, καθώς και την αισθητική του κοινού²¹⁵.

«Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»

Παράλληλα με τα εγκαίνια του ανακαινισμένου Μεγάρου Διομήδη το 2002, λειτούργησε και η μόνιμη έκθεση του ΙΑ/ΕΤΕ «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της» με κύριο σκοπό να παρουσιάσει την ιστορική πορεία της Εθνικής Τράπεζας. Η έκθεση σχεδιάστηκε εξ αρχής με την προοπτική να εξυπηρετήσει και εκπαιδευτικούς σκοπούς και να αποτελέσει ένα εκπαιδευτικό εργαλείο (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Την επιστημονική οργάνωση και επιμέλεια της έκθεσης ανέλαβαν ο κ. Γ. Νοταράς και ο κ. Ν. Παντελάκης, οι οποίοι από κοινού με τον κ. Ζ. Συνοδινό, επέλεξαν και τα

²¹⁴ <https://www.miet.gr/event-list/event-IWANNHS-A-BALAWRITHS-1855-1914-br-H-zwh-kai-ta-erga-toy>, <https://www.miet.gr/event-list/event-IWANNHS-A-BALAWRITHS-1855-1914-br-H-zwh-kai-ta-erga-toy-01> (ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

²¹⁵ <https://ha.nbg.gr/el/explore/exhibitions> (ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

κατάλληλα εκθέματα από τον πλούτο του αρχαιικού υλικού και των συλλογών του ΙΑ/ΕΤΕ, τα οποία θα παρουσίαζαν ενδιαφέρον να εκτεθούν και θα αποτύπωναν με ενάργεια και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα μηνύματα της έκθεσης (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη). Τη μουσειογραφική μελέτη ανέλαβαν οι αρχιτέκτονες κ. Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη, κ. Ειρήνη Χαραλαμπίδου και κ. Κριστιάν Λασκαρίδης²¹⁶.

Στον προθάλαμο της αίθουσας της μόνιμης έκθεσης και εκατέρωθεν της εισόδου, τον επισκέπτη υποδέχονται στα αριστερά ένα σχεδιάγραμμα με δείγμα του ταξινομικού δέντρου των αρχείων που φυλάσσονται στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας και δεξιά το έργο τέχνης «Memoria imaginis ή Ο οίκος των αριθμών» φιλοτεχνημένο από την εικαστικό Ειρήνη Γκόνου, η οποία το δώρισε στο ΙΑ/ΕΤΕ στη μνήμη του πατέρα της, υπαλλήλου της ΕΤΕ (εικ. 56). Η εικαστικός άντλησε την έμπνευσή της από το αρχαιικό υλικό δημιουργώντας ένα έργο για την εκδήλωση «Νύχτα Μουσείων 2012» που απεικονίζει ως φόντο την αίθουσα συναλλαγών του κεντρικού καταστήματος της ΕΤΕ και καταστάσεις ληγμένων λογιστικών καταχωρίσεων²¹⁷.

Εικ. 51 Η κάτοψη της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»

Ενότητα 1: Ιδρυτικά

Ενότητα 2: Γεώργιος Σταύρος

Ενότητα 3: Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος

Ενότητα 4: Η ανάπτυξη των εργασιών και η εξάπλωση στο χώρο

²¹⁶ Η πληροφορία προέρχεται από τον επιτοίχιο πίνακα των συντελεστών στην είσοδο της έκθεσης.

²¹⁷ Η πληροφορία προέρχεται από την κειμενολεξάντα του έργου τέχνης.

Ενότητα 5: Τα Δημόσια Δάνεια
Ενότητα 6: Οι εθνικοί αγώνες
Ενότητα 7: Το ανθρώπινο δυναμικό
Ενότητα 8: Μηχανολογικός εξοπλισμός της Εθνικής Τράπεζας
Ενότητα 9: Τα μεγάλα έργα
Ενότητα 10: Το κοινωνικό και πολιτιστικό έργο
Ενότητα 11: Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας
Ενότητα 12: Το εκδοτικό πρόνιο
Ενότητα 13: Εορτασμοί και επέτειοι της Εθνικής Τράπεζας
Ενότητα 14: Τα κτήρια της Εθνικής Τράπεζας
Ενότητα 15: Μια σύγχρονη τράπεζα

Το αφήγημα ξεδιπλώνεται εκατέρωθεν του κεντρικού διαδρόμου της αίθουσας που ορίζεται από έξι τετράγωνες κολώνες (εικ. 51). Στις δύο πρώτες κολώνες δύο επιτοίχια πανό, σε καθένα από τα οποία απεικονίζονται ο Γεώργιος Σταύρος και Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος, οι θεμελιωτές της Εθνικής Τράπεζας, υποδέχονται τον επισκέπτη (εικ. 52).

Η έκθεση διαρθρώνεται σε 15 ενότητες ως εξής (εικ. 51-55)²¹⁸:

Ενότητα 1: Ιδρυτικά

Παρουσιάζονται αρχειακά τεκμήρια που αφορούν την ίδρυση και τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της Εθνικής Τράπεζας, όπως, ενδεικτικά, πρακτικά συνεδριάσεων της επιτροπής για την ίδρυση της Τράπεζας, ο Νόμος «Περί συστάσεως Εθνικής Τραπεζής», το ιδρυτικό διάταγμα, τα πρώτα καταστατικά, ο πρώτος απολογισμός στην ελληνική και τη γαλλική γλώσσα, κατάστιχα με καταστάσεις μετοχών, ο πρώτος «Εσωτερικός Κανονισμός Γραφείου» καθώς και άλλα σχετικά διατάγματα και αποφάσεις. Εδώ εκτίθεται και το πρωτότυπο σκίτσο με μολύβι του Νικηφόρου Λύτρα που παρουσιάζει τον Όθωνα να κρατάει το διάταγμα ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας²¹⁹.

Ενότητα 2: Γεώργιος Σταύρος

Εκτίθενται προσωπικά αντικείμενα του Γεωργίου Σταύρου, όπως ο χαρτοφύλακάς του, ένα ζευγάρι παιδικά παπούτσια, το ρολόι του, καθώς και αρχειακά τεκμήρια, όπως

²¹⁸ Τα στοιχεία για τις ενότητες της έκθεσης προέρχονται από την επιτόπια παρατήρηση των εκθεμάτων και των κειμένων, από τον ιστοχώρο του ΙΑ/ΕΤΕ:

<https://ha.nbg.gr/el/explore/exhibitions/%CE%9C%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82%20%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/permanent-exhibitions-a> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018), καθώς και από: Παντελάκης, 2003, 44-46.

²¹⁹ Το εν λόγω σκίτσο αποτελεί προσχέδιο της λεπτομέρειας του πίνακα «Ο Όθων με το διάταγμα ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας» του Νικηφόρου Λύτρα που ανήκει στην καλλιτεχνική συλλογή της ΕΤΕ.

<https://ha.nbg.gr/el/explore/exhibitions/%CE%9C%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82%20%CE%95%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/permanent-exhibitions-a/establishment-of-the-bank> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

αντίγραφο της διαθήκης του και αντίγραφο του Οργανισμού του Ορφανοτροφείου στα Ιωάννινα, κληροδότημα του Γεωργίου Σταύρου.

Ενότητα 3: Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος

Παρουσιάζονται επιστολές του ελβετού φιλέλληνα προς τον Γεώργιο Σταύρο.

Ενότητα 4: Η ανάπτυξη των εργασιών και η εξάπλωση στο χώρο

Στην ενότητα αυτή προβάλλεται αρχειακό υλικό και αντικείμενα που αφηγούνται την ανάπτυξη και τη διεύρυνση των εργασιών της Τράπεζας με το πέρασμα των ετών. Έχοντας ως αρχική προτεραιότητα τη χρηματοδότηση της γεωργίας και του εμπορίου, παράλληλα με το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο, η Τράπεζα σταδιακά διηύρυνε το πεδίο της δράσης της και στη χρηματοδότηση του τομέα της βιομηχανίας, της ναυτιλίας και του τουρισμού. Έτσι δημιούργησε ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα, ενώ σταδιακά εξαπλώθηκε και στις αγορές του εξωτερικού.

Προκειμένου να αποτυπώσει αυτήν την πτυχή της δράσης της Τράπεζας, το ΙΑ/ΕΤΕ αποφάσισε να εκθέσει βιβλιάρια καταθέσεων, βιβλιάρια επιταγών, επιταγές, ομολογίες, πιστωτικές επιστολές, λιθογραφικές πλάκες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτύπωσή τους, αρχιτεκτονικά σχέδια από τους φακέλους των ενυπόθηκων δανείων, χάρτες με τα υποκαταστήματα της Τράπεζας σε διάφορες χρονικές περιόδους, τεκμηριωτικό υλικό προερχόμενο από την Καπνοβιομηχανία Καραβασίλη, όπως, μεταξύ άλλων, σχέδια και πλακέτες διαφήμισης, πρωτότυπες φωτογραφίες από το εργοστάσιο, βιβλιάρια καταθέσεων και επιταγών.

Ενότητα 5: Τα Δημόσια Δάνεια

Η Εθνική Τράπεζα προχώρησε σε δανεισμό του ελληνικού κράτους για κάλυψη των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού και για στήριξη σε έκτακτες καταστάσεις. Σε αυτήν την ενότητα, λοιπόν, εκτίθενται ομολογίες και συμβάσεις δανείων, βιβλίο κληρώσεων λαχειοφόρου δανείου και κλήροι λαχειοφόρων δανείων.

Ενότητα 6: Οι εθνικοί αγώνες

Η Εθνική Τράπεζα παράλληλα στήριξε το ελληνικό κράτος στις οικονομικές ανάγκες που προέκυψαν από τους εθνικούς αγώνες, όπως το Μακεδονικό Αγώνα, τον Α' και τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ παρείχε τη στήριξή της στον Κρητικό Αγώνα, στην αποκατάσταση των προσφύγων της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Μικράς Ασίας, και ανέλαβε ενεργό δράση για αρωγή στον αγώνα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αυτός ο ρόλος της Τράπεζας αναδεικνύεται με την έκθεση αρχειακών τεκμηρίων, όπως επιστολές, δημοσιεύσεις εφημερίδων, ανακοινώσεις της Επιτροπής Εράνου Κοινωνικής Πρόνοιας, στην οποία συμμετείχε η ΕΤΕ κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τεκμηριωτικά έγγραφα που αφορούν τους στρατευθέντες στον ίδιο πόλεμο υπαλλήλους της.

Ενότητα 7: Το ανθρώπινο δυναμικό

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί, επίσης, σημαντική παράμετρο στην εξιστόρηση της δράσης της Τράπεζας. Μια ομάδα από έγγραφα, όπως μητρώα υπαλλήλων, ανακοινώσεις του Συλλόγου των Υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, αιτήσεις πρόσληψης, θέματα διαγωνισμών προσλήψεων, έγγραφα των συνεταιρισμών των υπαλλήλων, προκηρύξεις των απεργιακών κινητοποιήσεων κατά τη διάρκεια της Κατοχής αποτυπώνουν την εικόνα του προσωπικού της ΕΤΕ καθώς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ίδρυσε ή απορρόφησε.

Ενότητα 8: Μηχανολογικός εξοπλισμός της Εθνικής Τράπεζας

Ένα μικρό αντιπροσωπευτικό δείγμα του μηχανολογικού εξοπλισμού, που χρησιμοποιήθηκε στις τραπεζικές εργασίες της ΕΤΕ και συγκεντρώθηκε με μέριμνα του προσωπικού της Διεύθυνσης Επιμελητείας αποτυπώνει τη συστηματική φροντίδα της Τράπεζας να εξοπλίζει τις υπηρεσίες της με τον εκάστοτε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό. Εκτίθενται γραφομηχανές, αριθμομηχανές, τηλεφωνικές συσκευές, το πρώτο ρολόι παρουσίας του προσωπικού, σφραγίδες και σήμαντρα, τοπογραφικό όργανο, μαγνητόφωνο, ζυγοί, καθώς και ένα από τα παλαιότερα χρηματοκιβώτια της Τράπεζας, που φέρεται ως χρηματοκιβώτιο του Γεωργίου Σταύρου.

Ενότητα 9: Τα μεγάλα έργα

Έχοντας ως μέριμνα το γενικό καλό της χώρας η ΕΤΕ, πέραν του επιχειρηματικού οφέλους, ενίσχυσε με κεφάλαιά της την εκτέλεση σημαντικών παραγωγικών έργων. Τα τεκμήρια που εκτίθενται προβάλλουν τη συνδρομή της ΕΤΕ στη διάνοιξη της Διώρυγας της Κορίνθου, στην αποξήρανση της λίμνης Κωπαΐδας, στη μελέτη για την ύδρευση της Αθήνας, στην ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης, στην κατασκευή των πρώτων σιδηροδρομικών γραμμών, σε έργα οδοποιίας, στην ανάπτυξη της ακτοπλοΐας, στον τομέα της παραγωγής και διανομής του ηλεκτρισμού.

Ενότητα 10: Το κοινωνικό και πολιτιστικό έργο

Πέραν του ρόλου της στην οικονομία της χώρας, η Τράπεζα έχει να επιδείξει και πλούσια δράση στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα. Τα εκθεσιακά τεκμήρια

αφηγούνται τη συμβολή της στη διοργάνωση των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, τη διαχείριση κληροδοτημάτων, όπως αυτό του H. Schliemann, την οικονομική συμβολή της σε κοινωφελείς σκοπούς.

Ενότητα 11: Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας

Η ενότητα παρουσιάζει την ιστορική εξέλιξη του ενδιαφέροντος της Τράπεζας για την ορθή τήρηση και ταξινόμηση των αρχείων της, καθώς και τη δημιουργία και την πορεία του Ιστορικού Αρχείου με έμφαση στις εργασίες ταξινόμησης του αρχείων (εγκύκλιοι, ευρετήρια, διαγράμματα) και στις εκδόσεις του ΙΑ/ΕΤΕ, όπως μελέτες οικονομικής ιστορίας και λευκώματα.

Ενότητα 12: Το εκδοτικό προνόμιο

Σειρά από επιστολές, συμβάσεις, δοκίμια τραπεζογραμματίων, τραπεζογραμμάτια, μακέτες, χάρτες, τυπογραφικές πλάκες παρουσιάζουν μια ακόμα πτυχή της δράσης της Τράπεζας. Πρόκειται για το εκδοτικό προνόμιο της ΕΤΕ για 87 έτη, από την εποχή της ίδρυσής της το 1841 έως την εποχή της ίδρυσης της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η οποία ανέλαβε έκτοτε το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο. Σε αναλυτικό πίνακα αναγράφονται και κατά αξία οι χρονολογίες έκδοσης των τραπεζογραμματίων της ΕΤΕ.

Ενότητα 13: Εορτασμοί και επετείοι της Εθνικής Τράπεζας

Με αφορμή χρονικά ορόσημα και επετείους της λειτουργίας της η Τράπεζα προβαίνει σε εκδηλώσεις, εκθέσεις, εκδόσεις βιβλίων, κοπές αναμνηστικών μεταλλίων. Σε αυτήν την ενότητα εκτίθενται τεκμήρια προερχόμενα από τις εορταστικές εκδηλώσεις, μεταξύ των οποίων αναμνηστικά μετάλλια που απεικονίζουν σημαντικές προσωπικότητες από τη δράση και τη λειτουργία της ΕΤΕ.

Ενότητα 14: Τα κτήρια της Εθνικής Τράπεζας

Με μια σειρά από φωτογραφίες και σχέδια κτηρίων της ΕΤΕ αποτυπώνεται η φροντίδα της Τράπεζας για τα κτήρια που θα φιλοξενούσαν τις υπηρεσίες της στην Αθήνα και στην επαρχία, μερικά εκ των οποίων ανήκουν στα σημαντικότερα κτήρια της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής.

Ενότητα 15: Μια σύγχρονη τράπεζα

Σε αυτήν την ενότητα εκτίθεται υλικό για τα σύγχρονα τραπεζικά προϊόντα της ΕΤΕ και για τις σύγχρονες εργασίες της, καθώς και εκδόσεις εσωτερικών εντύπων της Τράπεζας.

Οι εκθεσιακές ενότητες συνοδεύονται από επιτοίχιες πινακίδες με κείμενα δίγλωσσα, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, ενώ τα αντικείμενα συνοδεύονται από σύντομες, επίσης δίγλωσσες, κειμενολεξάντες. Τα κείμενα αποτελούν απαραίτητο στοιχείο της εκθεσιακής αφήγησης, δεδομένου ότι κατατοπίζουν τον επισκέπτη αναφορικά με τα τεκμήρια της έκθεσης. Το επίπεδο του περιεχομένου καθώς και το επίπεδο της γλώσσας απευθύνεται στο μέσο επισκέπτη, έτσι ώστε η πληροφορία να είναι προσιτή και να καθίσταται κατανοητή από το σύνολο των επισκεπτών (Συνέντευξη Σ. Καραμπέλας).

Ο χώρος διακόπτεται από έξι μεγάλες κολώνες, οι οποίες ήταν απαραίτητες για ενίσχυση της στατικότητας του κτηρίου, όταν κατασκευάστηκε, δεδομένου ότι προοριζόταν για να στεγάσει το αρχείο της Τράπεζας και λόγω του ότι το χαρτί είναι ιδιαίτερα βαρύ υλικό. Στόχος της μουσειογραφικής μελέτης ήταν να διαμορφωθεί ο χώρος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να δίνει την εντύπωση ενός ενιαίου κέντρου με οπτική άνεση για τον επισκέπτη. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτή η αφαίρεση στην εικόνα των όγκων αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί το μπλε χρώμα για το χρωματισμό των επιφανειών, το οποίο αφ' ενός μεν είναι το χρώμα της Εθνικής Τράπεζας, αφ' ετέρου δε δημιουργεί ένα κατάλληλο φόντο για το εκθεσιακό αφήγημα. Για τις προθήκες επιλέχθηκε το χρώμα της ώχρας, ενώ ο φωτισμός στις κολώνες συμπληρώνει την αίσθηση του ανοίγματος του χώρου. Ο μουσειογραφικός σχεδιασμός ακολουθεί όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές στα επίπεδα θερμοκρασίας και υγρασίας για την προστασία των εκθεμάτων, ενώ, όπου χρειάστηκε, έγιναν οι κατάλληλες προσαρμογές στη διαμόρφωση των προθηκών, προκειμένου να καλυφθούν στοιχεία του μηχανολογικού εξοπλισμού. Βασική μέριμνα υπήρξε η τεκμηριωμένη συγκρότηση του περιεχομένου της έκθεσης, η ανάδειξη των εκθεμάτων, η πλαisiώση του χαρτώου υλικού με αντικείμενα από τη λειτουργία της Τράπεζας, με φωτογραφικό υλικό, με χάρτες κλπ. προκειμένου να εμπλουτισθεί το αφήγημα σε συνδυασμό με την προσπάθεια για τη δημιουργία μιας έκθεσης με υψηλό αισθητικό χαρακτήρα (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη).

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι το Ιστορικό Αρχείο επιλέγει να εκθέσει σε κάθε προθήκη, στο πλάι, αλλά σε εμφανές σημείο, την αντίστοιχη έκδοσή του που αποτελεί το αποτέλεσμα ερευνητικής εργασίας και τεκμηριώνει επιστημονικά το αφήγημα της συγκεκριμένης ενότητας (εικ. 54). Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται και η διττή αποστολή του αφ' ενός ως ερευνητικού φορέα που απευθύνεται σε εξειδικευμένο

κοινό και σε κοινό που έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την τραπεζική και οικονομική ιστορία και αφ' ετέρου ως φορέα προβολής των αντίστοιχων ιστορικών τεκμηρίων στο ευρύ και στο μαθητικό κοινό.

Εικ. 52 Όψη της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»

(Πηγή: <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=2&tag=gallery>. Ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

Εικ. 53 Όψη της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»

<https://ha.nbg.gr/el/explore/exhibitions/%CE%9C%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82%20%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

Εικ. 54 Όψη της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»
(Πηγή: <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=2&tag=gallery>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

Εικ. 55 Όψη της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχεία και τις συλλογές της»
(Πηγή: <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=2&tag=gallery>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

Εικ. 56

Ειρήνη Γκόνου, Memoria imaginis ή Ο οίκος των αριθμών, Απρίλιος 2012

Χαρτί και ύφασμα σε πανί

(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/Pages/conference201205.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.12.2018)

«Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

Η έκθεση εγκαινιάστηκε την 1^η Φεβρουαρίου 2006 ως περιοδική έκθεση, η οποία, τελικά, παρέμεινε ως μόνιμη.

Το 2005 η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος παρουσίασε στο κοινό την έκδοση του λευκώματος «Το ελληνικό χαρτονόμισμα. Μια διαδρομή. 1822 – 2002» εκδόσεως του Ιστορικού Αρχείου της ΕΤΕ, το οποίο αποτελεί έργο μακροχρόνιων διεργασιών και προσπάθειών και της αгаστής συνεργασίας της Τράπεζας και του Κοινωφελούς Ιδρύματος Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου (ΚΙΚΠΕ). Το ΚΙΚΠΕ απέκτησε το 2001 μία μεγάλη συλλογή ελληνικών χαρτονομισμάτων που καλύπτει τη χρονική περίοδο από το 1822 έως το 2001, εποχή αντικατάστασης της δραχμής από το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα. Η συλλογή, η οποία εξακολούθησε να εμπλουτίζεται συστηματικά, αριθμεί περίπου 3.000 αντικείμενα και περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν των χαρτονομισμάτων και των συναφών συναλλακτικών μέσων αυτής της περιόδου, καθώς και άλλων τεκμηρίων που σχετίζονται με όλες τις φάσεις δημιουργίας ενός τραπεζογραμματίου. Η συλλογή παραχωρήθηκε λίγο αργότερα κατά χρήση στην Εθνική Τράπεζα, η οποία θα αναλάμβανε την επεξεργασία των αντικειμένων της συλλογής, την έκδοση του εν λόγω λευκώματος από κοινού με το ΚΙΚΠΕ και τη διοργάνωση περιοδικής έκθεσης που θα

παρουσίαζε στο κοινό τον πλούτο των συλλογών των τραπεζογραμματίων των δύο φορέων (Νοταράς, 2005: 15).

Η συλλογή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος που απόκειται στο Ιστορικό Αρχείο αποτελείται ασφαλώς από τεκμηριωτικό υλικό της δικής της εκδοτικής δράσης, αλλά και από τεκμήρια των αρχείων της Προνομιούχου Τράπεζας Ηπειροθεσσαλίας και της Τράπεζας Κρήτης, επίσης εκδοτικών τραπεζών, τα αρχεία των οποίων έχει σήμερα στην κατοχή της η ΕΤΕ²²⁰.

Επιστέγασμα της συνεργασίας της Εθνικής Τράπεζας και του ΚΙΚΠΕ αποτέλεσε η έκθεση «Το ελληνικό χαρτονόμισμα, 1822 – 2002», η οποία εγκαινιάστηκε την 1^η Φεβρουαρίου 2006 από τον τότε πρωθυπουργό της χώρας Κ. Καραμανλή και παρουσία του προέδρου του Δ.Σ. της Τράπεζας και διευθύνοντος συμβούλου της Τράπεζας Τ. Αράπογλου (Νοταράς, Παντελάκης, Συνοδινός, 2008: 271). Ο συνδυασμός της συλλογής του ΚΙΚΠΕ με τη συλλογή χαρτονομισμάτων της ΕΤΕ, η οποία περιλαμβάνει κυρίως τραπεζογραμμάτια δικών της εκδόσεων²²¹, οδήγησε στην παρουσίαση στο κοινό μιας ολοκληρωμένης εικόνας της εξέλιξης του ελληνικού τραπεζογραμματίου²²². Στην προσπάθεια να αποτυπωθεί και να εκτεθεί με εύληπτο και επαγωγικό τρόπο το πλήθος και η ευρύτητα του υλικού η έκθεση διαρθρώνεται σε ενότητες ως εξής (εικ. 58):

- Προσωρινή Διοίκησις της Ελλάδος, 1822 – 1828

Ομολογίες του κράτους, των επαναστατημένων Ελλήνων, οι πρώτες ομολογίες της Επανάστασης, που θεωρούνται το πρώτο οιονεί χαρτονόμισμα του νεότερου ελληνικού κράτους.

- Ελληνική Πολιτεία, 1828 – 1832

Γραμμάτια του κράτους, Φοίνικες.

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1841 – 1928
- Κίβδηλα και παραπονημένα
- Κατασκευαστικά
- Ιονική Τράπεζα, 1840 – 1920

²²⁰ <https://ha.nbg.gr/el/explore/collections/collectionsa/banknotes> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.10.2018), Νοταράς, 2005: 11-21

²²¹ Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και τα μόνα σωζόμενα δείγματα (specimens) των τριών πρώτων εκδόσεων της ΕΤΕ.

²²² <http://www.kikpe.gr/collections/banknote-collection> (ημερομηνία πρόσβασης: 19.10.2018), Οδηγός Έκθεσης «Το ελληνικό χαρτονόμισμα 1822 – 2002»

(ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος το 1864)

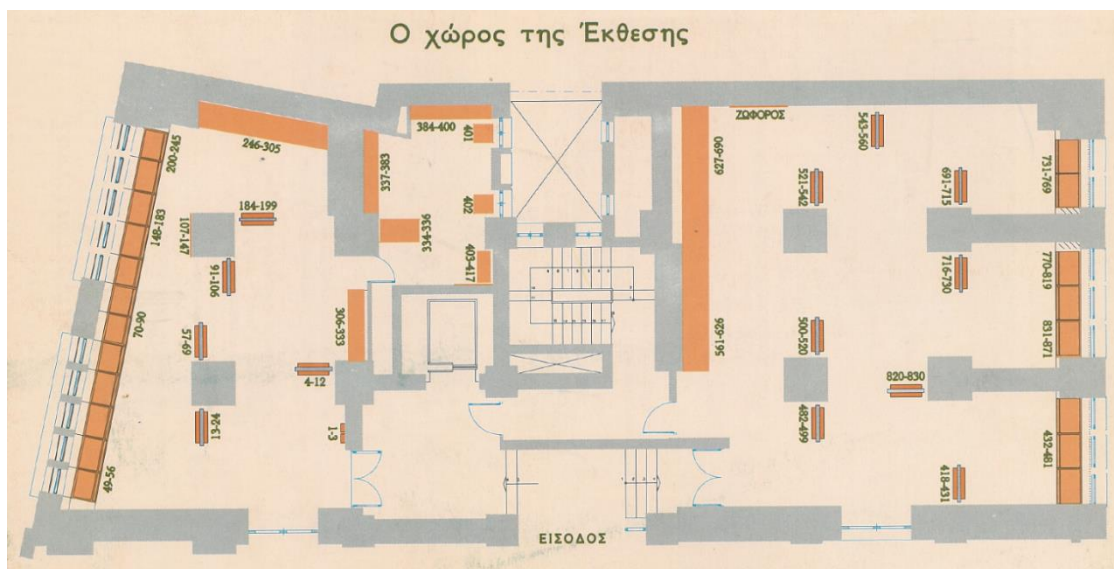
- Προνομιούχος Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, 1882 – 1899
- Τράπεζα Κρήτης, 1899 – 1919
- Τράπεζα της Ελλάδος, 1928 – 2002
- Κερματικά γραμμάτια του κράτους, 1917 – 1927, 1940 – 1941, 1950 – 1953
- Περίοδος Κατοχής, 1941 – 1944
- Περίοδος απελευθέρωσης, 1944
- Διάφορα συναλλακτικά μέσα
- Εσωτερικά γραμμάτια Μπούλκες Γιουγκοσλαβίας
- Διαφημιστικά.

Τα χαρτονομίσματα που ήταν σε κυκλοφορία εκτίθενται σε κατακόρυφες διαφανείς προθήκες, έτσι ώστε να είναι ορατές από τον επισκέπτη και οι δύο πλευρές και, όσον αφορά τον φωτισμό και την τοποθέτησή τους, σε συνθήκες που είναι κατάλληλες για χαρτονομίσματα, ώστε να μην καμπυλώνουν εύκολα (εικ. 57). Το υπόλοιπο υλικό της έκθεσης τοποθετείται περιμετρικά και απαρτίζεται από τεκμήρια που αφορούν την παραγωγή και κατασκευή των τραπεζογραμμάτων (μακέτες, δάπεδα, βινιέτες, προσχέδια, λογότυπα, εθνόσημα, κοσμήματα κλπ.), τους κατασκευαστές, την κυκλοφορία τους και άλλα τραπεζογραμμάτια. Τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν και σε αυτήν την έκθεση είναι, αντίστοιχα με την προηγούμενη, το μπλε στα κεντρικά στοιχεία και η όχρα στις περιμετρικές προθήκες (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη).

Εικ. 57 Όψη της έκθεσης «Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002» (Πηγή: <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=2&tag=gallery>, ημερομηνία πρόσβασης: 19.10.2018)

Παρά το γεγονός ότι η έκθεση σχεδιάστηκε ως περιοδική, το γεγονός ότι συγκέντρωσε εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον από την πλευρά του κοινού και κυρίως της εκπαιδευτικής κοινότητας, οδήγησε στην απόφαση να παραμείνει η έκθεση ανοιχτή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απ' ό,τι είχε αρχικά προγραμματιστεί και να ανήκει πλέον στα μόνιμα εκθετήρια του ΙΑ/ΕΤΕ (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καραμπέλας). Άλλωστε, το χαρτονόμισμα αποτελεί εδώ και τεκμήριο για πολλαπλές προσεγγίσεις: για την ιστορική διαδρομή του, τον τρόπο κατασκευής του, τη θεματογραφία του, τη σχέση με την τυπογραφία, την αισθητική του (Συνέντευξη Σ. Χαραλαμπίδου-Διβάνη, Συνέντευξη Σ. Καραμπέλας).

Προσωρινή Διοίκησης της Ελλάδος, 1822 – 1828 (4-8, 25-26)
Ελληνική Πολιτεία, 1828 – 1832 (32-33, 1-3, 9-12, 27-31, 36, 34-35)
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 1841 – 1928 (13-24, 37-305)
Κίβδηλα και παραποιημένα (306-327)

Κατασκευαστικά (334-417)
Ιονική Τράπεζα, 1840 – 1920 (418-426, 432-454)
Προνομιούχος Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, 1882 – 1899 (427-429, 455-466)
Τράπεζα Κρήτης, 1899 – 1919 (430-431, 467- 481)
Τράπεζα της Ελλάδος, 1928 – 2002 (482-560, 561-690)
Κερματικά γραμμάτια του κράτους, 1917 – 1927, 1940 – 1941, 1950 – 1953 (820-871)
Περίοδος Κατοχής, 1941 – 1944 (691-712, 716, 719-724, 733-752, 770-779)
Περίοδος απελευθέρωσης, 1944 (713-715, 717-718, 725-730, 753-769, 780-798)
Διάφορα συναλλακτικά μέσα (328-333, 731-732, 799-819)
Εσωτερικά γραμμάτια Μπούλκες Γιουγκοσλαβίας (328-333, 731-732, 799-819)
Διαφημιστικά (328-333, 731-732, 799-819)
(Νοταράς, Γ., 2006. Οδηγός έκθεσης «Το ελληνικό χαρτονόμισμα, 1822 – 2002», Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, 9-14)

Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας

Πρόκειται για μόνιμη έκθεση, η οποία όμως ανοίγει για το ευρύ κοινό εκ περιτροπής σε συγκεκριμένες περιστάσεις, όπως, για παράδειγμα, στις εκδηλώσεις για τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων, οπότε πραγματοποιούνται και ξεναγήσεις από τον επικεφαλής της μονάδας κο Γ. Νοταρά (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Παρουσιάζονται τυπογραφικές μηχανές, οι περισσότερες εκ των οποίων ανήκαν στην εταιρεία γραφικών τεχνών «Ανώνυμος Εταιρεία Γραφικαί Τέχναι Ασπιώτη-ΕΛΚΑ» (1873-1996), εργασίες εκτυπώσεων ασφαλείας, λευκώματα, αφίσες, δείγματα από τις διάφορες φάσεις παραγωγής τυπογραφικών εργασιών, όπως χαρτονομίσματα, γραμματόσημα, λαχεία, παιγνιόχαρτα, καθώς και εκτυπωτικές πλάκες, κλισέ, τυπογραφικά φιλμ, τυπογραφικά στοιχεία (εικ. 59-60) (Νοταράς, 2012: 8)²²³.

Το 1873 ιδρύθηκε στην Κέρκυρα η επιχείρηση παιγνιοχαρτοποιείου «Η Ελπίς» από την οικογένεια Ασπιώτη, η οποία το 1884 υπέγραψε σύμβαση με το ελληνικό δημόσιο και σταδιακά και με το πέρασμα των ετών και των γενεών διηύρυνε τις εργασίες της και εκσυγχρόνισε τον εξοπλισμό της. Το 1928 συγχωνεύθηκε με την Εταιρεία Λιθογραφίας και Κυτιοποιίας Αθηνών ΕΛΚΑ και η έδρα της επιχείρησης μεταφέρθηκε στην Αθήνα. Τις επόμενες δεκαετίες η εταιρεία γνώρισε μεγάλη άνθηση, καθώς το εύρος των εργασιών της στις εκτυπώσεις ήταν τεράστιο. Μετά την πτώχευση της εταιρείας το 1997, η Εθνική Τράπεζα, μέσω του Ιστορικού Αρχείου της, ανέλαβε τη διάσωση του πλούσιου αρχειακού υλικού της εταιρείας, όπως διοικητικά και λογιστικά έγγραφα και τυπογραφικά δείγματα των εργασιών της, τα οποία βρέθηκαν ατάκτως ερριμμένα. Αρχικά, λοιπόν, ήταν απαραίτητο να διασωθεί το υλικό και εν συνεχεία να

²²³ http://www.athensmuseums.net/museum_event.php?eventid=50 (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

συντηρηθούν τα ιδιαίτερα φθαρμένα αντικείμενα και να προστατευθούν. Το επόμενο βήμα ήταν ο εντοπισμός και η ταξινόμηση των αντικειμένων προκειμένου να συγκροτηθούν συλλογές. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα σύνθετη και μακροχρόνια διαδικασία, η οποία στην πορεία φαίνεται ότι θα αποδώσει κατά προσέγγιση τουλάχιστον 17-20 συλλογές τεκμηρίων (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Καράμπελας, 2015: 21-23)²²⁴.

Μέσω αυτού του υλικού το ΙΑ/ΕΤΕ έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει μια μόνιμη έκθεση αλλά και να οργανώσει και άλλες δράσεις με πολύπλευρο ενδιαφέρον. Έτσι, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τα διάφορα στάδια της εκτυπωτικής διαδικασίας και την εξέλιξη της τυπογραφικής τέχνης, να κατανοήσει την ιστορική σημασία των αντικειμένων και να εκτιμήσει την καλλιτεχνική τους αξία (Καράμπελας, 2015: 23). Πέραν όλων αυτών, ωστόσο, η συγκεκριμένη έκθεση υποδηλώνει στο κοινό και τη πρόθεση της Τράπεζας για τη διάσωση των ιστορικών τεκμηρίων από τη φθορά του χρόνου και τη μέριμνά της για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, ακόμα και για αντικείμενα που δεν αφορούν αυτή καθαυτή τη λειτουργία της Τράπεζας (Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

Εικ. 59 Όψη της έκθεσης μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας (Πηγή: <http://www.athensmuseums.net/museum.php?id=2&tag=gallery>, ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

²²⁴ <https://ha.nbg.gr/el/explore/ha-archives> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

Εικ.60 Όψη της έκθεσης μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας (Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/explore/exhibitions/%CE%9C%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82%20%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>, ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

14.10.2 Μικρές εκθεσιακές ενότητες στο Μέγαρο Διομήδη

Προκειμένου να αναδείξει δείγματα των συλλογών και των αρχείων του το ΙΑ/ΕΤΕ έχει επιλέξει να προβάλλει τεκμήρια σε διάφορους χώρους του κτηρίου δημιουργώντας μικρές εκθεσιακές ενότητες.

Στον τρίτο όροφο του κτηρίου, στον προθάλαμο της αίθουσας πολλαπλών χρήσεων και της βιβλιοθήκης, υπάρχουν δύο προθήκες, εκ των οποίων η μία είναι αφιερωμένη στο κεντρικό κτήριο της Τράπεζας στην οδό Αιόλου και η άλλη παρουσιάζει την επετειακή σειρά γραμματοσήμων «175 χρόνια Εθνική Τράπεζα» και τα συλλεκτικά συνοδευτικά της σειράς, που εκδόθηκαν από τα ΕΛΤΑ προς τιμήν της ΕΤΕ²²⁵. Εδώ είναι αναρτημένος και ένας ζωγραφικός πίνακας που αποτυπώνει εργασίες επεξεργασίας του γυαλιού, υπαινισσόμενος και τη συλλογή γυάλινων αντικειμένων που διέσωσε η Εθνική Τράπεζα το 1993 πριν τεθεί σε εκκαθάριση η Ανώνυμος Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (ΑΕΕΧΠΛ), η οποία διέθετε υαουργείο που κατασκεύαζε γυάλινα δοχεία για την αποθήκευση των λιπασμάτων καθώς και καλλιτεχνικό τμήμα γνωστό με την επωνυμία «ΟΞΥΑΛ» (Καράμπελας, 2015: 19-20)²²⁶.

Στο κλιμακοστάσιο έχουν αναρτηθεί περί τις σαράντα λιθογραφίες του ρώσου ζωγράφου και μικρογράφου Nicolas Sperling με χρωματικά δοκίμια ελληνικών παραδοσιακών φορεσιών, έργα που προέρχονται από τη συλλογή της Ανωνύμου

²²⁵ Πρώτοι Εμείς, τεύχος 39, Ιούλιος 2016: 15-18.

²²⁶ <https://ha.nbg.gr/el/explore/collections/collectionsb/glass-objects> (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

Εταιρείας Γραφικά Τέχνη Ασπιώτη-ΕΛΚΑ²²⁷. Τα έργα αυτά έχουν αποτελέσει το έναυσμα για δράσεις καλλιτεχνών στις εκδηλώσεις που διοργανώνει το ΙΑ/ΕΤΕ με αφορμή τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας και Νύχτας Μουσείων.

Στο πλατύσκαλο του ημιωρόφου μεταξύ του 1^{ου} ορόφου και του ισογείου, έχει στηθεί μια μικρή εκθεσιακή ενότητα για τον Ιωάννη Βαλαωρίτη ως συνέχεια της αντίστοιχης περιοδικής έκθεσης που είχε πραγματοποιηθεί το 2001 σε συνεργασία με το ΜΙΕΤ. Εδώ παρουσιάζονται, σε προθήκη καθώς και επιτοίχια, τεκμήρια από τη δράση του διοικητή.

Μέσα στην αίθουσα των ερευνητών, εξάλλου, είναι αναρτημένα πορτραίτα με τη μορφή σκίτσων των διοικητών των πρώτων 100 ετών της ΕΤΕ, καθώς και παλαιότερες μετοχές της Τράπεζας.

Όλες αυτές οι παρουσιάσεις έχουν ως βασικό σκοπό να προβάλουν στους επισκέπτες του χώρου και στους μαθητές που κατεβαίνουν το κλιμακοστάσιο ορισμένα επιπλέον ενδεικτικά δείγματα από τον πλούτο των τεκμηρίων που απόκεινται στο ΙΑ/ΕΤΕ (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.10.3 Ψηφιακή έκθεση

Το ΙΑ/ΕΤΕ έχει αναρτήσει στον ιστοχώρο του μια online ψηφιακή έκθεση με τα τεκμήρια της μόνιμης έκθεσης «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια και τις συλλογές της», η οποία δίνει τη δυνατότητα σε ανθρώπους που βρίσκονται μακριά να την επισκεφθούν ηλεκτρονικά. Επιπλέον, μπορεί να λειτουργήσει και ως έναυσμα για μια επίσκεψη με φυσική παρουσία. Η επιλογή αυτή του ΙΑ/ΕΤΕ συμβαδίζει με τις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής στον τομέα των νέων τεχνολογιών. Ωστόσο, η ψηφιακή έκθεση δεν υποκαθιστά την εμπειρία που προσφέρει μια επί τόπου επίσκεψη στην έκθεση (Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

14.10.4 Περιοδικές εκθέσεις

Ένας ακόμα τρόπος προσέγγισης του κοινού αποτελεί η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων. Το ΙΑ/ΕΤΕ, στην προσπάθειά του να αναδείξει τον πλούτο των αρχειακών τεκμηρίων και των συλλογών του, είτε μόνο του είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς, είτε στις εγκαταστάσεις του κατά κανόνα αλλά είτε και σε άλλους χώρους, αναλαμβάνει

²²⁷ https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/con201205env.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

την πρωτοβουλία για διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων. Αφορμή για τη διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων ενδέχεται να αποτελούν επέτειοι της ιστορίας της Τράπεζας, επέτειοι της ελληνικής ιστορίας, εορτασμοί παγκόσμιων ημερών, όπως η Διεθνής Ημέρα και Νύχτα Μουσείων, καθώς και δράσεις της Τράπεζας στην περιφέρεια της χώρας.

Η θεματική των εκθέσεων αυτών καλύπτει την ιστορική δράση της Εθνικής Τράπεζας είτε σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο, τη δράση σημαντικών προσωπικοτήτων από την πορεία της, όπως ο Γεώργιος Σταύρος, ο Ι.-Γ. Εϋνάρδος, ο Ιωάννης Βαλαωρίτης, τη συμβολή της σε μεγάλα έργα, όπως η διώρυγα της Κορίνθου και το ρόλο της στην αποκατάσταση των προσφύγων το 1922, καθώς και το προσωπικό της. Επίσης, οι εκθέσεις αυτές δίνουν τη δυνατότητα στο ευρύ κοινό να γνωρίσει συλλογές αντικειμένων αλλά και αρχειακών τεκμηρίων που δεν εκτίθενται σε μόνιμη βάση και προκαλούν το ενδιαφέρον του κοινού. Έτσι, για παράδειγμα, η περιοδική έκθεση «Η βιβλιοθήκη της Κατοχής και της Αντίστασης στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας. Έντυπα τεκμήρια από τη συλλογή Γ.Κ.Διαμαντόπουλου και φωτογραφικά ντοκουμέντα» που διοργανώθηκε στο ΙΑ/ΕΤΕ τον Οκτώβριο του 2018 αποτέλεσε την αφορμή ώστε σε δεύτερο χρόνο να ενδιαφερθούν πολλοί επισκέπτες της να δουν, να ξεφυλλίσουν, να μελετήσουν τα βιβλία και το υπόλοιπο υλικό της έκθεσης (Συνέντευξη Σ. Καραμπελας).

Ιδιαίτερης σημασίας υπήρξε η επετειακή έκθεση που διοργανώθηκε με αφορμή τις εκδηλώσεις για τα 170 χρόνια λειτουργίας της Τράπεζας στις εγκαταστάσεις του Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς 138 από 30/11/2011 έως 22/01/2012, η οποία εγκαινιάστηκε από τον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Παπούλια. Η έκθεση αναδείκνυε την πολύπλευρη προσφορά της Εθνικής Τράπεζας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα της χώρας, τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη, τις καινοτόμες δράσεις της στον τομέα της οικονομίας και στην εισαγωγή νέων εκσυγχρονιστικών μεθόδων, τη στήριξη του κράτους και της κοινωνίας και στις δυσχερείς ιστορικές συγκυρίες, την πολιτιστική της δράση, τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και την καθιέρωση νέων τεχνολογιών (Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2011: 118)²²⁸.

Με την ευκαιρία της επετείου των 100 ετών από την ίδρυση του Καταστήματος της Εθνικής Τράπεζας στα Ιωάννινα, το ΙΑ/ΕΤΕ διοργάνωσε δύο παράλληλες εκθέσεις για

²²⁸ https://www.benaki.gr/index.php?option=com_events&view=event&id=2971&lang=el (ημερομηνία επίσκεψης: 10.12.2018)

την ιστορία των πρώτων 100 χρόνων της παρουσίας της Τράπεζας στην Ήπειρο πριν και μετά την ίδρυση του υποκαταστήματος (Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2013: 164).

Επίσης, λίγο αργότερα το 2014, το ΙΑ/ΕΤΕ πραγματοποίησε εκδόσεις και μία περιοδική έκθεση συμμετέχοντας στις επαφές επικοινωνίας της Διοίκησης της Τράπεζας στη Δυτική Πελοπόννησο και στην Κρήτη. Εκτός από τις σχετικές εκδόσεις και λευκώματα διοργάνωσε περιοδική έκθεση στο Ηράκλειο της Κρήτης με αρχειακά τεκμήρια και αντικείμενα από τις συλλογές προκειμένου να αναδείξει της συμβολή της Εθνικής Τράπεζας στη δημιουργία της Τράπεζας Κρήτης και στην έκδοση του χαρτονομίσματος της Κρητικής Πολιτείας. Επίσης, παρουσίασε δύο ψηφιακές εκθέσεις για τους σταθμούς στην ιστορία της Εθνικής Τράπεζας και για την εξέλιξη της κρητικής χαρτογραφίας (Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2014: 198)²²⁹.

Πέραν του ότι ανανεώνουν το ενδιαφέρον του κοινού, αυτές οι εκθέσεις αποτελούν ένα αντικείμενο για συνεργασία όλων των τμημάτων του ΙΑ/ΕΤΕ καθώς και αφορμή για παράλληλες δράσεις, όπως η διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων, οι προβολές οπτικοακουστικού υλικού, ο σχεδιασμός εκπαιδευτικών δράσεων για μαθητές και η εκδοτική δραστηριότητα, όπως αφίσες, έντυποι οδηγοί και φυλλάδια, που διανέμονται δωρεάν στους επισκέπτες. Οι έντυποι οδηγοί των περιοδικών εκθέσεων περιλαμβάνουν εικονογραφικό υλικό καθώς και τα κείμενα των εκθέσεων, προκειμένου να συνοδεύουν τον επισκέπτη και να τον βοηθούν στην κατανόηση των μηνυμάτων της έκθεσης και μετά την επίσκεψή του (Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

14.11 Εκπαιδευτικά προγράμματα

Βασικό άξονα της επικοινωνιακής πολιτικής του ΙΑ/ΕΤΕ αποτελεί η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε σχολικές ομάδες²³⁰. Το ΙΑ/ΕΤΕ έδωσε από νωρίς ιδιαίτερη έμφαση στη πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων (εικ. 66). Οι μόνιμες εκθέσεις μάλιστα είχαν σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν και παιδαγωγικό χαρακτήρα (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Επιπλέον, στα εκπαιδευτικά προγράμματα έχει δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο να κατανοήσει το μαθητικό και νεανικό κοινό το ρόλο του Ιστορικού Αρχείου και τη σημασία της έρευνας των

²²⁹ Η έκθεση αυτή είχε οργανωθεί παλαιότερα από το ΜΙΕΤ με πρωτότυπους χάρτες από τη συλλογή του.

²³⁰ Οι πληροφορίες για τα εκπαιδευτικά προγράμματα προέρχονται από τον ιστοχώρο του ΙΑ/ΕΤΕ <https://ha.nbg.gr/el/learn> και από τις εκδόσεις του ΙΑ/ΕΤΕ: Λεμπέση, Μ. (2011), Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και Λεμπέση, Μ. (2014). Εκπαιδευτικές διαδρομές εντός και εκτός του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

πρωτογενών πηγών, καθώς οι ηλεκτρονικές πηγές της σημερινής εποχής δεν είναι εύκολα ελεγχόμενες, ενώ παράλληλα είναι δύσκολη η αξιολόγηση της αξιοπιστίας τους (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Ήδη από το σχολικό έτος 2005-2006 ξεκίνησαν εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ σταδιακά επεκτάθηκαν και σε μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε φοιτητές και πιλοτικά σε νηπιαγωγεία, προσαρμοζόμενα στην ηλικία, το μαθησιακό επίπεδο και το σκοπό της επίσκεψής τους. Παράλληλα, τα εκπαιδευτικά προγράμματα δύνανται να προσαρμοστούν στις ανάγκες και στις δυνατότητες μαθητών Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ), σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, διαπολιτισμικών και εσπερινών.

Πρωταρχικός σκοπός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να παρουσιάσουν στους μαθητές και στους φοιτητές ένα ζωντανό επιστημονικό οργανισμό, ικανό να προκαλέσει το ενδιαφέρον τους σε θέματα που σχετίζονται με την ιστορία, την οικονομία, την κοινωνία και τον πολιτισμό της Ελλάδος, να έρθουν σε επαφή με τη νεότερη ιστορία της χώρας και να κατανοήσουν το ρόλο της αρχειονομίας και της ιστορίας στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης.

Οι βασικοί στόχοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΙΑ/ΕΤΕ συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Να έρθουν σε επαφή οι μαθητές με αρχειακό υλικό ιστορικής σημασίας και να γνωρίσουν τις μεθόδους επεξεργασίας του.
- Να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά όσον αφορά τη χρησιμότητα της αρχειονομικής επεξεργασίας και της ηλεκτρονικής καταλογογράφησης του αρχειακού υλικού καθώς και τους τρόπους αξιοποίησης των συλλογών.
- Να δημιουργηθούν δίαυλοι δυναμικής επικοινωνίας των παιδιών με το ιστορικό-κοινωνικό περιβάλλον της χώρας.
- Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τα παιδιά την αμφίδρομη σχέση οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας²³¹.

Οι επισκέψεις των σχολικών μονάδων παρουσιάζουν αυξητική τάση, η οποία αποτυπώνεται στα διαγράμματα (εικ. 61α-β)²³².

²³¹ <https://ha.nbg.gr/el/learn> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

²³² Τα στοιχεία αποτελούν γραφική αποτύπωση των στοιχείων που είναι δημοσιευμένα στον ιστοχώρο του ΙΑ/ΕΤΕ. Ας σημειωθεί ότι ο μειωμένος αριθμός επισκέψεων κατά τη σχολική χρονιά 2009-2010 οφείλεται στη γρίπη των χοίρων και στις απεργιακές κινητοποιήσεις των καθηγητών.
<https://ha.nbg.gr/el/learn> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), Λεμπέση, Μ., 2014: 8

Εικ. 61α-β Επισκέψεις σχολείων στα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΙΑ/ΕΤΕ
(Πηγή: https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/EKPAIDEUTIKES_DIADROMES.pdf, σελ.8, ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018, <https://ha.nbg.gr/el/learn>, ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

Μέσα από την επαφή τους με τα ιστορικά τεκμήρια και τους χώρους του ΙΑ/ΕΤΕ οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη σημασία της διατήρησης της συλλογικής μνήμης. Επίσης, έρχονται σε επαφή με τις επιστήμες της ιστορίας και της αρχειονομίας καθώς και με τη νεότερη ιστορία της χώρας²³³.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες διαμορφώνονται ανάλογα με την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το σκοπό της επίσκεψης, τις δυνατότητες και τις ανάγκες της εκάστοτε σχολικής ομάδας. Όσον αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν ως βασική αποστολή τους να οδηγήσουν στην

²³³ <https://ha.nbg.gr/el/learn> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)
Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, 3-4

εξοικείωση των μαθητών με την έννοια της ιστορικής μνήμης μέσα από τις συλλογές και το αρχειακό υλικό του πρώτου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος της Ελλάδος και να τους φέρουν σε επαφή με την ιστορία, τη μυθολογία και την αισθητική μέσα από την έκθεση για την ιστορία του χαρτονομίσματος. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι εκπαιδευτικές δράσεις ενισχύουν τη διδασκαλία της ιστορίας, της οικονομίας, της πληροφορικής, της τεχνολογίας, της αισθητικής αγωγής, του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού λειτουργώντας παράλληλα σε διαθεματική βάση αλλά και ως κίνητρο για την εκπόνηση σχεδίων εργασίας στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης διαθεματικών και καινοτόμων δράσεων. Οι διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις λειτουργούν συμπληρωματικά με τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της εκάστοτε τάξης. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι δραστηριότητες δύνανται να προσαρμοστούν και στις απαιτήσεις, τις ανάγκες αλλά και τις ιδιαίτερες δυνατότητες παιδιών από διαπολιτισμικά σχολεία, από σχολεία ειδικής αγωγής, από εσπερινά σχολεία, από σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, ενώ έχουν ξεκινήσει πιλοτικά και δράσεις για νηπιαγωγεία²³⁴.

Κατά κανόνα πραγματοποιείται μια εκπαιδευτική ξενάγηση η οποία ακολουθείται από βιωματικές δραστηριότητες· δράσεις οι οποίες οδηγούν προς την κατεύθυνση της εξοικείωσης με τον αρχειακό και εκθεσιακό χώρο, της ενεργητικής μάθησης, της αισθητικής αγωγής και της επικοινωνίας του σχολικού περιβάλλοντος με την κοινωνία και την ανθρώπινη δημιουργία.

Το ΙΑ/ΕΤΕ παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής σε τέσσερα κύρια εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν τους κύριους άξονες της δράσης του.

Α. Μια πρώτη ευκαιρία που δίνεται στις ομάδες που επιθυμούν να επισκεφθούν το ΙΑ/ΕΤΕ είναι η δυνατότητα επιλογής σε σειρά από εκπαιδευτικές ξεναγήσεις που αφορούν:

1. Ξενάγηση στο κτηριακό συγκρότημα. Γνωριμία με ένα σύγχρονο αρχείο

Οι ομάδες παρακολουθούν την ξενάγηση στους χώρους εκκαθάρισης, ταξινόμησης, επεξεργασίας και φύλαξης του αρχειακού υλικού, όπου και ενημερώνονται για τις συνθήκες φύλαξής του. Επίσης, επισκέπτονται το εργαστήριο μικροφωτογράφισης και ψηφιοποίησης, τη βιβλιοθήκη και την αίθουσα των

²³⁴ <https://ha.nbg.gr/el/learn> ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)
Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, 3-4

ερευνητών με τα ηλεκτρονικά συστήματα διαχείρισης του αρχείου και το σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό.

2. Ξενάγηση στις εκθέσεις

α. «Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια και τις συλλογές της»

β. «Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

γ. «Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας»

3. Παρουσίαση του ηλεκτρονικού συστήματος αρχειακών και ιστορικών πληροφοριών του ΙΑ/ΕΤΕ

Οι μαθητές μαθαίνουν να αναζητούν τα στοιχεία που επιθυμούν μέσα από το ηλεκτρονικό σύστημα αρχειακών και ιστορικών πληροφοριών και ενημερώνονται για τα πεδία του συστήματος όπου είναι ενταγμένο το πληροφοριακό υλικό τόσο για το χαρτώο υλικό, δηλαδή τα έγγραφα, όσο και για τις συλλογές του ΙΑ/ΕΤΕ, καθώς και για τον τύπο των πληροφοριών που μπορούν να αναζητήσουν.

Β. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την έκθεση «Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

Στο πρώτο στάδιο του προγράμματος οι μαθητές συγκεντρώνονται στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και, μέσω της τεχνικής των ερωτοαποκρίσεων και παράλληλα μέσω της προβολής εικόνων, πληροφορούνται με ευσύνοπτο τρόπο για την ιστορία του χρήματος από τον αντιπραγματισμό στο νόμισμα και στο σύγχρονο χαρτονόμισμα, για τον τρόπο κατασκευής των χαρτονομισμάτων, τους σημαντικούς σταθμούς στην ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος και τη θεματογραφία του.

Το πρόγραμμα συνεχίζεται με εκπαιδευτική περιήγηση στην έκθεση σε επιλεγμένα σημεία αναφοράς και με έμφαση σε συγκεκριμένα εκθέματα.

Στη συνέχεια οι μαθητές με τη βοήθεια ερωτηματολογίων και δουλεύοντας ομαδικά εξερευνούν την έκθεση παρατηρώντας τα εκθέματα και εστιάζοντας την προσοχή τους σε ό,τι τους έχει προκαλέσει περισσότερο το ενδιαφέρον. Σε επόμενο στάδιο απαντούν σε συνδυαστικές ερωτήσεις με στόχο να εξασκήσουν την παρατηρητικότητα τους. Οι μεγαλύτεροι μαθητές καλούνται να λύσουν ένα κρυπτόλεξο και μία ακροστιχίδα με λέξεις και θέματα που σχετίζονται με τα χαρτονομίσματα, ενώ οι μικρότεροι έχουν τη δυνατότητα να φτιάξουν ένα δικό τους χαρτονόμισμα (εικ. 62-64).

Η περιήγηση καθώς και τα ερωτηματολόγια εξερεύνησης της έκθεσης διαμορφώνονται σύμφωνα με το μαθησιακό επίπεδο της ομάδας και η όλη παρουσίαση της έκθεσης ξεφεύγει από τα όρια της απλής ξενάγησης επιδιώκοντας να καταστήσει προσιτό το χώρο στα παιδιά.

Επικουρικά, σχεδιάστηκε το εκπαιδευτικό εργαλείο «Ανακαλύπτοντας την ιστορία μέσα από τις πηγές. Με αφορμή ένα μνημείο και ένα χαρτονόμισμα» από τη Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού και το ΙΑ/ΕΤΕ. Απευθύνεται σε μαθητές δώδεκα έως δεκαέξι ετών και προσεγγίζει διαθεματικά τη σχολική ύλη με βασικό σκοπό την ανάδειξη της σημασίας των μνημείων και των αρχαιικών τεκμηρίων στη μελέτη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα προστασίας και διατήρησης του πολιτιστικού αυτού αποθέματος. Ο εκπαιδευτικός φάκελος περιέχει καρτέλες με πληροφοριακό υλικό και δραστηριότητες που σχετίζονται με τα τραπεζογραμμάτια και τα αρχιτεκτονικά μνημεία με αφορμή το κατοχικό χαρτονόμισμα των 100 δραχμών στην οπίσθια όψη του οποίου απεικονιζόταν ο βυζαντινός ναός της Καπνικαρέας στην Αθήνα (εικ. 65)²³⁵.

²³⁵ <https://ha.nbg.gr/el/explore/publications/educational-material> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)
https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/Hist.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

- Παρατήρησε προσεκτικά τις μεγεθυμένες ρινιέτες που εκτίθενται πάνω από τις προθήκες. Μπορείς να **αντιστοιχίσεις** τις εικόνες με τις ονομασίες τους με βάση τα σύμβολα που συνοδεύουν την κάθε φιγούρα:

■ Η Γεωργία και η Οικτεχνία

■ Ηρώς Ερίχ, κροστήτης της ναυτιλίας

■ Η Αθηνά κενόεσσα την Πάλην

■ Ο Ερίχ

■ Η Ελπίς

■ Η Αθηνά και η Γεωργία

■ Η Αθηνά

Β' Αίθουσα

- Και τώρα ας παίξουμε ένα παιχνίδι κρυμμένων λέξεων! Μπορείς να βρεις τις λέξεις που αναφέρονται σε περιοχές, μυθολογικά και ιστορικά πρόσωπα και αγάλματα, που εικονογραφούν τα χαρτονομίσματα της περιόδου της Κατοχής;

Δοκίμασε να διαβάσεις **οριζόντια** και **κάθετα** και θα τις ανακαλύψεις.

Ν	Ι	Α	Ρ	Ε	Θ	Ο	Υ	Σ	Α	Θ	Λ
Ι	Α	Ν	Τ	Ι	Κ	Υ	Θ	Η	Ρ	Α	Ε
Κ	Π	Ο	Σ	Ε	Ι	Δ	Ω	Ν	Α	Σ	Ω
Η	Κ	Δ	Π	Κ	Π	Λ	Κ	Λ	Δ	Ν	
Σ	Α	Μ	Ο	Θ	Ρ	Α	Κ	Η	Σ	Ε	Κ
Χ	Λ	Η	Δ	Α	Μ	Φ	Ι	Π	Ο	Λ	Η
Ο	Ε	Φ	Δ	Σ	Θ	Α	Γ	Α	Υ	Φ	Π
Λ	Ξ	Λ	Ι	Ο	Υ	Ι	Ν	Ρ	Ν	Ο	Ο
Υ	Α	Θ	Η	Ν	Α	Α	Μ	Α	Ι	Ι	Κ
Μ	Ν	Ν	Δ	Ι	Ω	Ν	Η	Μ	Ο	Δ	Η
Π	Δ	Ο	Α	Ξ	Ρ	Ι	Ο	Υ	Ξ	Η	Μ
Ι	Ρ	Ζ	Μ	Π	Κ	Μ	Φ	Θ	Θ	Ο	Τ
Α	Ο	Ε	Ε	Ε	Α	Ι	Γ	Ι	Ν	Α	Χ
Β	Σ	Υ	Ι	Λ	Β	Ν	Ε	Α	Ο	Π	Θ
Ο	Π	Σ	Α	Π	Ο	Λ	Λ	Ω	Ν	Ε	Π

Αρρίππη, Σαρκοθήκη, Νίκη, Ποσειδώνος, Απόλλων, Δελφοί, Αντικύθηρα, Αρεθούσα, Αθηνά, Αλέξανδρος, Ολυμπεύς, Αίγινα, Διόσκουροι, Παρθενόνα, Ζεύς, Διώνη, Λέων, Αφροί, Σούνιο.

Σύνθεση με τον τίτλο της ΕΤΕ που καταργήσε τις εσοπές της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και δημιούργησε ΕΤΕ.

Εικ. 62 – Εικ. 63 Φυλλάδια εκπαιδευτικών δράσεων

(Πηγή: https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/EKPAIDEUTIKES_DIADROMES.pdf, 15, ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

Εικ. 64 Δημιουργίες χαρτονομισμάτων μαθητών

(Πηγή: https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/EKPAIDEUTIKA_PROGRAMMATA.pdf, 20, ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

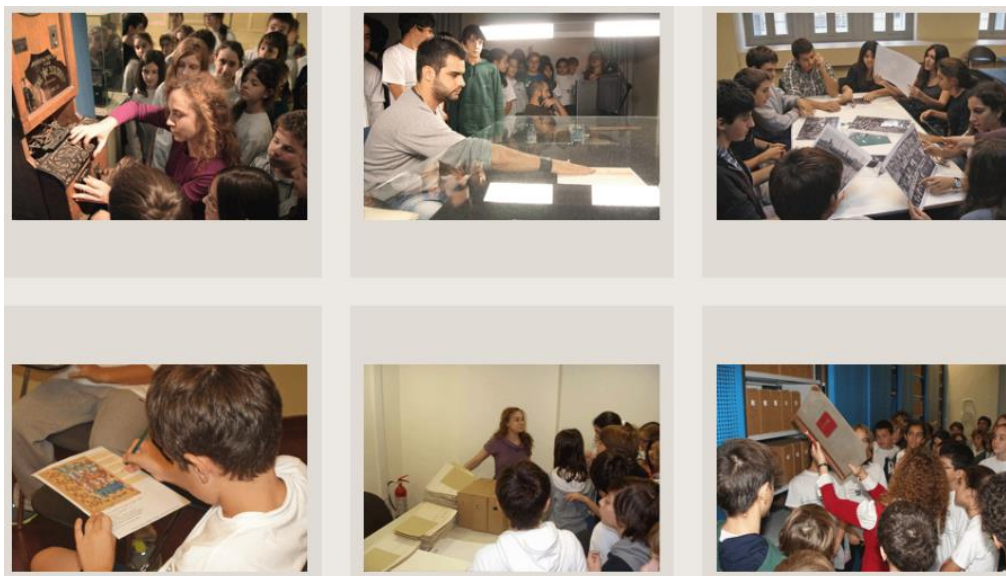

Εικ. 65 «Ανακαλύπτοντας την ιστορία μέσα από τις πηγές. Με αφορμή ένα μνημείο και ένα χαρτονόμισμα»

(Πηγή: https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/Hist.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

Γ. Αρχεία: πηγές γνώσης, πηγές μνήμης

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει ως σκοπό να εξοικειώσει τους μαθητές με την έννοια του αρχείου και να κατανοήσουν οι μαθητές τη σημασία των πρωτογενών πηγών του αρχείου στην αναζήτηση της γνώσης και στην τεκμηρίωση της ιστορίας. Στην αρχή του προγράμματος τα παιδιά οδηγούνται στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων όπου πραγματοποιείται συζήτηση αναφορικά με τους λόγους διάσωσης των αρχείων και αρχειοθέτησης της πληροφορίας, καθώς και παρουσίαση του κύκλου ζωής του αρχείου και των εργασιών που πραγματοποιούνται στο ΙΑ/ΕΤΕ. Σε δεύτερη φάση οι μαθητές περιηγούνται στους χώρους του αρχείου, τους χώρους εκκαθάρισης, επεξεργασίας, ταξινόμησης και αποθήκευσης του υλικού, την αίθουσα των ερευνητών, τη βιβλιοθήκη, το εργαστήριο συντήρησης, το εργαστήριο ψηφιοποίησης και μικροφωτογράφησης, τους εκθεσιακούς χώρους.

Εικ. 66 Εκπαιδευτικές δράσεις στο ΙΑ/ΕΤΕ

(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/learn/archives-sources-of-knowledge-sources-of-memory>, ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

Έχουν σχεδιαστεί μια σειρά από εκπαιδευτικές δράσεις και παιχνίδια, ανάλογα με την ηλικία και το επίπεδο της ομάδας. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με πρωτότυπα αρχειακά τεκμήρια και αντικείμενα των συλλογών και να κατανοήσουν το σχήμα του αρχειονομικού δέντρου. Αρωγοί σε αυτήν την κατεύθυνση είναι το κόμικ με τίτλο «Χαμένος στο Αρχείο» που έχει ως στόχο να κατανοήσουν με ευχάριστο τρόπο τα παιδιά τη λειτουργία του Αρχείου, καθώς και η έκδοση «Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης», αποτέλεσμα της συνεργασίας του ΙΑ/ΕΤΕ και της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.ΠΟ.Τ..

Το κόμικ διανέμεται δωρεάν στους μικρότερους μαθητές και παρουσιάζει με ενάργεια την επίσκεψη του μικρού Ιάσονα και της μητέρας του στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας προκειμένου να βρουν πληροφορίες για τον παππού του παιδιού που ήταν πρόσφυγας του 1922. Με αφορμή το αντικείμενο αναζήτησης ο μικρός Ιάσωνας χάνεται στον κόσμο του Αρχείου, μαθαίνει για όλη τη σειρά των αρχειονομικών εργασιών, από την εισαγωγή του τεκμηρίου στο αρχείο έως και την αναζήτησή του από τον επισκέπτη, και βρίσκει τις πληροφορίες που θέλει για τον παππού του (εικ. 67α-δ)²³⁶.

²³⁶ <https://ha.nbg.gr/el/explore/publications/educational-material> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018), https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/comiks.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018),

Το δεύτερο εργαλείο, η έκδοση «Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης», έχει ως στόχο να αναδείξει τη σημασία των πηγών ως βασικό στοιχείο για την τεκμηρίωση της ιστορίας και τη διαμόρφωση της ιστορικής μνήμης και να εξοικειώσει τους μαθητές στην αναζήτηση ιστορικών και άλλων επιστημονικών πληροφοριών με τη χρήση των πρωτογενών πηγών από κάθε περίοδο της ιστορίας της χώρας. Το εκπαιδευτικό υλικό έχει σχεδιαστεί προκειμένου να χρησιμοποιηθεί σε πρώτη φάση σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Ο εκπαιδευτικός φάκελος περιέχει δώδεκα έντυπα που παρουσιάζουν την έννοια, τη λειτουργία και τη σημασία του αρχείου από την αρχαιότητα έως τη σημερινή εποχή. Το υλικό του φακέλου δύναται να χρησιμοποιηθεί πριν από την επίσκεψη των μαθητών στους χώρους που αναλύονται ή και, τουλάχιστον για τα σχολεία της επαρχίας, μέσα στη σχολική αίθουσα ως προετοιμασία για την περαιτέρω αναζήτηση τεκμηρίων αρχείων σε φορείς της περιοχής στη συνέχεια (Νοταράς Γ., Χρυσουλάκη Σ., 2009, Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2009: 114-115). Η έκδοση συνοδεύεται από ένα CD που περιλαμβάνει τα δώδεκα έντυπα, δέκα επιγραφές από το Επιγραφικό Μουσείο με την απόδοσή τους στη νεοελληνική, σχόλια και σχετική βιβλιογραφία, λοιπό φωτογραφικό υλικό με φωτογραφίες, σχέδια, χάρτες, χειρόγραφα, επιγραφές και άλλα τεκμήρια από τους αρχαίους και βυζαντινούς χρόνους, από ενετικά και οθωμανικά αρχεία και από το ΙΑ/ΕΤΕ καθώς και οκτώ ενότητες με προτάσεις για δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές είναι οι ακόλουθες:

1. Ασκήσεις επί... λίθου 1
2. Ασκήσεις επί... λίθου 2
3. Ασκήσεις επί... χάρτου
4. Ασκήσεις στον πηλό
5. Στη βενετική Κρήτη τον 17^ο αιώνα
6. Το ΙΑ/ΕΤΕ ανοίγει τα χαρτιά του 1
7. Το ΙΑ/ΕΤΕ ανοίγει τα χαρτιά του 2
8. Το ΙΑ/ΕΤΕ ανοίγει τα χαρτιά του 3.

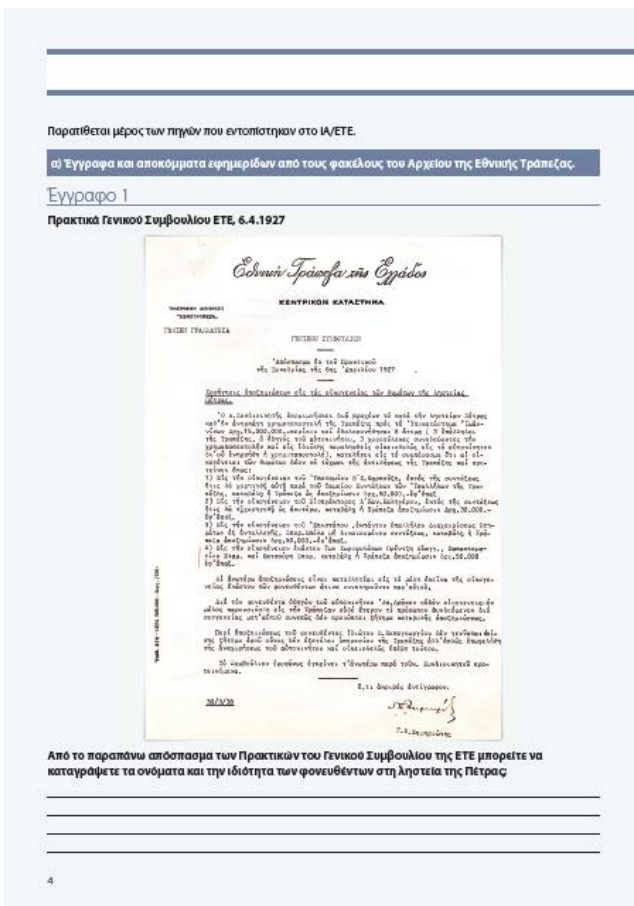
Το ΙΑ/ΕΤΕ, σύμφωνα με τους στόχους της εκπαιδευτικής δράσης του, έχει εντάξει τρεις προτάσεις για δραστηριότητες, οι οποίες βασίζονται στη διερεύνηση αρχειακών τεκμηρίων, όπως κρατικά και τραπεζικά έγγραφα, τραπεζογραμμάτια, δημοσιεύματα εφημερίδων, φωτογραφίες και άλλα. Οι θεματικές που τίγονται είναι μια υπόθεση παραχάραξης τραπεζογραμμάτων του 1938, η εκκένωση της Σμύρνης το 1922 και η ληστεία χρηματοποστολής της Εθνικής Τράπεζας στην Πέτρα το 1926. Μέσα από

ερωτήματα και δραστηριότητες που σχετίζονται με τις πηγές, με πρωτογενές υλικό, καθώς και με πρωτογενές υλικό ενταγμένο σε άλλες πρωτογενείς πηγές, οι μαθητές καλούνται να κατανοήσουν τα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, περιστατικά, προσωπικές ιστορίες, σκέψεις και συναισθήματα (εικ. 68).

Εικ. 67α-δ Το εκπαιδευτικό κόμικ «Χαμένος στο Αρχείο»

(Πηγή: https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/comiks.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

Εικ. 68 Εκπαιδευτική δραστηριότητα από την έκδοση «Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης»
(Πηγή: CD, Το ΙΑ/ΕΤΕ ανοίγει χαρτιά του 3, σελ. 4)

Δ. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Έχοντας ως σκοπό να παρουσιάσει στους μαθητές τα επαγγέλματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του αρχείου, όπως αρχειονόμος, βιβλιοθηκονόμος, συντηρητής, φωτογράφος, διορθωτής και επιμελητής κειμένων, διοικητικός υπάλληλος, καθώς και με τη λειτουργία της Τράπεζας, οργανώνει προβολές αναφορικά με τα εν λόγω επαγγέλματα. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της δράσης, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να πάρουν συνεντεύξεις από τους εργαζόμενους στο ΙΑ/ΕΤΕ, καθώς και από φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση.

Το ΙΑ/ΕΤΕ συνεργάζεται με πολιτιστικούς φορείς, κοινωνικά δίκτυα και εκπροσώπους του καλλιτεχνικού και του εκπαιδευτικού χώρου στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δράσεων που λαμβάνουν χώρα είτε στους χώρους του Αρχείου είτε σε χώρους των συνεργαζόμενων φορέων. Με γνώμονα την αντίληψη ότι οι χώροι πολιτισμού πρέπει να ενεργοποιούν την περιέργεια, την κριτική ικανότητα, την καλλιτεχνική και προσωπική δημιουργία, το σεβασμό στους διαφορετικούς πολιτισμούς, καθώς και την άποψη ότι οι χώροι άτυπης εκπαίδευσης μπορούν να συνδυάσουν εύστοχα και με βιωματικό τρόπο τη γνώση με το παιχνίδι και την τέχνη, το ΙΑ/ΕΤΕ προωθεί με τη συνεργασία των ως άνω φορέων και το σχεδιασμό μεμονωμένων εκπαιδευτικών δράσεων για παιδιά, για ομάδες μαθητών και για οικογένειες. Έτσι, κατά διαστήματα από το 2011 και εξής έχουν πραγματοποιηθεί εκπαιδευτικά προγράμματα ποικίλης θεματολογίας²³⁷, τα οποία άλλοτε εστιάζουν στην εικαστική προσέγγιση διαφόρων θεμάτων, άλλοτε στο παιχνίδι και σε κυνήγι θησαυρού, άλλοτε σε διαδραστικά εργαστήρια, άλλοτε σε κατασκευές, άλλοτε στο διάλογο και στην ομαδική εργασία. Οι θεματικές που τίγονται είτε σχετίζονται άμεσα με τις λειτουργίες του Ιστορικού Αρχείου, όπως οι αρχειονομικές εργασίες, η έρευνα πρωτογενούς αρχειακού υλικού και τα τραπεζογραμμάτια, είτε εμπνέονται από θέματα της επικαιρότητας, όπως η οικονομική κρίση, από τη ζωή στην πόλη και στη γειτονιά, από τους πολιτισμούς του κόσμου, από το μεταναστευτικό ζήτημα και την προσφυγιά.

14.12 Διεθνής Ημέρα Μουσείων

Νευραλγικής σημασίας για την επικοινωνιακή πολιτική του ΙΑ/ΕΤΕ και για τη γνωστοποίηση στο ευρύ κοινό των ιστορικών τεκμηρίων και των δράσεων του αποτελεί η συστηματική συμμετοχή του στους εορτασμούς για τη Διεθνή Ημέρα και Νύχτα Μουσείων.

Οι εκδηλώσεις αυτές γίνονται αφορμή για την ανάδειξη του αρχειακού πλούτου του ΙΑ/ΕΤΕ και για την προβολή του ρόλου του ως φορέα διαφύλαξης, διαχείρισης και ανάδειξης ιστορικών και πολιτιστικών τεκμηρίων και ως θεματοφύλακα της ιστορικής μνήμης και του πολιτισμού. Παράλληλα, το ΙΑ/ΕΤΕ γίνεται τόπος συνάντησης του ευρύτερου κοινού, σύγχρονων καλλιτεχνών που εμπνέονται από το ίδιο το Ιστορικό Αρχείο (εικ. 73), άλλων φορέων των γραμμάτων και του πολιτισμού, όπως η Ακαδημία

²³⁷ Ενδεικτικά στο σχετικό παράρτημα II.

Αθηνών, άλλων κοινωνικών φορέων, όπως το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, όπως τα ΚΕΘΕΑ και κοινότητες προσφύγων και μεταναστών. Με αυτές τις δράσεις και τις συνεργασίες το ΙΑ/ΕΤΕ επιδιώκει να αποτελέσει χώρο αμφίδρομης επικοινωνιακής σχέσης με την κοινωνία, σημείο συνάντησης των ανθρώπων της Τράπεζας με διάφορες κοινωνικές ομάδες και χώρο κοινωνικού προβληματισμού, καλλιτεχνικής έμπνευσης, δημιουργικής απασχόλησης²³⁸.

Στο πλαίσιο αυτών των εκδηλώσεων διοργανώνονται περιοδικές εκθέσεις, είτε αρχειακών τεκμηρίων είτε αντικειμένων των συλλογών του ΙΑ/ΕΤΕ, είτε αντικειμένων και έργων άλλων συνεργαζόμενων φορέων και καλλιτεχνών, ξεναγήσεις, προβολές βίντεο, καλλιτεχνικά δρώμενα, δημιουργικά εργαστήρια (εικ. 69-74).

Εικ. 69 «Νύχτα μουσείων 2012». Σάββατο 19/5/2012. «Αρχείο: μια μηχανή του χρόνου για την πληροφορία». Υπαίθρια έκθεση του Ιστορικού Αρχείου της ΕΤΕ.
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/Pages/conference201205.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.12.2018)

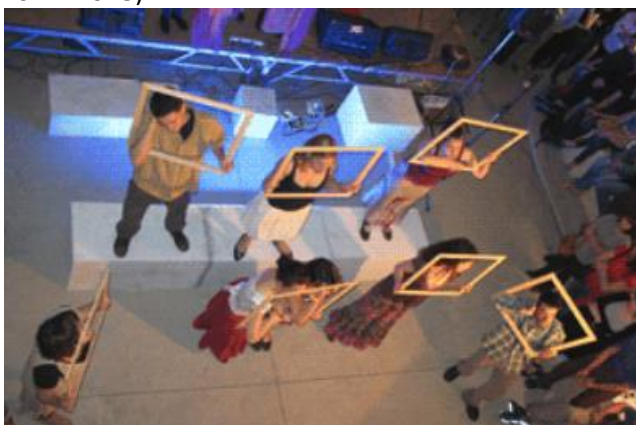

²³⁸ <https://ha.nbg.gr/el/learn/meetings-conferences> (ημερομηνία πρόσβασης: 20.12.2018)

Εικ. 70 «Νύχτα μουσείων 2012». Σάββατο 19/5/2012. Όψεις του αίθριου του ΙΑ/ΕΤΕ, καλλιτεχνικό εργαστήριο κατασκευής χαρτιού και μαρμαρογραφίας από το Εργαστήριο Συντήρησης του ΙΑ/ΕΤΕ στο αίθριο
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/Pages/conference201205.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.12.2018)

Εικ. 71 «Νύχτα μουσείων 2011». Σάββατο 14/5/2011. Ελληνομολδαβικός Σύνδεσμος «Ορφέας»: Χορωδιακό σχήμα «Dor de Doina».
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/Pages/conference201105.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.12.2018)

Εικ. 72 «Νύχτες και ημέρα μουσείων». Σάββατο 17/5/2008. Θεατρικό δρώμενο από ομάδα του ΚΕΘΕΑ Διάβαση.
(Πηγή: <https://ha.nbg.gr/el/Pages/conference200805.aspx>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.12.2018)

Βούλα Φερεντίνου, Τοπία οργανωτικής
κουλτούρας, 2016. Εγκατάσταση

Εικ. 73 Η εγκατάσταση της Βούλας Φερεντίνου, Τοπία οργανωτικής κουλτούρας, ήταν αποτέλεσμα τόσο της έρευνας στα αρχεία και στις συλλογές που σχετίζονται με την ίδια την Εθνική Τράπεζα όσο και του προβληματισμού γύρω από την έννοια της οργανωτικής κουλτούρας, γύρω από το φύλο και την ταυτότητα των εργαζομένων στην Τράπεζα προηγούμενων δεκαετιών

(Πηγή: Πρώτοι εμείς, τεύχος, 39, Ιούλιος 2016, 22-23)

Εικ. 74 Αφίσες από την Έκθεση της Ασπιώτη-ΕΛΚΑ

(Πηγή: Πρώτοι εμείς, τεύχος 35, Ιούλιος 2015, 250)

14.13 Εκδόσεις

Το ΙΑ/ΕΤΕ έχει πλούσια εκδοτική δραστηριότητα που συνίσταται σε μελέτες οικονομικής και τραπεζικής ιστορίας στο πλαίσιο των ερευνητικών προγραμμάτων, όπως προαναφέρθηκε, σε μονογραφίες, σε πηγές οικονομικής ιστορίας, σε λευκώματα, σε χρονολόγια της ΕΤΕ, σε συνθετικές προσεγγίσεις της ιστορίας του ελληνικού κράτους και της ΕΤΕ, σε εκπαιδευτικές εκδόσεις, σε εσωτερικές εκδόσεις για χρήση του Αρχείου, καθώς και σε εκδόσεις με αφορμή τις περιοδικές εκθέσεις και λοιπές δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ. Οι εκδόσεις αυτές απευθύνονται στο κοινό που έχει ειδικό ενδιαφέρον για θέματα τραπεζικής, οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας, αλλά και στο ευρύ κοινό και διατίθενται στα βιβλιοπωλεία του ΜΙΕΤ και σε άλλα επιλεγμένα βιβλιοπωλεία²³⁹.

14.14 Ηλεκτρονικά μέσα – μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Το ΙΑ/ΕΤΕ διαθέτει ιστοχώρο, ο οποίος ανανεώθηκε το 2017 και είναι προσβάσιμος μέσω του δικού του link <https://ha.nbg.gr/el> και προς το παρόν εμφανίζεται στην ελληνική γλώσσα, ενώ υπάρχει και πρόβλεψη μελλοντικά για την αγγλική. Επίσης, υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης και από τον ιστότοπο της Τράπεζας μέσα από τη διαδρομή:

²³⁹ <https://ha.nbg.gr/el/explore/publications> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

<https://www.nbg.gr/el/the-group/corporate-social-responsibility/responsibility-society/nbg-historical-archive>. Υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, αλλά δεν υπάρχει παρουσία του Αρχείου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εκτός από το λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας στο LinkedIn, όπου πραγματοποιεί δημοσιεύσεις και το Ιστορικό Αρχείο (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.15 Δημοσιοποίηση δράσεων

Το ΙΑ/ΕΤΕ φροντίζει για τη γνωστοποίηση των δράσεών του στο ευρύ κοινό μέσω μιας σειράς καναλιών επικοινωνίας. Το βασικό ηλεκτρονικό εργαλείο είναι ο ιστοχώρος, ο οποίος αναβαθμίστηκε πρόσφατα. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, χρησιμοποιεί για δημοσιεύσεις το λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας στο LinkedIn. Επίσης, ο παραδοσιακός τύπος και τα έντυπα του πολιτιστικού ρεπορτάζ παρακολουθούν τις δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ και πραγματοποιούν σχετικά δημοσιεύματα (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καράμπελας)²⁴⁰.

Επιπλέον, από τη μέχρι σήμερα δράση του ΙΑ/ΕΤΕ έχει δημιουργηθεί ένα ευρύ δίκτυο ανθρώπων και ομάδων που παρακολουθούν τις δραστηριότητές του. Το Ιστορικό Αρχείο μεριμνά για την ενημέρωσή τους μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Το δίκτυο αυτό έχει δημιουργηθεί από τους ερευνητές που κατά καιρούς έχουν απευθυνθεί στο Αρχείο, από τους φοιτητές που έχουν πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση και έχουν εκπαιδευτεί στις αρχειονομικές εργασίες, από αρχειονόμους, από εκπαιδευτικούς, από τα μέλη των συλλόγων γονέων των ΚΕΘΕΑ, από καλλιτέχνες που έχουν κατά καιρούς συνεργαστεί με το Αρχείο. Έτσι, έχει δημιουργηθεί ένα κοινωνικό υπόβαθρο που έχει γνωρίζει το ΙΑ/ΕΤΕ και το παρακολουθεί (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Όσον αφορά το εσωτερικό της Εθνικής τράπεζας, το ΙΑ/ΕΤΕ χρησιμοποιεί τα διαθέσιμα για την εσωτερική επικοινωνία του οργανισμού κανάλια: τη σελίδα της εσωτερικής επικοινωνίας της Τράπεζας και το περιοδικό «Εμείς» που απευθύνεται σε όλο το προσωπικό και είναι διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.16 Έρευνα κοινού – αξιολόγηση

Το ΙΑ/ΕΤΕ δεν πραγματοποιεί συστηματική έρευνα κοινού ή συστηματική αξιολόγηση. Ωστόσο, τηρεί στοιχεία από τους ερευνητές που επισκέπτονται το αρχείο, την ιδιότητά

²⁴⁰ Ενδεικτικά, το Βήμα, η Καθημερινή, η Εφημερίδα των Συντακτών, το περιοδικό Αρχαιολογία προβαίνουν τακτικά σε δημοσιεύματα για τη δράση του ΙΑ/ΕΤΕ.

τους, το φορέα τους, το αντικείμενο της έρευνάς τους και τα αρχειακά τεκμήρια που χρησιμοποιούν, προκειμένου να αντλεί στοιχεία για τα ενδιαφέροντα του ερευνητικού κοινού και βάσει αυτών να διαμορφώνει τις δράσεις του και τις προτεραιότητές του ως προς τη διαχείριση του αρχειακού υλικού (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Όσον αφορά το ευρύ κοινό, τηρεί βιβλίο εντυπώσεων, στο οποίο οι επισκέπτες αποτυπώνουν τις σκέψεις και τις εντυπώσεις τους από τις περιοδικές εκθέσεις που διοργανώνει το Ιστορικό Αρχείο (Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

Επιπλέον, αναφορικά με τις σχολικές επισκέψεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα τηρεί στοιχεία των σχολείων που επισκέπτονται το αρχείο, ενώ συγκεντρώνει και τις εντυπώσεις των μαθητών²⁴¹.

14.17 Λοιπές υπηρεσίες προς το κοινό

Το ΙΑ/ΕΤΕ δεν διαθέτει πωλητήριο και χώρο εστίασης. Ωστόσο, οι εκδόσεις του διατίθενται στα βιβλιοπωλεία του ΜΙΕΤ στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, καθώς σε άλλα επιλεγμένα βιβλιοπωλεία (Συνέντευξη Γ. Νοταράς). Το ΙΑ/ΕΤΕ έχει επιλέξει να προωθεί στο κοινό τα προϊόντα της εκδοτικής του δραστηριότητας μέσω των ως άνω καναλιών· προϊόντα τα οποία απευθύνονται κυρίως σε πιο εξειδικευμένο κοινό, σε περισσότερο μυημένους επισκέπτες, καθώς και σε άτομα που έχουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο. Δε διαθέτει αντικείμενα που έχουν το χαρακτήρα αναμνηστικού ή άλλου είδους αντικείμενα εμπνευσμένα από τις συλλογές του για τον κοινό επισκέπτη.

Σε τακτά χρονικά διαστήματα η Τράπεζα διαθέτει σε ευνοϊκές τιμές εκδόσεις του ΙΑ/ΕΤΕ καθώς και του ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ στους υπαλλήλους της.

14.18 Συνεργασίες

Το ΙΑ/ΕΤΕ αποτελεί μέλος επιστημονικών και πολιτιστικών ενώσεων, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε διεθνές επίπεδο. Είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τραπεζικής και Οικονομικής Ιστορίας (European Association for Banking and Financial History - EABH), του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (International Council on Archives), της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας και του Δικτύου

²⁴¹ Στοιχείο που προκύπτει από την επιτόπια παρατήρηση. Στις εκδηλώσεις για τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων 2018 ο επισκέπτης είχε τη δυνατότητα να δει στο ισόγειο του Μεγάρου Διομήδη στιγμιότυπα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΙΑ/ΕΤΕ με φωτογραφικό υλικό και χειρόγραφες σημειώσεις των μαθητών με τις εντυπώσεις από την επίσκεψή τους αναρτημένα σε επιδαπέδιους ξύλινους πίνακες.

Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας. Παράλληλα, συνεργάζεται και με άλλους φορείς επιστημονικού, πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα, όπως το ΜΙΕΤ, το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τα ΚΕΘΕΑ και άλλους στο πλαίσιο διοργάνωσης εκθέσεων και λοιπών εκδηλώσεων (Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2011: 124, Έκθεση Εταιρικής Ευθύνης, 2012: 130)²⁴². Επιπλέον, το ΙΑ/ΕΤΕ ακολουθεί πολιτική δανεισμού, εφόσον του ζητηθεί από άλλους φορείς, ακολουθώντας πάντα τις απαραίτητες προδιαγραφές ασφαλείας (Συνέντευξη Γ. Νοταράς, Συνέντευξη Σ. Καράμπελας).

Το ΙΑ/ΕΤΕ συμμετέχει στο Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων στην Αθήνα, μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε το Νοέμβριο 2009, αριθμεί έως σήμερα 37 μέλη και λειτουργεί στην υπηρεσία του πολιτισμού και της παιδείας. Η βασική αποστολή του συνίσταται:

- Στη διαμόρφωση κοινής επικοινωνιακής στρατηγικής
- Στη συνεργασία σε επιστημονικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο
- Στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας
- Στη διαμόρφωση και την πραγματοποίηση κοινών δράσεων ανοικτών στο ευρύ κοινό²⁴³.

14.19 Μελλοντικά σχέδια

Σύμφωνα με τον τετραετή προϋπολογισμό του ΙΑ/ΕΤΕ που έχει εγκριθεί από τη Διοίκηση της Τράπεζας, το Αρχείο προβαίνει σε σχεδιασμό των επόμενων δράσεων του σε μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα. Πέραν των αρχειονομικών εργασιών και των λοιπών τακτικών δράσεων του Αρχείου, το ΙΑ/ΕΤΕ θα συμμετάσχει στις εκδηλώσεις και τις λοιπές δράσεις που θα προγραμματιστούν από την Τράπεζα με αφορμή τις μεγάλες επετείους της ιστορίας της χώρας. Πρόκειται για τις εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν για την επέτειο των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση το 2021 και για την επέτειο των 100 χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Σε δελτίο τύπου ανακοινώθηκε η σύμπραξη του Μουσείου Μπενάκη, της Τράπεζας της Ελλάδος, της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank για τη διοργάνωση μεγάλης επετειακής έκθεσης για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821 στο κτήριο του

²⁴² <https://ha.nbg.gr/el/collaborations> (ημερομηνία πρόσβασης: 15.12.2018)

²⁴³ <http://www.athensmuseums.net/index.php> (ημερομηνία πρόσβασης: 21.12.2018)

Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς 138. Η έκθεση θα αφηγείται την ιστορία του νεότερου Ελληνισμού από το 1770 έως το 1870 μέσα από αρχειακό υλικό, έργα τέχνης και ιστορικά κειμήλια από τις συλλογές του Μουσείου Μπενάκη και των τριών τραπεζικών ιδρυμάτων²⁴⁴.

Επιπλέον, όσον αφορά την ίδια την Εθνική Τράπεζα, το ΙΑ/ΕΤΕ θα συμμετάσχει το 2021 στους εορτασμούς για τα 180 χρόνια από την ίδρυση της Τράπεζας.

Πέραν αυτών, το ΙΑ/ΕΤΕ θα τρέξει και δύο καινούργια ερευνητικά και εκδοτικά προγράμματα, που θα βασίζονται σε δύο νέα αρχεία που ενέταξε στις συλλογές του το ΙΑ/ΕΤΕ. Το πρώτο αφορά μικροφωτογραφημένα αρχεία που παραχωρήθηκαν στο ΙΑ/ΕΤΕ από την Εθνική Βιβλιοθήκη. Πρόκειται για 42 κατάστιχα του οίκου της οικογένειας Σταύρου στη Βιέννη που δίνουν τη δυνατότητα πολύπλευρης αξιοποίησης δεδομένου ότι παρέχουν στοιχεία για τις συνεργασίες μεταξύ των εμπόρων της διασποράς, της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και της Αλεξάνδρειας, καθώς και στοιχεία, με άμεσο και έμμεσο τρόπο, για τον Γεώργιο Σταύρου. Έτσι παρέχεται ένα νέο πεδίο έρευνας, αλλά και εκδοτικής δραστηριότητας καθώς σχεδιάζεται η έκδοση μιας νέας βιογραφίας του Γεωργίου Σταύρου (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

Η δεύτερη πρόσκτηση αφορά φωτογραφικά και ψηφιακά αντίγραφα του οικογενειακού αρχείου του Μάρκου Ρενιέρη (1815-1897), διαδόχου του Γεωργίου Σταύρου στη Διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας, το οποίο εντοπίστηκε μέσα στο αρχείο της οικογένειας Ζαΐμη. Πρόκειται για ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα προσωπικότητα με έντονη δράση για την αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων και των εθνικών ζητημάτων της εποχής, αλλά και, όσον αφορά τον τραπεζικό τομέα, για τη στήριξη των κρατικών αναγκών, την επέκταση των τραπεζικών εργασιών στον εμπορικό τομέα και για τη δημιουργία βασικών υποδομών (οδικό δίκτυο, σιδηροδρομικό δίκτυο, διώρυγα Κορίνθου)²⁴⁵. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι ο Μάρκος Ρενιέρης είχε αναλάβει σε συνεργασία με άλλους λόγιους της εποχής την έκδοση του γαλλόφωνου περιοδικού «Le spectateur de l’Orient», μέσω του οποίου πληροφορούσε τη Δύση με

²⁴⁴

https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News//PressReleases/Displtem.aspx?Item_ID=6345&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT,
https://www.dropbox.com/sh/duiii5voie3585g/AAB1NyYHTwHBZcA6AYzKI_lga?dl=0 (ημερομηνία πρόσβασης: 15.3.2019)

²⁴⁵

https://www.nbg.gr/greek/the-group/corporate-social-responsibility/annual-csr-reports/Documents/EKE_2014.pdf, 197 (ημερομηνία πρόσβασης: 21.12.2018)

το τί συνέβαινε στην Ανατολή και περνούσε την ελληνική πολιτική σκέψη στο εξωτερικό. Και αυτή, λοιπόν, η νέα πρόσκτηση προσφέρει πεδίο για ερευνητική και εκδοτική δραστηριότητα (Συνέντευξη Γ. Νοταράς).

14.20 Συμπεράσματα για ΙΑ/ΕΤΕ

Το όραμα του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος είναι «η ενίσχυση της ηγετικής του θέσης στην Ελλάδα και της δυναμικής συμβολής του στη στήριξη της Ελληνικής οικονομίας, λειτουργώντας με αφοσίωση, συνέπεια και διαφάνεια προς όφελος του πελάτη, του μετόχου, του εργαζόμενου και με ευθύνη για την κοινωνία»²⁴⁶. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνεται και η λειτουργία και η δράση του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας, καθώς, μάλιστα, αποτελεί υποδιεύθυνση η οποία υπάγεται άμεσα στη Διοίκηση της Τράπεζας. Συμμετέχει ενεργά στις επετείους της ιστορικής διαδρομής της Τράπεζας και στις σχετικές εκδηλώσεις που οργανώνονται, ενώ συχνά ακολουθεί τη Διοίκηση σε επισκέψεις και δράσεις στην περιφέρεια της χώρας.

Το ΙΑ/ΕΤΕ αποτελεί εκ φύσεως έναν επικοινωνιακό κλάδο της ίδιας της Τράπεζας που απευθύνεται τόσο σε ειδικό όσο και σε γενικό κοινό. Η Εθνική Τράπεζα, με συνέπεια στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και επενδύοντας σε αυτό, αποφάσισε μετά από τη συγκρότηση του Ιστορικού Αρχείου να διαθέσει το αρχειακό υλικό στην έρευνα και στην κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό ο αρχειακός πλούτος του ΙΑ/ΕΤΕ μετουσιώνεται σε θεμελιώδη πολιτιστική κληρονομιά για το κοινωνικό σύνολο.

Το ΙΑ/ΕΤΕ χαίρει μεγάλης εκτίμησης από το επιστημονικό και ερευνητικό κοινό και από τους αρχειακούς φορείς για την αρχειακή, ερευνητική, ιστορική, εκδοτική και εκπαιδευτική του δράση, για την εφαρμογή νέων συστημάτων και τεχνολογιών όσον αφορά τη διαχείριση των αρχειακών τεκμηρίων, καθώς και για την παροχή τεχνογνωσίας σε θέματα αρχειονομικών εργασιών (εκκαθάρισης, ταξινόμησης, περιγραφής, μικροφωτογράφισης, ψηφιοποίησης και εξυπηρέτησης κοινού), διάσωσης και οργάνωσης αρχείων, διαχείρισης και αξιοποίησης ιστορικής σημασίας αρχειακού υλικού.

Σταδιακά και ύστερα από διεργασίες δεκαετιών, ο πλούτος των αρχειακών τεκμηρίων του ΙΑ/ΕΤΕ εντάχθηκε σε ένα γενικό ευρετήριο, πραγματοποιήθηκαν ερευνητικά προγράμματα που οδήγησαν σε εκδόσεις μονογραφιών και με βάση τα οποία προχώρησε η έκδοση της ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας τον 20ο αιώνα σε δύο συνθετικές προσεγγίσεις, ενώ σταδιακά ωρίμασαν οι συνθήκες μέσα στους κόλπους του Αρχείου ώστε να ξεκινήσουν πρωτοβουλίες προβολής τόσο του αρχειακού υλικού όσο και των συλλογών στο ευρύ κοινό και δη στην εκπαιδευτική κοινότητα.

²⁴⁶ <https://www.nbg.gr/el/the-group> (ημερομηνία πρόσβασης: 07.03.2019)

Επιπλέον, το ΙΑ/ΕΤΕ ανέλαβε και τον σπουδαίο και νευραλγικό ρόλο του φορέα διαχείρισης των συλλογών της Τράπεζας, πλην της καλλιτεχνικής, καθώς και των συλλογών από αντικείμενα προερχόμενα από τη λειτουργία άλλων επιχειρήσεων. Ένα τμήμα της αποστολής, λοιπόν, του ΙΑ/ΕΤΕ είναι η διάσωση και διαφύλαξη των αντικειμένων σε πρώτο χρόνο, η συντήρηση, η τεκμηρίωση, η συγκρότηση σε συλλογές σε δεύτερο χρόνο, και κατ' επέκταση η κοινοποίησή τους στο ερευνητικό και το ευρύ κοινό.

Οι μόνιμες εκθέσεις αντικατοπτρίζουν αφ' ενός μεν την ιστορία της Εθνικής Τράπεζας και προσεγγίζουν την τραπεζική, οικονομική και κοινωνική ιστορία της χώρας, αφ' ετέρου δε υπαινίσσονται και την αποστολή και το ρόλο ενός Ιστορικού Αρχείου που λειτουργεί εντός του πλαισίου λειτουργίας ενός μεγάλου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.

Οι μόνιμες εκθέσεις σχεδιάστηκαν εξ αρχής με το σκεπτικό να αποτελέσουν ένα εκπαιδευτικό εργαλείο. Οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις και τα εκπαιδευτικά προγράμματα, προσαρμοσμένα στις ανάγκες του εκάστοτε κοινού, αναδεικνύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στο μαθητικό κοινό το ρόλο ενός σημαντικού τραπεζικού αρχειακού φορέα, τη σημασία της έρευνας πρωτογενών πηγών για τη μελέτη του ιστορικού υλικού, καθώς και την ιστορική διαδρομή του χαρτονομίσματος και τη σημασία του στην ιστορία του τόπου σε συνδυασμό με την ιστορική πορεία και το ρόλο της Εθνικής Τράπεζας στην ιστορία της νεότερης Ελλάδος. Το ΙΑ/ΕΤΕ δίνει μεγάλη έμφαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς θεωρεί ότι απευθύνονται στο κοινό που θα αποτελέσει τους μελλοντικούς πολίτες. Οι δράσεις αυτές έχουν βρει μεγάλη ανταπόκριση στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και γενικότερα έχουν τύχει μεγάλης αποδοχής από την εκπαιδευτική κοινότητα.

Επιπλέον, το ΙΑ/ΕΤΕ μεριμνά για τη συνεπή εκπλήρωση της αποστολής του ως προς την ανάδειξη του αρχειακού του πλούτου με εκδηλώσεις επιστημονικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, ομιλίες, ξεναγήσεις, εκδόσεις. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων που ανανεώνουν το ενδιαφέρον του κοινού, δίνουν τη δυνατότητα για ανάδειξη τεκμηρίων που δεν εκτίθενται σε μόνιμη βάση και αποτελούν έναυσμα για συνεργασίες και νέες έρευνες. Ωστόσο, η πιο επιτυχημένη δράση του ΙΑ/ΕΤΕ, σύμφωνα και με τον επικεφαλής του Αρχείου κ. Γ. Νοταρά, είναι η συμμετοχή στις εκδηλώσεις για τη Διεθνή Ημέρα και Νύχτα Μουσείων. Στη διοργάνωση της Νύχτας Μουσείων το ΙΑ/ΕΤΕ αναδεικνύεται σε έναν ανοιχτό χώρο πολιτισμού που

αποτελεί τόπο συνάντησης με την κοινωνία, όπως εκπροσωπείται από τη γειτονιά, την τοπική κοινωνία, τους οργανισμούς της περιοχής, πολιτιστικούς, επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, καλλιτέχνες και το ευρύτερο κοινό.

Σύμφωνα με τον κ. Γ. Νοταρά η μείωση του προσωπικού που επήλθε με τις εθελούσιες εξόδους των τελευταίων ετών στην Τράπεζα σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση επιβράδυνε τη διοργάνωση ερευνητικών προγραμμάτων και την εκδοτική δραστηριότητα. Ωστόσο, το ΙΑ/ΕΤΕ τα χρόνια της οικονομικής κρίσης συνέχισε συστηματικά τις αρχειονομικές εργασίες και προέβη σε εκδόσεις εσωτερικής φύσεως για χρήση από το προσωπικό του Αρχείου αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο, καθώς έχουν αναρτηθεί στον ιστοχώρο του. Παράλληλα φροντίζει για την ανανέωση του ηλεκτρομηχανικού εξοπλισμού του και των λοιπών συστημάτων του κτηρίου ώστε να διατηρούνται σε άρτια κατάσταση.

Όσον αφορά την επικοινωνία με το προσωπικό της Εθνικής Τράπεζας, το ΙΑ/ΕΤΕ προβαίνει σε αναρτήσεις στη σελίδα εσωτερικής επικοινωνίας αναφορικά με τις δράσεις του και κάνει δημοσιεύσεις στο ηλεκτρονικό περιοδικό για το προσωπικό «Πρώτοι εμείς». Ωστόσο, οι υπάλληλοι της Τράπεζας φαίνεται ότι δεν παρακολουθούν ιδιαίτερα τη δράση του. Επομένως, αποτελεί μια πρόκληση για το ΙΑ/ΕΤΕ η κινητοποίηση των υπαλλήλων του οργανισμού προς αυτήν την κατεύθυνση. Ενδεχομένως, μία πιο «επιθετική» προσέγγιση του κοινού αυτού από την πλευρά του ΙΑ/ΕΤΕ με τη διοργάνωση, για παράδειγμα, εκπαιδευτικών δράσεων, διαλέξεων ή μαθημάτων ειδικά για τους υπαλλήλους της Τράπεζας, εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά συναδέλφων, οικογενειακών δραστηριοτήτων, να απέδιδε καρπούς προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης συμμετοχής και ευαισθητοποίησης των υπαλλήλων της Τράπεζας στα θέματα του ΙΑ/ΕΤΕ. Η σκέψη από την πλευρά του ΙΑ/ΕΤΕ για ενημέρωση αναφορικά με το έργο και τη δράση του και, γιατί όχι, και η πρόταση του επικεφαλής της μονάδας του Γ. Νοταρά για επίσκεψη στους χώρους του Αρχείου των νεοπροσληφθέντων υπαλλήλων στο πλαίσιο των εισαγωγικών σεμιναρίων που παρακολουθούν, θα μπορούσε να ληφθεί σοβαρά υπόψιν από τη Διοίκηση. Άλλωστε, αυτή η σχέση του προσωπικού με τα Ιστορικά Αρχεία ή με τα Μουσεία αυτών των οργανισμών δημιουργεί μια αίσθηση συνοχής στον οργανισμό, υπερηφάνειας και γοήτρου στους υπαλλήλους, στοιχεία θεμελιώδη για τη σχέση εργοδότη–εργαζόμενου.

Όσον αφορά τη διάχυση της πληροφορίας, το ΙΑ/ΕΤΕ χρησιμοποιεί αποκλειστικά τα κανάλια επικοινωνίας της Εθνικής Τράπεζας. Τα τελευταία χρόνια αναβαθμίστηκε ο

ιστοχώρος του ΙΑ/ΕΤΕ, ο οποίος λειτουργεί αυτόνομα, αλλά και σε σύνδεση με τον ιστοχώρο της Τράπεζας, και αποτελεί το βασικό κανάλι επικοινωνίας με το κοινό. Επίσης, δημοσιεύει τις δράσεις του στο LinkedIn της Τράπεζας. Λόγω του ότι οι μεμονωμένοι επισκέπτες είναι σχετικά λίγοι και ότι το έργο του ΙΑ/ΕΤΕ φαίνεται ότι δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό στο μη υποψιασμένο ευρύτερο κοινό, χρειάζεται ενδεχομένως να γίνουν περισσότερα βήματα προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης και επικοινωνιακής προβολής. Η Εθνική Τράπεζα διαθέτει το εξαιρετικό πλεονέκτημα ενός ευρύτατου δικτύου καταστημάτων και μεγάλης πελατειακής βάσης, η οποία επισκέπτεται τα καταστήματα, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί από την Τράπεζα προκειμένου να κοινοποιήσει την πολιτιστική παράμετρο της δράσης της.

15. Συνοπτική αποτίμηση του ελληνικού παραδείγματος

Ήδη από τη δεκαετία του 1990 τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας άρχισαν να κάνουν εμφανή την πρόθεσή τους να απευθυνθούν στο ευρύ κοινό μέσω και άλλων καναλιών επικοινωνίας πέραν του δικτύου των καταστημάτων τους όπου έρχονται σε επικοινωνία με τη πελατειακή τους βάση και το ευρύ κοινό. Οι πολιτιστικές δομές που έχουν αναπτύξει αντικατοπτρίζουν τις προθέσεις τους ως προς το κοινό που θέλουν να προσεγγίσουν, τα μηνύματα που θέλουν να επικοινωνήσουν και τα μέσα που μετέρχονται για αυτόν τον σκοπό. Πέραν αυτού όμως αντανακλούν και τη φυσιολογία και την εικόνα που έχει διαμορφώσει στην ιστορική του διαδρομή ο εκάστοτε οργανισμός. Παρουσιάζουν κοινά στοιχεία αλλά έχουν και διαφορετικές αποχρώσεις.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ως η Κεντρική Τράπεζα της χώρας αναδεικνύει μέσω του Μουσείου της τη σημαντική κληρονομιά που διαθέτει ως εκδότρια τράπεζα, τόσο σε επίπεδο τεχνογνωσίας και μηχανημάτων όσο και σε επίπεδο εξέλιξης του νομίσματος και χαρτονομίσματος. Παράλληλα και με συνέπεια στον κοινωνικό και οικονομικό της ρόλο προβάλλει το ρόλο, τη λειτουργία και την ιστορία της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στο διεθνές προσκήνιο και στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος. Η έννοια του χρήματος και η σημασία του είναι, επίσης, ένα ζήτημα που θίγει μέσα από τα τεκμήρια του εκθεσιακού αφηγήματος. Επιλέγει δε έναν χώρο εύκολα προσβάσιμο στο κέντρο της πόλης σε ένα νέο κτήριο όπου στεγάζονται και υπηρεσίες της Διοίκησης της Τράπεζας.

Από την άλλη πλευρά οι εμπορικές τράπεζες επιλέγουν να προβάλουν κατεξοχήν την ιστορική τους διαδρομή και τη συμβολή τους στην πορεία της ελληνικής

οικονομίας. Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας αναδεικνύει τη διαδρομή της, η οποία βαίνει σχεδόν παράλληλα με την πορεία του νεότερου ελληνικού κράτους, την εξέλιξη του ελληνικού χαρτονομίσματος, καθώς λειτούργησε και ως τράπεζα με το εκδοτικό προνόμιο, αλλά και την ιδιότητά της ως φορέα με μέριμνα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ, επίσης, προβάλλει μέσα από τις δράσεις του, την πορεία και τη συμβολή των τραπεζών του Ομίλου στην ελληνική οικονομία του 20^{ου} αιώνα. Η Alpha Bank μέσα από τις περιοδικές εκθέσεις του Ιστορικού Αρχείου αναδεικνύει την πορεία των τραπεζών από τις οποίες έχει προκύψει. Δίνει μεγάλη έμφαση στην ενημέρωση του κοινού το οποίο έχει περισσότερο ειδικό ενδιαφέρον για θέματα τραπεζικής και οικονομικής ιστορίας διοργανώνοντας μαθήματα οικονομικής ιστορίας, σεμινάρια και συνέδρια. Η Νομισματική Συλλογή και το Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής στη Κέρκυρα έχουν ως βασικό σκοπό την αποτύπωση της εξέλιξης του νομίσματος της ελληνικής αρχαιότητας και των ελληνικών τραπεζογραμματίων αντίστοιχα. Η επιλογή της Eurobank ήταν να εκθέσει τεκμήρια από τις συλλογές του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και να προβάλλει το ρόλο του στην προώθηση της έννοιας της αποταμίευσης στην ελληνική κοινωνία.

Όσον αφορά το χώρο που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιλέγουν για να προβάλλουν τα τραπεζικά τεκμήρια και για να αναπτύσσουν τις σχετικές δράσεις τους, η επιλογή αποτελεί αποτέλεσμα συγκεκριμένης στρατηγικής. Η Alpha Bank επιλέγει να δημιουργήσει έναν εκθεσιακό χώρο στις εγκαταστάσεις του κεντρικού της καταστήματος ενώ διανέμει και φυλλάδια των πολιτιστικών της δομών στα καταστήματά της στοχεύοντας στην προσέλκυση των πελατών της. Η Eurobank, επίσης, έχει επιλέξει να εκθέσει τεκμήρια του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε χώρους του πρώην κεντρικού καταστήματος και στον παρακείμενο προθάλαμο γραφείων της Διοίκησης, προκειμένου να καταστήσει την ιστορική κληρονομιά του ΤΤ εύκολα προσιτή στο κοινό που επισκέπτεται για τις συναλλαγές του την τράπεζα.

Από την άλλη πλευρά, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας και το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ επιλέγουν τις δικές τους εγκαταστάσεις προκειμένου να στεγάσουν τα εκθετήρια και την πλειονότητα των δράσεών τους στο πλαίσιο του ανοίγματος των χώρων τους στο ευρύ κοινό. Επομένως, οι επισκέπτες τους, έχοντας ένα ειδικό ενδιαφέρον, επιλέγουν οι ίδιοι από πρόθεση να τα επισκεφτούν. Πιο συγκεκριμένα, το ΙΑ/ΕΤΕ στεγάστηκε σε ένα εμβληματικό κτήριο του μεσοπολέμου, το Μέγαρο Διομήδη, αρχιτεκτονικό κέλυφος το οποίο στην αρχική του χρήση προοριζόταν για να στεγάσει

το αρχείο της Τράπεζας. Από την άλλη πλευρά το ΠΙΟΠ, με συνέπεια στην αποστολή του για διαφύλαξη της οικονομικής και βιομηχανικής ιστορίας του τόπου, επέλεξε να στεγάσει το Ιστορικό Αρχείο του Ομίλου σε ένα πρώην βιομηχανικό κτήριο στον Ταύρο, το οποίο είχε στεγάσει πιο πριν το αρχείο της Αγροτικής Τράπεζας.

Όλες αυτές οι δομές δείχνουν μέριμνα και για την εκπαίδευση κυρίως του μαθητικού κοινού. Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας ξεκίνησε ήδη από πολύ νωρίς τη διεξαγωγή στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και το σχεδιασμό ειδικών εκπαιδευτικών εργαλείων που αναδεικνύουν τη σημασία των αρχειακών πηγών στην έρευνα και την αποτύπωση της ιστορίας. Τα τελευταία χρόνια το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ παρέχει επίσης τη δυνατότητα παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων με έμφαση στην καλλιέργεια της αρχειακής και ιστορικής κουλτούρας στους μαθητές. Όσον αφορά, το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος, παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης εκπαιδευτικών ξεναγήσεων. Ωστόσο, υπάρχει η προοπτική να σχεδιαστούν και στοχευμένες εκπαιδευτικές δράσεις βασιζόμενες σε συγκεκριμένες θεματικές. Η Νομισματική Συλλογή της Alpha Bank έχει, επίσης, αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο όσον αφορά τη μόνιμη έκθεση στην Αθήνα και το Μουσείο Χαρτονομισμάτων στην Κέρκυρα όσο και όσον αφορά τις περιοδικές εκθέσεις που διοργανώνει. Το Ιστορικό αρχείο δεν έχει ακόμα σχεδιάσει εκπαιδευτικά προγράμματα πέραν από κάποιες εκπαιδευτικές ξεναγήσεις για φοιτητές στις περιοδικές εκθέσεις που έχει διοργανώσει. Υπάρχει, παρόλα αυτά, η σκέψη να σχεδιαστούν στο μέλλον ψηφιακές εκπαιδευτικές εφαρμογές. Τέλος, η Eurobank οργάνωσε ορισμένες εκπαιδευτικές ξεναγήσεις για μαθητές στο χώρο της μόνιμης έκθεσης το πρώτο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, υπάρχει η προοπτική να σχεδιαστούν νέες εκπαιδευτικές δράσεις στο μέλλον.

Τα Ιστορικά Αρχεία των Τραπεζών δίνουν, επίσης, μεγάλη έμφαση στη διαμόρφωση της αρχειακής και ιστορικής κουλτούρας του κοινού. Το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank εστιάζει στην εκπαίδευση του ενδιαφερόμενου κοινού σε θέματα ιστορίας, ενώ το ΙΑ/ΕΤΕ, κυρίως μέσω των εκπαιδευτικών του δράσεων, τονίζει τη σημασία του αρχειακού υλικού ως πρωτογενή πηγή έρευνας και το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ, μέσω των δημιουργικών εργαστηρίων, των ποικίλων εκδηλώσεων και των εκπαιδευτικών δράσεων, δίνει προτεραιότητα στη διάχυση της αρχειακής κουλτούρας.

16. Γενικά Συμπεράσματα

Τις τελευταίες δεκαετίες είναι ιδιαίτερα εμφανής η ανάγκη συμμετοχής των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην κοινωνική ανάπτυξη και συμβολής τους στην πρόοδο και την ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Στο πλαίσιο αυτό οι κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες δεσμεύονται ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών τους, το σεβασμό στις ανθρώπινες αξίες, την πρόοδο της κοινωνίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, τη μέριμνα για τα γράμματα και τις τέχνες και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς²⁴⁷.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν εμφανιστεί ως νέοι παράγοντες στο μουσειακό τοπίο και περνούν πλέον από την πλευρά του χορηγού πολιτιστικών δράσεων στην πλευρά του φορέα πολιτισμού, είτε με τη μορφή ενός αυτόνομου πολιτιστικού ιδρύματος είτε με τη μορφή μιας διεύθυνσης ή ενός τμήματος που εντάσσεται στο ευρύτερο οργανόγραμμα. Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυναμική με την ανάληψη πρωτοβουλιών προβολής των αρχείων και των συλλογών τους, με την ίδρυση νέων μουσείων ή με την ανακαίνιση παλαιότερων. Ορισμένα εξ αυτών ξεπερνούν τα όρια διοργάνωσης περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και συμμετοχής σε διοργανώσεις άλλων φορέων και γίνονται δημιουργοί μουσειακών προγραμμάτων μεγάλης κλίμακας ανακαινίζοντας κτήρια, εξοπλίζοντάς τα σύμφωνα με τις απαραίτητες προδιαγραφές, σχεδιάζοντας εκθεσιακούς χώρους και τρέχοντας παράλληλα όλη τη γκάμα των παράλληλων δράσεων ενός μουσειακού φορέα. Κατά κανόνα, έρχονται με νέα οράματα, καινοτόμες ιδέες και πρωτοπόρες αντιλήψεις, οι οποίες συνεισφέρουν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της μουσειακής κοινότητας διεθνώς (Negri, 2011: 129, 131). Άλλωστε, όπως είδαμε, τα τελευταία χρόνια εκπρόσωποι αυτής της κατηγορίας μουσείων εμφανίζονται στις υποψηφιότητες των European Museum Awards για την καινοτομία τους και για την υψηλή ποιότητα υπηρεσιών.

Στο νέο αυτό άνοιγμά τους προς το κοινό οι τράπεζες έχουν να ανταποκριθούν σε ένα ρόλο όχι ιδιαίτερα οικείο και συνηθισμένο στο κοινό. Οι τράπεζες άλλωστε συνδέονται άμεσα με την έννοια του χρήματος, το οποίο αποτελεί εκ φύσεως ένα πολυσχιδές και άστατο φαινόμενο. Όπως είδαμε, το χρήμα ενδέχεται να αντιμετωπίζεται ως μεγάλο καλό αλλά και ως μεγάλο κακό· μπορεί να οδηγήσει σε

²⁴⁷ <https://www.nbg.gr/el/the-group/corporate-social-responsibility> (ημερομηνία επίσκεψης: 15.3.2019)

μεγάλη ευτυχία, αλλά και σε μεγάλη δυστυχία μπορεί να αποτελέσει πηγή μεγάλης χαράς αλλά και πηγή μεγάλου άγχους. Κατ' αναλογία και δεδομένου ότι η έννοια της τράπεζας εν γένει είναι αναπόφευκτα συνυφασμένη με την έννοια του χρήματος, το κοινό ενδέχεται να αντιμετωπίζει τις τράπεζες και το χρηματοπιστωτικό σύστημα με κάποια δυσπιστία. Ιδιαίτερα κατά τη σύγχρονη δυσμενή οικονομική συγκυρία, οι τράπεζες καλούνται να υπερκεράσουν αυτή τη δυσκολία, να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους και να επικοινωνήσουν στο κοινό τις δράσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αυτό που χρειάζεται περαιτέρω είναι να προσδιορίσουν και τα ίδια τα τραπεζικά μουσεία και αρχεία το ρόλο τους στο μουσειακό γίγνεσθαι, στον τομέα της διατήρησης της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς, στη διαμόρφωση ιστορικής κουλτούρας και στη ενίσχυση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και παράλληλα να βρουν το ρόλο και τη θέση τους στην κοινωνία.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έρχονται σε επαφή με το ευρύ κοινό μέσω των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που παρέχουν και κατά κανόνα μέσω του δικτύου των καταστημάτων τους. Μέσω της πολιτιστικής τους δράσης, ωστόσο, επιδιώκουν να διαμορφώσουν και μια άλλου είδους επικοινωνία με το κοινό. Είτε πρόκειται για μουσεία, είτε για αρχεία, είτε για συλλογές, αυτό που μπορεί να παρατηρήσει κανείς είναι ότι το κοινό στόχευσης εκτείνεται από το επιστημονικό, ερευνητικό και ακαδημαϊκό κοινό και το κοινό που έχει ειδικό ενδιαφέρον για θέματα τραπεζικής και οικονομικής ιστορίας έως το ευρύ κοινό σε όλο το φάσμα των ηλικιών. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι ότι δίνουν μεγάλη έμφαση στο μαθητικό και νεανικό κοινό μέσω ειδικών ξεναγήσεων, εκπαιδευτικών δράσεων και στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται *in situ* ή ενίοτε και στο σχολικό περιβάλλον.

Από τη μέχρι τώρα μελέτη μας διαπιστώσαμε ότι ο κάθε χρηματοπιστωτικός οργανισμός έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες, έχει διαδραματίσει έναν ξεχωριστό ρόλο στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική διαδρομή ενός τόπου και ως εκ τούτου έχει διαφορετικά μηνύματα να προβάλλει και διαφορετικά τεκμήρια να αναδείξει. Δεδομένου ότι πρόκειται για οργανισμούς οι οποίοι σχετίζονται με το χρήμα και την οικονομία, θεμελιώδεις παραμέτρους στη λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το πώς αποτυπώνεται στα τεκμήρια και στις συλλογές τους η ιστορία ενός τόπου. Έτσι, για παράδειγμα, στο Μουσείο Νομισμάτων και Κοσμημάτων της Κεντρικής Τράπεζας της Παραγουάης εκτίθενται συλλογές

κοσμημάτων –είδος που συναντούμε σπάνια σε τραπεζικά μουσεία–, που προσφέρθηκαν από τις κυρίες της τότε κοινωνίας για εθνικό σκοπό κατά τη διάρκεια του πολέμου της Τριπλής Συμμαχίας (1865-1870).

Οι κεντρικές τράπεζες έχουν κατά κανόνα μία σημαντική προίκα διότι κατά κανόνα διαθέτουν το εκδοτικό προνόμιο. Αυτό σημαίνει πλήρεις σειρές τραπεζογραμματίων και νομισμάτων, αναμνηστικών μεταλλίων και αναμνηστικών εκδόσεων νομισμάτων, και ό,τι αυτό συνεπάγεται για την παραγωγή, την εικονογραφία, την εικαστική προσέγγιση, την καλλιτεχνική αξία, την ιδεολογία, τους χαρακτες και τους καλλιτέχνες. Επίσης, διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, τα μηχανήματα, τα σχέδια και την τεχνογνωσία. Γι' αυτό το λόγο άλλωστε υπάρχουν και πολλά μουσεία νομισματοκοπείων, τα οποία δεν εποπτεύονται από τράπεζα, αλλά αποτελούν φορείς αυτόνομους ή εποπτευόμενους από άλλη αρχή.

Από την άλλη πλευρά οι κεντρικές τράπεζες έχουν έναν διαφορετικό ρόλο στην οικονομία και την κοινωνία και ως τέτοιες ο χαρακτήρας των δράσεων εξωστρέφειας και προβολής τους παρουσιάζει διαφορετικό χαρακτήρα. Δεδομένου ότι δεν έχουν ευρύ διάυλο επικοινωνίας με το κοινό και μάλιστα πολλοί δεν γνωρίζουν επακριβώς το ρόλο τους, σε αντίθεση με τις εμπορικές τράπεζες, με τις οποίες οι περισσότεροι έχουν αναπτύξει λιγότερο ή περισσότερο κάποιου είδους σχέση, πολύ συνειδητά αποφασίζουν να αναπτύξουν δομές προβολής της αποστολής, του ρόλου και της ιστορίας τους, ενώ μεριμνούν για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση των πολιτών με αφετηρία το μαθητικό και το νεανικό κοινό.

Τα μουσεία κυρίως των κεντρικών τραπεζών δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση του κοινού, στη γνώση του τρόπου λειτουργίας της οικονομίας και του ρόλου των κεντρικών τραπεζών. Προς αυτό το σκοπό ενεργοποιούνται, προβάλλουν την ιστορία τους, αναδεικνύουν το ρόλο και τις λειτουργίες τους στην πορεία της οικονομίας κάθε χώρας στο πέρασμα των ετών και αναδεικνύουν θέματα της νεότερης τραπεζικής, οικονομικής, νομισματικής και κοινωνικής, αλλά και πολιτιστικής ιστορίας ενός τόπου. Ο εκπαιδευτικός και ψυχαγωγικός χαρακτήρας αυτών των μουσειακών δομών βοηθά το κοινό να κατανοήσει τη λειτουργία της σύγχρονης οικονομίας και τις διαδικασίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, να αποκτήσει τις απαραίτητες χρηματοοικονομικές δεξιότητες, ώστε να εξοικειωθεί με τα βασικά φαινόμενα της χρηματοοικονομικής

(αποταμίευση, επένδυση, χρηματοοικονομικός κίνδυνος, απόδοση κλπ.) και να μάθει να διαχειρίζεται σε ικανό βαθμό την οικονομική του κατάσταση.

Η οικονομική εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό παράγοντα στο να κατανοήσουν οι πολίτες την οικονομική και νομισματική πολιτική και στο να διαμορφώσουν τη στάση τους απέναντι τόσο σε ζητήματα δημόσιας πολιτικής όσο και σε θέματα διαχείρισης των προσωπικών οικονομικών τους πόρων. Γι' αυτό το λόγο αποτελεί μία από τις προτεραιότητες των κεντρικών τραπεζών, καθώς όσο πιο υψηλό είναι το επίπεδο σε βασικές χρηματοοικονομικές γνώσεις των πολιτών τόσο πιο αποτελεσματικοί θα είναι στη διαχείριση των οικονομικών τους και τόσο πιο ασφαλείς θα αισθάνονται όσον αφορά τις αποφάσεις των κεντρικών τραπεζών²⁴⁸.

Διαφορετικές αποχρώσεις παρατηρούμε σε γενικές γραμμές στο χειρισμό των τραπεζικών τεκμηρίων από την πλευρά των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εμπορικού χαρακτήρα. Δεδομένου ότι αυτού του είδους οι οργανισμοί είναι πιο κοντά στο προφίλ του μουσείου επιχείρησης, τα μουσειακά συστήματά τους, πάντα μέσα στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, επιλέγουν να δώσουν έμφαση στην ιστορική τους διαδρομή και στο ρόλο που έχουν διαδραματίσει στην οικονομία και το κοινωνικό γίγνεσθαι του τόπου τους. Παράλληλα και μέσω των δράσεων των μουσείων, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο τους στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης και κουλτούρας του ευρύτερου κοινού. Αρχαιακά έγγραφα, φωτογραφίες, αντικείμενα από την καθημερινή λειτουργία των τραπεζών, νομίσματα και χαρτονομίσματα γίνονται φορείς μηνυμάτων και κανάλια επικοινωνίας με το κοινό.

Ένα άλλο θέμα που προκύπτει σε δεύτερο επίπεδο από τη μελέτη μας αφορά τη διαχείριση «δύσκολων» και αμφιλεγόμενων θεμάτων²⁴⁹. Ο επισκέπτης του τραπεζικού μουσείου αναμένει να δει μια έκθεση με ιστορικά ενδιαφέροντα αντικείμενα, με νομίσματα και χαρτονομίσματα, με προθήκες, συρτάρια που ανοιγοκλείνουν, διαδραστικά εκθέματα και διαφωτιστικά κείμενα, σε κατάλληλα διαμορφωμένους εκθεσιακούς χώρους. Ωστόσο, πόσα τραπεζικά, και όχι μόνο, μουσεία, και σε ποιο βαθμό είναι διατεθειμένα να θίξουν ζητήματα «δύσκολης» κληρονομιάς; Θέματα, όπως το χρήμα από τη μια πλευρά και το έγκλημα, τα ναρκωτικά, ο πλούτος, η δουλεία

²⁴⁸ Διεθνές Συνέδριο σχετικό στη Βαρσοβία 28-29 Σεπτεμβρίου 2006, με πρωτοβουλία της Κεντρικής Τράπεζας της Πολωνίας, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της Κεντρικής Τράπεζας της Νέας Υόρκης.

²⁴⁹ Wishéhn, I., Culture, politics and crime – how do money museums deal with bigger issues?, ICOMON e-proceedings, Frankfurt 2006, 1 (2008), 16-22

από την άλλη, το ξέπλυμα χρήματος, η παραχάραξη κλπ. θα μπορούσαν να εγείρουν επώδυνα ερωτήματα και γόνιμες αντιπαραθέσεις και να εμπλέξουν σε έντονο βαθμό το κοινό. Τέτοιου είδους θέματα σπάνια θίγονται από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στις εκθέσεις τους. Οι μόνες περιπτώσεις που συναντούμε σχετικά συχνά αφορούν την παραχάραξη των τραπεζογραμματίων και την εκπαίδευση του κοινού στο να αναγνωρίζουν τις διαφορές των γνήσιων χαρτονομισμάτων από τα πλαστά. Για το σκοπό αυτό έχουν δημιουργήσει εκθέματα αναφορικά με το έγκλημα της κιβδηλείας και έχουν αναπτύξει σχετικά εκπαιδευτικά εργαλεία, όπως για παράδειγμα κόμικς, για αναγνώριση των σχετικών δικλίδων και χαρακτηριστικών ασφαλείας. Σπανιότερα, θα συναντήσουμε και αναφορές σε ληστείες τραπεζών, οι οποίες, όμως, αναφέρονται στο απώτερο παρελθόν και όχι στο πρόσφατο παρελθόν, προκειμένου να μη θίξουν το κοινωνικό αίσθημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Jessy James Bank Museum που προαναφέρθηκε και αποτελεί θεματικό μουσείο αναφορικά με την πρώτη καταγεγραμμένη ληστεία σε τράπεζα σε καιρό ειρήνης στις ΗΠΑ, ενώ το ΙΑ/ΕΤΕ, όπως επίσης αναφέρθηκε, έχει σχεδιάσει έντυπη εκπαιδευτική δράση για τη ληστεία της Πέτρας το 1926.

Μέσα στο πέρασμα των ετών οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί εξελίσσονται, διαιρούνται, συγχωνεύονται, ενώ δημιουργούνται νέοι τραπεζικοί όμιλοι. Ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες με τις επεκτάσεις των οργανισμών αυτών και σε άλλες χώρες ή ηπείρους, το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο. Το γεγονός αυτό από μόνο του δημιουργεί ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο τοπίο και για τους μουσειακούς χώρους των ιδρυμάτων αυτών. Στην ελληνική πραγματικότητα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση μιας νέας σχετικά τράπεζας, της Eurobank, η οποία εντάσσοντας στο όμιλό της το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με τη μακρά ιστορία του στην ελληνική τραπεζική, οικονομική και κοινωνική ιστορία, υιοθετώντας την παράδοση αυτή και αναζητώντας ιστορικά ερείσματα με ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στον ιστορικό λόγο του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, αποφασίζει να διαφυλάξει με επιμέλεια τον αρχαιακό του πλούτο, αλλά και να εκθέσει, έστω και σε μικρή κλίμακα, στο ευρύ κοινό, τεκμήρια από την ιστορία του ΤΤ.

Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές ενδέχεται να αποτελούν και έναν εν δυνάμει κίνδυνο για τα ιστορικά τεκμήρια ενός τραπεζικού οργανισμού, καθώς οι Διοικήσεις κάποιων εξ αυτών ενδέχεται να μην έχουν την ανάλογη ευαισθησία ή επιμέλεια για τη διατήρηση και την προβολή στο κοινό του ιστορικού πλούτου που κρύβεται πίσω από τις συλλογές

των τραπεζικών ιδρυμάτων. Από το πρόσφατο παρελθόν μπορούμε να ανακαλέσουμε την περίπτωση του Museum on the Mound στο Εδιμβούργο, το οποίο κινδύνευσε να κλείσει ύστερα από απόφαση της Διοίκησης της Lloyds Banking Group, η οποία τελικά, ύστερα από τις έντονες αντιδράσεις του κοινού, αναθεώρησε την απόφασή της²⁵⁰.

Τα αρχεία και τα μουσεία αποτελούν θεσμούς που απαιτούν μεγάλες δαπάνες. Οι υποδομές και οι δράσεις τους είναι ακριβές, ενώ μεγάλα κονδύλια απορροφούν ζητήματα διαχείρισης, συντήρησης, προσωπικού, προβολής κ.ο.κ. Τα αποτελέσματα από τη δράση αυτών των φορέων πολιτισμού φαίνονται μακροπρόθεσμα. Τα αρχεία και τα μουσεία απαιτούν μεγάλο χρονικό ορίζοντα, πράγμα το οποίο δεν ισχύει κατά κανόνα στις Διοικήσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων οι οποίες είναι πιο σύντομες. Οι τράπεζες, ως επιχειρήσεις, δεν επιθυμούν να δεσμεύουν κεφάλαια για μεγάλα χρονικά διαστήματα, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει η πίεση για κέρδη σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Επομένως, είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητό από την πλευρά των Διοικήσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ότι οι καρποί αυτού του είδους της επένδυσης θα αποτυπώνεται σε βάθος χρόνου στην κοινωνία και στην πελατειακή τους βάση.

Η θέση του εκάστοτε μουσείου ή ιστορικού αρχείου στο οργανόγραμμα είναι καίριας σημασίας για την πορεία και τη δράση του. Το ιδανικό είναι η σχετική πολιτιστική δομή να υπάγεται όσο το δυνατόν πιο ψηλά στη Διοίκηση του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, έτσι ώστε να υπάρχει άμεση επικοινωνία με τον εκάστοτε Διοικητή ή Διευθύνοντα Σύμβουλο ή Πρόεδρο. Με αυτόν τον τρόπο η Διοίκηση θα ενημερώνεται άμεσα, χωρίς τη μεσολάβηση τρίτων υπηρεσιών, δεδομένου ότι μιλάμε και για μεγάλους οργανισμούς. Ο επικεφαλής, λοιπόν, του αρχειακού φορέα θα διαχειρίζεται πιο εύκολα και με μεγαλύτερη ευελιξία τα αιτήματά του προς τη Διοίκηση.

Πολλές τράπεζες δεν παρουσιάζουν τις συλλογές τους σε ένα καθαρά μουσειακό context, αλλά τις εντάσσουν σε εκθεσιακούς χώρους ενταγμένους στο περιβάλλον όπου λειτουργούν. Προσελκύουν με αυτόν τον τρόπο τον πελάτη της καθημερινότητας να περάσει περισσότερο χρόνο στο χώρο τους, να κοντοσταθεί και να δει τα τεκμήρια, να πάρει το σχετικό έντυπο υλικό που ενδέχεται να διατίθεται, να ρωτήσει, να

²⁵⁰ <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/17102017-museum-on-the-mound-to-close> (ημερομηνία πρόσβασης: 17.10.2018)

ενδιαφερθεί, να κινητοποιηθεί για περαιτέρω αναζήτηση (Συνέντευξη Α. Θεοδωροπούλου, EABH Survey, Bulletin, 2008/1: 4).

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία δίνεται και στην αφύπνιση του προσωπικού με ξεναγήσεις, μαθήματα και άλλες δράσεις προκειμένου να ταυτίζονται με τον οργανισμό και να δημιουργείται αίσθηση υπερηφάνειας για τον φορέα στον οποίο εργάζονται. Παράλληλα δημιουργείται στιβαρή βάση για την κατανόηση του παρελθόντος και τη σύνδεσή του με το παρόν και το μέλλον. (Weschke, 2008: 45-46).

Αυτό που παρατηρήθηκε, επιπλέον, είναι ότι ορισμένα μουσεία διαθέτουν πωλητήρια, είτε σε οργανωμένη μορφή, είτε εν είδει μικρού χώρου στην υποδοχή, είτε και σε ηλεκτρονική μορφή. Τα αντικείμενα που διαθέτουν είναι ενδεικτικά και των προθέσεων του εκάστοτε φορέα ως προς την αποστολή, τους σκοπούς και τους στόχους στους οποίους δίνει έμφαση. Πρωταρχικός σκοπός είναι να γνωρίσει ο επισκέπτης τα πρωτότυπα εκθέματα μέσω της αγοράς αντιγράφων, να αφομοιώσει και να αυξήσει τις γνώσεις του μέσα από τις εκδόσεις που διατίθενται, να ενισχυθούν οι δεσμοί του με το φορέα και τα εκθέματα, να συμπληρωθεί η μουσειακή εμπειρία. Άλλοτε πάλι, μέσα από τα προϊόντα που διατίθενται προς πώληση, το μουσείο επιδιώκει να προβάλλει το κοινωνικά ευαίσθητο προφίλ της τράπεζας καθώς προωθεί, για παράδειγμα, τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών και μηνύματα για οικολογική ευαισθητοποίηση.

Η πρόκληση για τους μουσειακούς χώρους αυτού του τύπου είναι να διευρυνθεί το κοινό, και κυρίως το νεανικό, που παρακολουθεί τις δράσεις τους. Επίσης, να γίνει γνωστό ότι τα μουσεία αυτά δεν είναι μόνο προθήκες με κέρματα, χαρτονομίσματα και έγγραφα, αλλά μπορούν να διαθέτουν διαδραστικά εκθέματα που θα διεγείρουν το ενδιαφέρον του επισκέπτη. Στη συντριπτική πλειονότητα η είσοδος είναι δωρεάν καθώς και η συμμετοχή στις δράσεις και στα εκπαιδευτικά προγράμματα ως προσφορά στην κοινωνία στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Η δημιουργία ενός εκθεσιακού χώρου ή το άνοιγμα ενός μουσείου μπορεί να οδηγήσει το κοινό στο να δωρίσει στο αρχείο ή στο μουσείο κατά περίπτωση, έγγραφα τα οποία είχε διαφυλάξει ως προσωπικό αρχειακό υλικό ή αντικείμενα τα οποία είχε διαφυλάξει ως αναμνηστικά δημιουργώντας έναν επιπλέον δεσμό με τον φορέα (Tanrikulu, 2011: 188).

Ανάλογα με τη χώρα και με το είδος της τράπεζας, το χαρακτήρα και το προφίλ που έχει διαμορφώσει στην κοινωνία που αναπτύσσεται, διαμορφώνεται και η πολιτική της όσον αφορά την προβολή και την επικοινωνιακή διαχείριση των ιστορικών τεκμηρίων. Ωστόσο, η σχέση αυτή λειτουργεί και αμφίδρομα, δεδομένου ότι τα τραπεζικά μουσεία

αναλαμβάνουν, επίσης, έναν ρόλο στη διαμόρφωση της εικόνας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και του ρόλου τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Οι πολιτιστικές δομές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων χρειάζεται να οριοθετήσουν την αποστολή, το σκοπό και τους στόχους τους, τα οποία θα συμβαδίζουν με την εταιρική τους ταυτότητα. Αυτό είναι αλληλένδετο με τον προσδιορισμό του κοινού στο οποίο απευθύνονται και βάσει αυτού θα καθοριστούν οι δράσεις. Το brand name είναι πολύ ισχυρό και η εικόνα του κόσμου πολύ έντονα διαμορφωμένη. Η όλη προσπάθεια συνίσταται στο να χτιστούν γέφυρες ανάμεσα στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, γέφυρες ανάμεσα στα τεκμήρια και στους επισκέπτες, γέφυρες ανάμεσα στο ερευνητικό και το ευρύ κοινό, γέφυρες ανάμεσα στο προσωπικό και στους πελάτες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τα τραπεζικά μουσεία δύνανται να αποτελέσουν εν τέλει ένα δυναμικό δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και την κοινωνία.

Παράρτημα Ι

Κατάλογος μουσείων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

ΕΛΛΑΔΑ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΙΔΟΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος	Τράπεζα της Ελλάδος	Κεντρική
Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος	Εθνική Τράπεζα	Εμπορική
Νομισματική Συλλογή Alpha Bank	Alpha Bank	Εμπορική
Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής	Alpha Bank	Εμπορική
Ιστορικό Αρχείο	Alpha Bank	
Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ	Τράπεζα Πειραιώς	Εμπορική
Ιστορικό Αρχείο - Μόνιμη Έκθεση "115 Χρόνια Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο"	Eurobank	Εμπορική

ΕΥΡΩΠΗ – ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Κέντρο επισκεπτών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ)	Γερμανία, Φρανκφούρτη
Citéco	Γαλλία, Παρίσι
Μουσείο της Τράπεζας της Αγγλίας	Ηνωμένο Βασίλειο, Λονδίνο
Μουσείο της Τράπεζας της Φινλανδίας	Φινλανδία, Ελσίνκι
Μουσειακή Συλλογή της Εθνικής Τράπεζας της Βουλγαρίας	Βουλγαρία, Σόφια
Κέντρο του επισκέπτη της Εθνικής Τράπεζας της Ολλανδίας	Ολλανδία, Άμστερνταμ
Μουσείο της Τράπεζας της Εσθονίας	Εσθονία, Ταλίν
Μουσείο του χρήματος της Εθνικής Τράπεζας της Αυστρίας	Αυστρία, Βιέννη
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Γερμανίας	Γερμανία, Φρανκφούρτη
Κέντρο Γνώσης "Ο κόσμος του χρήματος"	Λετονία, Ρίγα
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας του Βελγίου	Βέλγιο, Βρυξέλλες
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Ιταλίας	Ιταλία, Ρώμη
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας της Ρουμανίας	Ρουμανία, Βουκουρέστι
Μουσείο Νομισμάτων και Μεταλλίων της Εθνικής Τράπεζας της Σλοβακίας	Σλοβακία, Κρέμνιτσα
Μόνιμη έκθεση "Από τη σλοβακική κορόνα στο Ευρώ" της Εθνικής Τράπεζας της Σλοβακίας	Σλοβακία, Μπρατισλάβα
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Πορτογαλίας	Πορτογαλία, Λισαβόνα
Κέντρο του επισκέπτη της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας	Σερβία, Βελιγράδι
Κέντρο του επισκέπτη της Εθνικής Τράπεζας της Ουγγαρίας	Ουγγαρία, Βουδαπέστη
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Μάλτας	Μάλτα
Εκθέσεις "Άνθρωποι και Χρήμα" της Εθνικής Τράπεζας της Τσεχίας	Τσεχία, Πράγα, Μπρνο
Η Νομισματική Συλλογή της Κεντρικής Τράπεζας και του Εθνικού Μουσείου της Ισλανδίας (από κοινού)	Ισλανδία, Ρέικιαβικ
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Λιθουανίας	Λιθουανία, Βίλνιους
Blagoveshchensk Money Museum - Museum Collection	Ρωσία, Μπλαγκοβέστσενσκ, περιφέρεια Αμούρ
Money Museum of the Central Bank of Russia/Exposition	Ρωσία, Μόσχα
Μουσείο του Χρήματος της Εθνικής Τράπεζας της Ουκρανίας	Ουκρανία, Κίεβο
Κέντρο του επισκέπτη της Κεντρικής Τράπεζας της Ιρλανδίας	Ιρλανδία, Δουβλίνο

Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας της Λευκορωσίας	Λευκορωσία, Μινσκ
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας της Μακεδονίας	Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Σκόπια
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας του Μαυροβουνίου	Μαυροβούνιο, Κετίγνη
Μουσείο της Τράπεζας της Αλβανίας	Αλβανία, Τίρανα
Έκθεση Χαρτονομίσματος και Νομίσματος της Εθνικής Τράπεζας της Δανίας	Δανία, Κοπεγχάγη
Κέντρο του Χρήματος της Εθνικής Τράπεζας της Πολωνίας	Πολωνία, Βαρσοβία
Εικονικό Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας του Αζερμπαϊτζάν (υπό κατασκευή νεό κτήριο Τράπεζας που θα έχει και Μουσείο)	Αζερμπαϊτζάν, Μπακού
Κέντρο του επισκέπτη της Κεντρικής Τράπεζας της Αρμενίας	Αρμενία, Γιερεβάν
Μουσείο του Χρήματος της Εθνικής Τράπεζας της Γεωργίας	Γεωργία, Κβαρέλι
Κέντρο του Νομίσματος	Λουξεμβούργο, Λουξεμβούργο
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας της Ρουμανίας	Ρουμανία, Βουκουρέστι
Tumba Bruk Museum - Μουσείο Χαρτοβιομηχανίας στην Τούμπα (ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Εθνικής Τράπεζας της Σουηδίας, υπό τη διαχείριση του Royal Coin Cabinet, το οποίο έχει και συλλογές της Εθνικής Τράπεζας της Σουηδίας, τώρα είναι κλειστό γιατί μετακομίζει, θα ανοίξει ξανά το 2020)	Σουηδία, Τούμπα
Συλλογές της Κεντρικής Τράπεζας της Σουηδίας στο Royal Coin Cabinet Museum	Σουηδία, Στοκχόλμη

ΕΥΡΩΠΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Erste Financial Life Park (FLIP) της Erste Group Bank AG	Αυστρία, Βιέννη
Μουσείο της Erste Bank (Sparkasse) της Erste Group Bank AG	Αυστρία, Βιέννη
Museo del Risparmio της Intesa Sanpaolo	Ιταλία, Τορίνο
Il Cartastorie (Museum of the Banco di Napoli Historical Archives) της Banco di Napoli	Ιταλία, Νάπολη
Rabo Museum της Robobank	Ολλανδία, Ουτρέχτη
Ιστορικό Αρχείο της Société Générale	Γαλλία, Παρίσι
Museum on the Mound της Τράπεζας της Σκωτίας	Ηνωμένο Βασίλειο-Σκωτία, Εδιμβούργο
Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου, Μουσείο Ιστορίας της Κυπριακής Νομισματοκοπίας	Κύπρος, Λευκωσία
Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου, Ιστορικό Αρχείο, Μόνιμη Έκθεση «Η ιστορία της Τράπεζας Κύπρου και του Καταστήματος Φανερωμένης»	Κύπρος, Λευκωσία
Ουκρανικό Μουσείο Νομισμάτων της PJSC «AB» Radabank (και περιοδεύουσα έκθεση για τον ιστορία του νομίσματος και χαρτονομίσματος από την αρχαιότητα έως σήμερα)	Ουκρανία, Dnepropetrovsk
Μουσείο της Ιστορίας της Χρήματος του Kreissparkasse Köln	Γερμανία, Κολωνία
Μουσείο της Τράπεζας και του Κρατικού Ταμιευτηρίου (Musée de la Banque et Caisse d' Epargne de l' Etat)	Λουξεμβούργο, Λουξεμβούργο
Μουσείο της Isbank	Τουρκία, Κωνσταντινούπολη
Μουσείο της Ottoman Bank (ψηφιακή έκθεση)	Τουρκία, Κωνσταντινούπολη
Μουσείο της Belagroprombank	Λευκορωσία, Μινσκ
Μουσείο της C. Hoare and Co.	Ηνωμένο Βασίλειο, Λονδίνο
Μουσείο της Ziraat Bank	Τουρκία, Άγκυρα
Αρχείο της Barclays Bank -Barclays Group Archives (Head Office)	Ηνωμένο Βασίλειο, Μάντσεστερ
HSBC History Wall	Ηνωμένο Βασίλειο, Λονδίνο
Bank and Savings Museum της Privatbanken plc	Δανία, Κοπεγχάγη
N M Rothschild & Sons Ltd. Ψηφιακή έκθεση	Ηνωμένο Βασίλειο, Λονδίνο
Rotschild and Co. Ψηφιακή έκθεση	Γαλλία, Roubaix
Sparkassenmuseum Grimma (Muldentail savings bank)	Γερμανία, Γκρίμα
Sparkassenmuseum der Ostsächsischen Sparkasse, Δρέσδη (μουσειακή συλλογή)	Γερμανία, Δρέσδη
Sparkassenmuseum Leipzig	Γερμανία, Λειψία
Sparkassenmuseum Bad Hersfeld, Hessen, Hersfeld-Rotenburg	Γερμανία, Bad Hersfeld, Hessen
Sparkassenmuseum in Eisenach, Thüringen	Γερμανία, Eisenach
Sparkassenmuseum Greding, Bayern	Γερμανία, Greding
Sparkassenmuseum Monschau	Γερμανία, Monschau
Sparkassenmuseum Starkenburg, Heppenheim, Hessen	Γερμανία, Starkenburg
Schatzkammer Kemnade Geldgeschichtliche Sammlung der Sparkasse Bochum	Γερμανία, Bochum
Sparkassenmuseum Greding	Γερμανία, Greding

Sparkassenmuseum Heiligenstadt	Γερμανία, Heiligenstadt
Eugen-Gutmann-Gesellschaft e.V. της Commerzbank AG	Γερμανία, Φρανκφούρτη
Ίδρυμα της Credit Agricole	Γαλλία, Salins-les-Bains
Συλλογή γελοιογραφιών με θέμα το χρήμα της Aareal Bank AG (μόνιμη παραχώρηση στο Μουσείο Γελοιογραφίας Wilhelm-Busch-Museum)	Γερμανία, Ανόβερο
Museo Numismatico - Fondazione BAM (Banca Agricola Mantovana e dalla Banca Monte dei Paschi di Siena)	Ιταλία, Μάντοβα
Bank of Slovenia (λίγα εκθέματα μέσα στην τράπεζα, εκθέσεις, συνεργασία με το National Museum of Slovenia)	Σλοβενία, Λιουμπλιάνα

ΑΜΕΡΙΚΗ – ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Νομισματικό Μουσείο της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Ατλάντα	Η.Π.Α., Ατλάντα
Μουσείο Εμπορίου, Οικονομίας και της Ομοσπονδίας στη Νέα Ορλεάνη της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Ατλάντα	Η.Π.Α., Νέα Ορλεάνη
Η Οικονομία σε δράση - Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Ντάλλας (και επισκέψεις στην τράπεζα)	Η.Π.Α., Ντάλλας
Κέντρο μάθησης και Μουσείο του Χρήματος – Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Κλίβελαντ	Η.Π.Α., Κλίβελαντ
Μουσείο του Χρήματος – Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Σικάγο	Η.Π.Α., Σικάγο
Κέντρο επισκεπτών της Τράπεζας του Ντιτρόιτ - Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Σικάγο	Η.Π.Α., Ντιτρόιτ
Μουσείο του Χρήματος - Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Κάνσας Σίτι	Η.Π.Α., Κάνσας Σίτι
Μουσείο του Χρήματος στο Νένβερ – Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Κάνσας Σίτι	Η.Π.Α., Ντένβερ
Μουσείο και περιήγηση στο θησαυροφυλάκιο της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Νέας Υόρκης	Η.Π.Α., Νέα Υόρκη
Εκπαιδευτική έκθεση "Η οικονομική περιπέτεια της Νέας Αγγλίας" της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Βοστώνης	Η.Π.Α., Βοστώνη
"Το χρήμα σε κίνηση" της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας της Φιλαδέλφειας	Η.Π.Α., Φιλαδέλφεια
Ψηφιακό Μουσείο του Χρήματος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας του Ρίτσμοντ	Η.Π.Α., Ρίτσμοντ
Εκθεσιακός χώρος στο Γραφείο του Ρίτσμοντ και της Σάρλοτ (Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Ρίτσμοντ)	Η.Π.Α., Ρίτσμοντ
Επίσκεψη στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα του Ρίτσμοντ (Ρίτσμοντ, Βαλτιμόρη, Σαρλότ)	Η.Π.Α., Ρίτσμοντ
Μέσα στο Μουσείο της Οικονομίας της Ομοσπονδιακής Αποθεματικής Τράπεζας του Σεν Λουί	Η.Π.Α., Σεν Λουί
Επισκέψεις στην Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα της Μιννεάπολης	Η.Π.Α., Μιννεάπολη
Επισκέψεις στην Ομοσπονδιακή Αποθεματική Τράπεζα του Σαν Φραντζίσκο (San Francisco-Los Angeles-Salt Lake City-Phoenix-Seattle))	Η.Π.Α., Σαν Φραντζίσκο, Λος Άντζελες
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας του Καναδά	Καναδάς, Οττάβα
Διαδραστικό Μουσείο της Οικονομίας-Museo Interactivo de Economia (MIDE) Μεξικό	Μεξικό, Μεξικό

Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας της Κόστα Ρίκα	Κόστα Ρίκα, Σαν Χοσέ
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Βραζιλίας	Βραζιλία, Μπραζίλια
Μουσείο Ιστορικό και Νομισματικό της Κεντρικής Τράπεζας της Αργεντινής "Héctor Carlos Janson"/Central Bank Museum	Αργεντινή, Μπουένος Άιρες
Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας του Περού	Περού, Λίμα (παραρτήματα και σε 4 άλλα υποκαταστήματα: τα τρία σε άλλες πόλεις, το άλλο ένα στη Λίμα)
Μουσείο του Χρήματος και Μουσείο του Χρυσού	Κολομβία, Μπογκοτά
Μουσείο του Χρήματος στο Trinidad and Tobago	Τρινιδάδ και Τομπάγκον, Πόρτ οφ Σπείν
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Τζαμάικα	Τζαμάικα, Κίνγκστον
Μουσείο της κεντρικής Τράπεζας του Κουρασάο και του St. Martin Island	Κουρασάο, Βίλλεμσταντ
Μουσείο Νομισμάτων και Κοσμημάτων της Κεντρικής τράπεζας της Παραγουάης	Παραγουάη, Ασουνσιόν
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Χιλής	Χιλή, Σαντιάγο
Νομισματικό Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας του Ισημερινού	Ισημερινός, Κίτο
Νομισματικό και Φιλοτελικό Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας της Δομινικανικής Δημοκρατίας	Δομινικανική Δημοκρατία, Σάντο Ντομίγκο
Νομισματικό Μουσείο της Κεντρικής Τράπεζας της Ουρουγουάης	Ουρουγουάη, Μοντεβιδέο
Μουσείο του Χρήματος "Luis Alfaro Durán"	Ελ Σαλβαδόρ, Σαν Σαλβαδόρ
Νομισματικό Μουσείο της Κεντρικής τράπεζας της Γουατεμάλα	Γουατεμάλα, Γουατεμάλα
Νομισματικό Μουσείο Rigoberto Borjas	Ονδούρα, Τεγουσιγάλπα

ΑΜΕΡΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Αρχείο και Ιστορικό Μουσείο της Τράπεζας της επαρχίας του Μπουένος Άιρες "Dr. Arturo Jauretche"	Αργεντινή, Μπουένος Άιρες
Ιστορικό και Νομισματικό Μουσείο της Τράπεζας του Έθνους της Αργεντινής	Αργεντινή, Μπουένος Άιρες
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Δημοκρατίας της Ουρουγουάης	Ουρουγουάη, Μοντεβιδέο
Μουσείο της Τράπεζας του Μόντρεαλ	Καναδάς, Μόντρεαλ
America's Credit Union Museum	Η.Π.Α., Manchester New Hampshire

ΑΜΕΡΙΚΗ – ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Jesse James Bank Museum	Η.Π.Α., Λίμπερτι, Μιζούρι
Nekoma Bank Museum (Rush County Historical Society Complex)	Η.Π.Α., Νεκόμα
Bank of Florence Museum	Η.Π.Α., Φλωρεντία, Νεμπράσκα
The Farmers' Bank of Rustico	Καναδάς, Prince Edward Island
Farmers' Bank Museum	Η.Π.Α.
First National Bank of Meeteetse	Η.Π.Α.

ΑΣΙΑ – ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας της Καμπότζης (υπό κατασκευή) (Preah Sri Eysan Voraman Economic and Monetary Museum (SOSORO))	Καμπότζη, Πνομ Πεν
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Άμπου Ντάμπι
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Κορέας (εκθέσεις και σε παραρτήματα)	Νότια Κορέα, Σεούλ
The MAS (Monetary Authority of Singapore) Gallery	Σιγκαπούρη, Σιγκαπούρη
Μουσείο της Τράπεζας της Ταϊλάνδης/Bank of Thailand Museum (BOT)	Ταϊλάνδη, Μπανγκόγκ
Μουσείο του Χρήματος της Λαϊκής τράπεζας της Κίνας	Κίνα, Πεκίνο
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Ιαπωνίας	Ιαπωνία, Τόκυο
Μουσείο του Χρήματος της Reserve Bank of India	Ινδία, Βομβάη
Μουσείο της Τράπεζας της Ινδονησίας	Ινδονησία, Τζακάρτα
Μουσείο της Τράπεζας της Ινδονησίας	Ινδονησία, Surabaya
Μουσείο του Χρήματος της Bank Negara Malaysia	Μαλαισία, Λουμπούρ
Μουσείο της Τράπεζας της Ρωσίας	Ρωσία, Μόσχα
Μουσείο του Χρήματος της State Bank of Pakistan	Πακιστάν, Καράτσι
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Σρι Λάνκα	Σρι Λάνκα, Κολόμπο
Μουσείο του Νομίσματος της Κεντρικής Τράπεζας του Ομάν	Ομάν, Μουσκάτ
Μουσείο του Χρήματος της Εθνικής τράπεζας της Γεωργίας	Γεωργία, Κβαρέλι
SAMA Money Museum (Saudi Arabian Monetary Authority)	Σαουδική Αραβία, Ριάντ
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής τράπεζας του Μπαχραίν	Μπαχραίν, Μανάμα
Μουσείο του Χρήματος και οικονομικό εκπαιδευτικό κέντρο της Κεντρικής τράπεζας της Μαλαισίας	Φιλιππίνες, Μανίλα
Κέντρο επισκεπτών της Τράπεζας του Ισραήλ	Ισραήλ, Τελ Αβίβ (προσωρινά για μερικά χρόνια λόγω ανακαίνισης του κτηρίου στην Ιερουσαλήμ)
Το Μουσείο της Τάκα της Κεντρικής Τράπεζας του Μπαγκλαντές	Μπαγκλαντές, Ντάκα
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας του Λιβάνου	Λίβανος, Μπεϊρούτ
Μουσείο του Χρήματος της Εθνικής Τράπεζας της Κιργιστάν (έχει και συλλογή τέχνης)	Κιργιστάν (Δημοκρατία της Κιργιζίας), Μπισκέκ
Μουσείο της Εθνικής Τράπεζας του Καζακστάν	Καζακστάν, Αλμάτι

ΑΣΙΑ – ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Τραπεζικό Μουσείο Thai	Ταϊλάνδη, Μπανγκόγκ
Μουσείο του Χρήματος Mitsubishi UFJ της Τράπεζας του Τόκυο	Ιαπωνία, Ναγκόγια
Μουσείο της Woori Bank	Νότια Κορέα, Σεούλ
Bank Mandiri Museum	Ινδονησία, Τζακάρτα
Hatton National Bank Museum	Σρι Λάνκα, Κολόμπο
HerzLilienblum Private Museum of Israel Discount Bank	Ισραήλ, Τελ Αβίβ
Bank Leumi le-Israel Museum	Ισραήλ, Τελ Αβίβ
National Bank of Kuwait corporate museum (και εφαρμογή για Η/Υ)	Κουβέιτ, Κουβέιτ
Μουσείου Κορεατικού Αποθετηρίου Αξιών/Korea Securities Depository Museum	Νότια Κορέα, Σεούλ
Pearl Museum Emirates NDB	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ντουμπάι
Bank Melli Iran Museum	Ιράν, Τεχεράνη
Μουσείο της Τράπεζας της Ινδίας	Ινδία, Βομβάη
Μουσείο του Χρήματος της Τράπεζας της Μαλαισίας	Μαλαισία, Κουάλα Λουμπούρ

ΑΦΡΙΚΗ – ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Bank Al-Maghrib Museum - Μαρόκο/Mint Museum of Bank Al-Maghrib	Μαρόκο, Ραμπάτ
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Τυνησίας	Τυνησία, Τύνιδα
Μουσείο του Νομίσματος της Κεντρικής Τράπεζας της Νιγηρίας	Νιγηρία, Abuja
Μουσείο του Νομίσματος της Κεντρικής Τράπεζας της Τανζανίας	Τανζανία, Νταρ ες Σαλάμ
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Κένυας	Κένυα, Ναϊρόμπι
Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Ουγκάντα	Ουγκάντα, Καμπάλα
Ψηφιακό Μουσείο του Χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Αιγύπτου	Αίγυπτος, Κάιρο
Μουσείο της Τράπεζας του Μαυρίκιου	Μαυρίκιος, Πορ Λουί
Συλλογή χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας της Σουαζιλάνδης	Σουαζιλάνδη, Μπαμπάνε
Μουσείο του Χρήματος στη Σενεγάλη (BCEAO)	Σενεγάλη, Ντακάρ

ΑΦΡΙΚΗ - ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Absa Museum	Νότια Αφρική, Γιοχάνεσμπουργκ
Μουσείο Χρήματος Talaat Harb	Αίγυπτος, Κάιρο

ΩΚΕΑΝΙΑ – ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Μουσείο της Αποθεματικής Τράπεζας της Νέας Ζηλανδίας	Νέα Ζηλανδία, Ουέλιγκτον
Μουσείο του Νομίσματος της Αποθεματικής Τράπεζας της Αυστραλίας	Αυστραλία, Σίδνεϋ

ΩΚΕΑΝΙΑ – ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Ψηφιακή έκθεση των αρχειακών συλλογών του Αρχείου της Τράπεζας της Νέας Ζηλανδίας, Bank of New Zealand (Το Μουσείο έκλεισε ύστερα από το σεισμό του 2016)	Νέα Ζηλανδία, Ουέλιγκτον
Τραπεζικό Μουσείο της ANZ	Αυστραλία, Μελβούρνη

ΕΥΡΩΠΗ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Mansutti Foundation	Ιταλία, Μιλάνο
Mapfre Foundation	Ισπανία, Μαδρίτη
Cubo (Centro Unipol Bologna)	Ιταλία, Μπολόνια
Historic Museum of Reale Mutua	Ιταλία, Τορίνο
Museum of Insurance in Krakow	Πολωνία, Κρακοβία
Swissre	Ελβετία, Ζυρίχη
Museum of Insurance του Chartered Insurance Institute	Ηνωμένο Βασίλειο, Λονδίνο
Center for Corporate History	Γερμανία, Μόναχο
Nationale Nederlanden - αίθουσα στο Museum de Brandkas van Henny στο Zutphen	Ολλανδία, Zutphen
ING Historical Department	Ολλανδία, Άμστερνταμ

Παράρτημα II

Δράσεις του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τραπέζης

Περιοδικές εκθέσεις

Έκθεση	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Ο Ηπειρώτης Γεώργιος Σταύρος, 1788-1869. Θεμελιωτής της οικονομικής ανασυγκρότησης του νεοελληνικού κράτους.	20/02/2010	ΙΑ/ΕΤΕ	Ιωάννινα, Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών
170 χρόνια Εθνική Τράπεζα: 1841-2011	30/11/2011 – 22/01/2012	ΙΑ/ΕΤΕ	Μουσείο Μπενάκη, κτήριο οδού Πειραιώς
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1913-2013 Μια μεγάλη διαδρομή, μια μεγάλη επέτειος	2013	ΙΑ/ΕΤΕ	1 ^{ος} όροφος Κεντρικού Καταστήματος Ιωαννίνων
Παρουσιάζοντας τους συλλεκτικούς θησαυρούς της Εθνικής Τράπεζας που απόκεινται στο ΙΑ/ΕΤΕ	14/05/2014	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Η συμβολή της Εθνικής Τράπεζας στην ίδρυση της Τράπεζας Κρήτης και την έκδοση των χαρτονομισμάτων της (με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 115 χρόνων παρουσίας της στην Κρήτη)	26-31/10/2014	ΙΑ/ΕΤΕ	Βασιλική του Αγίου Μάρκου στο Ηράκλειο Κρήτης
Η Εθνική Τράπεζα. Μια διαδρομή	26-31/10/2014	ΙΑ/ΕΤΕ	Βασιλική του Αγίου Μάρκου στο Ηράκλειο Κρήτης
Έκθεση συλλογών από τεκμήρια της Ασπιώτη-ΕΛΚΑ	9/5-4/6/2014	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
100 χρόνια συμμετοχής γυναικών στο δυναμικό της Εθνικής Τράπεζας	8-29/3/2018	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Η βιβλιοθήκη της Κατοχής και της Αντίστασης στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας. Έντυπα τεκμήρια από τη συλλογή Γ.Κ.Διαμαντόπουλου και φωτογραφικά ντοκουμέντα	9-12/10/2018	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη

Διεθνής ημέρα-νύχτα μουσείων στο ΙΑ/ΕΤΕ

Θέμα	Συνεργασίες	Ημερομηνία
Νύχτα μουσείων και νέοι επισκέπτες	ΚΕΘΕΑ Παρέμβαση, Πλεύση, Στροφή	5/2006
Τα μουσεία ως παράγοντες κοινωνικών αλλαγών και εξέλιξης	ΚΕΘΕΑ Διάβαση, Σύνδεσμος Αιγυπτιακών Ελλήνων	5/2008
Μουσεία για την κοινωνική συνύπαρξη	ΚΕΘΕΑ Νόστος, ΚΕΘΕΑ Εξάντας, Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών	14-15/5/2010
Μουσεία και μνήμη. Τα αντικείμενα διηγούνται την ιστορία σου	ΚΕΘΕΑ Mosaic και ΚΕΘΕΑ Εν Δράσει	13-14/05/2011
Τα μουσεία σε έναν κόσμο που αλλάζει. Νέες εμπνεύσεις, νέες προκλήσεις.	ΚΕΘΕΑ Εν δράσει, ΚΕΘΕΑ Διάβαση, οκτώ καλλιτέχνες	19/5/2012
Μουσείο (μνήμη+δημιουργικότητα)=Κοινωνική αλλαγή	ΚΕΘΕΑ Στροφή, Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, δέκα καλλιτέχνες	18/05/2013
Οι συλλογές των μουσείων μας ενώνουν	ΚΕΘΕΑ Στροφή, Δίκτυο για τα δικαιώματα του παιδιού, εικαστικοί και μουσικοί καλλιτέχνες	10/05/2014
Μουσεία για μια κοινωνία με προοπτικές	Κέντρο Χαρακτικής Αθηνών Pandolfini-Σιατερλή, εικαστικοί καλλιτέχνες, ΚΕΘΕΑ Νόστος-Εξάντας	9/5/2015, 23/5/2015
Μουσεία και πολιτιστικά τοπία	ΚΕΘΕΑ Παρέμβαση και εννέα καλλιτέχνες	21/05/2016
Μουσεία και δια-δίκτυα. Νέες προσεγγίσεις, νέο κοινό	ΚΕΘΕΑ Διάβαση, ομάδα διπλωματικής εργασίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ	18/05/2018
Τα Μουσεία ως κόμβοι πολιτισμού: Το μέλλον της παράδοσης	ΚΕΘΕΑ Παρέμβαση, ιστορικός Χάρης Τζάλας	18/05/2019

Περιοδικές εκθέσεις – συνδιοργάνωση με ΜΙΕΤ

Έκθεση	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Έκθεση για τον Ι.-Γ. Εϋνάρδο	1999	ΙΑ/ΕΤΕ, ΜΙΕΤ	Μέγαρο Εϋνάρδου
<i>Η ζωή και τα έργα του (1855-1914). Ιωάννης Α. Βαλαωρίτης</i>	07/05-10/06/2001	ΙΑ/ΕΤΕ, ΜΙΕΤ	Μέγαρο Εϋνάρδου
<i>Η ζωή και τα έργα του (1855-1914). Ιωάννης Α. Βαλαωρίτης</i>	26/09-11/11/2001	ΙΑ/ΕΤΕ, ΜΙΕΤ	Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών του ΜΙΕΤ
Candia/Creta/Κρήτη. Ο χώρος και ο χρόνος, 16 ^{ος} -18 ^{ος} αιώνας	26-31/10/2014	ΙΑ/ΕΤΕ, ΜΙΕΤ	Βασιλική του Αγίου Μάρκου στο Ηράκλειο Κρήτης

Περιοδικές εκθέσεις – συνδιοργάνωση με άλλους φορείς

Συνδιοργανώσεις εκθέσεων	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Φώτης Μαστιχιάδης 1917-1997	3/3-26/5/2016	ΙΑ/ΕΤΕ, Ομάδα Dictum Factum (Στο πλαίσιο του 3ου Διεθνούς Φεστιβάλ Χαρακτικής και Εκτυπώσεων)	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Γεφυρώνοντας το παρελθόν με το μέλλον. Η διώρυγα της Κορίνθου. Όταν η Ελλάδα τολμούσε και θα ξανατολήσει!	26/4-31/5/2018	ΙΑ/ΕΤΕ, Ομάδα Διπλωματικής Εργασίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Εστίες Ελλήνων πριν και μετά το 1922. Απώλεια και αποκατάσταση	18/10-18/12/2018	ΙΑ/ΕΤΕ, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη

Συμμετοχή του ΙΑ/ΕΤΕ σε εκθέσεις τρίτων

Έκθεση	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος	
Παγκόσμια έκθεση Ολυμπιακών Αθλητικών Γραμματοσήμων και Τεκμηρίων, «Αθήνα 1896-1996»	Μάρτιος – Απρίλιος 1996	Υπουργείο Μεταφορών & Επικοινωνιών, Τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων, Ελληνική Φιλοτελική Ομοσπονδία, Ελληνική Εταιρεία Ολυμπιακού Αθλητικού Φιλοτελισμού	Ζάππειο	

Λοιπές δράσεις – συνδιοργάνωση με άλλους φορείς

Λοιπές δράσεις	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Διεθνής Θερινή Σχολή Αρχειονόμων	Σεπτέμβριος 2008	ΙΑ/ΕΤΕ, The European Association for Banking and Financial History e.V, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	ΙΑ/ΕΤΕ

Συνέδρια - Ημερίδες

Θέμα	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Επιστημονικό συνέδριο για τον Ιωάννη Α. Βαλαωρίτη (1911-1914)	Οκτώβριος 2000	ΕΤΕ, ΙΑ/ΕΤΕ	Λευκάδα
Ημερίδα με θέμα: «Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας στο νέο περιβάλλον. Κτηριακές εγκαταστάσεις. Τοπικό πληροφοριακό δίκτυο. Παρεχόμενες υπηρεσίες»	Μάρτιος 2003	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Ημερίδα με θέμα: «Σύγχρονοι τόποι διαχείρισης των ιστορικών αρχείων» (για τους επικεφαλής και τα στελέχη των αρχειακών-ιστορικών υπηρεσιών των Ενόπλων Δυνάμεων)	Μάιος 2004	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Διάλεξη του καθηγητή Sevet Ramuk με θέμα: «Οι τραπεζίτες του Γαλατά. Άνοδος και παρακμή»	Απρίλιος 2005	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Ημερίδα με θέμα: «Η εφαρμογή των αρχών της προληπτικής συντήρησης στην προστασία των ιστορικών αρχείων»	Οκτώβριος 2005	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Ημερίδα: «Καλλιεργώντας δεξιότητες στο σχολείο. Από τη θεωρία στην ανάδειξη καλών πρακτικών»	22/1/2014	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Ημερίδα: «Παγκόσμια αλλαγή και πληροφοριακά συστήματα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα: Στην καμπή της δεκαετίας του '70»	29/11/2008	ΙΑ/ΕΤΕ	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη

Συνδιοργάνωση συνεδρίων - ημερίδων

Θέμα	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος
Διεθνής ημερίδα: Οι εκκαθαρίσεις στα αρχεία των τραπεζών και συνάντηση Επιτροπής Αρχείων Επιχειρήσεων και του Κόσμου της Εργασίας	Μάιος 1996	ΙΑ/ΕΤΕ, Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων: Τμήμα Αρχείων Επιχειρήσεων και του Κόσμου της Εργασίας,	
Διεθνής επιστημονική διημερίδα στη μνήμη του Π. Καλλιγά	Σεπτέμβριος 1996	ΙΑ/ΕΤΕ, Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών	Μουσείο Ιστορίας Πανεπιστημίου Αθηνών
Διεθνές συμπόσιο με θέμα «Από το αθηναϊκό τετράδραχμο στο ευρώ»	8-9/10/2001	ΙΑ/ΕΤΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση Τραπεζικής Ιστορίας (?????)	Αστέρας Βουλιαγμένης
Διεθνές συμπόσιο με θέμα: «Ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα. Εθνικά παραδείγματα και ευρωπαϊκή ώσμωση, 19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνες»	Νοέμβριος 2003	ΙΑ/ΕΤΕ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	
Ημερίδα με θέμα: «Η εκπαίδευση των αρχειονόμων και βιβλιοθηκονόμων στην Ελλάδα. Περιεχόμενο – Πραγματικότητα – Προοπτικές»	Μάρτιος 2004	ΙΑ/ΕΤΕ, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Γενική Συνέλευση του 2005 του Institute for Corporate Cultural Affairs (ICCA) και ημερίδα του World' s Corporate Ethics Council (WCEC)	Δεκέμβριος 2005	ΙΑ/ΕΤΕ, ICCA	Αστέρας Βουλιαγμένης
Διάλεξη του Ηλία Ρουμπάνη με θέμα: «Εθνική ταυτότητα και χαρτονόμισμα. Τα παραδείγματα της Ελλάδας και της Τουρκίας»	Ιανουάριος 2007	ΙΑ/ΕΤΕ, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας Παντείου Πανεπιστημίου, στο πλαίσιο του σεμιναρίου «Νεοελληνική Εθνική Μυθολογία» (υπεύθυνος καθηγητής: Στ. Πεσμαζόγλου)	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη

Επιμορφωτικό σεμινάριο για τους υπευθύνους πολιτιστικών θεμάτων και εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη διαχείριση του εκπαιδευτικού εντύπου με τίτλο: «Ανακαλύπτοντας την ιστορία μέσα από τις πηγές ... με αφορμή ένα μνημείο και ένα χαρτονόμισμα»	Μάρτιος 2007	ΙΑ/ΕΤΕ, ΥΠΠΟ Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη
Ημερίδα: «Αντίγραφα αλληλογραφίας – Ανεξερεύνητη πηγή γνώσης και πολιτισμού»	7/6/2018	ΙΑ/ΕΤΕ, Ερευνητικό Εργαστήριο Διεπιστημονικών Εφαρμογών στη Συντήρηση – Ανάδειξη Εικαστικών Έργων και Βιβλιακού – Αρχειακού Υλικού – «ARTICON» Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	ΙΑ/ΕΤΕ, Μέγαρο Διομήδη

Συνεργασία με το Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών φορέων της Αθήνας

Δράσεις	Ημερομηνία	Φορέας	Τόπος	
Έκθεση «Ερυσίχθων, σύγχρονη ανάγνωση του μύθου»	Μάιος 2010	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας, Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών	ΙΑ/ΕΤΕ και οι χώροι των μελών του Δικτύου	Εικαστικοί Περίπατοι στους χώρους των μελών του Δικτύου (καλλιτέχνες: Ειρήνη Γκόνου, Μίλτος Παντελιάς, Καλλιρρόη Σπυρίδωνος)
Σπονδυλωτή δράση «Το δίκτυο εν πλω», στο ΙΑ/ΕΤΕ το Κουκλοθέατρο Αγιούσαγια!	Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010 (17.12.2010)	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας	ΙΑ/ΕΤΕ και οι χώροι των μελών του Δικτύου	Σπονδυλωτή δράση με σταθμούς στους χώρους των μελών του Δικτύου + συμμετοχή στην κοινή, εορταστική εκδήλωση όλων των μελών, με κάλαντα, εκθέσεις και χριστουγεννιάτικα δρώμενα
Παρουσίαση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μελών του Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας κατά το	24/11/2010	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας	ΙΑ/ΕΤΕ	Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ Τα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιστορικού Αρχείου της ΕΤΕ για τη χρονιά 2010 – 2011

σχολικό έτος 2010-2011 και Έκθεση εκπαιδευτικού και πληροφοριακού υλικού των μουσείων του Δικτύου				
Κοινή δράση στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Μουσείων με θέμα «Αθήνα: Γειτονίες και Μουσεία»	11.5- 27.5.2012	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας	ΙΑ/ΕΤΕ	
Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά ηλικίας 8- 12, στο πλαίσιο της εκδήλωσης: «Δράσεις Πολιτισμού στο Πάρκο» (2013)	Κυριακή 15/9/2013	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας	Πάρκο Ελευθερ ίας	
«Η δική μας Αθήνα» με δύο εκθέσεις και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα	15.06.2014	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας		Μέσα από τις εκθέσεις και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θέμα «Αποτυπώσεις της Αθήνας», οι ενήλικες και οι οικογένειες με παιδιά 6-12 ετών θα έχουν την ευκαιρία να δουν: Ι. Το λεύκωμα Αθήναι, κείμενο Π. Παλαιολόγος, λιθογραφίες Α. Τάσσοι, Αθήνα

				1956 II. Φωτογραφίες από τα άλμπουμ της συλλογής του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος «Τα νεοκλασικά της Αθήνας», με στόχο την ανάδειξη της συγκεκριμένης αθηναϊκής γειτονιάς όπου βρίσκεται το Μέγαρο Διομήδη III. Παλαιούς χάρτες, άτλαντες και κάρτες των αθηναϊκών συνοικιών IV. Την παρουσίαση μαθητικών εργασιών του 51ου Δημοτικού Σχολείου Αθηνών με τίτλο «Οι Γειτονιές Μας», που παρήχθησαν στο πλαίσιο καινοτόμων προγραμμάτων στην εκπαίδευση (2012-2014) σε μορφή διαλόγου με τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π. και με αυτά των μαθητών του 2ου Δημοτικού Σχολείου Μαγούλας (2013-2014). http://www.athensmuseums.net/images/geitonies/ANALYTICAL_DESCRIPTION_OUR%20OWN_ATHENS_EL.pdf, σελ. 4 (20.11.2018) https://www.artandlife.gr/athens/events/h_diki_mas_athina_istoriko_arxeio_tis_ethnikis_trapezas (20.11.2018)
4ος Ανοιχτός Περίπατος Open Walk Athens	2/11/2014	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων της Αθήνας, Atenistas		
Δράσεις Πολιτισμού 2016	18/09/2016	Δίκτυο Μουσείων και Πολιτιστικών	Πολιτιστικό Κέντρο	15 παιδιά 10-12 ετών Ερευνούμε, ανακαλύπτουμε και «κατασκευάζουμε» το πορτρέτο ενός προσώπου: του πιο φημισμένου για το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, άγνωστου μάλλον

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ιστορίες από το αρχείο ενός γνωστού άγνωστου. Αναζητήστε αλήθειες. Ανατρέψτε μύθους»		Φορέων της Αθήνας	ΜΕΛΙΝΑ Δήμου Αθηναίων	στους πολλούς, αλλά σημαντικού στα πρώτα βήματα του νεοελληνικού κράτους. Μέσα από παιχνίδια με φωτογραφίες, βιβλία, σφραγίδες, προσωπικά αντικείμενα, γραμματόσημα, παλαιά χαρτιά, έργα τέχνης και μία διαθήκη, εντοπίζουμε και μαθαίνουμε ιστορίες, αξιολογούμε και διασταυρώνουμε αλήθειες. http://www.athensmuseums.net/images/draseis2016/DRASEIS_POLITISMOU_2016_descriptions.pdf (ημερομηνία πρόσβασης: 20.11.2018)
--	--	-------------------	-----------------------	---

Λοιπά εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν διοργανωθεί από το ΙΑ/ΕΤΕ

Ταξίδι στα αλφάβητα του κόσμου. Αναζητώντας τη γραφή ως έννοια και εικόνα σε διάφορους πολιτισμούς

«Ανοιχτά». Εικαστική δραστηριότητα σε συνεργασία με το ΚΕΘΕΑ Mosaic

Μικροί αρχειονόμοι σε δράση

Γονείς και παιδιά διαβάζουμε μαζί

Μικροί ήρωες ενάντια στην κρίση

Ένα χαρτονόμισμα ξεδιπλώνει διηγήσεις. Μαθητές και γονείς συνεργάζονται στη γνώση και τη δημιουργία

Από το μουσείο στο εργαστήρι και από το εργαστήρι στο σχολείο

Αναζητώντας τα ίχνη της εξαφανισμένης κ. Μητρογιάννη μέσα από τα αρχειακά της τεκμήρια

Οι γειτονιές μας. Προσεγγίζοντας τον ίδιο χώρο μέσα από τέσσερις διαλόγους

(Λεμπέση, 2014: 21-37, <https://ha.nbg.gr/el/learn/educational-journey>, ημερομηνία πρόσβασης: 20.11.2018)

Τέχνη: Καθρέφτης της ψυχής

Στα ίχνη του ελληνικού πολιτισμού στη Μ. Ασία

Η πρόσβαση στην πληροφορία είναι δικαίωμα όλων

Τα δικαιώματα του μικρού επισκέπτη στο μουσείο και το αρχείο. Το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία μέσα από τεκμήρια και αρχειακό υλικό

Όταν τα σπίτια μιλούν (συμμετοχή στην καμπάνια του Δικτύου για τα Δικαιώματα του παιδιού «Μέρες βιβλίου 2015»)

Τα πρέπει και τα θέλω μέσα σ' ένα καπέλο (συμμετοχή στην καμπάνια του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού «Νοέμβριος 2015 Παιδί Πολίτης»)

Πρόσφυγες: Εμείς τότε, αυτοί σήμερα (Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, 2015: 217)

Παράρτημα III

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

(Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων άλλαξε η σειρά των ερωτήσεων και κάποιες εξ αυτών τροποποιήθηκαν ή παραλήφθηκαν ανάλογα με την πορεία της συζήτησης)

Συνέντευξη 1

Ονοματεπώνυμο: Γεράσιμος Νοταράς

Ιδιότητα: Επικεφαλής Ιστορικού Αρχείου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Ημερομηνία συνέντευξης: 14.11.2018

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΙΑ/ΕΤΕ

Ποια είναι η αποστολή του ΙΑ/ΕΤΕ;

Για ποιους λόγους αποφάσισε το ΙΑ/ΕΤΕ, ως αρχείο, να δημιουργήσει και εκθεσιακούς χώρους;

Πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η δημιουργία εκθεσιακών χώρων ή κάποιου τύπου μουσειακής δομής, καθώς και οι δράσεις προβολής των ιστορικών τραπεζικών τεκμηρίων, στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας ενός Ιστορικού Αρχείου;

ΚΤΗΡΙΟ ΙΑ/ΕΤΕ

Η Τράπεζα επέλεξε το Μέγαρο Διομήδη για να στεγάσει το ΙΑ, το πρώτο κτήριο - αρχείο, διατηρητέο κτήριο, κτήριο ως «μουσείο» του εαυτού του.

Για ποιο λόγο θεωρείτε ότι η Τράπεζα επέλεξε αυτό το κτήριο για να στεγάσει τους εκθεσιακούς χώρους;

ΕΚΘΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

«Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια και τις συλλογές της»

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα που διέπει το σκεπτικό του εκθεσιακού αφηγήματος και ποια τα μηνύματα που θέλει να προβάλλει;

Ποιος είναι ο βασικός σκοπός-πρόθεση της έκθεσης;

Ποια ήταν τα βασικά κριτήρια που ελήφθησαν υπόψιν για την επιλογή των αντικειμένων;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει η έκθεση;

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

«Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα;

Ποιος είναι ο βασικός σκοπός-πρόθεση της έκθεσης;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται;

Αρχικά σχεδιάστηκε ως περιοδική έκθεση, αλλά τελικά παρέμεινε ως μόνιμη. Για ποιους λόγους διατηρήθηκε; Πού αποδίδεται η επιτυχία της;

ΕΚΘΕΣΗ ΑΣΠΙΩΤΗ-ΕΛΚΑ

«Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας»

Ποιος ο ρόλος-η αποστολή της;

Πώς λειτουργεί στην προβολή και την επικοινωνιακή διαχείριση των τραπεζικών τεκμηρίων;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πέραν των τριών εκθέσεων, με ποιους τρόπους το ΙΑ/ΕΤΕ διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις του; Ποια είναι η επικοινωνιακή του πολιτική;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Με ποιους τρόπους γνωστοποιούνται οι δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ στο κοινό;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΑ/ΕΤΕ

Ποιος ο ρόλος τους στην επικοινωνιακή πολιτική του ΙΑ/ΕΤΕ;

ΛΟΙΠΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΑ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ποιος ο ρόλος των μικρών εκθεσιακών ενοτήτων στο κτήριο του ΙΑ/ΕΤΕ;

Το τελευταίο χρονικό διάστημα διοργανώνονται πολλές περιοδικές εκθέσεις. Τί πιστεύετε ότι προσφέρουν σε σχέση με την εξωστρέφεια του Αρχείου, τον εμπλουτισμό των συλλογών και την επαφή με το κοινό;

ΚΟΙΝΟ

Ποιες είναι οι ομάδες του κοινού στις οποίες απευθύνεται το ΙΑ/ΕΤΕ;

Ομάδες στόχευσης. Το κοινό των εκθεσιακών χώρων είναι κυρίως σχολικές και λιγότερο άλλου τύπου ομάδες ενηλίκων, ενώ οι μεμονωμένοι επισκέπτες είναι λιγότεροι. Θεωρείτε ότι το ΙΑ θα πρέπει να αναλάβει περαιτέρω δράσεις για την ενίσχυση των μεμονωμένων επισκεπτών και, αν ναι, με ποιον τρόπο (περιοδικές εκθέσεις, νύχτες μουσείων);

Πραγματοποιείται έρευνα κοινού; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Για ποιους λόγους δίνεται έμφαση στο μαθητικό κοινό;

Για ποιους λόγους ξεκίνησε το ΙΑ/ΕΤΕ εκπαιδευτικά προγράμματα; Ποιος ο ρόλος τους στην επικοινωνιακή πολιτική του ΙΑ/ΕΤΕ;

Ποιος είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών εργαλείων και του εκπαιδευτικού υλικού που έχει σχεδιαστεί;

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΙΑ/ΕΤΕ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ποια είναι η σχέση του ΙΑ/ΕΤΕ με τη Διοίκηση της Τράπεζας;

Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό η Διοίκηση της Τράπεζας επηρεάζει τη δράση του ΙΑ/ΕΤΕ;(περιορισμός στη δράση, βοήθεια, επέμβαση;)

Ποιοι είναι οι περιορισμοί αλλά και ποια τα πλεονεκτήματα στο γεγονός ότι πρόκειται για τραπεζικό φορέα; (π.χ. εικόνα Τράπεζας, συμβιβασμός ιδιότητας υπαλλήλου τράπεζας και υπαλλήλου αρχείου-μουσείου, θέματα τραπεζικού απορρήτου, χρηματοδότηση)

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Το ΙΑ δείχνει να ανταποκρίνεται στις εξελίξεις των νέων τεχνολογιών. Ένα βήμα είναι η δημιουργία του νέου ιστοχώρου το 2017. Ποια είναι η παρουσία του ΙΑ/ΕΤΕ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Στο νέο ιστοχώρο έχει διαμορφωθεί μια online έκθεση της μόνιμης έκθεσης, ενώ υπάρχουν και ορισμένες ψηφιακές εκδόσεις; Ποιο σκοπό εξυπηρετούν;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε τις συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα (είτε μουσειακές δομές και αρχεία άλλων τραπεζών, είτε άλλα μουσεία, τα ΚΕΘΕΑ κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων κλπ;

Υπάρχει πολιτική δανεισμού (και για να δανείζει και για να δανείζεται;)

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποιες αλλαγές βραχυπρόθεσμα και μεσομακροπρόθεσμα θα επιδιώκατε να γίνουν αναφορικά με τις εκθέσεις, τις δράσεις, την επικοινωνιακή πολιτική; Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια του ΙΑ/ΕΤΕ;

Συνέντευξη 2

Ονοματεπώνυμο: Σάββας Καράμπελας

Ιδιότητα - Θέση στο Μουσείο: Υπεύθυνος Τμήματος Εκδόσεων, Ερευνητικών Προγραμμάτων και Συλλογών του ΙΑ/ΕΤΕ

Ημερομηνία συνέντευξης: 29.11.2018

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΙΑ/ΕΤΕ

Ποια είναι η αποστολή του ΙΑ/ΕΤΕ;

Για ποιους λόγους αποφάσισε το ΙΑ/ΕΤΕ, ως αρχείο, να δημιουργήσει και εκθεσιακούς χώρους και πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η δημιουργία εκθεσιακών χώρων ή κάποιου τύπου μουσειακής δομής, καθώς και οι δράσεις προβολής των ιστορικών τραπεζικών τεκμηρίων, στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας ενός Ιστορικού Αρχείου;

ΕΚΘΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

«Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια και τις συλλογές της»

Νοηματικός σχεδιασμός – μουσειολογικό σκεπτικό

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα που διέπει το σκεπτικό του εκθεσιακού αφηγήματος και ποια τα μηνύματα που θέλει να προβάλλει;

Ποιος είναι ο βασικός σκοπός-πρόθεση της έκθεσης και ποιοι οι επιμέρους στόχοι βάσει των εκθεσιακών ενότητων;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει η έκθεση;

Ποιος είναι ο ρόλος των κειμένων;

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

«Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα;

Ποιος είναι ο βασικός σκοπός-πρόθεση της έκθεσης και ποιοι οι επιμέρους στόχοι βάσει των εκθεσιακών ενότητων;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται;

Πρόκειται για περιοδική έκθεση, η οποία παρέμεινε ως μόνιμη. Για ποιους λόγους διατηρήθηκε; Πού αποδίδεται η επιτυχία της;

ΕΚΘΕΣΗ ΑΣΠΙΩΤΗ-ΕΛΚΑ

«Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας»

Ποιος ο ρόλος, η αποστολή της;

Πώς λειτουργεί στην προβολή και την επικοινωνιακή διαχείριση των τραπεζικών τεκμηρίων;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πέραν των τριών εκθέσεων, με ποιους τρόπους το ΙΑ/ΕΤΕ διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις του;

Ποια είναι η επικοινωνιακή του πολιτική;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Πώς γνωστοποιούνται οι δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ στο κοινό;

ΛΟΙΠΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΑ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το τελευταίο χρονικό διάστημα διοργανώνονται πολλές περιοδικές εκθέσεις. Τί πιστεύετε ότι προσφέρουν σε σχέση με την εξωστρέφεια του Αρχείου και την επαφή με το κοινό;

Πώς λειτουργούν οι περιοδικές εκθέσεις ως έναυσμα για εμπλουτισμό του αρχείου και των συλλογών;

ΚΟΙΝΟ

Ποιες είναι οι ομάδες του κοινού στις οποίες απευθύνεται το ΙΑ/ΕΤΕ;

Ομάδες στόχευσης. Το κοινό των εκθεσιακών χώρων είναι κυρίως σχολικές και λιγότερο άλλου τύπου ομάδες ενηλίκων, ενώ οι μεμονωμένοι επισκέπτες είναι λιγότεροι. Θεωρείτε ότι το ΙΑ θα πρέπει να αναλάβει περαιτέρω δράσεις για την ενίσχυση των μεμονωμένων επισκεπτών και, αν ναι, με ποιον τρόπο (περιοδικές εκθέσεις, νύχτες μουσείων);

Πραγματοποιείται έρευνα κοινού; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις του ΙΑ/ΕΤΕ;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Για ποιους λόγους έμφαση στο μαθητικό κοινό;

Για ποιους λόγους ξεκίνησε το ΙΑ/ΕΤΕ εκπαιδευτικά προγράμματα; Ποιος ο ρόλος τους στην επικοινωνιακή πολιτική του ΙΑ/ΕΤΕ;

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Στο νέο ιστοχώρο έχει διαμορφωθεί μια online έκθεση της μόνιμης έκθεσης, ενώ υπάρχουν και ορισμένες ψηφιακές εκδόσεις; Ποιο σκοπό εξυπηρετούν;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Θα μπορούσατε να μας περιγράψετε τις συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα (είτε μουσειακές δομές και αρχεία άλλων τραπεζών, είτε άλλα μουσεία, τα ΚΕΘΕΑ κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων κλπ;

Υπάρχει πολιτική δανεισμού (και για να δανείζει και για να δανείζεται;)

Συνέντευξη 3

Ονοματεπώνυμο: Μάνος Κορδάκης

Ιδιότητα - Θέση στο Μουσείο: Προϊστάμενος Υπηρεσίας Μουσείου και Συλλογών

Ημερομηνία συνέντευξης: 2.1.2019

ΑΠΟΣΤΟΛΗ Μουσείου ΤτΕ

Ποια είναι η αποστολή του Μουσείου της ΤτΕ και πώς εντάσσεται στο πλαίσιο της δράσης του ΚΕΠΕΤ;

Για ποιους λόγους αποφάσισε η ΤτΕ να δημιουργήσει Μουσείο και πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η λειτουργία του καθώς και οι δράσεις του στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας της ΤτΕ;

ΚΤΗΡΙΟ

Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι επελέγη το κτήριο της οδού Αμερικής για να στεγάσει το Μουσείο;

Ποια πλεονεκτήματα και ποια μειονεκτήματα θεωρείτε ότι έχει ο χώρος για τη διαμόρφωση των εκθέσεων (κτήριο, τοποθεσία, πρόσβαση, διαρρύθμιση);

Η ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΗ

Νοηματικός σχεδιασμός – μουσειολογικό σκεπτικό

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα που διέπει το σκεπτικό του εκθεσιακού αφηγήματος και ποια τα μηνύματα που θέλει να προβάλλει;

Ποιες δυσκολίες ή ποιες προκλήσεις αντιμετωπίσατε κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση του αφηγήματος;

Στην αρχή της έκθεσης υπάρχει το εντυπωσιακό έκθεμα με τα κουτιά από plexiglass που περιέχουν τεμαχισμένα χαρτονομίσματα (απέναντι από το στατήρα της Χίου).

Επίσης, σε επιλεγμένες περιστάσεις (π.χ. ειδικές ξεναγήσεις, συνέδρια κλπ.)

διανέμονται μικρά κουτάκια από plexiglass που περιέχουν τεμαχισμένα

χαρτονομίσματα στους επισκέπτες. Ποιος ο στόχος αυτού του εντυπωσιακού

εκθέματος στην αρχή της εκθεσιακής αφήγησης;

Σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές απαιτήσεις, ποιος ο ρόλος του εποπτικού υλικού, των εποπτικών μέσων, των πολυμεσικών και ψηφιακών εφαρμογών, των

διαδραστικών εκθεμάτων (π.χ. συρτάρια που ανοιγοκλείνουν), των προβολών (εντός και εκτός προθηκών), των κειμένων (γραπτών και ηχητικών);

ΚΟΙΝΟ

Ποιες είναι οι ομάδες στόχευσης;

Το εκθεσιακό αφήγημα αλλά και οι δράσεις του Μουσείου σε ποιο κοινό

απευθύνονται; Απευθύνονται και σε ξένους;

Για ποιους λόγους έμφαση στο μαθητικό κοινό;

Πραγματοποιείτε έρευνα κοινού; Τηρείτε στοιχεία του κοινού-εντυπώσεις (ακόμα και ηλεκτρονικά); Υπάρχει τρόπος αξιολόγησης; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις του Μουσείου;

Θεωρείτε ότι το Μουσείο θα πρέπει να αναλάβει περαιτέρω δράσεις για την ενίσχυση των μεμονωμένων επισκεπτών και, αν ναι, με ποιον τρόπο;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές ξεναγήσεις για μαθητές. Υπάρχει η προοπτική να σχεδιαστούν και εκπαιδευτικά προγράμματα;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πέραν της βασικής έκθεσης, με ποιους τρόπους το Μουσείο αναδεικνύει και προβάλλει τον πλούτο των συλλογών της ΤτΕ και διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις του; Ποια είναι η επικοινωνιακή του πολιτική;

ΛΟΙΠΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΑ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Σήμερα οι Κεντρικές Τράπεζες προωθούν έντονα την οικονομική εκπαίδευση του κοινού. Πώς το επιτυγχάνει αυτό η ΤτΕ;

Ποιος είναι ο ρόλος των περιοδικών εκθέσεων;

Πώς αποφασίζεται το θέμα μιας περιοδικής έκθεσης; Με ποια κριτήρια;

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για τη διοργάνωση παράλληλων εκδηλώσεων (π.χ. ομιλίες, ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές κλπ.) καθώς και για εκδοτική δραστηριότητα (έντυπο υλικό, αφίσες, κατάλογοι κλπ.);

Ποιος ο ρόλος των αφηγηματικών και εποπτικών μέσων (π.χ. κειμένων, φωτογραφιών κλπ.);

Οι περιοδικές εκθέσεις λειτουργούν και ως έναυσμα για συνεργασίες;
Οι περιοδικές εκθέσεις ταξιδεύουν και σε υποκαταστήματα της περιφέρειας;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Πώς γνωστοποιούνται οι δράσεις του Μουσείου στο κοινό;
Προβολή-διαφήμιση των δράσεων-διαδίκτυο-ιστοχώρος-πολιτική προβολής στα Μ.Μ.Ε./τύπος-μέσα κοινωνικής δικτύωσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ποιος ο ρόλος τους στην επικοινωνιακή πολιτική του Μουσείου;

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό η Διοίκηση της Τράπεζας επηρεάζει τη δράση του Μουσείου; (περιορισμός στη δράση, βοήθεια, επέμβαση;) Πώς λειτουργεί; Προτείνει και εισηγείται; Δέχεται προτάσεις, εντολές; (Σε σχέση και με το ΚΕΠΕΤ)

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Το Μουσείο δείχνει να ανταποκρίνεται στις εξελίξεις των νέων τεχνολογιών: χρήση του Facebook, ψηφιακές εφαρμογές στο Μουσείο. Πιστεύετε ότι χρειάζεται να γίνουν και άλλα βήματα, όπως ξεχωριστός ιστοχώρος ή πιο έντονη παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Twitter, Instagram, newsletter, Pinterest κλπ.) προκειμένου να γίνουν γνωστές οι δράσεις του σε όσο το δυνατόν ευρύτερο κοινό;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Υπάρχουν συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς (είτε μουσειακές δομές άλλων τραπεζών είτε άλλα μουσεία) ή και άλλους φορείς (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δανεισμού αντικειμένων;
Υπάρχει πολιτική δανεισμού (για να δανείζει και για να δανείζεται;)

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποιες αλλαγές βραχυπρόθεσμα και μεσομακροπρόθεσμα θα επιδιώκατε να γίνουν αναφορικά με τις εκθέσεις, τις δράσεις, την επικοινωνιακή πολιτική; Προετοιμάζετε κάποια σχέδια;

Συνέντευξη 4

Ονοματεπώνυμο: Ανδρομάχη Θεοδωροπούλου

Ιδιότητα - Θέση στο Μουσείο: Στέλεχος του Ιστορικού Αρχείου της Alpha Bank

Ημερομηνία συνέντευξης: 17.1.2019

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ποια είναι η αποστολή του Ιστορικού Αρχείου της Alpha Bank;

Για ποιους λόγους αποφάσισε το Ιστορικό Αρχείο της Alpha Bank να προβαίνει σε δράσεις εξωστρέφειας;

Πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η διοργάνωση δράσεων προβολής των ιστορικών τραπεζικών τεκμηρίων στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας ενός Ιστορικού Αρχείου;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ποια είναι η επικοινωνιακή του πολιτική του Ιστορικού Αρχείου;

Με ποιους τρόπους το Ιστορικό Αρχείο αναδεικνύει και προβάλλει τον πλούτο των αρχειακών συλλογών της Τράπεζας, διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις του; Ποια είναι η επικοινωνιακή του πολιτική;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Προβολή-διαφήμιση των δράσεων-πολιτική προβολής

Πώς γνωστοποιούνται οι δράσεις του Ιστορικού Αρχείου στο κοινό;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Υπάρχουν συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς (αρχεία, μουσειακές δομές άλλων τραπεζών είτε άλλα μουσεία) ή και άλλους φορείς (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δανεισμού αντικειμένων;

Υπάρχει πολιτική δανεισμού (και για να δανείζει και για να δανείζεται;)

ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ποιος είναι ο ρόλος και η αποστολή των περιοδικών εκθέσεων;

Ποια είναι τα βασικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για την επιλογή της θεματικής μιας περιοδικής έκθεσης; Πώς αποφασίζεται το θέμα;

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για τη διοργάνωση παράλληλων εκδηλώσεων (π.χ. ομιλίες, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές κλπ.);

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για εκδοτική δραστηριότητα (έντυπο υλικό, αφίσες, κατάλογοι κλπ.);

Τί πιστεύετε ότι προσφέρουν σε σχέση με την εξωστρέφεια του Αρχείου και την επαφή με το κοινό;

Επίσης, οι περιοδικές εκθέσεις λειτουργούν και ως έναυσμα για εμπλουτισμό του αρχείου και των συλλογών;

ΚΟΙΝΟ

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει το Ιστορικό Αρχείο; Σε ποιο κοινό απευθύνονται οι δράσεις του;

Πραγματοποιείτε έρευνα κοινού; Τηρείτε στοιχεία για τους επισκέπτες του ΙΑ και των περιοδικών εκθέσεων και τους συμμετέχοντες στις δράσεις; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις του Ιστορικού Αρχείου;

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Πραγματοποιείτε δράσεις για το προσωπικό της Τράπεζας;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Πραγματοποιούνται ξεναγήσεις ή εκπαιδευτικές δράσεις σε μαθητές ή και άλλες ομάδες στο πλαίσιο των περιοδικών εκθέσεων;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ποιος ο ρόλος τους στην επικοινωνιακή πολιτική του Αρχείου;

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό η Διοίκηση της Τράπεζας επηρεάζει τη δράση του Ιστορικού Αρχείου. Πώς λειτουργεί η σχέση τους; Προτείνει και εισηγείται; Δέχεται προτάσεις, εντολές;

Διοικητικά, πού ανήκει στο οργανόγραμμα της Τράπεζας το Ιστορικό Αρχείο;

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Πώς χρησιμοποιεί το Ιστορικό Αρχείο τις νέες τεχνολογίες για την επικοινωνία του με το κοινό; (Ιστοσελίδα στο Alpha Bank politismos, βίντεο στο κανάλι YouTube κλπ.)

ΜΟΝΙΜΟΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

Πώς πιστεύετε ότι λειτουργεί ως «κέλυφος» για τις περιοδικές εκθέσεις; Ποιος είναι ο ρόλος του κτηρίου για την προβολή των εκθεσιακών αφηγημάτων;

Για ποιο λόγους θεωρείτε ότι η Τράπεζα, επέλεξε χώρο αυτού του κτηρίου για να στεγάσει τους εκθεσιακούς χώρους;

Ποιος ο ρόλος του χώρου-καταστήματος Alpha Bank Πολιτιστικά;

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια του Ιστορικού Αρχείου;

Συνέντευξη 5

Ονοματεπώνυμο: Δήμητρα Τσαγκάρη

Ιδιότητα - Θέση στο φορέα: Επιμελήτρια Νομισματικής Συλλογής Alpha Bank

Ημερομηνία συνέντευξης: 1.2.2019

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ποια είναι η αποστολή της Νομισματικής Συλλογής της Alpha Bank;

Ποιοι είναι οι τρόποι εμπλουτισμού της Συλλογής Νομισμάτων και Χαρτονομισμάτων;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Με ποιους τρόπους η Νομισματική Συλλογή αναδεικνύει και προβάλλει τον πλούτο των συλλογών της και διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις της;
Ποια είναι η επικοινωνιακή της πολιτική;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Προβολή-διαφήμιση των δράσεων-πολιτική προβολής

Πώς γνωστοποιούνται οι δράσεις της Νομισματικής Συλλογής στο κοινό;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Υπάρχουν συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς (αρχεία, μουσειακές δομές άλλων τραπεζών είτε άλλα μουσεία) ή και άλλους φορείς (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δανεισμού αντικειμένων;

ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ποιος είναι ο ρόλος, η αποστολή των περιοδικών εκθέσεων και πώς λειτουργούν στην προβολή και την επικοινωνιακή διαχείριση των αντικειμένων της Νομισματικής Συλλογής και στην επαφή με το κοινό;

Ποια είναι τα βασικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψιν για την επιλογή της θεματικής μιας περιοδικής έκθεσης; Πώς αποφασίζεται το θέμα;

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για τη διοργάνωση παράλληλων εκδηλώσεων και δράσεων (π.χ. ομιλίες, ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές κλπ.); Ποια είναι τα βασικά κριτήρια για την επιλογή τους;

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για εκδοτική δραστηριότητα (έντυπο υλικό, αφίσες, κατάλογοι κλπ.);

ΚΟΙΝΟ

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει η Νομισματική Συλλογή;

Πραγματοποιείτε έρευνα κοινού; Τηρείτε στοιχεία για τους επισκέπτες της μόνιμης έκθεσης και των περιοδικών εκθέσεων και τους συμμετέχοντες στις δράσεις; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις της Συλλογής;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ποιος ο ρόλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων;

Πώς λειτουργεί η Μουσειοσκευή: Νόμος-Νομίζω-Νόμισμα;

Ταξιδεύει σε σχολεία της επαρχίας και στο εξωτερικό;

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Πραγματοποιείτε δράσεις για το προσωπικό της Τράπεζας;

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Διοικητικά πού ανήκει στο οργανόγραμμα της Τράπεζας η Νομισματική Συλλογή;

Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό η Διοίκηση της Τράπεζας επηρεάζει τη δράση της Νομισματικής Συλλογής. Πώς λειτουργεί η σχέση τους; Προτείνει και εισηγείται; Δέχεται προτάσεις;

ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Πώς χρησιμοποιεί η Νομισματική Συλλογή τις νέες τεχνολογίες για την επικοινωνία του με το κοινό; (Ιστοσελίδα στο Alpha Bank politismos, ιστοσελίδα alpha numismatics κλπ.)

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

Για ποιο λόγους θεωρείτε ότι η Τράπεζα, επέλεξε χώρο αυτού του κτηρίου για να στεγάσει τους εκθεσιακούς χώρους;

Ποιος ο ρόλος του χώρου-καταστήματος Alpha Bank Πολιτιστικά;/Πολιτιστικός χώρος Alpha Bank πολιτιστικά – ψηφιακή εφαρμογή για τα νομίσματα

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποια είναι τα μελλοντικά σχέδια της Νομισματικής Συλλογής;

ΜΟΥΣΕΙΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ποια είναι η αποστολή του Μουσείου;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει; Η τοπική κοινωνία συμμετέχει στις δράσεις του;

Ποιες είναι οι κύριες δράσεις της επικοινωνιακής πολιτικής του;

Το Μουσείο συνεργάζεται με άλλους αντίστοιχους φορείς για τη διενέργεια κοινών δράσεων;

Ποιος είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές;

Με ποιους τρόπους αξιολογείται το έργο του Μουσείου;

Συνέντευξη 6

Ονοματεπώνυμο: Ελένη Μπενέκη

Ιδιότητα: Προϊσταμένη Υπηρεσίας Ιστορικού Αρχείου Πολιτιστικού Ιδρύματος

Ομίλου Πειραιώς

Ημερομηνία συνέντευξης: 1.3.2019

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΙΟΠ

Ποια είναι η αποστολή του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ;

Πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η διοργάνωση δράσεων προβολής των ιστορικών τραπεζικών τεκμηρίων στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας ενός Ιστορικού Αρχείου;

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Με ποιους τρόπους το Ιστορικό Αρχείο αναδεικνύει και προβάλλει τον πλούτο των αρχειακών συλλογών του ΠΙΟΠ και διαχειρίζεται επικοινωνιακά τα τεκμήρια και τις δράσεις του;

ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Προβολές – θεματικές περιηγήσεις – δημιουργικά εργαστήρια – καλλιτεχνικές εκδηλώσεις – επιστημονικές συναντήσεις – περιοδικές εκδηλώσεις – εικαστικές εκθέσεις – θέατρο/ντοκιμαντέρ

Ποιος ο ρόλος τους σε σχέση με την επικοινωνιακή διαχείριση των αρχειακών τεκμηρίων;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Ποια είναι η στρατηγική προβολής των δράσεων στο κοινό; Πώς γνωστοποιούνται οι δράσεις του Ιστορικού Αρχείου στο κοινό;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Υπάρχουν συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς (αρχεία, μουσειακές δομές άλλων τραπεζών είτε άλλα μουσεία) ή και άλλους φορείς (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα κλπ.) του εσωτερικού ή του

εξωτερικού σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δανεισμού αντικειμένων;

Υπάρχει πολιτική δανεισμού (και για να δανείζει και για να δανείζεται;)

ΚΤΗΡΙΟ

Για ποιο λόγους θεωρείτε ότι η Τράπεζα επέλεξε αυτό το κτήριο για να στεγάσει το Ιστορικό Αρχείο;

Πώς πιστεύετε ότι λειτουργεί ως «κέλυφος» για τη λειτουργία και τη δράση του Ιστορικού Αρχείου;

Πλεονεκτήματα χώρου-Μειονεκτήματα χώρου, Πλεονεκτήματα ευρύτερης περιοχής-Μειονεκτήματα ευρύτερης περιοχής

ΚΟΙΝΟ

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ; Ομάδες στόχευσης

Πραγματοποιείται έρευνα κοινού; Τηρούνται στοιχεία για τους επισκέπτες του ΙΑ και τους συμμετέχοντες στις δράσεις / για τους ερευνητές; Πώς αξιολογείται το έργο και οι δράσεις του ΙΑ; Πώς λειτουργεί η αξιολόγηση;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια ξεκίνησε η πραγματοποίηση στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε μαθητικές ομάδες.

Ποιοι είναι οι βασικοί σκοποί και στόχοι τους;

Πώς συνδέονται τα προγράμματα με τη σχολική ύλη διαθεματικά;

Ποιες είναι οι βασικές εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται στα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Πώς λειτουργεί η μουσειοβαλίτσα (χρήση στο σχολικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με επίσκεψη στο Ιστορικό Αρχείο –πριν ή μετά-...);

Πώς γίνεται η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων;

ΜΟΝΙΜΟΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Για ποιους λόγους αποφασίστηκε η δημιουργία μόνιμης έκθεσης;

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα που διέπει το σκεπτικό του εκθεσιακού αφηγήματος και ποια τα μηνύματα που θέλει να προβάλλει;

Θα υποστηρίζεται και από άλλες δράσεις (π.χ. εκπαιδευτικά προγράμματα, ξεναγήσεις, λοιπές εκδηλώσεις κλπ.)

Ποιες δυσκολίες ή ποιες προκλήσεις αντιμετωπίσατε κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση του αφηγήματος;

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει η έκθεση;

ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ποιος είναι ο ρόλος, η αποστολή των περιοδικών εκθέσεων;

Ποια ήταν τα βασικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψιν για την επιλογή της θεματικής μιας περιοδικής έκθεσης; Πώς αποφασίζεται το θέμα;

Αυτές οι εκθέσεις αποτελούν αφορμή και για τη διοργάνωση παράλληλων εκδηλώσεων (π.χ. εργαστήρια, ομιλίες, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές κλπ.) και για εκδοτική δραστηριότητα (έντυπο υλικό, αφίσες, κλπ.);

ΤΕΧΝΗ

Ποιος ο ρόλος της τέχνης τόσο στο χώρο του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ (π.χ. έργα ζωγραφικής, έκθεση φωτογραφίας), όσο και στο πλαίσιο των δράσεών του;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ποιος ο ρόλος των εκδόσεων του ΠΙΟΠ στην επικοινωνιακή πολιτική του Αρχείου;

ΛΟΙΠΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Στο πλαίσιο κάποιων δράσεων έχει ανοίξει ο χώρος των αρχειοστασίων για το ευρύ κοινό (κατ' αναλογία π.χ. με το άνοιγμα των αποθηκών των μουσείων κλπ.); Ποιος είναι ο σκοπός αυτής της ενέργειας;

Πώς δρομολογείται η προσπάθεια εμπλοκής της τοπικής κοινωνίας στις δράσεις (π.χ. αφίσες σε καταστήματα, από στόμα σε στόμα, ημέρα μουσείων κλπ.);

Ποια η σχέση του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ με τα υπόλοιπα μουσεία του ιδρύματος;

Αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για την περιφέρεια;

Πώς θα λειτουργεί η ψηφιοποίηση-ψηφιακά εκθέματα για το ευρύ κοινό;

Ποιος ο ρόλος του καφέ, του πωλητηρίου, του e-shop;/Ποιος ο ρόλος των μικρών αναμνηστικών που διατίθενται προς πώληση (π.χ. σημειωματάριο, τσάντα, αφίσσα κλπ.);

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΙΑ ΠΙΟΠ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΙΟΠ / ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ποιοι είναι οι περιορισμοί αλλά και ποια τα πλεονεκτήματα στο γεγονός ότι πρόκειται για ίδρυμα τραπεζικού φορέα; (π.χ. εικόνα Τράπεζας, συμβιβασμός ιδιότητας υπαλλήλου ιδρύματος τράπεζας και υπαλλήλου αρχείου-μουσείου, θέματα τραπεζικού απορρήτου, χρηματοδότηση)

Επηρεάζει τη δράση του Ιστορικού Αρχείου η Διοίκηση της Τράπεζας (περιορισμός στη δράση, βοήθεια, επέμβαση); Αν ναι, με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό; (Πώς λειτουργεί; Προτείνει και εισηγείται; Δέχεται προτάσεις;)

Το Ιστορικό Αρχείο του ΠΙΟΠ σε σχέση με το ΠΙΟΠ

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποιες αλλαγές βραχυπρόθεσμα και μεσομακροπρόθεσμα θα επιδιώκατε να γίνουν αναφορικά με τις δράσεις προβολής και επικοινωνιακής πολιτικής του Ιστορικού Αρχείου του ΠΙΟΠ; Προετοιμάζετε κάποια σχέδια σχετικά;

Συνέντευξη 7

Ονοματεπώνυμο: Ζήσιμος Συνοδινός

Ιδιότητα: Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Eurobank

Ημερομηνία συνέντευξης: 4.2.2019

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ποια είναι η αποστολή του Ιστορικού Αρχείου της Eurobank;

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Υπάρχουν συνεργασίες με άλλους αντίστοιχους φορείς (αρχεία, μουσειακές δομές άλλων τραπεζών είτε άλλα μουσεία) ή και άλλους φορείς (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα κλπ.) σε επίπεδο κοινών δράσεων, εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, δανεισμού αντικειμένων;

Υπάρχει πολιτική δανεισμού (και για να δανείζει και για να δανίζεται;)

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ

Διοικητικά πού ανήκει στο οργανόγραμμα το Ιστορικό Αρχείο;

Με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό η Διοίκηση της Τράπεζας επηρεάζει τη δράση του Ιστορικού Αρχείου; Πώς λειτουργεί η σχέση τους; Προτείνει και εισηγείται; Δέχεται προτάσεις;

ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ποιος είναι ο ρόλος, η αποστολή της μόνιμης έκθεσης;

Ποια ήταν τα βασικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψιν για την επιλογή της θεματικής της έκθεσης; Πώς αποφασίστηκε το θέμα και τα αντικείμενα;

ΚΤΗΡΙΟ

Για ποιους λόγους επελέγη ο συγκεκριμένος χώρος και η συγκεκριμένη χωροθέτηση για να φιλοξενήσει την έκθεση;

Αυτή η έκθεση αποτελεί αφορμή και για τη διοργάνωση παράλληλων εκδηλώσεων (π.χ. ομιλίες, επισκέψεις σχολείων, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές, εκδοτική δραστηριότητα κλπ.);

Τί πιστεύετε ότι προσφέρει σε σχέση α. με την εξωστρέφεια του Αρχείου και την επαφή με το κοινό και β. με την εικόνα που θέλει να προβάλλει η Τράπεζα;

Επίσης, η έκθεση λειτουργεί και ως έναυσμα για εμπλουτισμό του αρχείου και των συλλογών;

ΚΟΙΝΟ

Ποιο είναι το κοινό στο οποίο στοχεύει το Ιστορικό Αρχείο της Eurobank μέσω της μόνιμης έκθεσης;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πραγματοποιούνται ξεναγήσεις ή εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητές ή και άλλες ομάδες; Ποιες είναι οι σχετικές προοπτικές;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Το Ιστορικό Αρχείο πραγματοποιεί εκδόσεις;

ΠΡΟΒΟΛΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Πώς γνωστοποιείται η λειτουργία του Ιστορικού Αρχείου στο κοινό; Πραγματοποιείτε χρήση των νέων ηλεκτρονικών μέσων;

ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ποιες αλλαγές βραχυπρόθεσμα και μεσομακροπρόθεσμα θα επιδιώκατε να γίνουν αναφορικά με το άνοιγμα του Ιστορικού Αρχείου στο ερευνητικό κοινό, τις εκθέσεις, τις δράσεις, την επικοινωνιακή πολιτική; Υπάρχουν κάποια σχέδια σχετικά;

Συνέντευξη 8

Ονοματεπώνυμο: Σόνια Χαραλαμπίδου - Διβάνη

Ιδιότητα: Ομότιμη Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής στο ΕΜΠ

Ημερομηνία συνέντευξης: 15.2.2019

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας

Πώς πιστεύετε ότι εντάσσεται η δημιουργία εκθεσιακών χώρων στο πλαίσιο της αποστολής και της λειτουργίας του Ιστορικού Αρχείου ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος;

Πώς πιστεύετε ότι λειτουργεί το Μέγαρο Διομήδη ως τοπόσημο στην ευρύτερη περιοχή και ως αρχιτεκτονικό κέλυφος εκθεσιακών χώρων ανοιχτών στο κοινό;

Με ποιο τρόπο ο χαρακτήρας του Μεγάρου Διομήδη επηρέασε το σχεδιασμό των εκθέσεων;

ΜΟΝΙΜΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ (ερωτήματα ανά έκθεση)

- ΕΚΘΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

«Η ιστορική διαδρομή της Εθνικής Τράπεζας μέσα από τα αρχειακά τεκμήρια και τις συλλογές της»

- ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

«Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος. Μια διαδρομή, 1822-2002»

- ΕΚΘΕΣΗ ΑΣΠΙΩΤΗ-ΕΛΚΑ

«Έκθεση μηχανημάτων και τυπογραφικών εργασιών ασφαλείας»

Ποια είναι η κυρίαρχη ιδέα που διέπει το σκεπτικό του εκθεσιακού αφηγήματος και ποια τα μηνύματα που θέλει να προβάλει;

Πώς διαρθρώνεται το εκθεσιακό αφήγημα στο χώρο;

Πώς αντιμετωπίσατε την πρόκληση της ανάδειξης εκθεμάτων όχι ιδιαίτερα ελκυστικών στο κοινό (για την πρώτη και τη δεύτερη μόνιμη έκθεση του ΙΑ/ΕΤΕ, π.χ. έγγραφα, νομίσματα, χαρτονομίσματα, εκθέματα μικρής κλίμακας - τοποθέτησή τους και τρόποι ένταξής τους στην αφήγηση);

Ποιες μετατροπές λειτουργικές ή αισθητικές πραγματοποιήθηκαν (π.χ. διαμόρφωση χώρου, υλικά, χρωματισμοί, φωτισμός, διαμόρφωση επιφανειών, σήμανση για διαδρομή επισκέπτη κλπ.) οι οποίες να συνάδουν με το χαρακτήρα του κτηρίου ως

μνημείο και με το αρχιτεκτονικό του ύφος και παράλληλα να αναδεικνύουν τα μηνύματα της έκθεσης;

Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος

Ποιος είναι ο βασικός σκοπός-πρόθεση της έκθεσης και ποιοι οι επιμέρους στόχοι των εκθεσιακών ενοτήτων;

Δεδομένου ότι το κτήριο δεν προοριζόταν για μουσείο ποιες ήταν οι λειτουργικές και αισθητικές παρεμβάσεις προκειμένου ο χώρος να εξυπηρετήσει τη λειτουργία ενός μουσείου;

Πώς θα περιγράφατε συνοπτικά το σκεπτικό της διαμόρφωσης του χώρου ως προς την ανάπτυξη της εκθεσιακής αφήγησης και ως προς την κυκλοφορία-διαδρομή των επισκεπτών;

Με ποιους τρόπους αναδεικνύονται τα εκθέματα;

Πώς λειτουργούν τα εποπτικά μέσα στο εκθεσιακό αφήγημα ως ενισχυτικά της αφήγησης (π.χ. οθόνες με εποπτικό υλικό, οθόνες αφής, ψηφιακή εφαρμογή, κείμενα, φωτογραφίες κλπ.)

Γενική ερώτηση

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αν και δεν είναι πολιτιστικοί οργανισμοί, ασκούν πολιτιστική δράση στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Από τη μέχρι σήμερα εμπειρία σας στο σχεδιασμό εκθέσεων τραπεζικών τεκμηρίων, είτε μόνιμων είτε περιοδικών, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ποιες θα λέγατε ότι είναι οι ιδιαιτερότητες αυτού του είδους των εκθέσεων;

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ασδραχάς, Σ., 1987, «Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς, Ο κόσμος της Εθνικής*, τεύχος 14, Δεκέμβριος 1987, 14-15

Cottrell P., 2003, «Ένας κύκλος ολοκληρώνεται. Η Υποδιεύθυνση Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος άνοιξε επισήμως τις πύλες της στις 17 Ιανουαρίου 2003», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 47-48

Δρίτσα Μ., 2008, *Εμπορική Bank 1907 – 2007: Εναλλαγές ταυτότητας και μετασχηματισμοί*, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα

Ευγενίδου, Δ. (επιμ.) 2010, *Η Ιστορία του Νομίσματος*, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού – Νομισματικό Μουσείο, 2η έκδοση, Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα,

Ζαχαριάδης – Σούρας Δ. 1993, *Χρήμα, πίστη, τράπεζες: Μια εισαγωγή στη νομισματική θεωρία και πολιτική και στις χρηματοπιστωτικές αγορές*, Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα

Ζούπας Γ. 2003, «Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 26-28

Θεοδωρίδου-Σωτηρίου Λ., 2012α, «Κεραμικός διάκοσμος στα κτήρια της Εθνικής Τράπεζας κατά το Μεσοπόλεμο», *MonuMenta magazine for the physical and architectural heritage in Greece and Cyprus*, 02-01-2012 (σε ηλεκτρονική μορφή προσβάσιμο:

<https://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=6&ArticleID=680>, ημερομηνία πρόσβασης: 23.10.2018)

Θεοδωρίδου Σωτηρίου Λ., 2012β, «Εγχώρια αρχιτεκτονική κεραμική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Θεματολογία και εφαρμογές», στα πρακτικά του 1ου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή και θέμα: Η κεραμική Τέχνη στην Εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας / Μουσείο Τσαλαπάτα, Βόλος, 7-11 Δεκεμβρίου 2012 (εκδόσεις Ίων, 2014), 11-29.

Θεοδωροπούλου Α., Στεργίου Α., Φροσυνού Λ., (επιμέλεια), *Οδηγός έκθεσης: Alpha Bank / Ιστορία Ι. Τράπεζα Εμπορικής Πίστewς, 1924 - 1947*, (Νοέμβριος 2010 – Μάιος 2011), Ιστορικό Αρχείο Alpha Bank, Αθήνα

Ίσαρη, Φ., Πουρκός Μ., 2015, *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα (www.kallipos.gr, <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>, ημερομηνία πρόσβασης: 3.1.2019)

Ιωσηφίδης Θ. 2017, *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας και επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών*, Εκδόσεις Τσιόλα, Θεσσαλονίκη

Καράμπελας, Σ. 2015, *Περιδιάβαση στους συλλεκτικούς θησαυρούς του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας. Από τη διάσωση των τεκμηρίων στη συγκρότηση των συλλογών*, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα

Καρδαμίτση-Αδάμη Μ. 2011, *Τράπεζα της Ελλάδος. Τα κτίρια. Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα

Κορδού, Φ., Λεμπέση, Μ., Συνοδινός, Ζ., 2012. *Οι εκδόσεις του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας*, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα

Κουγέας, Β., 1987, «Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς, Ο κόσμος της Εθνικής*, τεύχος 14, Δεκέμβριος 1987, 13

Κωστής, Κ. 2003, *Ιστορία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (1914 – 1940)*, Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα (με τη συνεργασία του Κωστέλενου Γ.)

Κωστής, Κ. (επιστημονική επιμέλεια) 2013, *Οδηγός έκθεσης: Alpha Bank / Ιστορία ΙΙ. Τράπεζας Εμπορικής Πίστewς, 1947 – 1972*, (Φεβρουάριος – Νοέμβριος 2013), Ιστορικό Αρχείο Alpha Bank, Αθήνα

Κωστής, Κ. (επιστημονική ευθύνη) 2016, *Με λογισμό και μ' όνειρο. Alpha Bank 19ος – 21ος αιώνας*, Alpha Bank, Αθήνα

Κωστής Κ. (επιστημονική επιμέλεια), *Οδηγός έκθεσης: Η Ιονική Τράπεζα και το Εκδοτικό της Προνόμιο (1839-1920) (2.7.2014-30.11.2015)*, Ιστορικό Αρχείο Alpha Bank, Αθήνα

Κωστής Κ. 2014, *Ιστορικό Αρχείο Alpha Bank, Μαζί. Ο κόσμος του Ομίλου Alpha Bank*, 3, 11-12/2013, 21-22

([https://www.alpha.gr/el/omilos/alpha-](https://www.alpha.gr/el/omilos/alpha-bank/emazi?listfilter=C425799511F345BBA8880412C3F387B7)

[bank/emazi?listfilter=C425799511F345BBA8880412C3F387B7](https://www.alpha.gr/el/omilos/alpha-bank/emazi?listfilter=C425799511F345BBA8880412C3F387B7), ημερομηνία πρόσβασης: 15.1.2019)

Λεμπέση, Μ. 2006, «Η διαδρομή του ελληνικού χαρτονομίσματος μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας», *Αρχειακά Νέα Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας* 23, Δεκέμβριος 2006, 76-78

Λεμπέση, Μ. 2009, *Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης. Η λειτουργία των αρχείων και η σημασία τους. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού*, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Λεμπέση, Μ. 2011, *Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας*, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Λεμπέση., Μ. 2014, *Εκπαιδευτικές διαδρομές εντός και εκτός του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας*, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας, Αθήνα

Λεμπέση Μ., Μπαζίνη Ε. 2006, *Ανακαλύπτοντας την ιστορία μέσα από τις πηγές... με αφορμή ένα μνημείο και ένα χαρτονόμισμα*, Υπουργείο Πολιτισμού-Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Λεμπέση Μ., Παντελάκης Ν., Συνοδινός Ζ. 2008, *Οδηγός πρόσβασης στο Ιστορικό Αρχείο. Αρχειακά τεκμήρια – Συλλογές – Εκθέσεις*, Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Λιάτα Ε. 1980, *Γενικό ευρετήριο του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τραπέζης*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα

Μητροφάνης Γ. 2003., «Μικρές ιστορικές σημειώσεις. Το Σύστημα Πληροφοριών του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 42-43

Μόσχος Δ. – Χορταρέας Γ. 2011, «Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και οικονομική δραστηριότητα». Στο *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*. Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 55-65

Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος. Οδηγός Έκθεσης, 2015, Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος (μικρός έντυπος οδηγός). Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Μπίτσικας Κ., Λεμπέση Μ. 2010, *Χαμένος στο αρχείο*, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Negri, M. 2009, *Εγχειρίδιο μουσειολογίας για τα μουσεία επιχείρησης* (τίτλος πρωτοτύπου: *Manuale di museologia per i musei aziendali*). Μτφρ. Συμιακάκη Ι. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Νοταράς, Γ., 1987, «Το Ιστορικό Αρχείο. Δέκα χρόνια λειτουργίας», *Εμείς, Ο κόσμος της Εθνικής*, τεύχος 14, Δεκέμβριος 1987, 16-22

Νοταράς. Γ. 2003α, «Το Μέγαρο Αλέξανδρου Διομήδη. Η νέα έδρα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 17

Νοταράς. Γ. 2003β, «Το κτήριο του Ιστορικού Αρχείου. Οικοδόμηση και ανάπλαση», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 23-25

Νοταράς, Γ., 2005, Το ελληνικό χαρτονόμισμα. Μια διαδρομή. 1822 – 2002, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Νοταράς, Γ., 2006, Οδηγός έκθεσης «Το ελληνικό χαρτονόμισμα, 1822 – 2002», Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Νοταράς Γ., 2014α, Εθνική Τράπεζα. Μια διαδρομή από το 1841 έως το μέλλον, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα (<https://ha.nbg.gr/el/explore/publications/albums>, ημερομηνία πρόσβασης: 10.12.2018)

Νοταράς Γ. 2014β, Η Συλλογή Γυάλινων Αντικειμένων παραγωγής ΑΕΕΧΠΛ και των διακοσμητικών αντικειμένων ΟΞΥΑΛ, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Νοταράς Γ., Συνοδινός Ζ. 2001, *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. 160 χρόνια λειτουργίας. Ιστορικό Χρονολόγιο 1841 – 2001*, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Νοταράς Γ., Παντελάκης, Ν., Συνοδινός Ζ. 2008, *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. 1841 – 2006. Ιστορικό Χρονολόγιο*, Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (https://ha.nbg.gr/el/pdf_library/ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ.pdf)

Νοταράς Γ., Χρυσουλάκη Σ. (γενική επιμέλεια) 2009, Αρχεία. Πηγές γνώσης, πηγές μνήμης, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

Νοταράς, Γ., Συνοδινός, Ζ. 2012, Το κτήριο του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας επί της οδού 3ης Σεπτεμβρίου 146, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Παγουλάτος Γ., 2006. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (1940 – 2000), Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα

Παντελάκης, Ν., 2003, «Το μόνιμο εκθετήριο του Ιστορικού Αρχείου», *Εμείς και η Τράπεζα*, Μάιος 2003, τεύχος 21, 44-46

Παπαδόπουλος Σ. 2003, *Ανθρωπολογικά. Μουσειολογικά. Μικρά μελετήματα*. Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Παπαευθυμίου, Ε. 2017. Χρήμα και κοινωνία. Στο Σταμπολίδης, Ν., Τσαγκάρη, Δ., Τασούλας, Γ., (επιμ.) (2017). *ΧΡΗΜΑ. Σύμβολα απτά στην αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα, 265-269

Περιοδικό Τεχνολογία, τεύχος 1, 1987, 4-5 (Το Κοινωφελές Ίδρυμα της ΕΤΒΑ)

Πεσκετζής Γ. 2003. «Οι ηλεκτρομηχανικές εγκαταστάσεις στο κτήριο της 3^{ης} Σεπτεμβρίου», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 32-35

Πρόντζας Ε. 2003. «Το ερευνητικό πρόγραμμα. Η οικονομικοϊστορική δημιουργία στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 40-41

Ραπίδης, Α 2006, Μουσείο Χαρτονομισμάτων Ιονικής Τραπεζής, Alpha Bank, Αθήνα

Σαπουντζής Σ. 2003, «Οι στατικές παρεμβάσεις στο κτήριο του Ιστορικού Αρχείου», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 30-31

Σταμπολίδης, Ν., Τσαγκάρη, Δ., Τασούλας, Γ., (επιμ.) 2017, *ΧΡΗΜΑ. Σύμβολα απτά στην αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα (οδηγός της ομότιτλης έκθεσης που διοργανώθηκε από το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και τη Νομισματική Συλλογή της Alpha Bank 2.11.2017-15.4.2018)

Συνοδινός Ζ., 2003, «Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας. Από τραπεζικό αρχείο σε ένα πολυδύναμο κέντρο τεκμηρίωσης της οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας της νεότερης Ελλάδας», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 36-39

Συνοδινός Ζ., 2016, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Διαρκής προσφορά στην ελληνική κοινωνία, Ιστορικό Αρχείο Eurobank, Αθήνα

Συρμακέζης Κ., 2003, «Μελέτη στατικών παρεμβάσεων του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 29

Τσαγκάρη Δ., 2016α, *Ελληνικό Χαρτονόμισμα. Ιστορικές μαρτυρίες*, Αθήνα, Alpha Bank

Τσαγκάρη Δ., 2016β, *Νόμος – Νομίζω – Νόμισμα*, Αθήνα, Alpha Bank

Τσαγκάρη Δ., 2016γ, *Χάρτινο νόμισμα. Το ελληνικό χαρτονόμισμα. Έντυπο για μαθητές Δ΄-ΣΤ΄ Δημοτικού*, Alpha Bank, Αθήνα

Τσαγκάρη Δ., 2016δ, *Χάρτινο νόμισμα. Το ελληνικό χαρτονόμισμα. Έντυπο για μαθητές Γυμνασίου*, Alpha Bank, Αθήνα

Τζαννετάκης Χ. 2003. «Η στέγαση των αρχείων της Εθνικής Τράπεζας. Η οργάνωση του εγχειρήματος», *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 21, Μάιος 2003, 21-22

Τράπεζα της Ελλάδος. Από το 1928 η κεντρική τράπεζα των Ελλήνων (2018), Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

Φιλιππίδης Δ. 2009, *Οικοδομικό τετράγωνο 19. Η παρουσία της Alpha Bank στο κέντρο της Αθήνας*, Alpha Bank, Αθήνα

Ψαλιδόπουλος, Μ. 2014, *Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος 1928 – 2008*, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Αθήνα

Ψωμά, Σ. 2017. Χρήμα και Τράπεζες, στο *Χρήμα. Σύμβολα απτά στην αρχαία Ελλάδα*, Alpha Bank - Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Αθήνα, 357 - 367

Ξενόγλωσση

Allyn, N., Aubitz S. and Stern, G.F., 1987, Using Archival Materials Effectively in Museum Exhibitions, *American Archivist*, Summer, 1987, 402-404

Berlin, H. 2013, «The Best Central Bank and Mint Museum for Visitors», *MintWorld Compendium*, Volume 2, Issue 2, 12-14

Cadell P. 1996, Comment 1 in Confidentiality versus openness: the Bank Archivist's dilemma, in *European Colloquium on Bank Archives*, EABH, vol. 5, Frankfurt a.M. 1996, 19-21

Cameron A. 1996, Confidentiality versus openness: the Bank Archivist's dilemma, in *European Colloquium on Bank Archives*, EABH, vol. 5, Frankfurt a.M. 1996, 13-18

Casassa R., Bonzom, P. 2016, The three lifes of Hôtel Gaillard, *EABH, Bulletin*, 2016/1, 37-38

Casterline G.F. 1980. *Archives and Manuscripts: Exhibits*, Society of American Archivists, Chicago

Czarnecka M., 2017, «Bank of Indonesia Museum in Jakarta Conference on the role of museums as a communication tool», *Bankoteka* N.12, 4/2017, 24

Desvalées A., Mairesse F. (επιμ.), 2014, *Βασικές έννοιες της Μουσειολογίας*, ICOM-Ελληνικό τμήμα (μετάφραση από την αγγλική έκδοση Λάππας Σ., μετάφραση εισαγωγικών κειμένων από τη γαλλική έκδοση Κονδυλάκη Δ.)

Dos Santos Trigueiros F., 1957, Bank Museums in America, Museum (UNESCO), Volume X, no 4, 1957, Miscellaneous articles, 271 – 272

Doty, R. 2007, ICOMON. Impressions of the first ten years, 1994-2003, Proceedings of the 11th Meeting of ICOMON, Seoul 2004, Hannover (on-line: www.icomon.org)

Dritsas, M. 1994. The structure of the Greek commercial banking system, 1840 – 1980, Στο Pohl., M. (επιμ.). *Handbook on the History of European Banks*. Hants: Edward Elgar Publishing Limited, European Association for Banking History

European Association for Banking History, Bulletin 2006/1

European Association for Banking History, Bulletin 2008/1

European Association for Banking History, Bulletin 2017

Elferink, I. 2014, A view of insurance history, EABH, Bulletin issue 2014/1, 38-40

Ferguson, N. 2008, *The Ascent of Money. A Financial History of the World*, New York: The Penguin Press

Harris, M., 2014, Creating an appreciation of money: Contextualised financial education through monetary collections, ICOMON e-proceedings (Rio de Janeiro 2013), Issue 7 (2014), συνέδριο Financial education in the monetary museum: contribution for social change, Rio de Janeiro, 2013, 1-12

(διαθέσιμο:

<http://network.icom.museum/icomon/publications/e-proceedings-since-2006/issue-7-rio-de-janiero-2013/L/0/>

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icomon/pdf/Creating_an_appreciation_of_money.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 20.4.2018)

Hastilow, S., 2016, Working with Money; Working with Archives – Education at the Museum on the Mound, Arc Magazine, 326, October, 2016, 29-30

Howells, P., Bain, K. 1998, *The Economics of Money, Banking and Finance. A european text*. Essex: Addison Wesley Longman Limited

Hutarabat, A. 2018, BI Museum: A New Way to Present The Collection History from the Past for the Present and for A Better Future (περίληψη), 25η Ετήσια Συνάντηση ICOMON. Αθήνα, 2018, 26

Kampmann U., 2013α, «Museums – A Burden or an Opportunity?, Mint World Compendium», volume II, issue 2, 2013, 2

Kampmann U., 2013β, «A museum is a museum is a museum, Mint World Compendium», volume II, issue 2, 2013, 3

Kalfatovic, M. 2002, *Creating a Winning Online Exhibition. A Guide for Libraries, Archives, and Museums*. Chicago and London: American Library Association

König, S. 2001, The evolution of Money. From Commodity Money to E-Money, Magdeburg, Universität Magdeburg, UNICERT IV Program

Korz J.-R. 2008, Money Museum of the Deutsche Bundesbank, EABH, Bulletin 1/2008, 13

Kotler, N., Kotler, P., Kotler, W. (2008, 2nd edition). *Museum marketing and strategy: designing missions, building audiences, generating revenue and resources*, Jossey-Bass, San Francisco:

Lacher-Feldman J. 2013. *Exhibits in archives and special collections libraries*, Chicago: Society of American Archivists

Lebessi, M. 2006, «National Bank of Greece Historical Archives. Open Doors», Bulletin 2006, EABH, 69-71

Logie, C. 1997, «Les Buts d' un Musée de Banque Central, Proceedings of the ICOMON meetings», Stavanger, Norway, 1995, Vienna, Austria, 1996, Museo Casa de la Moneda, Madrid, 93-95 (on-line: www.icomon.org, ημερομηνία πρόσβασης: 18.8.2017)

Maccoll. F. 1996. Comment 2 in How can the survival of a Bank's Archives be ensured?, in European Colloquium on Bank Archives, EABH, vol. 5, Frankfurt a.M. 1996, 53-56

Mello Ferreira de, V.R. 2014, Financial capability and interactivity in a Money Museum – Economic Psychology in the Brazilian Central Bank Money Museum, ICOMON e-Proceedings (Rio de Janeiro 2013), 7, 1-9

Mugumya, C., Kiyingi K.K., 2018, Money Museums Can Help Children Understand Financial Empowerment Concepts and Currency Notes Security Features. Case Study of the C.N.Kikonyogo Money Museum located at the Central Bank of Uganda στο 25η ετήσια συνάντηση ICOMON. Αθήνα 2018 (3-6.10.2018), 30

National Bank of Poland Money Centre, How Central Banks present the History of Money, Bankoteka, October, 1/2012, 21-24 (https://www.nbp.pl/en/publikacje/bankoteka/Bankoteka_1_October_2012_internet.pdf, ημερομηνία πρόσβασης: 2.3.2019)

Negri, M. 2011, New European Museums created by bank foundations. Στο Campanini, G., Negri, M., (επιμ.) (2011). *Banche e Musei oltre la Sponsorizzazione. Una panoramica sui musei europei creati da fondazioni bancarie - Banks and Museums beyond Sponsorship. An overview of European museums created by bank foundations*. Bologna: Bononia University Press, 127-131.

Nicholls C., 2003, Exhibiting Evidence: A Case Study, *Archivaria* 55, Spring 2003, 27-42

Okubo, T. 2001, «Peculiarities and problems of managing monetary museums from the viewpoint of the Central Bank Museum», Proceedings of the ICOMON meetings, Madrid, Spain, 1999, Museo Casa de la Moneda, Madrid, 404-409 (on-line: www.icomon.org, ημερομηνία πρόσβασης: 10.9.2017)

Orrell, D., Chlupathý, R. 2016, *The evolution of Money*, New York: Columbia University Press

Pino Pongolini F. 1996, «How can the survival of a Bank's Archives be ensured?, in European Colloquium on Bank Archives», EABH, vol. 5, Frankfurt a.M. 1996, 43-48

Schäfer, H. 2011. Overview and reflections on banks and museums in Germany. Στο Campanini, G., Negri, M., (επιμ.) 2011. *Banche e Musei oltre la Sponsorizzazione. Una panoramica sui musei europei creati da fondazioni bancarie - Banks and Museums*

beyond Sponsorship. An overview of European museums created by bank foundations.
Bologna: Bononia University Press, 153-160.

Tanrikulu, N. 2011. The Isbank Museum of Istanbul. A private museum that serves the city. Στο Campanini, G., Negri, M., (επιμ.) (2011). *Banche e Musei oltre la Sponsorizzazione. Una panoramica sui musei europei creati da fondazioni bancarie - Banks and Museums beyond Sponsorship. An overview of European museums created by bank foundations.* Bononia University Press, Bologna, 187-189.

Deutsche Bank Museum, The Money Museum of the Deutsche Bundesbank, Hirmer Publishers 2017

Vlachopoulos D. 2017, «The architecture of The National Bank of Greece Buildings since 1845», EABH, *Bulletin 2017*, (Architecture And Finance), 40-45

Weschke B., Wöhl C. 2008, «Collecting, conserving and exposing historical treasures savings bank museums in Saxony (Germany)», EABH, *Bulletin 1/2008*, 40-46

Wiséhn I. 2008, «Culture, politics and crime – how do money museums deal with bigger issues?», *Proceedings of the ICOMON meetings*, Frankfurt, 2006, 16-22 (on-line: www.icomon.org)

Xu X. 2017, *Corporate Museum: From industry identity to exhibition communication*, Altralinea Edizioni srl., Firenze

Λοιπές πηγές

Απολογισμοί Εταιρικής Υπευθυνότητας 2007 - 2017, Αθήνα, Alpha Bank

«Μαζί»: Ο κόσμος του Ομίλου Alpha Bank, τεύχη 1(9/2013) – 53 (1/2019)

Newsletter Νομισματικής Συλλογής 2009 - 2017

Εθνική Τράπεζα, Εκθέσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2007 – 2015

(<https://www.nbg.gr/el/the-group/corporate-social-responsibility/annual-csr-reports>)

Εθνική Τράπεζα, Πρώτοι εμείς, τεύχη 1 (3/2006) – 49 (1/2019)
(<https://www.nbg.gr/el/the-group/corporate-social-responsibility/responsibility-employees/leading-ahead>)

Alpha Bank, Μαζί: Ο Κόσμος της Alpha Bank, τεύχη 1 (9/2013) - 53 (1/2019)
(<https://www.alpha.gr/>)

Alpha Bank, Απολογισμοί Εταιρικής Υπευθυνότητας 2007 – 2017
(<https://www.alpha.gr/el/omilos/etairiki-ypeuthunotita>)

Τράπεζα Πειραιώς, Εκθέσεις Βιώσιμης Ανάπτυξης 2016 – 2017

Τράπεζα Πειραιώς, Εκθέσεις Εταιρικής Υπευθυνότητας 2007 – 2015

Τράπεζα Πειραιώς, Έκθεση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης 2006

(<https://www.piraeusbankgroup.com/el/investors/financials/annual-reports>)

Ομιλία του Διοικητή κ. Θεόδωρου Καρατζά στα εγκαίνια του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας στην οδό 3^{ης} Σεπτεμβρίου 146, Παρασκευή 17 Ιανουαρίου 2003, Εμείς και η Τράπεζα, τεύχος 21, Μάιος 2003, 18-19

Ομιλία του Υποδιοικητή κ. Ανδρέα Βρανά στην παρουσίαση του κτηρίου του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας στους εκπροσώπους των Μέσων Επικοινωνίας, Τετάρτη 15 Ιανουαρίου 2003, Εμείς και η Τράπεζα, τεύχος 21, Μάιος 2003, 20

ΦΕΚ 560 Β/31.7.1989

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Πράξη Διοικητή 144/20.6.1938

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Εγκύκλιος Διοικήσεως 26/6.8.1938

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Πράξη Διοικητή 169/19.10.1962

Ιστοχώροι

<https://www.nbg.gr/el>
<https://ha.nbg.gr/el>
<https://www.miet.gr/>
<http://www.elia.org.gr/>
<https://www.alpha.gr/>
<https://www.alphapolitismos.gr/>
<http://www.alphanumismatics.gr/>
<https://www.alphapolitismos.gr/eshop>
<https://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>
<https://www.piraeusbankgroup.com/el/>
<http://www.piop.gr/>
<https://www.piopmuseumshop.gr/>
<https://www.eurobank.gr/el/omilos>
<https://www.ethniki-asfalistiki.gr/default2.aspx?Page=socialresponsibility>
<https://korai4.gr/>
<http://www.stoart.gr/>
<http://www.eae.org.gr/>
<https://icom.museum/en/>
<http://network.icom.museum/icom-greece/plirofories/to-elliniko-tmima/>
<http://network.icom.museum/icomon/>
<https://icomon-athens.com/>
<http://www.athensmuseums.net/index.php>
<https://www.hba.gr/>
<http://bankinghistory.org/>
<https://www.ica.org/en>
<https://www.businessarchivescouncil.org.uk/>
<https://www2.archivists.org/>
<https://www.archivistes.org/>
<https://www.globalmoneyweek.org/>
<https://www.childfinanceinternational.org/>
<https://www.ebf.eu/>
<http://gflec.org/>
<http://www.ecb.europa.eu/>

<https://www.museumsassociation.org/>
<http://muzeydeneg.ru/eng/?cat=14>
<https://en.numista.com/outings/index.php?p=1>
<https://www.bnro.ro/External-Links-13823.aspx#MON>
<https://managingbusinessarchives.co.uk/case-studies/>
<http://www.museobancocentral.cl>
<http://www.nbs.rs/izlozbe/english/10/index.html>
<http://www.museodelrisparmio.it/idea/>
<http://www.britishmuseum.org/>
<https://blog.citigroup.com/2011/08/making-a-new-money-gallery-at-the-british-museum>
<http://www.group.intesasanpaolo.com/>
<https://www.rabobank.com/en/about-rabobank/profile/history/rabomuseum/index.html>
<http://kikpe.gr/#>
<https://www.monumenta.org/article.php?IssueID=2&lang=gr&CategoryID=6&ArticleID=680>
<http://www.openhouseathens.gr/>